

ព្រះ

អង្គកថា

ភាសាចារឹក

សុត្តន្តបិដក

សំយុត្តនិកាយោ

និទានវគ្គ

។ និមោ តស្ស ភក្កវតោ អរហតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស។

សំយុត្តនិកាយ

និទានវគ្គ-អដ្ឋកថា

១. និទានសំយុត្តំ

១. ពុទ្ធវគ្គោ

១. បដិច្ចសមុប្បាទសុត្តវណ្ណានា

១. ឯវំ មេ សុតន្តិ - និទានវគ្គ បឋមំ បដិច្ចសមុប្បាទសុត្តំ។ តត្រាយំ
អនុបុព្វបទវណ្ណានា - តត្រ ខោ ភក្កវា ភិក្ខុ អាមន្តេសីតិ, ឯត្ថ តត្រាតិ
នេសកាលបរិទីបនំ។ តញ្ចិ “យំ សមយំ វិហារតិ, តត្រ សមយេ, យស្មីញ្ច
ជេតវនេវិហារតិ, តត្រ ជេតវនេ”តិ ធិបេតិ។ ភាសិតត្ថយុត្តេ វា នេសកាលេ
ធិបេតិ។ ន ហិ ភក្កវា អយុត្តេ នេសេ កាលេ ច ធម្មំ ភាសតិ។ “អកាលោ ខោ
តាវ ពាហិយា”តិ អាទិ (ឧទា. ១០) ចេត្ត សាធកំ។ ខោតិ បទបូរណមត្តេ,
អវជារណោ អាទិកាលត្តេ វា និចាតោ។ ភក្កវាតិ លោកគរុទីបនំ។ ភិក្ខុតិ
កថាសវនយុត្តបុគ្គលវចនំ។ អបិចេត្ត “ភិក្ខុកោតិ ភិក្ខុ, ភិក្ខុាចរិយំ
អដ្ឋបគតោតិ ភិក្ខុ”តិ អាទិនា (ចារា. ៤៥; វិភ. ៥១០) នយេន វចនត្ថោ
វេទិតញ្ចោ។ អាមន្តេសីតិ អាលបិ, អភាសិ, សម្ពោធនិ, អយមេត្ត អត្ថោ។
អញ្ញាត្រ បន ញាបនេបិ ហោតិ។ យថាហ - “អាមន្តយាមិ វោ, ភិក្ខុវេ,
បដិវេទយាមិ វោ, ភិក្ខុវេ”តិ។ បក្កោសនេបិ។ យថាហ - “ឯហិ ត្វំ, ភិក្ខុ, មម

វ័ចនេន សារីបុត្តំ អាមន្តេហិ"តិ (អ. និ. ៩.១១)។ ភិក្ខុវេទិតិ អាមន្តេនាការធិបនំ។
តញ្ចា ភិក្ខុនសីលតាទិគុណាយោគសិទ្ធព្រា វុត្តំ។ ភិក្ខុនសីលតាគុណាយុត្តោបិ
ហិ ភិក្ខុ, ភិក្ខុនធម្មតាគុណាយុត្តោបិ ភិក្ខុនេ សាធុការីតាគុណាយុត្តោបិតិ
សន្និទ្ធិ មញ្ញន្តិ។ តេន ច តេសំ ភិក្ខុនសីលតាទិគុណាយោគសិទ្ធលោ វ័ចនេន
ហិ ធាតិកជនសេវិតវុត្តិ បកាសេន្តោ ឧទ្ទតធិនការីនិគ្គហំ ករោតិ។ "ភិក្ខុវេ"តិ
ឥមីនា ច ករុណារិច្ឆារសោម្មហធយនយននិចាតបុព្វជ្ជមេន វ័ចនេន តេ
អត្តនោ អភិមុខេ ករោន្តោ តេនេវ កថេតុកម្យតាធិបកេន នេសំ វ័ចនេន
សោតុកម្យតំ ជនេតិ, តេនេវ ច សម្ពោជនត្ថេន សាធុកំ មនសិការេបិ
និយោជេតិ។ សាធុកំ មនសិការាយត្តា ហិ សាសនសម្បត្តិ។

អបរេសុបិ ទេវមនុស្សេសុ វិជ្ជមាទេសុ កស្មា ភិក្ខុយេវ អាមន្តេសីតិ ចេ?
ជេដ្ឋសេដ្ឋាសន្នសទាសន្និហិតការីតោ។ សព្វបរិសសាធារណា ហិ ភកវតោ
ធម្មទេសនា, បរិសាយ ជេដ្ឋា ភិក្ខុ បឋមំ ឧប្បន្នត្តា, សេដ្ឋា អនការីយការី អាធិ
កត្វា សត្តចរិយានុវិជាយកត្តា សកលសាសនបដិក្កាហកត្តា ច, អាសន្នា
តត្ថ និសិទ្ធនេសុ សត្តសន្តិកត្តា, សទាសន្និហិតា សត្តសន្តិការីចរត្តាតិ។ អបិ ច
តេ ធម្មទេសនាយ ភាជនំ យថានុសិដ្ឋំ បដិបត្តិសញ្ញាវតោ។ វិសេសតោ ច
ឯកច្ឆេ ភិក្ខុយេវ សន្ធាយ អយំ ទេសនាបីតិ ឯវំ អាមន្តេសិ។

កិមត្ថំ បនភកវា ធម្មំ ទេសេន្តោ បឋមំ ភិក្ខុ អាមន្តេសិ, ន ធម្មមេវ
ទេសេសីតិ? សតិជននត្ថំ។ ភិក្ខុ អញ្ញំ ចិន្តេន្តាបិ វិក្ខិត្តចិត្តាបិ ធម្មំ បច្ឆវេក្ខន្តាបិ
កម្មដ្ឋានំ មនសិករោន្តាបិ និសិទ្ធា ហោន្តិ។ តេ អនាមន្តេត្វា ធម្មេ ទេសិយមាទេ
"អយំ ទេសនា កីនិទានា កីបច្ឆយា កតមាយ អដ្ឋប្បត្តិយា ទេសិតា"តិ
សល្លកេតុតំ អសក្កោន្តា ឧគ្គហិតំ វា គណ្ណោយ្យំ, ន វា គណ្ណោយ្យំ, តេន នេសំ
សតិជននត្ថំ ភកវា បឋមំ អាមន្តេត្វា បច្ឆា ធម្មំ ទេសេតិ។

កន្លែងនេះ ការរៀបចំមេត៌, សត្វលោក បដិវេទនាធំ វា។ អបិចេត្ត “ភិក្ខុវេ” តិ
វេទមាណោ ភក្ខវា ភិក្ខុ អាសន្នបតិ។ “កន្លែង” តិ វេទមាណោ ភក្ខវេន្តំ បច្ចាលបន្តិ។
តថា ហិ “ភិក្ខុវេ” តិ ភក្ខវា អាសន្នតិ, “កន្លែង” តិ បច្ចាសន្នតិ “ភិក្ខុវេ” តិ
បដិវេទនំ ធាបេតិ, “កន្លែង” តិ បដិវេទនំ ទេន្តិ។ តេ ភិក្ខុតិ យេ ភក្ខវា អាមន្តេសិ,
តេ។ ភក្ខវេតោ បច្ចស្សោសុន្តិ ភក្ខវេតោ អាមន្តេនំ បតិអស្សោសុំ, អភិមុខា ហុត្វា
សុណីសុ សម្បជិច្ឆិសុ បដិគ្គហេសុន្តិ អត្ថោ។ ភក្ខវា ឯតទវេចាតិ, ភក្ខវា ឯតំ
ឥនានិ វត្តព្ពំ សកលសុត្តំ អវេច។ ឯត្រាវតោ យំ អាយស្មតា អានន្តេន
អត្តព្យញ្ញនសម្បន្នស្ស ពុទ្ធានំ ទេសនាញ្ញាណគម្ពីរភាវសំសូចកស្ស ឥមស្ស
សុត្តស្ស សុខាវគាហណត្ថំ កាលទេសទេសកបរិសាបទេសប្បដិមណ្ឌិតំ
និទានំ ភាសិតំ, តស្ស អត្តវណ្ណានា សមត្តា។

ឥនានិ បដិច្ចសមុប្បាទំ វេតិអាទិនា នយេន ភក្ខវតោ និក្ខិត្តស្ស សុត្តស្ស
សំវណ្ណាយ ឱកាសោ អនុប្បត្តោ។ សា បនេសា សុត្តវណ្ណាយ យស្មា
សុត្តនិក្ខេបំ វិចារេត្វា វុច្ចមាណា ចាកជា ហោតិ, តស្មា សុត្តនិក្ខេបំ តាវ
វិចារេស្សម។ ចត្តារោ ហិ សុត្តនិក្ខេបា - អត្តជ្ឈាសយោ, បរជ្ឈាសយោ,
បុច្ឆាវសិកោ, អដ្ឋប្បត្តិកោតិ។ តត្ថ យានិ សុត្តានិ ភក្ខវា បរេហិ អនជ្ឈិដ្ឋោ
កេវលំ អត្តនោ អជ្ឈាសយេនេវ កថេតិ, សេយ្យចិទំ - ទសពលសុត្តន្តហារកោ
ចន្ទោបមវីណោបម-សម្មប្បធាន-ឥទ្ធិចាទ-ឥន្ទ្រិយពល-ពោជ្ឈដ្ឋមគ្គដ្ឋ-
សុត្តន្តហារកោតិ ឯវមាទីនិ, តេសំ អត្តជ្ឈាសយោ និក្ខេបោ។

យានិ បន “បរិបក្កា ខោ រាហុលស្ស វិមុត្តិបរិចាចនីយា ធម្មា។ យំនូនាហំ
រាហុលំ ឧត្តរី អាសវានំ ខយេ វិនេយ្យ” ត្ថិ (សំ. និ. ៤.១២១; ម. និ. ៣.៤១៦) ឯវំ
បរេសំ អជ្ឈាសយំ ខន្តី និជ្ឈានក្ខមំ មនំ អភិនិហារំ ពុជ្ឈនភាវញ្ច អបេក្ខិត្វា
បរជ្ឈាសយវសេន កថិតានិ, សេយ្យចិទំ - ចូឡរាហុលោវាទសុត្តំ,

មហារាហុលោកានុសុត្តំ, ធម្មចក្កប្បវត្តនំ, អនត្តលក្ខណានុសុត្តំ,
អាសីវិសោបមសុត្តំ, ធាតុវិភង្គសុត្តន្តិ, ឯវមាធិនិ, តេសំ បរជ្ឈាសយោ
និក្ខេបោ។

ភកវន្តំ បន ឧបសង្កមិត្វា ចតស្សោ បរិសា ចត្តារោ វណ្ណា នាគា សុបណ្ណា
គន្ធព្ពា អសុរា យក្ខា មហារាជា នោ តាវតីសាធរណេវា មហាព្រហ្មាតិ
ឯវមាធរណេវា “ពោជ្ឈង្គា ពោជ្ឈង្គាតិ, ភន្តេ, វុច្ឆន្តិ - (សំ. និ. ៥.២០២) នីវរណា
នីវរណាតិ, ភន្តេ, វុច្ឆន្តិ - ឥមេ នុ ខោ, ភន្តេ, បញ្ចាទានក្ខន្ធា, កីស្វជវិត្តំ
បុរិសស្ស សេដ្ឋ”ន្តិអាធិនា (សំ. និ. ១.២៤៦; សុ. និ. ១៨៣) នយេន បញ្ចំ បុច្ឆន្តិ។ ឯវំ
បុដ្ឋេន ភកវតា យានិ កថិតានិ ពោជ្ឈង្គសំយុត្តាធិនិ, យានិ វា បនញ្ញានិបិ
នេវតាសំយុត្ត, មារសំយុត្ត, ព្រហ្មសំយុត្ត, សក្កបញ្ញា, ចូឡវេទល្ល, មហាវេទល្ល,
សាមញ្ញជលអាឡវក, សូចិលោម, ខរលោមសុត្តាធិនិ, តេសំ បុច្ឆាវសិកោ
និក្ខេបោ។

យានិ បន តានិ ឧប្បន្នំ ការណំ បដិច្ច កថិតានិ, សេយ្យចិន្ទំ - ធម្មនាយាទំ។
ចូឡសីហនានុសុត្តំ បុត្តមំសូបមំ ទារុក្ខន្ធបមំ អគ្គិក្ខន្ធបមំ ដេលាបិណ្ឌ្ឌបមំ
ចារិច្ឆត្តកូបមន្តិ ឯវមាធិនិ, តេសំ អដ្ឋប្បត្តិកោ និក្ខេបោ។

ឯវមេតេសុ ចត្វសុ និក្ខេបេសុ ឥមស្ស បដិច្ចសមុប្បាទសុត្តស្ស
បរជ្ឈាសយោ និក្ខេបោ។ បរុប្បក្កលជ្ឈាសយវសេន ហិទំ ភកវតា និក្ខិត្តំ។
កតមេសំ បុគ្គលានំ អជ្ឈាសយវសេនាតិ? ឧក្សជិតញ្ញំ។ ចត្តារោ ហិ បុគ្គលា
ឧក្សជិតញ្ញំ វិបញ្ចិតញ្ញំ នេយ្យោ បទបរមោតិ។ តត្ថ យស្ស បុគ្គលស្ស សហ
ឧទាហជវេលាយ ធម្មាភិសមយោ ហោតិ, អយំ វុច្ឆតិ បុគ្គលោ ឧក្សជិតញ្ញំ។
យស្ស បុគ្គលស្ស សំខិត្តេន ភាសិតស្ស វិត្តារេន អត្ថេ វិភជិយមាទេ
ធម្មាភិសមយោ ហោតិ, អយំ វុច្ឆតិ បុគ្គលោ វិបញ្ចិតញ្ញំ។ យស្ស បុគ្គលស្ស

ឧទ្ទេសតោ បរិបុច្ឆតោ យោនិសោ មនសិករោតោ, កល្យាណមិត្តេ សេវតោ,
ភជតោ, បយិរុចាសតោ, អនុបុព្វេន ធម្មាភិសមយោ ហោតិ, អយំ វុច្ឆតិ
បុគ្គលោ នេយ្យោ។ យស្ស បុគ្គលស្ស ពហុម្បិ សុណតោ, ពហុម្បិ ជារយតោ,
ពហុម្បិ វាចយតោ ន តាយ ជាតិយា ធម្មាភិសមយោ ហោតិ, អយំ វុច្ឆតិ
បុគ្គលោ បទបរមោ។ ឥតិ ឥមេសុ ចតុសុ បុគ្គលេសុ ឧក្ស័ជិតញ្ញបុគ្គលានំ
អជ្ឈាសយវសេន ឥទំ សុត្តំ និក្ខត្តំ។

តទា កិរ បញ្ចសតា ជនបទវាសិកា ភិក្ខុ សព្វេវ ឯកចរា ទ្វិចរា តិចរា
ចតុចរា បញ្ចចរា សភាគវុត្តិនោ ធុតង្គជរា អារទ្ធវិរិយា យុត្តយោគា វិបស្សកា
សណ្ណំ សុខុមំ សុញ្ញតំ បច្ចយាការទេសនំ បត្តយមាណា សាយន្តសមយេ ភគវន្តំ
ឧបសង្កមិត្វា, វុទ្ធិត្វា, វត្តកម្ពលសាលិយា បរិក្ខិបមាណា វិយ ទេសនំ
បច្ឆាសីសមាណា បរិវារេត្វា និសីទីសុ។ តេសំ អជ្ឈាសយវសេន ភគវា ឥទំ សុត្តំ
អារភិ។ យថា ហិ ធរកោ ចិត្តការោ អបរិកម្មកតភិក្ខុ លភិត្វា, ន អាទិតោវ
រូបំ សមុដ្ឋាបេសិ, មហាមត្តិកលេចាធិហិ បន ភិក្ខុបរិកម្មំ តាវ កត្វា,
កតបរិកម្មាយ ភិក្ខុយា រូបំ សមុដ្ឋាបេតិ, កតបរិកម្មំ បន ភិក្ខុ លភិត្វា,
ភិក្ខុបរិកម្មព្យាចារំ អកត្វា, វង្គជាតានិ យោជេត្វា, វង្គិកំ វា តូលិកំ វា អាធាយ
រូបមេវ សមុដ្ឋាបេតិ, ឯវមេវ ភគវា អកតាភិនិវេសំ អាទិកម្មិកកុលបុត្តំ
លភិត្វា នាស្ស អាទិតោវ អរហត្តបទដ្ឋានំ សណ្ណំ សុខុមំ សុញ្ញតំ
វិបស្សនាលក្ខណំ អាចិត្តតិ, សីលសមាធិកម្មស្ស កតាទិដ្ឋិសម្បទាយ បន
យោជេន្តោ បុព្វភាគបដិបទំ តាវ អាចិត្តតិ។ យំ សន្ធាយ វុត្តំ -

“តស្មាតិហ ភ្នំ, ភិក្ខុ, អាទិមេវ វិសោធបិ កុសលេសុ ធម្មេសុ។ កោ
ចាទិ កុសលានំ ធម្មានំ? សីលញ្ច សុវិសុទ្ធិំ ទិដ្ឋិ ច ឧដុកា។ យតោ ខោ តេ,
ភិក្ខុ, សីលញ្ច សុវិសុទ្ធិំ ភវិស្សតិ ទិដ្ឋិ ច ឧដុកា។ តតោ ភ្នំ, ភិក្ខុ, សីលំ

និស្សាយ សីលេ បតិជ្ជាយ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានេ តិវិជេន ភាវេយ្យាសិ។
កតមេ ចត្តារោ? ឥធា តុំ, ភិក្ខុ, អដ្ឋត្ថំ វា កាយេ កាយានុបស្សីវិហារហិ
អាតាបី សម្មជាតោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។
ពហិទ្ធា វា កាយេ...បេ... អដ្ឋត្ថពហិទ្ធា វា កាយេ...បេ... ធម្មេសុ
ធម្មានុបស្សីវិហារហិ អាតាបី សម្មជាតោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ
អភិជ្ឈាទោមនស្សំ។ យតោ ខោ តុំ, ភិក្ខុ, សីលំ និស្សាយ សីលេ បតិជ្ជាយ
ឥមេ ចត្តារោ សតិបដ្ឋានេ ឯវំ តិវិជេន ភាវេយ្យាសិ, តតោ តុយ្ហំ, ភិក្ខុ, យា
រត្តិ វា ធិវសោ វា អាគមិស្សតិ, វុទ្ធិយេវ ចាជិកម្ពា កុសលេសុ ធម្មេសុ, នោ
បរិហានី"តិ (សំ. និ. ៥.៣៦៩)។

ឯវំ អាទិកម្មិកកុលបុត្តស្ស សីលកថាយ បរិកម្មំ កថេត្វា,
អរហត្តបទដ្ឋានំ សណ្ណំ សុខុមំ សុញ្ញតំ វិបស្សនាលក្ខណំ អាចិត្តតិ។

បរិសុទ្ធសីលំ បន អារទ្ធវីរិយំ យុត្តយោគំ វិបស្សកំ លភិក្ខុ, នាស្ស
បុព្វភាគបដិបទំ អាចិត្តតិ, ឧដុកមេវ បន អរហត្តបទដ្ឋានំ សណ្ណំ សុខុមំ
សុញ្ញតំ វិបស្សនាលក្ខណំ អាចិត្តតិ។ ឥមេ បញ្ចសតា ភិក្ខុ បុព្វភាគបដិបទំ
បរិសោធភិក្ខុ បិកា សុឆន្តសុវណ្ណសទិសា សុបរិមជ្ឈិតមណីក្ខន្ធសន្និកា, ឯកោ
លោកុត្តរមគ្គោវ នេសំ អនាគតោ។ ឥតិ តស្សាគមនត្ថាយ សត្តា តេសំ
អដ្ឋាសយំ អបេក្ខមាណោ ឥទំ សុត្តំ អារភិ។

តត្ថ បដិច្ចសមុប្បាទន្តិ បច្ចយាការំ។ បច្ចយាការោ ហិ អញ្ញមញ្ញំ បដិច្ច
សហិតេ ធម្មេ ឧប្បាទេតិ។ តស្មា បដិច្ចសមុប្បាទោតិ វុច្ចតិ។ អយមេត្ត
សន្នេចោ, វិត្តារោ បន វិសុទ្ធិមគ្គតោ គហោតញ្ចោ។

វោតិ អយំ វោ-សន្តោ បច្ចុត្ត-ឧបយោគករណ-សម្បទាន-សាមីវចន-
បទបូរណេសុ ទិស្សតិ។ “កង្ខិ បន វោ អនុវុទ្ធា សមគ្គា សម្មោទមាណា”តិអាទិសុ
(ម. និ. ១.៣២៦; មហាវ. ៤៦៦) ហិ បច្ចុត្ត ទិស្សតិ។ “គប្បថ, ភិក្ខុវេ, បណាមេមិ
វោ”តិអាទិសុ (ម. និ. ២.១៥៧) ឧបយោគេ។ “ន វោ មម សន្តិកេ វត្តព្ភ”តិអាទិសុ
(ម. និ. ២.១៥៧) ករណេ។ “វនបត្តបរិយាយំ វោ, ភិក្ខុវេ, ទេសេស្សមី”តិអាទិសុ
(ម. និ. ១.១៩០) សម្បទានេ។ “សព្វេសំ វោ, សាវិបុត្ត, សុភាសិត”តិអាទិសុ (ម. និ.
១.៣៤៥) សាមីវចនេ។ “យេ ហិ វោ អរិយា បរិសុទ្ធកាយកម្មន្តា”តិអាទិសុ (ម.
និ. ១.៣៥) បទបូរណមត្តេ។ ឥធិ បនាយំ សម្បទានេ ទដ្ឋព្ភោ។ ភិក្ខុវេតិ
បតិស្សវេន អភិមុទ្ធិកូតានំ បុន អាលបនំ។ ទេសេស្សមីតិ ទេសនាបដិជាននំ។
តំ សុណាថាតិ តំ បដិច្ចសមុប្បាទំ តំ ទេសនំ មយា វុច្ចមានំ សុណាថ។

សាធុកំ មនសិ ករោថាតិ ឯត្ថ បន សាធុកំ សាធុតិ ឯកត្ថមេតំ។ អយព្ភា
សាធុសន្តោ អាយាចន-សម្បជិច្ឆន-សម្បហំសន-សុន្ទរ-ទន្ធិកម្មាទិសុ ទិស្សតិ។
“សាធុ មេ, ភន្តេ, ភគវា សំខិត្តន ធម្មំ ទេសេត្ថ”តិអាទិសុ (អ. និ. ៤.២៥៧; សំ. និ.
៤.៦៥; ៥.៣៨១) ហិ អាយាចនេ ទិស្សតិ។ “សាធុ, ភន្តេតិ ខោ សោ ភិក្ខុ ភគវតោ
ភាសិតំ អភិនន្តិទ្វា អនុមោទិទ្វា”តិអាទិសុ (ម. និ. ៣.៨៦) សម្បជិច្ឆនេ។ “សាធុ
សាធុ, សាវិបុត្តា”តិអាទិសុ (ជិ. និ. ៣.៣៤៩) សម្បហំសនេ។

“សាធុ ធម្មវុច្ចិ រាជា, សាធុ បញ្ញាណាវា នរោ;
សាធុ មិត្តានមទ្គព្ភោ, ចាបស្ស អករណំ សុខ”តិ -

អាទិសុ (ជា. ២.១៨.១០១) សុន្ទវេ។ “តេន ហិ, ព្រាហ្មណ, សាធុកំ
សុណាហិ”តិអាទិសុ (អ. និ. ៥.១៩២) សាធុកសន្តោយេវ ទន្ធិកម្មេ
អាណត្តិយន្តិបិ វុច្ចតិ។ ឥធិ បនាយំ ឯត្ថេវ ទន្ធិកម្មេ អាណត្តិយា ច អត្តោ
វេទិតព្ភោ, សុន្ទរត្ថេបិ វុច្ចតិ។ ទន្ធិករណត្ថេន ហិ “ទន្ធិ ឥមំ ធម្មំ សុណាថ,

សុគតហិតំ គណ្ណាត្តា”, អាណត្តិអត្ថន “មម អាណត្តិយា សុណាថ” សុន្ទរត្ថន
“សុន្ទរមិមំ ភទ្ទកំ ធម្មំ សុណាថា” តិ ឯតំ ធិបិតំ ហោតិ។ មនសិ ករោថាតិ
អាវជ្ជេថ។ សមន្មាហរថាតិ អត្ថោ។ អវិក្ខិត្តចិត្តា ហុត្វា និសាមេថ, ចិត្ត
ករោថាតិ អធិប្បាយោ។

ឥនានេត្ថ តំ សុណាថាតិ សោតិទ្រិយវិក្ខេបនិវារណមេតំ។ សាធុកំ មនសិ
ករោថាតិ មនសិការេ ទន្ធាកម្មនិយោជនេន មនិទ្រិយវិក្ខេបនិវារណំ។
បុរិមញ្ចេត្ថ ព្យញ្ញនវិបល្លាសកាហានិវារណំ, បច្ឆិម
អត្ថវិបល្លាសកាហានិវារណំ។ បុរិមេន ថ ធម្មស្សវនេ និយោជេតិ, បច្ឆិមេន
សុតានំ ធម្មានំ ធារណ្ឌបបរិក្ខាសុ។ បុរិមេន ថ “សព្វញ្ញនោ អយំ ធម្មោ, តស្មា
សវនីយោ” តិ ធិបេតិ, បច្ឆិមេន “សាត្ថោ, តស្មា មនសិ កាតព្វោ” តិ។
សាធុកបទំ វា ឧកយបទេហិ យោជេត្វា, “យស្មា អយំ ធម្មោ ធម្មគម្ពីរោ ថ
ទេសនាគម្ពីរោ ថ, តស្មា សុណាថ សាធុកំ។ យស្មា អត្ថគម្ពីរោ ថ បដិវេធគម្ពីរោ
ថ, តស្មា សាធុកំ មនសិ ករោថា” តិ ឯវំ យោជនា វេទិតញ្ញា។ ភាសិស្សមីតិ
ទេសេស្សមិ។ “តំ សុណាថា” តិ ឯត្ថ បដិញ្ញាតំ ទេសនំ សំខិត្តតោវ ន
ទេសេស្សមិ, អបិថ ខោវិត្តារតោបិ នំ ភាសិស្សមីតិ វុត្ថំ ហោតិ។
សន្នេបវិត្តារវាចកានិ ហិ ឯតានិ បទានិ។ យថាហា វុត្ថិសត្ថេរោ -

“សំខិត្តនបិ ទេសេតិ, វិត្តារេនបិ ភាសតិ;
សាធិកាយិវ និក្យោសោ, បដិភានំ ឧទ្ទិរយី” តិ។ (សំ. និ. ១.២១៤; ថេរគា.
១២៤១);

ឯវំ វុត្ថេ ឧស្សហជាតា ហុត្វា ឯវំ, កន្តេតិ ខោតេ ភិក្ខុ ភកវតោ
បច្ឆស្សោសុំ សត្តុ វចនំ សម្មជីវ្ហិសុ, បដិគ្គហេសុន្តិ វុត្ថំ ហោតិ។

អង្គជនសំភក្ត្រវា ឯតទលោច - ឯតំ ឥនាទិ វត្តតំ “កតមោ ច, ភិក្ខុវេ,
បដិច្ចសមុប្បាទោ” តិអាទិ សកលំ សុត្តំ អវោច។ តត្ថ កតមោ ច, ភិក្ខុវេ,
បដិច្ចសមុប្បាទោ តិ កថេតុកម្មតាបុទ្ធា។ បញ្ចវិទា ហិ បុទ្ធា
អទិជ្ជជាតនាបុទ្ធា ទិជ្ជសំសន្ននាបុទ្ធា វិមតិច្ឆេទនាបុទ្ធា អនុមតិបុទ្ធា
កថេតុកម្មតាបុទ្ធាតិ, តាសំ ឥទំ នាទត្ថំ -

កតមា អទិជ្ជជាតនា បុទ្ធា (មហានិ. ១៥០; ចូឡិនិ.
បុណ្ណាកមាណាវបុទ្ធានិទ្ទេស ១២)? បកតិយា លក្ខណំ អញ្ញាតំ ហោតិ អទិជ្ជំ
អតុលីតំ អតិវិតំ អវិក្ខតំ អវិភាវិតំ។ តស្ស ញាណាយ ទស្សនាយ តុលនាយ
តិរណាយ វិក្ខតាយ វិភាវនត្ថាយ បញ្ញំ បុច្ឆតិ។ អយំ អទិជ្ជជាតនាបុទ្ធា។

កតមា ទិជ្ជសំសន្ននាបុទ្ធា? បកតិយា លក្ខណំ ញាតំ ហោតិ ទិជ្ជំ តុលីតំ
តិវិតំ វិក្ខតំ វិភាវិតំ។ សោ អញ្ញេហិ បណ្ឌិតេហិ សទ្ធិ សំសន្ននត្ថាយ បញ្ញំ
បុច្ឆតិ។ អយំ ទិជ្ជសំសន្ននាបុទ្ធា។

កតមា វិមតិច្ឆេទនាបុទ្ធា? បកតិយា សំសយបក្ខន្នោ ហោតិ
វិមតិបក្ខន្នោ ទ្វេឡ្ហកជាតោ - “ឯវំ នុ ខោ, ន នុ ខោ, កងំ នុ ខោ” តិ, សោ
វិមតិច្ឆេទនត្ថាយ បញ្ញំ បុច្ឆតិ, អយំ វិមតិច្ឆេទនាបុទ្ធា។

កតមា អនុមតិបុទ្ធា? ភក្តវា ភិក្ខុនំ អនុមតិយា បញ្ញំ បុច្ឆតិ - “តំ កី
មញ្ញេច, ភិក្ខុវេ, រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វា” តិ, អនិច្ចំ, ភន្តេ។ យំ បនាទិច្ចំ ទុក្ខំ វា តំ សុខំ
វាតិ, ទុក្ខំ, ភន្តេ។ យំ បនាទិច្ចំ ទុក្ខំ វិបរិណាមធម្មំ, កល្លំ នុ តំ សមនុបស្សិតុំ -
“ឯតំ មម ឯសោហាមស្មិ ឯសោ មេ អត្តា” តិ, នោ ហេតំ ភន្តេតិ (សំ. និ. ៣.៧៩)។
អយំ អនុមតិបុទ្ធា។

កតមា កថេតុកម្មតាបុប្ផា? ភគវា ភិក្ខុនំ កថេតុកម្មតាយ បញ្ចំ បុប្ផតិ
- “ចត្តារោមេ, ភិក្ខុវេ, សតិបដ្ឋានា។ កតមេ ចត្តារោ”តិ? អយំ
កថេតុកម្មតាបុប្ផាតិ។

តត្ថ ពុទ្ធានំ បុរិមា តិស្សោ បុប្ផា នត្ថិ។ កស្មា? ពុទ្ធានញ្ចំ តិសុ អទ្ធាសុ កិញ្ចំ
សម្ពុតំ អទ្ធាវិមុត្តំ វា អសម្ពុតំ អធិដ្ឋំ អជោតិកំ អតុលីកំ អតីវកំ អវិភូតំ
អវិការីកំ ឆាម នត្ថិ។ តេន នេសំ អធិដ្ឋជោតនាបុប្ផា នត្ថិ។ យំ បន ភគវតោ
អត្តនោ ញ្ញាលោន បដិវិទ្ធំ, តស្ស អញ្ញេន សមណោន វា ព្រាហ្មណោន វា ទេវេន
វា មារេន វា ព្រហ្មណា វា សទ្ធិ សំសន្តនកិច្ចំ នត្ថិ។ តេនស្ស ធិដ្ឋសំសន្តនាបុប្ផា
នត្ថិ។ យស្មា បនេស អកថំកថំ តិណ្ហាវិចិកិញ្ញោ សព្ពធម្មេសុ វិហាតសំសយោ។
តេនស្ស វិមតិច្ឆេនាបុប្ផា នត្ថិ។ ឥតរា បន ទ្វេ បុប្ផា ភគវតោ អត្ថិ។ តាសុ
អយំ កថេតុកម្មតា បុប្ផាតិ វេទិតញ្ចា។

ឥធានិ តាវ បុប្ផាយ បុដ្ឋំ បច្ចយាការំ វិភជន្តោ អវិជ្ជាបច្ចយា, ភិក្ខុវេ,
សម្ពាភតិអាធិមាហ។ ឯត្ថ ច យថា ឆាម “បិទំ កថេស្សរមិ”តិ អារទ្ធោ
“តិស្សស្ស បិទា សោណាស្ស បិទា”តិ បឋមតវំ បុត្តម្បិ កថេតិ, ឯវមេវ ភគវា
បច្ចយំ កថេតុំ អារទ្ធោ “អវិជ្ជាបច្ចយា សម្ពាភ”តិអាធិនា នយេន សម្ពាភធិនំ
បច្ចយេ អវិជ្ជាធិធម្មេ កថេន្តោ បច្ចយុប្បន្នម្បិ កថេសិ។ អាហារវគ្គស្ស បន
បរិយោសានេ “បដិច្ចសមុប្បាទញ្ច វោ, ភិក្ខុវេ, ទេសេស្សរមិ បដិច្ចសមុប្បន្នេ ច
ធម្មេ”តិ (សំ. និ. ២.២០) ឧភយំ អារភិក្ខុ ឧភយម្បិ កថេសិ។ ឥធានិ អវិជ្ជាបច្ចយា
សម្ពាភតិអាធិសុ បន អវិជ្ជា ច សា បច្ចយោ ចាតិ អវិជ្ជាបច្ចយោ។ តស្មា
អវិជ្ជាបច្ចយា សម្ពាភ សម្ពុវន្តិកិ ឥមិនា នយេន អត្តោ វេទិតញ្ចា។ អយមេត្ត
សម្ពុច្ឆោ, វិត្តារេន បន សញ្ញាការសម្បជ្ជា អនុលោមបដិច្ចសមុប្បាទកថា
វិសុទ្ធិមគ្គេ កថិតា, តស្មា សា តត្ថ កថិតវសេនេវ គហោតញ្ចា។

បដិលោមកថាយំ បន អវិជ្ជាយ ត្រូវតិ អវិជ្ជាយ តុ ឯវ។
អសេសវិរាគនិរោធាតិ វិរាគសង្ខារេន មគ្គេន អសេសនិរោធា។
សង្ខារនិរោធាតិ សង្ខារានំ អនុប្បាទនិរោធា ហោតិ។ ឯវនិរោធានំ បន
សង្ខារានំ និរោធាវិញ្ញាណាទីនព្វា និរោធា នាមរូបាទីនិ និរុទ្ធានិយេវ ហោន្តិតិ
នស្សេតុំ សង្ខារនិរោធាវិញ្ញាណនិរោធាតិអាទីនិ វត្ថុ, ឯវមេតស្ស កេវលស្ស
ទុក្ខក្ខន្ធស្ស និរោធា ហោតិ អាហ។ តត្ថ កេវលស្សាតិ សកលស្ស, សុទ្ធស្ស
វា, សត្តវិវហិតស្សាតិ អត្តោ។ ទុក្ខក្ខន្ធស្សាតិ ទុក្ខរាសិស្ស។ និរោធា ហោតិ តិ
អនុប្បាទោ ហោតិ។ ឥតិ ភគវា អនុលោមតោ ធានសហិ បទេហិ វដ្ឋកថំ
កថេត្វា តមេវ វដ្ឋវិនិវដ្ដត្វា បដិលោមតោ ធានសហិ បទេហិ វិវដ្ឋំ កថេន្តោ
អរហត្តេន ទេសនាយ កូដំ គណ្ហិ។ ទេសនាបរិយោសានេ តេ បញ្ចសតា
អារទ្ធវិបស្សកា ឧគ្សជិតញ្ញបុគ្គលា ស្វរិយរស្មិសម្ពុជ្ជានិ បរិចាកកតានិ
បទុមានិវិយ សច្ចានិ ពុជ្ឈិទ្ធា អរហត្តជលេ បតិជ្ជហីសុ។

ឥទមរោច ភគវាតិ ឥទំ វដ្ឋវិវដ្ឋវសេន សកលសុត្តំ ភគវា អរោច។ អត្ថមនា
តេ ភិក្ខុតិ តុដ្ឋចិត្តា តេ បញ្ចសតា ជីណាសវា ភិក្ខុ។ ភគវតោ ភាសិតំ
អភិនន្តិ ករវិករុតមញ្ញាណ កណ្តាសុខេន បណ្ឌិតជនហធយានំ
អមតាភិសេកសទិសេន ព្រាហ្មស្សវេន ភាសតោ ភគវតោ វចនំ អភិនន្តិសុ,
អនុមោទីសុ ចេវ សម្មជិច្ឆិសុ ចាតិ អត្តោ។ តេនេតំ វុច្ឆតិ -

“សុភាសិតំ សុលបិតំ, សាធុ សាធូតិ តាទិនោ;
អនុមោទមាណា សិរសា, សម្មជិច្ឆិសុ ភិក្ខុវោ” តិ។

បឋមបដិច្ចសមុប្បាទសុត្តវណ្ណានិជ្ជិតា។

២. វិភង្គសុត្តវណ្ណាន

២. ឧត្តិយេបិ វុត្តនយេនេវ សុត្តនិក្ខេបោ វេទិតញ្ចោ។ អយំ បនវិសេសោ -
បឋមំ ឧគ្គដិតញ្ចបុគ្គលានំ វសេន សង្ខេបតោ ធស្សិតំ, ឥទំ វិបត្តិតញ្ចនំ វសេន
វិត្តារតោតិ។ ឥមស្មិត្តោ បន សុត្តេ ចតស្សោ វល្លិហារកបុរិសូបមា វត្តញ្ច, តា
វិសុទ្ធិមគ្គ វុត្តា ឯវ។ យថា ហិ វល្លិហារកោ បុរិសោ វល្លិយា អគ្គំ ធិស្វា
តទនុសារេន មូលំ បរិយេសន្តោ តំ ធិស្វា វល្លី មូលេ ធនត្វា អាធាយ កម្មេ
ឧបនេយ្យ, ឯវំ ភគវា វិត្តារទេសនំ ទេសេន្តោ បដិច្ចសមុប្បាទស្ស អគ្គកូតា
ជរាមរណា បដ្ឋាយ យាវ មូលកូតំ អវិជ្ជាបទំ, តាវ ទេសនំ អាហារិត្វា បុន
វដ្ឋិវដ្ឋំ ទេសេន្តោ និដ្ឋបេសិ។

តត្រាយំ ជរាមរណាធិនំ វិត្តារទេសនាយ អត្ថនិច្ចយោ -
ជរាមរណានិទ្ទេសេ តាវ តេសំ តេសន្តិ អយំ សង្ខេបតោ អនេកេសំ សត្តានំ
សាធារណានិទ្ទេសោតិ វិញ្ញាតញ្ចោ។ យា ទេវទត្តស្ស ជរា, យា សោមទត្តស្សាតិ
ឯវញ្ចំ ធិវសម្មិ កថេន្តស្ស នេវ សត្តា បរិយាធានំ កច្ចន្តិ។ ឥមេហិ បន ធូហិ
បទេហិ ន កោចិ សត្តោ អបរិយាធិន្តោ ហោតិ។ តស្មា វុត្តំ, “អយំ សង្ខេបតោ
អនេកេសំ សត្តានំ សាធារណានិទ្ទេសោ” តិ។ តម្ហិ តម្ហិ តិ អយំ គតិជាតិវសេន
អនេកេសំ សត្តនិកាយានំ សាធារណានិទ្ទេសោ។ សត្តនិកាយេតិ
សាធារណានិទ្ទេសេន និទ្ធិជ្ជស្ស សរូបនិទស្សនំ។ ជរា ជីវណតាតិ អាធិសុ បន
ជរាតិ សភាវនិទ្ទេសោ។ ជីវណតាតិ អាការនិទ្ទេសោ។ ខណ្ឌិច្ឆន្តិ អាធិយោ
តយោ កាលាតិក្កមេ កិច្ចនិទ្ទេសា, បច្ឆិមា ទ្វេ បកតិនិទ្ទេសា។ អយញ្ចំ ជរាតិ
ឥមិនា បទេន សភាវតោ ធិបិតា, តេនស្សាយំ សភាវនិទ្ទេសោ។ ជីវណតាតិ
ឥមិនា អាការតោ, តេនស្សាយំ អាការនិទ្ទេសោ។ ខណ្ឌិច្ឆន្តិ ឥមិនា
កាលាតិក្កមេ ទន្តនខានំ ខណ្ឌិតភាវករណកិច្ចតោ។ ចាលិច្ឆន្តិ ឥមិនា
កេសលោមាណំ បលិតភាវករណកិច្ចតោ។ វលិត្តចតាតិ ឥមិនា មំសំ
មិលាបេត្វា តចវលិតភាវករណកិច្ចតោ ធិបិតា។ តេនស្សា ឥមេ

ខណ្ឌិច្ឆន្ទិអាទយោ តយោ កាលាតិក្កមេ កិច្ចនិទ្ទេសា។ តេហិ ឥមេសំវិការាវនំ
ទស្សនវសេន ចាកជីវតា ចាកជជរា ទស្សិតា។ យថេវ ហិ ឧទកស្ស វា
វាតស្ស វា អគ្គិនោ វា តិណារុក្ខាទីនំ សំភគ្គបលិកគ្គតាយ វា ឈាមតាយ វា
គតមគ្គោ ចាកដោ ហោតិ, ន ច សោ គតមគ្គោ តានេវ ឧទកាទីនិ, វេមេវ
ជរាយ ទន្លាទីសុ ខណ្ឌិច្ឆាទីវសេន គតមគ្គោ ចាកដោ, ចក្កំ ឧម្ពិលេត្វាបិ
គយ្ហតិ ន ច ខណ្ឌិច្ឆាទីនេវ ជរា។ ន ហិ ជរា ចក្កុវិញ្ញេយ្យា ហោតិ។

អាយុនោ សំហានិ ឥន្ទ្រិយានំ បរិចាកោតិ ឥមេហិ បន បទេហិ
កាលាតិក្កមេយេវ អភិព្យត្តាយ អាយុក្ខយ-ចក្ខាទីឥន្ទ្រិយ-
បរិចាកសញ្ញតាយ បកតិយា ទីបិតា។ តេនស្សិមេ បច្ឆិមា ទ្វេ
បកតិនិទ្ទេសាតិ វេទិតញ្ញា។ តត្ថ យស្មា ជវំ បត្តស្ស អាយុ ហាយតិ, តស្មា ជរា
“អាយុនោ សំហានិ”តិ ជលូបចារេន វុត្តា។ យស្មា ច ទហាវកាលេ សុប្បសន្នានិ
សុខុមម្បិ អត្ថនោវិសយំ សុខេនេវ គល្លានសមត្ថានិ ចក្ខាទីនិ ឥន្ទ្រិយានិ ជវំ
បត្តស្ស បរិបក្កានិ អាលុទ្ធិតានិ អវិសទានិ, ឌីឡាវិកម្បិ អត្ថនោវិសយំ
គហេតុំ អសមត្ថានិ ហោន្តិ, តស្មា “ឥន្ទ្រិយានំ បរិចាកោ”តិ ជលូបចារេនេវ
វុត្តា។

សា បនាយំ វេ ធិទ្ធិដ្ឋា សញ្ញាបិ ជរា ចាកដា បដិច្ចន្ទាតិ ធុរិធា ហោតិ។ តត្ថ
ទន្លាទីសុ ខណ្ឌាទិការទស្សនតោ រូបធម្មេសុ ជរា ចាកជជរា នាម, អរូបធម្មេសុ
បន ជរា តាទិសស្សវិការស្ស អទស្សនតោ បដិច្ចន្ទជរា នាម។ តត្ថ យាយំ
ខណ្ឌាទិការោ ទិស្សតិ, សោ តាទិសានំ ទន្លាទីនំ សុវិញ្ញេយ្យត្តា វល្លោយេវ, តំ
ចក្កុនា ទិស្វា មនោទ្វារេន ចិន្តេត្វា “ឥមេ ទន្លា ជរាយ បហជា”តិ ជវំ ជាតាតិ
ឧទកដ្ឋានេ ពទ្ធានិ កោសីសាទីនិ ឌីលោកេត្វា ហេដ្ឋា ឧទកស្ស អត្ថិការំ ជានំ
វិយ។ បុន អវីចិ សវីចិតិ វេម្បិ ធុរិធា ហោតិ។ តត្ថ មណី-កនក-រជត-

បវាឡ្យ ចន្ទស្វរិយាធិនំ វិយ មន្ទនសកាធិសុ ចាលាណំ វិយ ច បុប្ផជលបល្លវាធិសុ
ច អចាលាណំ វិយ អន្តរន្តរា វណ្ណាវិសេសាធិនំ ធុរិញ្ញេយ្យត្តា ជរា អវិចិជរា នាម,
និរន្តរជរាតិ អត្ថោ។ តតោ អញ្ញេសុ បន យថាវុត្តេសុ អន្តរន្តរា វណ្ណាវិសេសាធិនំ
សុរិញ្ញេយ្យត្តា ជរា សវិចិជរា នាមាតិ វេទិតញ្ចា។

ឥតោ បរំ តេសំ តេសន្តិអាទិ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ចំ។ ចុតិ ចវនតាតិអាទិសុ
បន ចុតិតិ ចវនកវសេន វុច្ឆតិ, ឯកចតុបញ្ចក្ខន្ធសាមញ្ញាវចនមេតំ។
ចវនតាតិ ភាវវចនេន លក្ខណានិទស្សនំ។ កេនោតិ ចុតិក្ខន្ធនំ
ភក្ក្យត្តិបរិធិបនំ។ អន្តរធានន្តិ យជស្សេវ ភិទ្ទស្ស ភិទ្ធានំ ចុតិក្ខន្ធនំ យេន
កេនចិ បរិយាយេន ឋានភាវបរិធិបនំ។ មច្ចុ មរណាន្តិ មច្ចុសម្ពាតំ មរណំ, តេន
សមុច្ឆេទមរណាធិនិ និសេដេតិ។ កាលោ នាម អន្តកោ, តស្ស កិរិយា
កាលកិរិយា។ ឯវំ តេន លោកសម្មតិយា មរណំ ធិបេតិ។

ឥនានិ បរមត្ថេន ធិបេតុំ ខន្ធនំ កេនោតិអាទិមាហ។ បរមត្ថេន ហិ
ខន្ធយេវ ភិទ្ធិន្តិ, ន សត្តោ នាម កោចិ មរតិ។ ខន្ធសុ បន ភិទ្ធិមារេនសុ សត្តោ
មរតិ, ភិទ្ធសុ មតោតិ វេហារោ ហោតិ។ ឯត្ថ ច ចតុបញ្ចវេការវសេន ខន្ធនំ
កេនោ, ឯកវេការវសេន កឡេវវស្ស និក្ខេហោ។ ចតុវេការវសេន ច ខន្ធនំ
កេនោ, សេសទ្វយវសេន កឡេវវស្ស និក្ខេហោ វេទិតញ្ចោ។ កស្មា? ភវទ្វយេបិ
រូបកាយសម្ពាតស្ស កឡេវវស្ស សញ្ញាវតោ។ អថ វា យស្មា
ចាតុមហារាជិកាធិសុ ខន្ធវា ភិទ្ធិន្តេវ, ន កិញ្ចំ និក្ខេបតិ, តស្មា តេសំ វសេន
ខន្ធនំ កេនោ, មនុស្សាធិសុ កឡេវវស្ស និក្ខេហោ។ ឯត្ថ ច កឡេវវស្ស
និក្ខេបការណតោ មរណំ “កឡេវវស្ស និក្ខេហោ” តិ វុត្តន្តិ ឯវមត្តោ ធម្មញ្ចោ។
ឥតិ អយញ្ចា ជរា ឥទញ្ចា មរណំ, ឥទំ វុច្ឆតិ, ភិក្ខុវេតិ ឥទំ ឧភយម្បិ ឯកតោ
កត្វា ជរាមរណាន្តិ កថិយតិ។

ជាតិនិទ្ទេស ជាតិ សញ្ញាតិភិក្ខុ ជាយន្តជន ជាតិ, សា
អបរិបុណ្ណាយតនវសេន យុត្តា។ សញ្ញាយន្តជន សញ្ញាតិ, សា
បរិបុណ្ណាយតនវសេន យុត្តា។ ឌីក្កមន្តជន ឌីក្កន្តិ, សា អណ្ណាជជលាពុជវសេន
យុត្តា។ តេ ហិ អណ្ណាកោសញ្ច វត្តិកោសញ្ច ឌីក្កមន្តា បរិសន្តារិយ បដិសន្ធិ
គណ្ណន្តិ។ អភិទិត្តន្តជន អភិទិត្តន្តិ, សា សំសេនជឿបចាតិកវសេន យុត្តា។
តេ ហិ ចាកជាយេវ ហុត្វា និត្តន្តិ។ អយំ តាវ វេហារទេសនា។

ឥនានិ បរមត្ថទេសនា ហោតិ។ ខន្ធាយេវ ហិ បរមត្ថតោ ចាតុកវន្តិ, ន
សត្តោ។ តត្ថ ច ខន្ធនន្តិ ឯកវេការកវេ ឯកស្ស, ចតុវេការកវេ ចតុន្តិ,
បញ្ចវេការកវេ បញ្ចន្តម្បិ គហណំ វេទិតព្ពំ។ ចាតុកាវេតិ ឧប្បត្តិ។
អាយតនានន្តិ ឯត្ថ តត្រ តត្រ ឧប្បជ្ជមានាយតនវសេន សង្គហោ វេទិតព្ពោ។
បដិលោកោតិ សន្តតិយំ ចាតុកាវេយេវ។ ចាតុកវន្តានេវ ហិ តានិ បដិលទ្ធានិ
នាម ហោន្តិ។ អយំ វុច្ចតិ, ភិក្ខុវេ, ជាតិភិ ឥមិនា បទេន វេហារតោ បរមត្ថតោ
ច ទេសិតាយ ជាតិយា និគមនំ ករោតីតិ។

ភវនិទ្ទេស កាមភវេតិ កម្មភវេ ច ឧបបត្តិភវេ ច។ តត្ថ កម្មភវេ នាម
កាមភវ្យបកកម្មមេវ។ តញ្ចា តត្ថ ឧបបត្តិភវស្ស ការណាត្តា “សុខោ ពុទ្ធានំ
ឧប្បាទោ (ឆ. ប. ១៨៤) ធុក្ខោ ចាបស្ស ឧច្ចយោ” ភិក្ខុភិ (ឆ. ប. ១១៧) វិយ
ជលវេហារេន ភវេតិ វុត្តំ។ ឧបបត្តិភវេ នាម តេន កម្មេន និត្តន្តិ
ឧបាទិណ្ណាក្ខន្ធបញ្ចកំ។ តញ្ចា តត្ថ ភវតីតិ កត្វា ភវេតិ វុត្តំ។ សព្វថាបិ ឥទំ
កម្មញ្ច ឧបបត្តិញ្ច ឧភយម្បេតមិធ “កាមភវេ” ភិ វុត្តំ។ ឯស នយោ
វុច្ចាវុបភវេសូតិ។

ឧបាទាននិទ្ទេស កាមុបាទានន្តិភិក្ខុ វត្ថុកាមំ ឧបាទិយន្តិ ឯតេន, សយំ
វា តំ ឧបាទិយតីតិ កាមុបាទានំ, កាមោ ច សោ ឧបាទានញ្ចាតិ កាមុបាទានំ។

ឧបាទានន្តិ ធម្មុក្កហាលំ វុច្ចតិ។ ធម្មុត្ថោ ហិ ឯត្ថ ឧបសន្នោ
ឧបាយាសឧបកដ្ឋាធិសុ វិយ។ បញ្ចកាមគុណិកាភគស្សេតំ អធិវចនំ។
អយមេត្ថ សន្នេហោ វិត្តារតោ បនេតំ, “តត្ថ កតមំ កាមុបាទានំ? យោ
កាមេសុ កាមច្ចន្នោ” តិ (ធម. ស. ១២២០; វិភ. ៩៣៨) វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ធំ។

តថា ទិដ្ឋិ ច សា ឧបាទានញ្ចតិ ទិដ្ឋុបាទានំ។ អថ វា ទិដ្ឋិ ឧបាទិយតិ,
ឧបាទិយន្តិ វា ឯតេន ទិដ្ឋិន្តិ ទិដ្ឋុបាទានំ។ ឧបាទិយតិ ហិ បុរិមទិដ្ឋិ ឧត្តរទិដ្ឋិ,
ឧបាទិយន្តិ ច តាយ ទិដ្ឋិ។ យថាហ - “សស្សតោ អត្តា ច លោកោ ច ឥនមេវ
សច្ចំ មោយមញ្ញ” ត្ថិអាទិ (ម. និ. ៣.២៧)។ សីលព្ពតុបាទានអត្តវាទុបាទានវដ្ឋស្ស
សព្ពទិដ្ឋិភគស្សេតំ អធិវចនំ។ អយមេត្ថ សន្នេហោ វិត្តារតោ បនេតំ, “តត្ថ
កតមំ ទិដ្ឋុបាទានំ? នត្ថិ ទិន្ន” ត្ថិ (ធម. ស. ១២២១) វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ធំ។

តថា សីលព្ពតមុបាទិយន្តិ ឯតេន, សយំ វា តំ ឧបាទិយតិ, សីលព្ពតញ្ច តំ
ឧបាទានញ្ចតិ វា សីលព្ពតុបាទានំ។ គោសីលគោវតាធិនិ ហិ “ឯវំ សុទ្ធំ” តិ (ធម.
ស. ១២២២; វិភ. ៩៣៨) អភិនិវេសតោ សយមេវ ឧបាទានាធិតិ។ អយមេត្ថ
សន្នេហោ វិត្តារតោ បនេតំ, “តត្ថ កតមំ សីលព្ពតុបាទានំ? ឥតោ ពហិទ្ធា
សមណាព្រាហ្មណានំ សីលេន សុទ្ធំ” តិ វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ធំ។

ឥទានិ វទន្តិ ឯតេនាតិ វាទោ, ឧបាទិយន្តិ ឯតេនាតិ ឧបាទានំ, កី វទន្តិ
ឧបាទិយន្តិ វា? អត្តានំ។ អត្តនោ វាទុបាទានំ អត្តវាទុបាទានំ។ អត្តវាទមត្តមេវ
វា អត្តាតិ ឧបាទិយន្តិ ឯតេនាតិ អត្តវាទុបាទានំ។ វិសតិវត្ថុកាយ
សក្កាយទិដ្ឋិយា ឯតំ អធិវចនំ។ អយមេត្ថ សន្នេហោ វិត្តារតោ បនេតំ, “តត្ថ
កតមំ អត្តវាទុបាទានំ? ឥធ អស្សុតវា បុទុដ្ឋនោ អរិយានំ អទស្សវី” តិ
វុត្ថនយេនេវ វេទិតព្ធំ។

តណ្ហានិទ្ទេសេ រូបតណ្ហា...បេ... ធម្មតណ្ហាតិ ឯតំ ចក្ខុទ្វារាធិសុ
 ជវេនីយិយា បវត្តាយ តណ្ហាយ “សេដ្ឋីបុត្តោ ព្រាហ្មណបុត្តោ”តិ ឯវមាធិសុ
 បិតិតោ នាមំ វិយ បិតិសទិសារម្មណតោ នាមំ។ ឯតុ ច រូបារម្មណា តណ្ហា,
 រូបេ តណ្ហាតិ រូបតណ្ហា។ សា កាមរាគភាវេន រូបំ អស្សនេន្តិ បវត្តមាណា
 កាមតណ្ហា, សស្សតទិដ្ឋិសហគតរាគភាវេន “រូបំ និច្ចំ ធុរំ សស្សត”ន្តិ ឯវំ
 អស្សនេន្តិ បវត្តមាណា ភវតណ្ហា, ឧច្ឆេទទិដ្ឋិសហគតរាគភាវេន “រូបំ ឧច្ឆិដ្ឋតិ
 វិនស្សតិ បេច្ច ន ភវតី”តិ ឯវំ អស្សនេន្តិ បវត្តមាណា វិភវតណ្ហាតិ រូបតណ្ហា
 ឯវំ តិវិជា ហោតិ។ យថា ច រូបតណ្ហា, តថា សទ្ធិតណ្ហាទយោបីតិ ឯវំ តានិ
 អជ្ឈារស តណ្ហាវិចរិតានិ ហោន្តិ។ តានិ អជ្ឈត្តរូចាធិសុ អជ្ឈារស,
 ពហិទ្ធារូចាធិសុ អជ្ឈារសាតិ ធន្តិស។ ឥតិ អតីតានិ ធន្តិស, អនាគតានិ ធន្តិស,
 បច្ចុប្បន្នានិ ធន្តិសាតិ ឯវំ អជ្ឈសតំ តណ្ហាវិចរិតានិ ហោន្តិ។ “អជ្ឈត្តិកស្ស
 ឧចាទាយ អស្មីតិ ហោតិ, ឥត្ថស្មីតិ ហោតិ”តិ (វិភ. ៩៧៣) វា ឯវមាធិនិ
 អជ្ឈត្តិករូចាធិនិស្សិតានិ អជ្ឈារស, “ពាហិរស្ស ឧចាទាយ ឥមិនា អស្មីតិ
 ហោតិ, ឥមិនា ឥត្ថស្មីតិ ហោតិ”តិ (វិភ. ៩៧៥) វា ឯវមាធិនិ
 ពាហិររូចាធិនិស្សិតានិ អជ្ឈារសាតិ ធន្តិស, ឥតិ អតីតានិ ធន្តិស, អនាគតានិ
 ធន្តិស, បច្ចុប្បន្នានិ ធន្តិសាតិ ឯវម្មិ អជ្ឈសតំ តណ្ហាវិចរិតានិ ហោន្តិ។ បុន
 សង្កហោ ករិយមាណេ រូចាធិសុ អារម្មណេសុ ធម្មេវ តណ្ហាកាយា តិស្សោយេវ
 កាមតណ្ហាទយោ ហោន្តិតិ។ ឯវំ -

“និទ្ទេសត្ថេន និទ្ទេស, វិត្តារាវិត្តារស្ស ច;
 បុន សង្កហតោ តណ្ហា, វិញ្ញាតញ្ញាវិភាវិនា”តិ។

វេទនានិទ្ទេសេ វេទនាកាយាតិ វេទនាសម្មហា។ ចក្ខុសម្មស្សជា
 វេទនា...បេ... មនោសម្មស្សជាវេទនាតិ ឯតំ “ចក្ខុសម្មស្សជាវេទនា អត្ថិ

កុសលា, អត្ថិ អកុសលា, អត្ថិ អព្យាកតា"តិ ឯវំវិភង្គេ (វិភ. ៣៤) អាគតត្ថា
ចក្ខុទ្ធារាជីសុ បវត្ថានំ កុសលាកុសលាព្យាកតវេទនានំ "សាវិបុត្តោ
មន្តាណិបុត្តោ"តិ ឯវំមាជីសុ មាតិកោ នាមំ វិយ មាតិសទិសតោ វត្ថុតោ នាមំ។
វេចនត្ថោ បនេត្ថ - ចក្ខុសម្ពុស្សហេតុ ជាតា វេទនា ចក្ខុសម្ពុស្សជា វេទនាតិ។
ឯសេវ នយោ សព្ពត្ថ។ អយំ តាវេត្ថ សព្ពសង្គាហិកា កថា។ វិចាកវសេន បន
ចក្ខុទ្ធាវេ ទ្វេ ចក្ខុវិញ្ញាណានិ, ទ្វេ មនោធាតុយោ, តិស្សោ
មនោវិញ្ញាណធាតុយោតិ ឯតាហិ សម្មយុត្តវសេន វេទនា វេទិតញ្ញា។ ឯសេវ
នយោ សោតទ្ធារាជីសុ។ មនោទ្ធាវេ មនោវិញ្ញាណធាតុសម្មយុត្តាវ។

ជស្សនិទ្ទេសេ ចក្ខុសម្ពុស្សោតិ ចក្ខុម្ហិ សម្ពុស្សោ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។
ចក្ខុសម្ពុស្សោ... បេ... កាយសម្ពុស្សោតិ ឯត្ថាវតា ច កុសលាកុសលវិចាកា
បញ្ចវត្ថុកា ទស ជស្ស វុត្ថា ហោន្តិ។ មនោសម្ពុស្សោតិ ឥមិនា
សេសពារីសតិលោកិយវិចាកមនសម្មយុត្តា ជស្សា។

សឡាយតននិទ្ទេសេ ចក្ខាយតននិទ្ទេសោ យំ វត្ថុញ្ញំ, តំ វិសុទ្ធិមគ្គ
ខន្ធនិទ្ទេសេ ចេវ អាយតននិទ្ទេសេ ច វុត្ថមេវ។

នាមរូបនិទ្ទេសេ នមនលក្ខណំ នាមំ។ រូប្យនលក្ខណំ រូបំ។ វិភជនេ បនស្ស
វេទនាតិ វេទនាក្ខន្ធា, សញ្ញាតិ សញ្ញាក្ខន្ធា, ចេតនា ជស្សោ មនសិកាពោតិ
សង្ខារក្ខន្ធា វេទិតញ្ញា។ កាមញ្ញ អញ្ញេបិ សង្ខារក្ខន្ធសង្កហិតា ធម្មា សន្តិ,
ឥមេ បន តយោ សព្ពទុព្ពលេសុបិ ចិត្តេសុ សន្តិ, តស្មា ឯតេសំយេវ វសេនេត្ថ
សង្ខារក្ខន្ធា ទស្សតោ។ ចត្តារោ ច មហាភូតាតិ ឯត្ថ ចត្តារោតិ
គណនបរិច្ឆេទោ។ មហាភូតាតិ បដិវេហបតេជវាយានមេតំ អជីវេចនំ។ យេន
បន ការណេន តានិ មហាភូតានីតិ វុច្ឆន្តិ, យោ ចេត្ថ អញ្ញោ វិនិច្ឆយនយោ,
សោ សញ្ញាវិសុទ្ធិមគ្គ រូបក្ខន្ធនិទ្ទេសេ វុត្ថោ។ ចតុន្ទញ្ញា មហាភូតានំ

ឧបាទាយាតិ ឯត្ថ បន ចតុន្នន្តិ ឧបយោគត្ថេ សាមីវចនំ, ចត្តារិ មហាក្ខតានីតិ
វុត្ថំ ហោតិ។ ឧបាទាយាតិ ឧបាទិយិត្វា, គហេត្វាតិ អត្ថោ។ និស្សយាតិបិ
ឯកេ។ “វត្ថុមាន”ន្តិ អយញ្ចេត្ថ ចាបសេសោ។ សមូហត្ថេ វា ឯតំ សាមីវចនំ,
ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ សមូហំ ឧបាទាយ វត្ថុមានំ រូបន្តិ ឯត្ថ អត្ថោ វេទិតញ្ចោ។ ឯវំ
សព្ពថាបិ យានិ ច ចត្តារិ បដវីអាទិនិ មហាក្ខតានិ, យញ្ច ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ
ឧបាទាយ វត្ថុមានំ ចក្ខាយតនាទិភេទេន អភិធម្មចាឡិយមេវ វុត្ថំ តេវីសតិវិធំ
រូបំ, តំ សព្ពម្បិ រូបន្តិ វេទិតញ្ចំ។

វិញ្ញាណនិទ្ទេសេ ចក្កវិញ្ញាណន្តិ ចក្កម្ហវិញ្ញាណំ, ចក្កតោ វា ជាតំ
វិញ្ញាណន្តិ ចក្កវិញ្ញាណំ។ ឯវំ សោតយានជិវ្ហាកាយវិញ្ញាណានិ។ ឥតវំ បន
មនោយេវ វិញ្ញាណន្តិ មនោវិញ្ញាណំ។
ទ្វិបញ្ចវិញ្ញាណាវជ្ជិតតេក្ខមកិចាកចិត្តស្សេតំ អធិវចនំ។

សង្ខារនិទ្ទេសេ អភិសង្ខរណាលក្ខណោ សង្ខារោ។ វិភជនេ បនស្ស
កាយសង្ខារោតិ កាយតោ បវត្ថសង្ខារោ។ កាយទ្វារេ ចោបនវសេន បវត្តានំ
កាមាវចរកុសលតោ អជ្ឈន្តំ, អកុសលតោ ទ្វាទសន្នន្តិវីសតិយា
កាយសញ្ចេតនានមេតំ អធិវចនំ។ វចីសង្ខារោតិ វចនតោ បវត្ថសង្ខារោ,
វចីទ្វារេ វចនភេទវសេន បវត្តានំវីសតិយា ឯវំ វចីសញ្ចេតនានមេតំ អធិវចនំ។
ចិត្តសង្ខារោតិ ចិត្តតោ បវត្ថសង្ខារោ, កាយវចីទ្វារេ ចោបនំ អកត្វា រហោ
និសីទិត្វា ចិន្តន្តស្ស បវត្តានំ លោកិយកុសលាកុសលវសេន
ឯក្កនតីសមនោសញ្ចេតនានមេតំ អធិវចនំ។

អវិជ្ជានិទ្ទេសេ ទុក្ខេ អញ្ញាណន្តិ ទុក្ខសច្ចេ អញ្ញាណំ, មោហស្សេតំ
អធិវចនំ។ ឯស នយោ ទុក្ខសមុទយេ អញ្ញាណន្តិអាទីសុ។ តត្ថ ចត្វាហិ
ការណេហិ ទុក្ខេ អញ្ញាណំ វេទិតញ្ចំ អន្តោគដតោ វត្ថុតោ អារម្មណតោ

បដិច្ចាធនតោ ច។ តថា ហិ តំ ទុក្ខសច្ចបរិយាបន្នត្តា ទុក្ខេ អន្តោគធំ,
ទុក្ខសច្ចញ្ញាស្ស និស្សយបច្ចយភាវេន វុត្ថុ, អារម្មណបច្ចយភាវេន អារម្មណំ,
ទុក្ខសច្ចំ ឯតំ បដិច្ចាទេតិ តស្ស យាថាវលក្ខណាបដិវេជនិវារណោន
ញ្ញាណាប្បវត្តិយា ចេត្ត អប្បធានេន។

ទុក្ខសមុទយេ អញ្ញាណំ តីហិ ការណេហិ វេទិតតំ វុត្ថុតោ អារម្មណតោ
បដិច្ចាធនតោ ច។ និរោធបដិបទាយ ច អញ្ញាណំ ឯកេនេវ ការណោន
វេទិតតំ បដិច្ចាធនតោ។ និរោធបដិបទានញ្ញំ បដិច្ចាធកមេវ អញ្ញាណំ តេសំ
យាថាវលក្ខណាបដិវេជនិវារណោន តេសុ ច ញ្ញាណាប្បវត្តិយា អប្បធានេន។ ន
បន តំ តត្ថ អន្តោគធំ តស្មី សច្ចទ្វយេ អបរិយាបន្នត្តា, ន តស្ស តំ សច្ចទ្វយំ វុត្ថុ
អសហជាតត្តា, នារម្មណំ, តទារព្ភ អប្បវត្តនតោ។ បច្ឆិមញ្ញំ សច្ចទ្វយំ កម្ចីរត្តា
ទុទ្ទសំ, ន តត្ថ អន្ធក្ខតំ អញ្ញាណំ បវត្តតិ។ បុរិមំ បន វេជនិយត្តេន
សភាវលក្ខណាស្ស ទុទ្ទសត្តា កម្ចីរំ, តត្ថ វិបល្លាសកាហាវសេន បវត្តតិ។

អបិ ច “ទុក្ខេ” តិ ឯត្តាវតា សង្កហតោ វុត្ថុតោ អារម្មណតោ កិច្ចតោ ច
អវិជ្ជា ធិបិតា។ “ទុក្ខសមុទយេ” តិ ឯត្តាវតា វុត្ថុតោ អារម្មណតោ កិច្ចតោ ច។
“ទុក្ខនិរោធប ទុក្ខនិរោធកាមិនិយា បដិបទាយា” តិ ឯត្តាវតា កិច្ចតោ។
អវិសេសតោ បន “អញ្ញាណ” ង្គំ ឯតេន សភាវតោ និទ្ធិជ្ជាតិ ញ្ញាតញ្ញា។

ឥតិ ខោ, ភិក្ខុវេតិ ឯវំ ខោ, ភិក្ខុវេ។ និរោធគោ ហោតីតិ អនុប្បាទោ ហោតិ។
អបិ ចេត្ត សព្វេហាវ តេហិ និរោធបទេហិ និព្វានំ ទេសិតំ។ និព្វានញ្ញំ អាគម្ម តេ
តេ ធម្មា និវុដ្ឋន្តិ, តស្មា តំ តេសំ តេសំ និរោធគាតិ វុច្ចតិ។ ឥតិ ភក្ខវា ឥមស្មី
សុត្ត ទ្វាធសហិ បទេហិ វុដ្ឋវិវុដ្ឋំ ទេសេត្តោ អរហត្តនិក្ខុជេនេវ ទេសនំ
និដ្ឋបេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ វុត្តនយេនេវ បញ្ចសតា ភិក្ខុ អរហត្ត
បតិជ្ឈហីស្វតិ។

វិភង្គសុត្តំ ទុតិយំ។

៣. បដិបទាសុត្តវណ្ណនា

៣. តតិយេ មិច្ឆាបដិបទន្តិ អយំ តាវ អនិយ្យានិកបដិបទា។ ននុ ច
អវិជ្ជាបច្ចយា បុញ្ញាភិសង្ខារោបិ អត្ថិ អានេញ្ញាភិសង្ខារោបិ, សោ កថំ
មិច្ឆាបដិបទា ហោតីតិ។ វដ្ឋសីសត្តា។ យញ្ញោ កិញ្ចា ភវត្តយសង្ខាតំ វដ្ឋំ បត្តេត្វា
បវត្តិតំ, អន្តមសោ បញ្ញាភិញ្ញា អដ្ឋ វា បន សមាបត្តិយោ, សព្វំ តំ វដ្ឋបក្ខិយំ
វដ្ឋសីសន្តិ វដ្ឋសីសត្តា មិច្ឆាបដិបទាវ ហោតិ។ យំ បន កិញ្ចា វិវដ្ឋំ និព្វានំ
បត្តេត្វា បវត្តិតំ, អន្តមសោ ឧឡ្យង្គយាគុមត្តនានម្បិ បណ្ណាមុដ្ឋិនានមត្តម្បិ, សព្វំ
តំ វិវដ្ឋបក្ខិយំ វិវដ្ឋនិស្សិតំ, វិវដ្ឋបក្ខិកត្តា សម្មាបដិបទាវ ហោតិ។
អប្បមត្តកម្បិ ហិ បណ្ណាមុដ្ឋិមត្តនានកុសលំ វា ហោតុ មហន្តំ
វេលាមទានាទិកុសលំ វា, សចេ វដ្ឋសម្បត្តិ បត្តេត្វា វដ្ឋនិស្សិតវសេន មិច្ឆា
ឋបិតំ ហោតិ, វដ្ឋមេវ អាហារិតុំ សក្កោតិ, នោ វិវដ្ឋំ។ “ឥទំ មេ ទានំ
អាសវក្ខយាវហំ ហោតុ” តិ ឯវំ បន វិវដ្ឋំ បត្តេន្តេន វិវដ្ឋវសេន សម្មា ឋបិតំ
អរហត្តម្បិ បច្ចេកពោធិញ្ញាណម្បិ សព្វញ្ញតញ្ញាណម្បិ ទាតុំ សក្កោតិយេវ, ន
អរហត្តំ អប្បត្វា បរិយោសានំ គច្ឆតិ។ ឥតិ អនុលោមវសេន មិច្ឆាបដិបទា,
បដិលោមវសេន សម្មាបដិបទា ទេសិតាតិ វេទិតញ្ញា។ ននុ ចេត្ត បដិបទា
បុច្ឆិតា, និព្វានំ ភាជិតំ, និយ្យាតនេបិ បដិបទាវ និយ្យាតិតា។ ន ច និព្វានស្ស
បដិបទាតិ នាមំ, សវិបស្សនានំ បន ចតុន្នំ មគ្គានមេតំ នាមំ, តស្មា
បុច្ឆានិយ្យាតនេហិ បទភាជនំ ន សមេតីតិ។ នោ ន សមេតិ, កស្មា? ជលេន
បដិបទាយ ទស្សិតត្តា។ ជលេន ហេតុ បដិបទា ទស្សិតា។ “អវិជ្ជាយ ត្វេវ
អសេសវិរាគនិរោធិ សង្ខារនិរោធា” តិ ឯតំ និរោធសង្ខាតំ និព្វានំ យស្ស
បដិបទាយ ជលំ, អយំ វុច្ឆតិ, ភិក្ខុវេ, សម្មាបដិបទាតិ អយមេត្ត អត្ថោ។

ឥស្សីព្វា អត្ថ អសេសវិរាគនិរោធាតិ ឯត្ថ វិរាគោ និរោធស្សេវ វេវចនំ,
អសេសវិរាគា អសេសនិរោធាតិ អយព្វេត្ថ អធិប្បាយោ។ យេន វា
វិរាគសង្ខាតេន មគ្គេន អសេសនិរោធា ហោតិ, តំ ទស្សេតុំ ឯតំ បទភាជនំ
វុត្តំ។ ឯវព្វា សតិ សាធុភាវា បដិបទាវិភត្តា ហោតិ។ ឥតិ ឥស្សីម្មិ សុត្ថ
វដ្ឋវិវដ្តមេវ កថិតន្តិ។ តតិយំ។

៤. វិបស្សន្តសុត្តន្តបិដក

៤. ចតុត្ថេ វិបស្សន្តស្យាតិ តស្ស កិវ ពោធិសត្តស្ស យថា
លោកិយមនុស្សានំ កិញ្ចាទេវ បស្សន្តានំ បរិត្ត កម្មាភិទិត្តត្ថស្ស
កម្មជបសាទស្ស ធុត្តលត្តា អក្ខនិវិប្បន្នន្តិ, ន ឯវំ វិប្បន្នសុ។ ពលវកម្មនិព្វត្តស្ស
បន កម្មជបសាទស្ស ពលវត្តា អវិប្បន្នន្តេហិ អនិមិសេហិ ឯវ អក្ខនិវិប្ប
សេយ្យថាបិ ទេវា តាវតីសា។ តេន វុត្តំ - “អនិមិសន្តោ កុមារោ បេក្ខតីតិ ខោ,
ភិក្ខុវេ, វិបស្សន្ត កុមារស្ស វិបស្សីវិបស្សីត្វេវ សមញ្ញា ឧទទាធិ” តិ (ជី. និ.
២.៤០)។ អយព្វេត្ថ អធិប្បាយោ - អន្តរន្តរា និមិសជនិតន្តការវិវហោន វិសុទ្ធិ
បស្សតិ, វិវដេហិ វា អក្ខនិវិប្បន្តតិ វិបស្សី។ ឯត្ថ ច កិញ្ចាបិ បច្ឆិមភវិកានំ
សព្វពោធិសត្តានំ ពលវកម្មនិព្វត្តស្ស កម្មជបសាទស្ស ពលវត្តា អក្ខនិ
វិប្បន្នន្តិ, សោ បន ពោធិសត្តោ ឯតេនេវ នាមំ លភិ។

អបិច វិចេយ្យ វិចេយ្យ បស្សតីតិ វិបស្សី, វិចិនិត្វា វិចិនិត្វា បស្សតីតិ
អត្តោ។ ឯកទិវសំ កិវ វិនិច្ឆយដ្ឋានេ និសីទិត្វា អត្ថ អនុសាសន្តស្ស រញ្ញោ
អលង្កតបដិយត្តំ មហាបុរិសំ អាហរិត្វា អង្កេ វេបយីសុ។ តស្ស តំ អង្កេ កត្វា
បលាឡយមានស្សេវ អមច្ឆា សាមិកំ អស្សាមិកំ អកំសុ។ ពោធិសត្តោ
អនត្តមនសទ្ធិ និច្ឆារេសិ។ រាជា “កិមេតំ ឧបដារេថា” តិ អាហា។ ឧបដារយមាណា
អញ្ញំ អទិស្វា “អដ្ឋស្ស ធុត្តនិច្ឆិតត្តា ឯវំ កតំ ភវិស្សតី” តិ បុន សាមិកមេវ

សាមីកំ កត្វា “ញាត្វា នុ ខោ កុមារោ ឯវំ ករោតី” តិ? វីមសន្តា បុន សាមីកំ
អស្សមីកមកំសុ។ បុន ពោធិសត្តោ តថេវ សទ្ធិំ និច្ឆារេសិ។ អថ រាជា “ជាតាតិ
មហាបុរិសោ” តិ តតោ បដ្ឋាយ អប្បមត្តោ អហោសិ។ តេន វុត្តំ “វិចេយ្យ
វិចេយ្យ កុមារោ អត្ថេ បនាយតិ ញាយេនាតិ ខោ, ភិក្ខុវេ, វិបស្សីស្ស
កុមារស្ស ភិយ្យោសោមត្តាយ វិបស្សី វិបស្សី” ត្រូវ សមញ្ញា ឧទទាធិ” តិ (ធិ. និ.
២.៤១)។

ភគវតោតិ ភាគ្យសម្មន្ទស្ស។ អរហតោតិ រាគាធិអរិយំ ហតត្តា,
សំសារចក្កស្ស វា អរាជំ ហតត្តា, បច្ចយានំ វា អរហត្តា អរហាតិ ឯវំ គុណតោ
ឧប្បន្ននាមធម្មស្ស។ សម្មាសម្ពុទ្ធស្សាតិ សម្មា នយេន ហេតុនា សាមំ
បច្ចត្តបុរិសការេន ចត្តាវិ សទ្ធានិ ពុទ្ធស្ស។ បុព្វេវ សម្មោធាតិ សម្មោធា វុច្ចតិ
ចត្វសុ មគ្គេសុ ញាណំ, តតោ បុព្វេវ។ ពោធិសត្តស្សេវ សតោតិ ឯត្ថ ពោធិតិ
ញាណំ, ពោធិមា សត្តោ ពោធិសត្តោ, ញាណាវា បញ្ញាវា បណ្ឌិតោតិ អត្តោ។
បុរិមពុទ្ធានញ្ចិ ចាទមូលេ អភិធិហារតោ បដ្ឋាយ បណ្ឌិតោវ សោសត្តោ, ន
អន្ធពាលោតិ ពោធិសត្តោ។ យថា វា ឧទកតោ ឧគ្គន្ធា ឋិតំ បរិចាកកតំ បទុមំ
ស្វរិយរស្មិសម្ពស្សេន អវស្សំ ពុជ្ឈិស្សតីតិ ពុជ្ឈនកបទុមន្តិ វុច្ចតិ, ឯវំ ពុទ្ធានំ
សន្តិកេ ព្យាករណស្ស លទ្ធត្តា អវស្សំ អនន្តរាយេន ចារមិយោ បូរេត្វា
ពុជ្ឈិស្សតីតិ ពុជ្ឈនកសត្តោតិបិ ពោធិសត្តោ។ យា ច ឯសា
ចតុមគ្គញាណាសម្ពាតា ពោធិ, តំ បត្តយមាធា បវត្តតីតិ ពោធិយំ សត្តោ
អាសត្តោតិបិ ពោធិសត្តោ។ ឯវំ គុណតោ ឧប្បន្ននាមវសេន ពោធិសត្តស្សេវ
សតោ។ កិច្ចន្តិ ទុក្ខំ។ អាបន្នោតិ អនុប្បត្តោ។ ឥទំ វុត្តំ ហោតិ - អហោ អយំ
សត្តលោកោ ទុក្ខំ អនុប្បត្តោតិ។ ចរិតិ ច ឧបបន្នតិ ចាតិ ឥទំ អបរាបរំ
ចុតិបដិសន្ធិវសេន វុត្តំ។ និស្សរណានិ និព្វានំ។ តញ្ចិ ជរាមរណាទុក្ខតោ
និស្សជត្តា តស្ស និស្សរណានិ វុច្ចតិ។ កុដាស្ស ឆាមាតិ កតវស្មី នុ ខោ កាលេ។

យោធិសោ មនសិការាតិ ឧបាយមនសិការេន បថមនសិការេន។ អហុ
បញ្ញាយ អភិសមយោតិ បញ្ញាយ សន្តិ ជរាមរណាការណស្ស អភិសមយោ
សមវាយោ សមាយោគោ អហោសិ, “ជាតិបច្ចយា ជរាមរណា”ន្តិ ឥទំ តេន ទិដ្ឋន្តិ
អត្តោ។ អថ វា យោធិសោ មនសិការា អហុ បញ្ញាយាតិ យោធិសោ
មនសិការេន ច បញ្ញាយ ច អភិសមយោ អហុ។ “ជាតិយា ខោ សតិ
ជរាមរណា”ន្តិ, វរំ ជរាមរណាការណស្ស បដិវេជោ អហោសីតិ អត្តោ។ វស
នយោ សព្ពត្ថ។

ឥតិ ហិទន្តិ វរមិទំ។ សមុទយោ សមុទយោតិ ឯកាទសសុ ថានេសុ
សន្តារាទិនំ សមុទយំ សម្ម្បណ្ណោត្វា និទ្ទិសតិ។ បុព្វេ អននុស្សតេស្វតិ
“អវិជ្ជាបច្ចយា សន្តារាទំ សមុទយោ ហោតិ”តិ។ វរំ ឥតោ បុព្វេ អននុស្សតេសុ
ធម្មេសុ, ចត្វសុ វា អរិយសច្ចធម្មេសុ។ ចក្កន្តិអាទិនិ ព្យាណវេរចនានេវ។
ព្យាណមេវ ហេតុ ទស្សនជ្ជន ចក្ក, ព្យាតជ្ជន ព្យាណំ, បដាននជ្ជន បញ្ញា,
បដិវេជនជ្ជនវិជ្ជា, ឱកាសនជ្ជន អាលោកោតិ វុត្តំ។ តំ បនេតំ ចត្វសុ សច្ចេសុ
លោកិយលោកុត្តរមិស្សកំ និទ្ទិដ្ឋន្តិ វេទិតព្វំ។ និរោធជារេបិ ឥមិនាវ នយេន
អត្តោ វេទិតព្ពោ។ ចតុត្ថំ។

៥-១០. សិទ្ធិសុត្តានិវណ្ណានា

៥-១០. បញ្ចមាទីសុ សិទ្ធិស្ស, ភិក្ខុវេទិតិអាទិនំ បទានំ “សិទ្ធិស្សបិ, ភិក្ខុវេ”តិ ន
វរំ យោជេត្វា អត្តោ វេទិតព្ពោ។ កស្មា? ឯកាសនេ អទេសិតត្តា។
នាណាថានេសុ ហិ ឯតានិ ទេសិតានិ, អត្តោ បន សព្ពត្ថ សទិសោយេវ។
សព្ពពោធិសត្តានញ្ញំ ពោធិបល្លង្កេ និសិទ្ធានំ ន អញ្ញោ សមណោ វា
ព្រាហ្មណោ វា ទេវោ វា មារោ វា ព្រហ្មា វា អាចិក្ខតិ - “អតីតេ ពោធិសត្តា
បច្ចយាការំ សម្មសិទ្ធា ពុទ្ធា ជាតា”តិ។ យថា បន បឋមកប្បិកកាលេ ទេវេ

វុដ្ឋឧទកស្ស គតមគ្គេវ អបរាបរំ វុដ្ឋឧទកំ គច្ឆតិ, ឯវំ តេហិ តេហិ
បុរិមពុទ្ធហិ គតមគ្គេវ បច្ឆិមា បច្ឆិមា គច្ឆន្តិ។ សព្វពោធិសត្វា ហិ
អាណាចាណចតុត្ថជ្ឈានតោ វុដ្ឋាយ បច្ឆយាការេ ញាណំ ឌីតារេត្វា តំ
អនុលោមបដិលោមំ សម្មសិទ្ធា ពុទ្ធា ហោរន្តិតិ បដិចាជិយា សត្តសុ សុត្តសុ
ពុទ្ធវិបស្សនា នាម កថិតាតិ។

ពុទ្ធវគ្គោ បឋមោ។

២. អាហារវគ្គោ

១. អាហារសុត្តវណ្ណោ

១១. អាហារវគ្គស្ស បឋមេ អាហារាតិ បច្ឆយា។ បច្ឆយា ហិ អាហារន្តិ
អត្តនោ ជលំ, តស្មា អាហារាតិ វុច្ឆន្តិ។ ភូតានំ វា សត្តានន្តិអាធិសុ ភូតាតិ ជាតា
និព្ពត្តា។ សម្ពវេសិនោតិ យេ សម្ពុំ ជាតី និព្ពត្តិ ឯសន្តិ គវេសន្តិ។ តត្ថ ចតុសុ
យោធិសុ អណ្ណាជជលាពុជា សត្តា យាវ អណ្ណាកោសំ វត្តិកោសញ្ច នភិន្នន្តិ,
តាវ សម្ពវេសិនោ នាម, អណ្ណាកោសំ វត្តិកោសញ្ច ភិន្និត្វា ពហិ និក្ខន្តា ភូតា
នាម។ សំសេទជា ឌីបចាតិកា ច បឋមចិត្តក្ខណោ សម្ពវេសិនោ នាម,
ទុតិយចិត្តក្ខណោតោ បភុតិ ភូតា នាម។ យេន វា ភិយាបថេន ជាយន្តិ, យាវ
តតោ អញ្ចំ ន ចាបុណ្ណន្តិ, តាវ សម្ពវេសិនោ នាម, តតោ បរំ ភូតា នាម។ អថ វា
ភូតាតិ ជាតា អភិនិព្ពត្តា, យេ ភូតា អភិនិព្ពត្តាយេវ, ន បុន ភវិស្សន្តិតិ សង្ខំ
គច្ឆន្តិ, តេសំ ឌីណាសវានំ ឯតំ អធិវចនំ។ សម្ពវេសន្តិតិ សម្ពវេសិនោ។
អប្បហ័នភវសំយោជនត្តា អាយតិម្បិ សម្ពុំ ឯសន្តានំ សេក្ខបុប្ផជ្ឈនានមេតំ
អធិវចនំ។ ឯវំ សព្វថាមិ ឥមេហិ ធូហិ បទេហិ សព្វសត្តេ បរិយាធិយតិ។

វាសន្តោ ចេត្ត សម្មវិណ្ឌានត្ថោ, តស្មា ភូតានញ្ច សម្ពវេសីនញ្ចាតិ អយមត្ថោ
វេទិតញ្ចា។

បិទិយាតិ បិទត្ថំ។ អនុគ្គហាយាតិ អនុគ្គហាត្ថំ។ វចនភេទោយេវ ចេស,
អត្ថោ បន ទ្វិន្ទម្បិ បទានំ ឯកោយេវ។ អថ វា បិទិយាតិ តស្ស តស្ស សត្តស្ស
ឧប្បន្នធម្មានំ អនុប្បពន្ធវសេន អវិច្ឆេទាយ។ អនុគ្គហាយាតិ អនុប្បន្នានំ
ឧប្បាទាយ។ ឧកោបិ ចេតានិ “ភូតានំ វា បិទិយា ចេវ អនុគ្គហាយ ច,
សម្ពវេសីនំ វា បិទិយា ចេវ អនុគ្គហាយ ចា”តិ វេ ឧភយត្ថ ទដ្ឋញ្ញានីតិ។

កតឡីការោ អាហារោតិ កតឡី កត្វា អដ្ឋោហវិតត្ថកោ អាហារោ,
ឌីននកុម្មាសាធិវត្ថកាយ ឌីជាយេតំ អធិវចនំ។ ឌីឡារិកោ វា សុខុមោ វាតិ
វត្ថុឌីឡារិកតាយ ឌីឡារិកោ, សុខុមតាយ សុខុមោ។ សភាវេន បន
សុខុមរូបបរិយាបន្នត្ថា កតឡីការោ អាហារោ សុខុមោវ ហោតិ។ សាបិ ចស្ស
វត្ថុតោ ឌីឡារិកតា សុខុមតា ច ឧទាទាយុទាទាយ វេទិតញ្ចា។ កុម្មីលានញ្ច
អាហារំ ឧទាទាយ មោរានំ អាហារោ សុខុមោ។ កុម្មីលា កិវ ចាសាលោ គិលន្តិ,
តេ ច នេសំ កុច្ឆិប្បត្តា វិលីយន្តិ។ មោរា សប្បវិច្ឆិកាធិចាលោ ខាទន្តិ។ មោរានំ
បន អាហារំ ឧទាទាយ តវច្ឆានំ អាហារោ សុខុមោ។ តេ កិវ តិវស្សធម្មតានិ
វិសាលានិ ចេវ អដ្ឋិនិ ច ខាទន្តិ, តានិ ច នេសំ ខេឡេន តេមិតមត្តានេវ
កន្ទម្វលំ វិយ មុទុកានិ ហោន្តិ។ តវច្ឆានំ អាហារំ ឧទាទាយ ហត្ថិនំ អាហារោ
សុខុមោ។ តេ ហិ នាធារុក្ខសាខាធយោ ខាទន្តិ។ ហត្ថិនំ អាហារោតោ
គវយកោកណ្ឌាមិកាធិនំ អាហារោ សុខុមោ។ តេ កិវ ជិស្សរាជិ
នាធារុក្ខបណ្ណាធិនិ ខាទន្តិ។ តេសម្បិ អាហារោតោ គុន្នំ អាហារោ សុខុមោ។ តេ
អល្លសុក្ខតិណានិ ខាទន្តិ។ តេសំ អាហារោតោ សសានំ អាហារោ សុខុមោ។
សសានំ អាហារោតោ សកុណានំ អាហារោ សុខុមោ។ សកុណានំ អាហារោតោ

បច្ចុប្បន្នវាសីនំ អាហាររោ សុខុមោ។ បច្ចុប្បន្នវាសីនំ អាហាររោតោ តាមគោជកានំ
អាហាររោ សុខុមោ។ តាមគោជកានំ អាហាររោតោ រាជរាជមហាមន្តានំ អាហាររោ
សុខុមោ។ តេសម្បី អាហាររោតោ ចក្កវត្តិនោ អាហាររោ សុខុមោ។ ចក្កវត្តិនោ
អាហាររោតោ ភុម្មានំ ទេវានំ អាហាររោ សុខុមោ។ ភុម្មានំ ទេវានំ អាហាររោតោ
ចាតុមហារាជិកានំ។ ឯវំ យាវ បរិនិម្មិតវសវត្តិនំ អាហាររាវិត្តារេតញ្ញា។ តេសំ
បនាហាររោ សុខុមោត្វេវ និដ្ឋំ បត្តោ។

ឯត្ថ ច ឱឡារិកេ វត្ថុស្មី ឱជា បរិត្តា ហោតិ ទុព្ពលា, សុខុមេ ពលវតី។ តថា
ហិ ឯកបត្តបូរម្បិ យាគុំ បីតោ មុហុត្ថេនេវ ជិយន្តិតោ ហោតិ យំកិត្យានេវ
ខាទិតុកាមោ, សប្បី បន បសតមត្ថំ បរិត្វា ទិវសំ អភោតុកាមោ ហោតិ។
តត្ថ វត្ថុ កម្មជតេជសន្ធាតំ បរិស្សយំ វិនោទេតិ, ន បន សក្កោតិ ចាលេតុំ។
ឱជា បន ចាលេតិ, ន សក្កោតិ បរិស្សយំ វិនោទេតុំ។ ទ្វេ បន ឯកតោ ហុត្វា
បរិស្សយញ្ញេវ វិនោទេន្តិ ចាលេន្តិ ចាតិ។

ជស្សោ ទុតិយោតិ ចក្កុសម្មស្សាទិ ធម្មិជោបិ ជស្សោ ឯតេសុ ចតុសុ
អាហារេសុ ទុតិយោ អាហាររោតិ វេទិតញ្ញោ។ ទេសនានយោ ឯវ ចេស, តស្មា
ឥមិនា នាម ការណេន ទុតិយោ តតិយោ ចាតិ ឥទមេត្ថ ន គវេសិតព្វំ។
មនោសញ្ចេតនាតិ ចេតនាវ វុច្ចតិ។ វិញ្ញាណន្តិ ចិត្តំ។ ឥតិ ភគវា ឥមស្មី ហនេ
ឧចាទិណ្ឌាកអនុចាទិណ្ឌាកវសេន ឯករាសី កត្វា ចត្តារោ អាហារេ ទស្សេសិ។
កតឡី ការាហារោ ហិ ឧចាទិណ្ឌាកោបិ អត្ថិ អនុចាទិណ្ឌាកោបិ, តថា
ជស្សោនយោ។ តត្ថ សប្បាធិហិ គិលីតានំ មណ្ឌកាធិនំ វសេន
ឧចាទិណ្ឌាកកតឡី ការាហារោ ទដ្ឋញ្ញោ។ មណ្ឌកាធិយោ ហិ សប្បាធិហិ
គិលីតា អន្តោកុដ្ឋិតតាបិ កិត្យិ កាលំ ជីវន្តិយេវ។ តេ យាវ ឧចាទិណ្ឌាកបក្ខេ
តិដ្ឋន្តិ, តាវ អាហារត្ថំ ន សាធន្តិ។ ភិដ្ឋិត្វា បន អនុចាទិណ្ឌាកបក្ខេ បីតា

សាធីន្តិ។ តទាបិ ឧបាទិណ្ណាកាហារោតិ វុច្ឆន្តិតិ។ ឥទំ បន អាចរិយានំ ន វុច្ឆន្តិតិ
អដ្ឋកថាយមេវ បដិក្ខិបិត្វា ឥទំ វុត្ថំ - ឥមេសំ សត្តានំ ខាទន្តានម្បិ
អខាទន្តានម្បិ ភុញ្ញន្តានម្បិ អភុញ្ញន្តានម្បិ បដិសន្ធិចិត្តេនេវ សហជាតា
កម្មជា ឌីជា នាម អត្ថិ, សា យាវបិ សត្តមា ទិវសា ចាលេតិ, អយមេវ
ឧបាទិណ្ណាកកតឡី ការាហារោតិ វេទិតញ្ចោ។ តេភូមកវិចាកវសេន បន
ឧបាទិណ្ណាកជស្សនយោ វេទិតញ្ចោ, តេភូមកកុសលាកុសលកិរិយវសេន
អនុបាទិណ្ណាកា។ លោកុត្តរា បន វុច្ឆីវសេន កថិតាតិ។

ឯត្ថាហា - “យទិ បច្ចយដ្ឋោ អាហារដ្ឋោ, អថ កស្មា អញ្ញេសុបិ សត្តានំ
បច្ចយេសុ វិជ្ជមានេសុ ឥមេយេវ ចត្តារោ វុត្ថា”តិ? វុច្ឆតេ - អដ្ឋត្ថិកសន្តតិយា
វិសេសបច្ចយត្តា។ វិសេសបច្ចយោ ហិ កតឡី ការាហារភក្ខានំ សត្តានំ
រូបកាយស្ស កតឡី ការោ អាហារោ, នាមកាយេ វេទនាយ ជស្សោ,
វិញ្ញាណស្ស មនោសញ្ចេតនា, នាមរូបស្ស វិញ្ញាណំ។ យថាហា - “សេយ្យថាបិ,
ភិក្ខុវេ, អយំ កាយោ អាហារដ្ឋិតិកោ អាហារំ បដិច្ច តិដ្ឋតិ, អនាហារោ នោ
តិដ្ឋតិ (សំ. និ. ៥.១៨៣), តថា ជស្សបច្ចយោ វេទនា, សង្ខារបច្ចយោ វិញ្ញាណំ,
វិញ្ញាណបច្ចយោ នាមរូប”ន្តិ (សំ. និ. ២.១; វិភ. ២២៥)។

កោ បនេត្ថ អាហារោ កី អាហារីតិ? កតឡី ការាហារោ ឌីជដ្ឋមក្សទានិ
អាហារតិ ជស្សហារោ តិស្សោ វេទនា, មនោសញ្ចេតនាហារោ តយោ ភវេ,
វិញ្ញាណាហារោ បដិសន្ធិនាមរូបន្តិ។

កថំ? កតឡី ការាហារោ តាវ មុខេ វេបិ តមត្តេយេវ អដ្ឋរូទានិ
សមុដ្ឋាបេតិ, ទន្ធិវិចុណ្ហិតំ បន អដ្ឋោហរិយមាណំ ឯកេកំ សិត្តំ អដ្ឋជ្ឈទានិ
សមុដ្ឋាបេតិយេវ។ ឯវំ កតឡី ការាហារោ ឌីជដ្ឋមក្សទានិ អាហារតិ។
ជស្សហារោ បន សុខវេទនីយោ ជស្សោ ឧប្បជ្ជមនោយេវ សុខំ វេទនំ អាហារតិ,

ទុក្ខវេទន៍យោ ទុក្ខំ, អទុក្ខមសុខវេទន៍យោ អទុក្ខមសុខន្តិ ឯវំ សព្វជាបិ
ជស្សហារោ តិស្សោ វេទនា អាហារតិ។

មនោសញ្ចេតនាហារោ កាមភវ្វបកំ កម្មំ កាមភវំ អាហារតិ,
រូចារូបភវ្វបកានិ តំ តំ ភវំ។ ឯវំ សព្វជាបិ មនោសញ្ចេតនាហារោ តយោ ភវេ
អាហារតិ។ វិញ្ញាណាហារោ បន យេ ច បដិសន្ធិក្ខណោ តំសម្បយុត្តកា តយោ
ខន្ធា, យានិ ច តិសន្តតិវសេន តីស រូចានិ ឧប្បជ្ឈន្តិ, សហជាតាទិបច្ចយនយេន
តានិ អាហារតិ វុច្ឆតិ។ ឯវំ វិញ្ញាណាហារោ បដិសន្ធិនាមរូបំ អាហារតិ វុច្ឆតិ។ ឯវុត្ត
ច “មនោសញ្ចេតនា តយោ ភវេ អាហារតិ” តិ សាសវកុសលាកុសលចេតនាវ
វុត្តា។ “វិញ្ញាណំ បដិសន្ធិនាមរូបំ អាហារតិ” តិ បដិសន្ធិវិញ្ញាណាមេវ វុត្តំ។
អវិសេសេន បន តំសម្បយុត្តតំសមុជ្ឈានធម្មានំ អាហារណាតោបេតេ
“អាហារា” តិ វេទិតញ្ចា។

ឯតេសុ ចត្វសុ អាហារេសុ កតឡី កាហារោ ឧបត្ថម្ភេន្តោ អាហារកិច្ចំ
សាធនិ, ជស្សោ ជុសន្តោយេវ មនោសញ្ចេតនា អាយុបាមាណវ, វិញ្ញាណំ
វិជានន្តមេវ។ កថំ? កតឡី កាហារោ ហិ ឧបត្ថម្ភេន្តោយេវ កាយជ្ជបនេន
សត្តានំ ឋិតិយា ហោតិ។ កម្មជនិតោបិ ហិ អយំ កាយោ កតឡី កាហារោ
ឧបត្ថម្ភោ ទសបិ វស្សនិ វស្សសតម្បិ យាវ អាយុបរិមាណា តិជ្ជតិ។ យថា កី?
យថា មាតុយា ជនិតោបិ ធារកោ ធាតិយា ជញ្ញាជនិ ចាយេត្វា ចោសិយមាណោ
ចិវំ តិជ្ជតិ, យថា ច ឧបត្ថម្ភេន ឧបត្ថម្ភិតំ គេហំ។ វុត្តម្បិ ចេតំ -

“យថា, មហារាជ, គេហោ បបតន្តេ អញ្ញេន ធារុនា ឧបត្ថម្ភិតំ សន្តំ ឯវំ
តំ គេហំ ន បតតិ។ ឯវមេវ ខោ, មហារាជ, អយំ កាយោ អាហារជ្ជិតិកោ
អាហារំ បដិច្ច តិជ្ជតិ” តិ។

ឯវំ កតឡីកាវោ អាហារោ ឧបត្ថម្ភេន្តោ អាហារកិច្ចំ សាធនី។

ឯវំ សាធន្តោបិ ច កតឡីកាវោ អាហារោ ទិដ្ឋំ រូបសន្តតីនំ បច្ចយោ ហោតិ
អាហារសមុជ្ជានស្ស ច ឧបាទិណ្ណាកស្ស ច។ កម្មជានំ អនុបាលកោ ហុត្វា
បច្ចយោ ហោតិ, អាហារសមុជ្ជានំ ជនកោ ហុត្វាតិ។ ជស្សោ បន
សុខាទិវត្ថុក្ខតំ អារម្មណំ ដុសន្តោយេវ សុខាទិវេទនាបវត្តនេន សត្តានំ បីតិយា
ហោតិ។ មនោសព្វោតនា កុសលាកុសលកម្មវសេន អាយុបាមាណាយេវ
ភវមូលនិច្ឆាទនតោ សត្តានំ បីតិយា ហោតិ។ វិញ្ញាណំ វិជានន្តមេវ
នាមរូបប្បវត្តនេន សត្តានំ បីតិយា ហោតីតិ។

ឯវំ ឧបត្ថម្ភនាទិវសេន អាហារកិច្ចំ សាធយមាទេសុ បនេតេសុ ចត្តាវ
ភយានិ ទដ្ឋព្ពានិ។ សេយ្យថិទំ - កតឡីកាវោ ហោតិ កត្តិយេវ ភយំ, ជស្សោ
ឧបកមនមេវ, មនោសព្វោតនាយ អាយុបាមនមេវ, វិញ្ញាណោ អភិទិចាតោយេវ
ភយន្តិ។ កី ការណា? កតឡីកាវោ ហោតិ ហិ កត្តិ កត្វា សីតាទីនំ បុរក្ខតា
សត្តា អាហារត្ថាយ មុទ្ធាគណនាទិកម្មានិ ករោន្តា អនប្បកំ ទុក្ខំ និកច្ចន្តិ។
ឯកច្ឆេ ច ឥមស្មី សាសនេ បព្ពជិត្វាបិ វេជ្ជកម្មាទិកាយ អនេសនាយ អាហារំ
បរិយេសន្តា ទិដ្ឋេវ ធម្មោ ការយ្ហា ហោន្តិ, សម្បរាយេបិ, “តស្ស សង្ឃដិបិ
អាទិត្តា សម្បជ្ជលីតា” តិអាទិនា លក្ខណសំយុត្តេ (សំ. និ. ២.២១៨) វុត្តនយេន
សមណបេតា ហោន្តិ។ ឥមីនា តាវ ការណេន កតឡីកាវោ អាហារោ កត្តិ ឯវ
ភយន្តិ វេទិតព្ពា។

ជស្សំ ឧបកច្ចន្តាបិ ជស្សស្សាទិនោ បរេសំ រក្ខិតកោបិតេសុ ធារាទីសុ
ភណ្ឌោសុ អបរជ្ឈន្តិ, តេ សហភណ្ឌាន ភណ្ឌាសាមិកា គហេត្វា ខណ្ឌាខណ្ឌិកំ
វា ទិដ្ឋិត្វា សង្ការក្ខុជេ ធម្មន្តិ, រញ្ជោ វា និយ្យាទេន្តិ។ តតោ តេ រាជា វិវិជា
កម្មការណា ការាបេតិ។ កាយស្ស ច ភេទា ទុគ្គតិ តេសំ ចាដិកម្ខា ហោតិ។

ឥតិ ជស្សស្សាទម្ងលកំ ទិដ្ឋជម្មិកម្មិ សម្មរាយិកម្មិ ភយំ សព្វមាគតមេវ
ហោតិ។ ឥមិនា ការណេន ជស្សហារេ ឧបគមនមេវ ភយន្តិវេទិតព្វំ។

កុសលាកុសលកម្មាយូហានេ បន តម្កលកំ តីសុ ភវេសុ ភយំ សព្វំ
អាគតមេវ ហោតិ។ ឥមិនា ការណេន មនោសញ្ចេតនាហារេ អាយូហានមេវ
ភយន្តិវេទិតព្វំ។

បដិសន្ធិវិញ្ញាណញ្ច យស្មី យស្មី ហ្មនេ អភិនិបតតិ, តស្មី តស្មី ហ្មនេ
បដិសន្ធិនាមរូបំ គហេត្វាវ និព្ពត្តតិ។ តស្មីញ្ច និព្ពត្តេ សព្វភយានិ និព្ពត្តានិយេវ
ហោន្តិ តម្កលកត្តាតិ ឥមិនា ការណេន វិញ្ញាណាហារេ អភិនិចាតោយេវ
ភយន្តិវេទិតព្វោតិ។

កំនិទានាតិអាទីសុ និទានាទីនិ សព្វានេវ ការណវេវចនានិ។ ការណាញ្ច
យស្មា ដលំ និទេតិ, “ហន្តំ នំ គល្លាថា”តិ អប្បតិវិយ, តស្មា និទានន្តិវុច្ចតិ។
យស្មា តំ តតោ សមុទេតិ ជាយតិ បភវតិ, តស្មា សមុទយោ ជាតិ បភវោតិ
វុច្ចតិ។ អយំ បនេត្ត បទត្ថោ - កំនិទានំ ឯតេសន្តិ កំនិទានា។ កោ សមុទយោ
ឯតេសន្តិ កីសមុទយា។ កា ជាតិ ឯតេសន្តិ កីជាតិកា។ កោ បភវោ ឯតេសន្តិ
កីបភវា។ យស្មា បន តេសំ តល្លា យថាវុត្តន អត្ថន និទានញ្ចេវ សមុទយោ
ច ជាតិ ច បភវោ ច, តស្មា “តល្លានិទានា”តិអាទិមាហា។ ឯវំ សព្វបទេសុ
អត្ថោ វេទិតព្វោ។

ឯត្ថ ច ឥមេ ចត្តារោ អាហារា តល្លានិទានាតិ បដិសន្ធិ អាទី កត្វា
អត្តភាវសម្ពាតានំ អាហារានំ បុរិមតល្លានំ វសេន និទានំ វេទិតព្វំ។ កថំ?
បដិសន្ធិក្ខណេ តាវ បរិបុណ្ណាយតនានំ សត្តានំ សត្តសន្តតិវសេន, សេសានំ
តតោ ឡនឡនសន្តតិវសេន ឧប្បន្នរូបព្ពន្ធវំ ជាតា ឌីជា អត្ថិ, អយំ តល្លានិទានោ

ឧបាទិស្ថានកកពន្លឺការហារហៅ។ បដិសន្ធិចិត្តសម្បយុត្តា បន ជស្សបេតនា
សយញ្ច ចិត្តវិញ្ញាណន្តិ ឥមេ តណ្ហានិទានា ឧបាទិស្ថាន-
ជស្សមនោសញ្ចេតនាវិញ្ញាណាហារាតិ ឯវំ តាវ បុរិមតណ្ហានិទានា
បដិសន្ធិកា អាហារា។ យថា ច បដិសន្ធិកា, ឯវំ តតោ បរំ
បឋមកវដ្តចិត្តក្ខណៈនិព្វត្តាបិ វេទិតញ្ច។

យស្មា បន ភគវា ន កេវលំ អាហារានមេវ និទានំ ជាតាតិ,
អាហារានិទានភូតាយ តណ្ហាយបិ, តណ្ហាយ និទានានំ វេទនាទីនម្បិ និទានំ
ជាតាតិយេវ, តស្មា តណ្ហា ចាយំ, ភិក្ខុវេ, កីនិទានាតិអាទិនា នយេន វដ្តំ
ទស្សេត្វាវិវដ្តំ ទស្សេតិ។ ឥមស្មិញ្ច បន ហ្មនេ ភគវា អតីតាភិមុខំ ទេសនំ កត្វា
អតីតេន វដ្តំ ទស្សេតិ។ កងំ? អាហារវសេន ហិ អយំ អត្តភារោ គហិតោ។

តណ្ហាតិ ឥមស្សត្តការស្ស ជនកំ កម្មំ,
វេទនាជស្សសឡាយតននាមរូបវិញ្ញាណានិ យស្មី អត្តភារេ ឋត្វា កម្មំ
អាយូហិតំ, តំ ទស្សេតុំ វុត្តានិ, អវិជ្ជាសង្ខារា តស្សត្តការស្ស ជនកំ កម្មំ។ ឥតិ
ទីសុ ហ្មនេសុ អត្តភារោ, ទីសុ តស្ស ជនកំ កម្មន្តិ សង្ខេបេន កម្មញ្ញោវ
កម្មវិចាកញ្ចាតិ, ទ្វេបិ ធម្មេ ទស្សេន្តេន អតីតាភិមុខំ ទេសនំ កត្វា អតីតេន
វដ្តំ ទស្សេតិ។

តត្រាយំ ទេសនា អនាគតស្ស អទស្សិតត្តា អបរិបុណ្ណាតិ ន ទដ្ឋញ្ច។
នយតោ បន បរិបុណ្ណាត្វេវ ទដ្ឋញ្ច។ យថា ហិ ចក្កមា បុរិសោ ឧទកបិដ្ឋេ និបន្នំ
សុំសុមារំ ទិស្វា តស្ស បរភាគំ ឱលោកេន្តោ គីរំ បស្សេយ្យ, ឱរតោ បិដ្ឋិ,
បរិយោសានេ នដ្ឋដ្ឋមូលំ, ហេដ្ឋា កុច្ឆី ឱលោកេន្តោ បន ឧទកកតំ
អគ្គនដ្ឋញ្ញោវ ចត្តារោ ច ហត្ថចានេ ន បស្សេយ្យ, សោ ន ឯត្តាវតា

“អបរិបុណ្ណា សុំសុមារោ”តិ គណ្ហាតិ, នយតោ បន បរិបុណ្ណាត្រូវ គណ្ហាតិ,
ឯវសម្បទមិទំ វេទិតតំ។

ឧទកបិដ្ឋេនិបន្នសុំសុមារោវិយ ហិ តេភូមកវដ្តំ។ តីវេ បិតោ ចក្កុមា
បុរិសោវិយ យោការចរោ។ តេន បុរិសេន ឧទកបិដ្ឋេន សុំសុមារស្ស ទិដ្ឋកាលោ
វិយ យោគិនា អាហារវសេន ឥមស្សត្ថការស្ស ទិដ្ឋកាលោ។ បរតោ គីវាយ
ទិដ្ឋកាលោវិយ ឥមស្សត្ថការស្ស ជនិកាយ តណ្ហាយ ទិដ្ឋកាលោ។ បិដ្ឋិយា
ទិដ្ឋកាលោវិយ យស្មី អត្ថការេ តណ្ហាសម្ពាទំ កម្មំ កតំ, វេទនាទិវសេន
តស្ស ទិដ្ឋកាលោ។ នង្គជ្ជមូលស្ស ទិដ្ឋកាលោវិយ តស្សត្ថការស្ស ជនកានំ
អវិជ្ជាសម្ពាទំ ទិដ្ឋកាលោ។ ហេដ្ឋា កុច្ឆិ ឱលោកេន្តស្ស បន អគ្គនង្គជ្ជព្យោ
ចត្តារោ ច ហត្ថចានេ អទិស្វាបិ “អបរិបុណ្ណា សុំសុមារោ”តិ អគហេត្វា
នយតោ បរិបុណ្ណាត្រូវ គហណំវិយ យត្ថ យត្ថ បច្ចយវដ្តំ ចាឡិយំ ន អាគតំ,
តត្ថ តត្ថ “ទេសនា អបរិបុណ្ណា”តិ អគហេត្វា នយតោ បរិបុណ្ណាត្រូវ
គហណំ វេទិតតំ។ តត្ថ ច អាហារតណ្ហានំ អន្តរេ ឯកោ សន្និ, តណ្ហាវេទនានំ
អន្តរេ ឯកោ, វិញ្ញាណសម្ពាទំ អន្តរេ ឯកោតិ ឯវ តិសន្និចតុសត្ថេបមេវ វដ្តំ
ទស្សិតន្តិ។ បឋមំ។

២. មោឡិយដគ្គនសុត្តវណ្ណនា

១២. ទុតិយេ សម្ពវេសីនំ វា អនុគ្គហាយាតិ ឥមស្មីយេវ ហានេ ភគវា ទេសនំ
និដ្ឋាបេសិ។ កស្មា? ទិដ្ឋិតតិកស្ស ទិសិទ្ធត្ថា។ តស្សញ្ញិ បរិសតិ
មោឡិយដគ្គនោ នាម ភិក្ខុ ទិដ្ឋិតតិកោ និសិន្នោ។ អថ សត្តា ចិន្តេសិ - “អយំ
ឧដ្ឋហិត្វា មំ បញ្ចំ បុច្ឆិស្សតិ, អថស្សហំ វិស្សន្នេស្សមី”តិ បុច្ឆាយ
ឱកាសទានត្ថំ ទេសនំ និដ្ឋាបេសិ។ មោឡិយដគ្គនោតិ មោឡិតិ ចូឡា វុច្ឆតិ។
យថាហា -

“ឆេត្វាន មោឡី វរកន្ធាសិតំ
វេហាយសំ ឧត្តិបិ សក្យបុត្តវេ;
វតនចង្កោជវរេន វាសវេ,
សហស្សនេត្តា សិរសា បដិគ្គហី” តិ។

សា តស្ស គិហិកាលេ មហន្តា អហោសិ។ តេនស្ស “មោឡីយដគ្គនោ” តិ
សង្ខា ឧទចាទិ។ បព្ពជិតម្បី នំ តេនេវ នាមេន សញ្ញានន្តិ។ ឯតនវេចាតិ
ទេសនានុសន្តិ យដេន្តោ ឯតំ “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, វិញ្ញាណាហារំ អាហារេតី” តិ
វេចនំ អវេច។ តស្សត្ថោ - ភន្តេ, កោ នាម សោ, យោ ឯតំ វិញ្ញាណាហារំ ខាទតិ
វា ភុញ្ញតិ វាតិ?

កស្មា បនាយំ ឥតវេ តយោ អាហារេ អបុច្ឆិត្វា ឥមមេវ បុច្ឆតិ តិ? ជាធាមីតិ
លទ្ធិយា។ សោ ហិ មហន្តេ បិណ្ឌោ កត្វាវ កតឡី ការាហារំ ភុញ្ញន្តេ បស្សតិ,
តេនស្ស តំ ជាធាមីតិ លទ្ធិ។ តិត្តិវវដ្តកមោវ កុក្កុជាទយោ បន មាតុសម្មស្សេន
យាបេន្តេ ទិស្វា “ឯតេ ជស្សហារេន យាបេន្តី” តិ តស្ស លទ្ធិ។ កច្ចចា បន
អត្តនោ ឧតុសមយេ មហាសមុទ្ធតោ និក្ខមិត្វា សមុទ្ធតីវេ វាលីកន្តវេ អណ្ណានិ
វេបេត្វា វាលីកាយ បដិច្ឆាទេត្វា មហាសមុទ្ធមេវ ឌីតវន្តិ។ តានិ
មាតុអនុស្សវណាវសេន ន បូតិនិ ហោន្តិ។ តានិ មនោសព្វេតនាហារេន
យាបេន្តីតិ តស្ស លទ្ធិ។ កិញ្ចាបិ ថេវស្ស អយំ លទ្ធិ, ន បន ឯតាយ លទ្ធិយា ឥមំ
បញ្ចំ បុច្ឆតិ។ ទិដ្ឋិតតិកោ ហិ ឧម្ពត្តកសទិសោ។ យថា ឧម្ពត្តកោ បច្ឆិ គហេត្វា
អន្តរីវីធី ឌីតិណ្ណោ កោមយម្បិ ចាសាណាម្បិ កូជម្បិ ខន្ធខណ្ឌាម្បិ តំ តំ មនាបម្បិ
អមនាបម្បិ គហេត្វា បច្ឆិយំ បក្ខិបតិ។ ឯវមេវ ទិដ្ឋិតតិកោ យុត្តម្បិ អយុត្តម្បិ
បុច្ឆតិ។ សោ “កស្មា ឥមំ បុច្ឆសី” តិ ន និគ្គហេតព្ពោ, បុច្ឆិតបុច្ឆិតជ្ជានេ បន

គហណាមេវ និសេធតព្ពំ។ តេនេវ នំ ភគវា “កស្មា ឯវំ បុច្ឆសី”តិ អវត្ថា
គហិតគាហមេវ តស្ស មោចេតុំ នោ កល្លោ បញ្ញោតិអាធិមាហ។

តត្ថ នោ កល្លោតិ អយុត្តោ។ អាហារវេតីតិ អហំ ន វេទាមីតិ អហំ កោចិ
សត្តោ វា បុគ្គលោ វា អាហារវេតីតិ ន វេទាមិ។ អាហារវេតីតិ ចាហំ វេទេយ្យន្តិយធិ
អហំ អាហារវេតីតិ វេទេយ្យំ។ តត្រស្ស កល្លោ បញ្ញោតិ តស្មី មយា ឯវំ វុត្ត
អយំ បញ្ញោ យុត្តោ ភវេយ្យ។ កិស្ស នុ ខោ, ភន្តេ, វិញ្ញាណាហារោតិ, ភន្តេ,
អយំ វិញ្ញាណាហារោ កតមស្ស ធម្មស្ស បច្ឆយោតិ អត្តោ។ តត្រ កល្លំ
វេយ្យាករណន្តិ តស្មី ឯវំ បុច្ឆតេ បញ្ឆោ ឥមំ វេយ្យាករណំ យុត្តំ
“វិញ្ញាណាហារោ អាយតី បុណត្តវាភិទិត្តតិយា បច្ឆយោ”តិ។ ឯត្ថ ច
វិញ្ញាណាហារោតិ បដិសន្ធិចិត្តំ។ អាយតី បុណត្តវាភិទិត្តតិ តេនេវ វិញ្ញាណោ
សហុប្បន្ននាមរូបំ។ តស្មី ភូតេ សតិ សឡាយតនន្តិ តស្មី
បុណត្តវាភិទិត្តតិសម្ពាតេ នាមរូបេ ជាតេ សតិ សឡាយតនំ ហោតីតិ អត្តោ។

សឡាយតនបច្ឆយា ជស្សោតិ ឥធាបិ ភគវា ឧត្តរិ បញ្ចស្ស ឌីកាសំ ទេន្តោ
ទេសនំ និដ្ឋាបេសិ។ ទិដ្ឋិកតិកោ ហិ នវបុច្ឆំ ឧប្បាទេតុំ ន សក្កោតិ, និទ្ធិដ្ឋំ
និទ្ធិដ្ឋំយេវ បន គណ្ហិត្ថា បុច្ឆតិ, តេនស្ស ភគវា ឌីកាសំ អធាសិ។ អត្តោ បនស្ស
សត្តបទេសុ វុត្តនយេនេវ គហោតញ្ញោ។ “កោ នុ ខោ, ភន្តេ, ភវតី”តិ កស្មា ន
បុច្ឆតិ? ទិដ្ឋិកតិកស្ស ហិ សត្តោ នាម ភូតោ និព្វត្តោយេវាតិ លទ្ធិ, តស្មា
អត្តនោ លទ្ធិវិរុទ្ធិំ ឥនន្តិ ន បុច្ឆតិ។ អបិច ឥនប្បច្ឆយា ឥនំ ឥនប្បច្ឆយា ឥនន្តិ
ពហុសុ ហំនេសុ កថិតត្ថា សញ្ញត្តិ ឧបកតោ, តេនាបិ ន បុច្ឆតិ។ សត្ថាបិ
“ឥមស្ស ពហុ បុច្ឆន្តស្សាបិ តិត្តិ នតិ, តុច្ឆបុច្ឆមេវ បុច្ឆតិ”តិ ឥតោ បដ្ឋាយ
ទេសនំ ឯកាពទ្ធិំ កត្វា ទេសេសិ។ ធន្នំ ត្រូវាតិ យតោ បដ្ឋាយ ទេសនារុដ្ឋំ,
តមេវ គហោត្វា ទេសនំ វិវដ្តេន្តោ ឯវមាហ។ ឥមស្មី បន សុត្ត

វិញ្ញាណាមរូបានំ អន្តរេ ឯកោ សន្និ, វេទនាតណ្ហានំ អន្តរេ ឯកោ, ភវជាតីនំ អន្តរេ ឯកោតិ។ ទុតិយំ។

៣. សមណព្រាហ្មណសុត្តន្តវណ្ណនា

១៣. តតិយេ សមណា វា ព្រាហ្មណា វាតិ សច្ចានិ បដិវិជ្ឈីតុំ អសមត្តា ពាហិរកសមណាព្រាហ្មណា។ ជរាមរណំ នប្បជានន្តិភិអាទីសុ ជរាមរណំ ន ជានន្តិ ទុក្ខសច្ចវសេន, ជរាមរណាសមុទយំ ន ជានន្តិ សហ តណ្ហាយ ជាតិ ជរាមរណាស្ស សមុទយោតិ សមុទយសច្ចវសេន, ជរាមរណានិរោធ�ំ ន ជានន្តិ និរោធសច្ចវសេន, បដិបទំ ន ជានន្តិ មគ្គសច្ចវសេន។ ជាតី ន ជានន្តិ ទុក្ខសច្ចវសេន, ជាតិសមុទយំ ន ជានន្តិ សហ តណ្ហាយ ភវេ ជាតិសមុទយោតិ សមុទយសច្ចវសេន។ ឯវំ សហ តណ្ហាយ សមុទយំ យោជេត្វា សព្វបទេសុ ចតុសច្ចវសេន អត្តោ វេទិតញ្ចោ។ សាមញ្ញត្ថំ វា ព្រាហ្មញ្ញត្ថំ វាតិ ឯត្ថ អរិយមគ្គោ សាមញ្ញញ្ចោ ព្រាហ្មញ្ញញ្ចោ។ ឧភយត្ថាបិ បទ អត្តោ នាម អរិយជលំ វេទិតញ្ចំ។ ឥតិ ភកវា ឥមស្មី សុត្ត ឯកាទសសុ ហិទេសុ ចត្តារិ សច្ចានិ កថេសីតិ។ តតិយំ។

៤. ទុតិយសមណព្រាហ្មណសុត្តន្តវណ្ណនា

១៤. ចតុត្ថ ឥមេ ធម្មេ កតមេ ធម្មេតិ ឯត្ថកំ បបញ្ចំ កត្វា កថិតំ, ទេសនំ បដិវិជ្ឈីតុំ សមត្តានំ បុគ្គលានំ អជ្ឈាសយេន ឥមេ ធម្មេ នប្បជានន្តិភិអាទី វុត្ថំ។ សេសំ បុរិមសទិសមេវ។ ចតុត្ថំ។

៥. កថានកោត្តសុត្តន្តវណ្ណនា

១៥. បញ្ចមេ សម្មាទិដ្ឋិសម្មាទិដ្ឋិតិ យំ បណ្ឌិតា ទេវមនុស្សា តេសុ តេសុ
ហំនេសុ សម្មាទស្សនំ វនន្តិ, សព្វម្បី តំ ធ្វើហិ បទេហិ សន្តិបិត្វា បុច្ឆតិ។
ទ្វយនិស្សិតោតិ ទ្វេ កោដ្ឋាសេ និស្សិតោ។ យេភុយ្យេនាតិ ឥមិនា បេបេត្វា
អរិយបុគ្គលេ សេសមហាជនំ ទស្សេតិ។ អត្ថិតន្តិ សស្សតំ។ នត្ថិតន្តិ ឧច្ឆេទំ។
លោកសមុទយន្តិ លោកោ នាម សន្តិវលោកោ, តស្ស និព្វត្តិ។ សម្មប្បញ្ញាយ
បស្សតោតិ សម្មាបញ្ញា នាម សរិបស្សនា មគ្គបញ្ញា, តាយ បស្សន្តស្សាតិ
អត្តោ។ យា លោកេ នត្ថិតាតិ សន្តិវលោកេ និព្វត្តេសុ ធម្មេសុ បញ្ញាយន្តេស្វរ
យា នត្ថិតិ ឧច្ឆេទនិដ្ឋិ ឧប្បន្នេយ្យ, សា ន ហោតីតិ អត្តោ។ លោកនិរោធន្តិ
សន្តិវរាជំ ភគ្គំ។ យា លោកេ អត្ថិតាតិ សន្តិវលោកេ ភិក្ខុមាទេសុ ធម្មេសុ
បញ្ញាយន្តេស្វរ យា អត្ថិតិ សស្សតទិដ្ឋិ ឧប្បន្នេយ្យ, សា ន ហោតីតិ អត្តោ។

អបិច លោកសមុទយន្តិ អនុលោមបច្ចយាការំ។ លោកនិរោធន្តិ
បដិលោមបច្ចយាការំ។ លោកនិស្សយេ បស្សន្តស្សាបិ ហិ បច្ចយានំ អនុច្ឆេទន
បច្ចយុប្បន្នស្ស អនុច្ឆេទំ បស្សតោ យា នត្ថិតិ ឧច្ឆេទនិដ្ឋិ ឧប្បន្នេយ្យ, សា ន
ហោតិ។ បច្ចយនិរោធគំ បស្សន្តស្សាបិ បច្ចយនិរោធគំ បច្ចយុប្បន្ននិរោធគំ
បស្សតោ យា អត្ថិតិ សស្សតទិដ្ឋិ ឧប្បន្នេយ្យ, សា ន ហោតីតិ អយម្បត្ត
អត្តោ។

ឧបយុទាទានាភិកិវេសវិនិពន្ធាតិ ឧបយេហិ ច ឧទាទានេហិ ច
អភិកិវេសេហិ ច វិនិពន្ធា។ តត្ថ ឧបយាតិ ទ្វេ ឧបយា តណ្ហាបយោ ច ទិដ្ឋបយោ
ច។ ឧទាទានាទីសុបិ ឯសេវ នយោ។ តណ្ហាទិដ្ឋិយោ ហិ យស្មា អហំ
មមន្តិអាទីហិ អាភារេហិ តេក្ខមកធម្មេ ឧបេន្តិ ឧបកច្ឆន្តិ, តស្មា ឧបយាតិ វុច្ឆន្តិ។
យស្មា បន តេ ធម្មេ ឧទាទិយន្តិ ចេវ អភិកិវិសន្តិ ច, តស្មា ឧទាទានាតិ ច

អភិធិវេសាតិ ច វុច្ចន្តិ។ តាហិ ចាយំ លោកោវិនិពន្ធា។ តេនាហ
“ឧបយុចាធានាភិធិវេសវិនិពន្ធា”តិ។

តញ្ចាយន្តិ តញ្ចា ឧបយុចាធានំ អយំ អរិយសាវកោ។ ចេតសោ អធិដ្ឋានន្តិ
ចិត្តស្ស បតិដ្ឋានភូតំ។ អភិធិវេសានុសយន្តិ អភិធិវេសភូតញ្ចា
អនុសយភូតញ្ចា។ តណ្ហាធិដ្ឋីសុ ហិ អកុសលចិត្តំ បតិដ្ឋាតិ, តា ច តស្មី
អភិធិវេសន្តិ ចេវ អនុសេន្តិ ច, តស្មា តទុកយំ ចេតសោ អធិដ្ឋានំ
អភិធិវេសានុសយន្តិ ច អាហា។ ន ឧបេតីតិ ន ឧបគច្ឆតិ។ ន ឧចាធិយតីតិ ន
គណ្ហាតិ។ នាធិដ្ឋាតីតិ ន អធិដ្ឋាតិ, កិន្តិ? អត្តា មេតិ។ ទុក្ខមេវាតិ
បញ្ចុចាធានក្ខន្ធមត្ថមេវ។ ន កង្ខតីតិ “ទុក្ខមេវ ឧប្បជ្ឈតិ, ទុក្ខំ និរុជ្ឈតិ, ន
អញ្ញោ ឯត្ថ សត្តោ នាម អត្ថី”តិ កង្ខំ ន ករោតិ។ ន វិចិត្តិក្ខតីតិ ន វិចិត្តិក្ខំ
ឧប្បាទេតិ។

អបរហ្មច្ចយាតិ ន បរហ្មច្ចយេន, អញ្ញស្ស អបត្តិយាយេត្វា
អត្ថបច្ចក្ខញ្ញាណមេវស្ស ឯត្ថ ហោតីតិ។ ឯត្តាវតា ខោ, កច្ចាន, សម្មាធិដ្ឋិ
ហោតីតិ ឯវំ សត្តសញ្ញាយ បហីនត្តា ឯត្តកេន សម្មាទស្សនំ នាម ហោតីតិ
មិស្សកសម្មាធិដ្ឋិ អាហា។ អយមេកោ អន្តោតិ ឯស ឯកោ និក្ខេដន្តោ
លាមកន្តោ បឋមកំ សស្សតំ។ អយំ ទុតិយោតិ ឯស ទុតិយោ សត្តំ នត្ថីតិ
ឧប្បជ្ឈនកធិដ្ឋិសម្ពាតោ និក្ខេដន្តោ លាមកន្តោ ទុតិយកោ ឧច្ឆនោតិ អត្តោ។
សេសមេត្ត ឧត្តានមេវាតិ។ បញ្ចមំ។

៦. ធម្មកថិកសុត្តរវណ្ណនា

១៦. នដ្ឋេ និព្វិទាយាតិ និព្វិទ្គនត្ថាយ។ វិរាគាយាតិ វិវដ្ឋនត្ថាយ។
និរោធាយាតិ និរុជ្ឈនត្ថាយ។ បដិបន្នោ ហោតីតិ ឯត្ថ សីលតោ បដ្ឋាយ យាវ

អរហត្តមគ្គា បដិបន្នោតិ វេទិតញ្ចោ។ ធម្មានុធម្មប្បដិបន្នោតិ លោកុត្តរស្ស
និព្ពានធម្មស្ស អនុធម្មភូតំ បដិបទំ បដិបន្នោ។ អនុធម្មភូតន្តិ
អនុបសភាវភូតំ។ និព្វិនាវិរាគា និរោធាតិ និព្វិនាយ ចេវវិរាគេន ច និរោធន
ច។ អនុចាទាវិមុត្តោតិ ចត្វហិ ឧចាទានេហិ កិញ្ចិ ធម្មំ អនុចាទិយិត្វាវិមុត្តោ។
ទិដ្ឋធម្មនិព្ពានប្បត្តោតិ ទិដ្ឋេវ ធម្មេ និព្ពានប្បត្តោ។ អលំ វចនាយាតិ, ឯវំ វត្ថុព្ពតំ
អរហតិ, យុត្តោ អនុច្ឆរិកោតិ អត្តោ។ ឯវមេត្ត ឯកេន នយេន ធម្មកថិកស្ស
បុច្ឆា កថិតា, ទ្វិហិ តំ វិសេសេត្វា សេក្ខាសេក្ខភូមិយោ និទ្ទិដ្ឋាតិ។ ធម្មំ។

៧. អបេលកស្សបសុត្តន្តបិដក

១៧. សត្តមេ អបេលោ កស្សទោតិ លិង្គេន អបេលោ និច្ចេលោ, នាមេន
កស្សទោ។ ទូរតោវាតិ មហតា ភិក្ខុសង្ឃេន បរិវុតំ អាគច្ឆន្តំ ទូរតោ ឯវ
អទ្ទស។ កិញ្ចិទេវ ទេសន្តិ កិញ្ចិទេវ ការណំ។ ឱកាសន្តិ បញ្ចព្យាករណស្ស
ខណំ កាលំ។ អន្តរយវន្តិ “ន បល្លតិកាយ អន្តរយវេ និសីទិស្សមី”តិ ឯត្ថ
អន្តោនិវេសនំ អន្តរយវំ។ “ឱក្ខត្តចក្ខុ អន្តរយវេ គមិស្សមី”តិ ឯត្ថ ឥន្ទឌីលតោ
បដ្ឋាយ អន្តោគាមោ។ ឥធាបិ អយមេវ អធិប្បតោ។ យនាកក្ខ័សីតិ យំ ឥច្ឆសិ។

កស្មា បន ភគវា កថេតុកាមោ យាវតតិយំ បដិក្ខិបីតិ? ការវជននត្ថំ។
ទិដ្ឋិតតិកា ហិ ខិប្បំ កថិយមាទេ ការវំ ន ករោន្តិ, “សមណំ គោតមំ
ឧបសង្កមិតុម្បិ បុច្ឆិតុម្បិ សុករំ, បុច្ឆិតមត្តេយេវ កថេតី”តិ វចនម្បិ ន
សទ្ធិហន្តិ។ ទ្វេ តយោ វាវេ បដិក្ខិតេ បន ការវំ ករោន្តិ, “សមណំ គោតមំ
ឧបសង្កមិតុម្បិ បញ្ចំ បុច្ឆិតុម្បិ ទុក្ខរ”ន្តិ យាវតតិយំ យាចិតេ កថិយមាទំ
សុស្សសន្តិ សទ្ធិហន្តិ។ ឥតិ ភគវា “អយំ សុស្សសិស្សតិ សទ្ធិហិស្សតី”តិ
យាវតតិយំ យាចាបេត្វា កថេសិ។ អបិច យថា ភិសក្កោ តេលំ វា ជាណិតំ វា
បចន្តោ មុទុចាកខវចាកាទំ ចាកកាលំ អាគមយមាទោ ចាកកាលំ

អនតិក្កមិត្យាវ ឌីតារេតិ។ ឯវំ ភគវា សត្តានំ ញ្ញាណបរិចាកំ អាគមយមាណោ
“ឯត្ថកេន កាលេន ឥមស្ស ញ្ញាណំ បរិចាកំ គមិស្សតី”តិ ញ្ញាវាវ យាវតតិយំ
យាចាបេសិ។

មា ហេវំ, កស្សចាតិ, កស្សប, មា ឯវំ ភណិ។ សយំកតំ ទុក្ខន្តិ ហិ វុត្តំ ន
វុត្តតិ, អត្តា នាម កោចិ ទុក្ខស្ស ការកោ នត្ថិតិ ជីបេតិ។ បរតោបិ ឯសេវ
នយោ។ អធិច្ចសមុប្បន្នន្តិ អការណោន យទិច្ចាយ ឧប្បន្នំ។ ឥតិ បុដ្ឋោ
សមាណោតិ កស្មា ឯវំមាហា? ឯវំ កិរស្ស អហោសិ - “អយំ ‘សយំកតំ
ទុក្ខ’ន្តិអាទិនា បុដ្ឋោ ‘មា ហេវ’ន្តិ វុទតិ, ‘នត្ថិ’តិ បុដ្ឋោ ‘អត្ថិ’តិ វុទតិ។ ‘ភវំ
តោតមោ ទុក្ខំ ន ជាតាតិ ន បស្សតី’តិ បុដ្ឋោ ‘ជាតាមិ ខាហ’ន្តិ វុទតិ។ កិញ្ចិ ទុ
ខោ មយាវិវជ្ឈិត្វា បុច្ឆិតោ”តិ មូលតោ បដ្ឋាយ អត្ថនោ បុច្ឆមេវ សោធន្តោ
ឯវំមាហា។ អាទិក្ខតុ ច មេ, ភន្តេ, ភគវាតិ ឥធសត្ថវិ សញ្ញាតការវោ “ភវ”ន្តិ
អវត្វា “ភគវា”តិ វុទតិ។

សោ ករោតីតិអាទិ, “សយំកតំ ទុក្ខ”ន្តិ លទ្ធិយា បដិសេធនត្ថំ វុត្តំ។ ឯត្ថ ច
សតោតិ ឥទំ ភុម្មត្ថេ សាមិវចនំ, តស្មា ឯវំមត្តោ ទដ្ឋញ្ញោ - សោ ករោតិ សោ
បដិសំវេទយតីតិ ខោ, កស្សប, អាទិម្ហិយេវ ឯវំ សតិ បច្ឆា សយំកតំ ទុក្ខន្តិ
អយំ លទ្ធិ ហោតិ។ ឯត្ថ ច ទុក្ខន្តិ វុទ្ធទុក្ខំ អធិប្បតំ។ ឥតិ វុទន្តិ ឯតស្ស បុរិមេន
អាទិសន្តេន អនន្តរេន ច សស្សតសន្តេន សម្ពន្ធា ហោតិ។ “ជីបេតិ គណ្ណាតិ”តិ
អយំ បនេត្ត ចាបសេសោ។ ឥទញ្ចិ វុត្តំ ហោតិ - ឥតិ ឯវំ វុទន្តោ អាទិតោវ
សស្សតំ ជីបេតិ, សស្សតំ គណ្ណាតិ។ កស្មា? តស្ស ហិ តំ ទស្សនំ ឯតំ បរេតិ,
ការកញ្ច វេទកញ្ច ឯកមេវ គណ្ណាន្តំ ឯតំ សស្សតំ ឧបកច្ឆតីតិ អត្តោ។

អញ្ញោ ករោតីតិអាទិ បន “បរិកតំ ទុក្ខ”ន្តិ លទ្ធិយា បដិសេធនត្ថំ វុត្តំ។
“អាទិតោ សតោ”តិ ឥទំ បន ឥធាបិ អាហារិកញ្ចំ។ អយញ្ញេត្ថ អត្តោ - អញ្ញោ

ករោតិ អញ្ជោ បដិសំវេទិយតីតិ ខោ បន, កស្សប, អាទិម្ហិយេវ ឯវំ សតិ, បច្ឆា
“ការកោ ឥដេវ ឧច្ឆិដ្ឋតិ, តេន កតំ អញ្ជោ បដិសំវេទិយតី”តិ ឯវំ ឧប្បន្ទាយ
ឧច្ឆេទទិដ្ឋិយា សទ្ធិ សម្មយុត្តាយ វេទនាយ អភិគុណ្ឌស្ស វិទូស្ស សតោ “បរំកតំ
ទុក្ខ”ន្តិ អយំ លទ្ធិ ហោតីតិ។ **ឥតិ វេទន្តិអាទិ វុត្តនយេនេវ យោជេតព្ពំ។** តត្រាយំ
យោជនា - ឯវញ្ច វេទន្តោ អាទិតោវ ឧច្ឆេទំ ជីវេតិ, ឧច្ឆេទំ គណ្ហាតិ។ កស្មា?
តស្ស ហិ តំ ទស្សនំ ឯតំ បរេតិ, ឯតំ ឧច្ឆេទំ ឧបកច្ឆតីតិ អត្ថោ។

ឯតេ តេតិ យេ សស្សតុច្ឆេទសម្ព័ន្ធាតេ ឧភោ អន្តេ (អនុបកម្ម តថាគតោ
ធម្មំ ទេសេតិ, ឯតេ តេ, កស្សប, ឧភោ អន្តេ) អនុបកម្ម បហាយ អនល្លិយិក្ខា
មជ្ឈេន តថាគតោ ធម្មំ ទេសេតិ, មជ្ឈិមាយ បដិបទាយ វិគោ ទេសេតីតិ
អត្ថោ។ កតំ ធម្មន្តិ ចេ? យទិទំ អវិជ្ជាបច្ចយា សម្ព័ន្ធាតិ។ ឯត្ថ ហិ ការណតោ
ជលំ, ការណនិរោធន ចស្ស និរោធា ជីវិតោ, ន កោចិ ការកោ វា វេទកោ វា
និទ្ទិដ្ឋោ។ ឯត្តាវតា សេសបញ្ញា បដិសេធិតា ហោន្តិ។ ឧភោ អន្តេ អនុបកម្មាតិ
ឥមិនា ហិ តតិយបញ្ញោ បដិក្ខិត្តោ។ អវិជ្ជាបច្ចយា សម្ព័ន្ធាតិ ឥមិនា
អធិច្ចសមុប្បន្នតា ចេវ អជាននញ្ច បដិក្ខិត្តន្តិ វេទិតព្ពំ។

លកេយ្យន្តិ ឥទំ សោ ភគវតោ សន្តិកេ ភិក្ខុការំ បត្តយមាធា អាហា។ អថ
ភគវា យោនេន ខន្ធកេ តិតិយបរិវាសោ (មហាវ. ៨៦) បញ្ញត្តោ, យំ
អញ្ញតិតិយបុញ្ញោ សាមណេរភូមិយំ វិគោ “អហំ, កន្តេ, ឥត្តន្ទាមោ
អញ្ញតិតិយបុញ្ញោ ឥមស្មី ធម្មវិនយេ អាកម្ពាមិ ឧបសម្មទំ។ ស្វាហំ, កន្តេ, សង្ឃំ
ចត្តារោ មាសេ បរិវាសំ យាទាមី”តិអាទិនា នយេន សមាទិយិក្ខា បរិវេសតិ, តំ
សន្ធាយ យោ ខោ, កស្សប, អញ្ញតិតិយបុញ្ញោតិអាទិមាហា។ តត្ថ បព្ពន្ធន្តិ
វេទនសិលិដ្ឋតាវសេន វុត្តំ។ អបរិវេសិត្វាយេវ ហិ បព្ពន្ធលកតិ។
ឧបសម្មទត្តិកេន បន នាតិកាលេន គាមប្បវេសនាទីនិ អជ្ឈ វត្តានិ បូរេន្តេន

បរិវេសិតព្រំ។ អាវុទ្ធិត្ថាតិ អជ្ឈត្ថបុរណេន តុជ្ជត្ថា។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ,
វិត្តារតោ បនេស តិត្ថិយបរិវាសោ សមន្តចាសាទិកាយ វិនយជ្ជកថាយ
បព្ពដ្ឋក្ខន្ធកវណ្ណានាយំ (មហាវ. អដ្ឋ. ៨៦) វុត្ថនយេនេវ វេទិតញោ។

អបិច មយាតិ អយមេត្ថ ចាហោ, អញ្ញាត្ថ បន “អបិច មេត្ថា” តិ។
បុគ្គលវេមត្ថតាវិទិតាតិ បុគ្គលនានត្ថំ វិទិតំ។ “អយំ បុគ្គលោ បរិវាសារហោ,
អយំ ន បរិវាសារហោ” តិ ឥទំ មយ្ហំ ចាកជន្និ ទស្សេតិ។ តតោ កស្សចោ
ចិន្តេសិ - “អហោ អច្ឆរិយំ ពុទ្ធសាសនំ, យត្ថ ឯវំ ឃំសិទ្ធា កោដ្ឋេទ្វាយុត្ថមេវ
គណ្ហាន្តិ, អយុត្តំ ធម្មន្តិ” តិ។ តតោ សុដ្ឋតំ បព្ពដ្ឋាយ សញ្ញាតុស្សហោ សចេ,
ភន្តេតិអាទិមាហា។ អថ ភគវា តស្ស តិព្ពច្ឆន្តតំ វិទិត្វា “ន កស្សចោ បរិវាសំ
អរហតី” តិ អញ្ញាតំ ភិក្ខុំ អាមន្តេសិ - “ភច្ឆ, ភិក្ខុ, កស្សបំ នហាបេត្វា
បញ្ញាដេត្វា អានេហី” តិ។ សោ តថា កត្វា តំ បញ្ញាដេត្វា ភគវតោ សន្តិកំ
អគមាសិ។ ភគវា គណេ និសីទិត្វា ឧបសម្មាទេសិ។ តេន វុត្ថំ អលត្ថ ទោ
អចេលោ កស្សចោ ភគវតោ សន្តិកេ បព្ពដ្ឋំ, អលត្ថ ឧបសម្មទន្តិ។
អចិរូបសម្មន្នោតិអាទិ សេសំ ព្រាហ្មណសំយុត្ត (សំ. និ. ១.១៨៧) វុត្ថមេវាតិ។
សត្តមំ។

៨. តិម្ហរុកសុត្តវណ្ណនា

១៨. អជ្ឈមេ សា វេទនាតិអាទិ “សយំកតំ សុខទុក្ខ” ន្តិ លទ្ធិយា និសេធនត្ថំ
វុត្ថំ។ ឯត្ថាបិ សតោតិ ភុម្មត្ថេយេវ សាមិវចនំ។ តត្រាយំ អត្ថធិបនា - “សា
វេទនា, សោ វេទិយតី” តិ ទោ, តិម្ហរុក, អាទិម្ហិយេវ ឯវំ សតិ “សយំកតំ
សុខទុក្ខ” ន្តិ អយំ លទ្ធិ ហោតិ។ ឯវញ្ញំ សតិ វេទនាយ ឯវ វេទនា កតា ហោតិ។
ឯវញ្ញំ វេទនោ ឥមិស្សា វេទនាយ បុព្វេបិ អត្ថតំ អនុជាតាតិ, សស្សតំ ធិបេតិ
សស្សតំ គណ្ហាតិ។ កស្មា? តស្ស ហិ តំ ទស្សនំ ឯតំ បរេតិ, ឯតំ សស្សតំ

ឧបគន្ធពីតិ អត្ថោ។ បុរិមញ្ញំ អត្ថំ សន្ធាយេវេតំ ភកវតា វុត្ថំ ភវិស្សតិ, តស្មា
អដ្ឋកថាយំ តំ យោជេត្វាវស្ស អត្ថោ ជីវិតោ។ ឯវម្បាបំ នវទាមីតិ អបំ “សា
វេទនា, សោ វេទិយតី”តិ ឯវម្បំ នវទាមិ។ “សយំកតំ សុខទុក្ខ”ន្តិ ឯវម្បំ ន
វទាមីតិ អត្ថោ។

អញ្ញា វេទនាតិអាទិ “បរំកតំ សុខទុក្ខ”ន្តិ លទ្ធិយា បដិសេធនត្ថំ វុត្ថំ។
ឥធាបិ អយំ អត្ថយោជនា - “អញ្ញា វេទនា អញ្ញោ វេទិយតី”តិ ខោ, តិម្ហរុក,
អាទិម្ហិយេវ ឯវំ សតិ បច្ឆា យា បុរិមបក្ខេ ការកវេទនា, សា ឧច្ឆន្ទា។ តាយ បន
កតំ អញ្ញោ វេទិយតីតិ ឯវំ ឧប្បន្ទាយ ឧច្ឆន្ទនិដ្ឋិយា សទ្ធិ សម្បយុត្តាយ
វេទនាយ អភិគុណស្ស សតោ “បរំកតំ សុខទុក្ខ”ន្តិ អយំ លទ្ធិ ហោតិ។ ឯវញ្ញ
វេទនោ ការកោ ឧច្ឆន្ទោ, អញ្ញោ បដិសន្ធិ គហិតាតិ ឧច្ឆន្ទំ ជីវេតិ, ឧច្ឆន្ទំ
គណ្ហាតិ។ កស្មា? តស្ស ហិ តំ ទស្សនំ ឯវំ បរេតិ, ឯវំ ឧច្ឆន្ទំ ឧបគន្ធពីតិ
អត្ថោ។ ឥធាបិ ហិ ឥមាធិ បទាធិ អដ្ឋកថាយំ អាហារិក្ខា យោជិតានេវ។ ឥមស្មី
សុត្ត វេទនាសុខទុក្ខំ កថិតំ។ តញ្ញោ ខោ វិចាកសុខទុក្ខមេវ វុត្ថតិ វុត្ថំ។
អដ្ឋមំ។

៩. ពាលបណ្ឌិតសុត្តវណ្ណាន

១៩. នវមេ អវិជ្ជានីវរណស្សាតិ អវិជ្ជាយ និវារិតស្ស។ ឯវមយំ កាយោ
សមុទាគតោតិ ឯវំ អវិជ្ជាយ និវារិតត្តា តណ្ហាយ ច សម្បយុត្តត្តាយេវ អយំ
កាយោ និព្ពត្តោ។ អយញ្ញោវ កាយោតិ អយញ្ញស្ស អត្តនោ សវិញ្ញាណកោ
កាយោ។ ពហិទ្ធា ច នាមរូបន្តិ ពហិទ្ធា ច បរេសំ សវិញ្ញាណកោ កាយោ។
អត្តនោ ច បរស្ស ច បញ្ចហិ ខន្ធហិ ធម្មិ អាយតនេហិ ចាបិ អយំ អត្ថោ
ជីវេតតញ្ញោវ។ ឥត្ថតំ ទ្វយន្តិ ឯវមេតំ ទ្វយំ។ ទ្វយំ បដិច្ច ជស្សោតិ អញ្ញត្ថ
ចក្ករូចាធិនិ ទ្វយានិ បដិច្ច ចក្កសម្ពស្សាទយោ វុត្តា, ឥធន បន អដ្ឋត្ថិ កតាហិរាធិ

អាយតនាធិ។ មហាទ្វយំ នាម កិរេតំ។ សឡេវាយតនាធិតិ សឡេវ
ជស្សយតនាធិ ជស្សការណាធិ។ យេហិ ដុដ្ឋាតិ យេហិ ការណាត្ថតេហិ
អាយតនេហិ ឧប្បន្នេន ជស្សេន ដុដ្ឋា។ អញ្ញតវេនាតិ ឯត្ថ បរិបុណ្ណាវសេន
អញ្ញតវតា វេទិតញ្ញា។ តត្រាតិ តស្មី ពាលបណ្ឌិតានំ កាយនិព្ពត្តនាធិម្ហិ។ កោ
អធិប្បយាសោតិ កោ អធិកបយោកោ។

ភគវមូលកាតិ ភគវា មូលំ ឯតេសន្តិ ភគវមូលកា។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ -
ឥមេ, ភន្តេ, អម្ពាភំ ធម្មា បុព្វេ កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធន ឧប្បាធិតា, តស្មី
បរិនិព្វតេ ឯកំ ពុទ្ធន្តរំ អញ្ញោ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ឥមេ ធម្មេ ឧប្បាទេតុំ
សមត្តោ នាម នាហោសិ, ភគវតា បន នោ ឥមេ ធម្មា ឧប្បាធិតា។ ភគវន្តញ្ញិ
និស្សាយ មយំ ឥមេ ធម្មេ អាជានាម បដិវិជ្ឈាមាតិ ឯវំ ភគវមូលកា នោ, ភន្តេ,
ធម្មាតិ។ ភគវនេត្តិកាតិ ភគវា ហិ ធម្មានំ នេតាវិនេតា អនុនេតា,
យថាសភាវតោ ចាជិយេ ក្កំ ចាជិយេ ក្កំ នាមំ គហេត្វា ទស្សេតាតិ ធម្មា
ភគវនេត្តិកា នាម ហោតិ។ ភគវបដិសរណាតិ ចតុក្កមកធម្មា
សព្ពញ្ញតញ្ញាណាស្ស អាចាជំ អាគច្ឆមាណ ភគវតិ បដិសរណ្ឌិ នាមាតិ
ភគវបដិសរណា។ បដិសរណ្ឌិសិ សមោសរណ្ឌិ។ អបិច មហាពោធិមណ្ឌោ
និសិន្នស្ស ភគវតោ បដិវេជវសេន ជស្សោ អាគច្ឆតិ “អហំ ភគវា កិច្ចាមោ”តិ?
តុំ ដុសនដ្ឋេន ជស្សោ នាម។ វេទនា, សញ្ញា, សម្ពាទ, វិញ្ញាណំ អាគច្ឆតិ “អហំ
ភគវា កិច្ចាម”ន្តិ, តុំ វិជាននដ្ឋេន វិញ្ញាណំ នាមាតិ ឯវំ ចតុក្កមកធម្មានំ
យថាសភាវតោ ចាជិយេ ក្កំ ចាជិយេ ក្កំ នាមំ គណ្ឌោតោ ភគវា ធម្មេ បដិសរណ្ឌិ
ភគវបដិសរណា។ ភគវន្តយេវ បដិភាត្ថតិ ភគវតោវ ឯតស្ស ភាសិតស្ស
អត្តោ ឧបដ្ឋាតុ, តុម្ពេយេវ នោ កថេត្វា ទេថាតិ អត្តោ។

សាចេវ អវិជ្ជាតិ ឯត្ថ កិញ្ចាបិ សា អវិជ្ជា ច តណ្ហា ច កម្មំ ជវាបេត្វា
 បដិសន្ធិ អាកឡិក្ខា និរុទ្ធា, យថា បន អន្ធាបិ យំ ហិយ្យោ ភេសន្តំ បីតំ, តនេវ
 កោជនំ ភុញ្ញាតិ សរិក្ខកត្តេន តនេវាតិ វុច្ចតិ, ឯវមិធាបិ សាចេវ អវិជ្ជា សា ច
 តណ្ហាតិ ឥទម្បី សរិក្ខកត្តេន វុត្ថំ។ ព្រហ្មចរិយន្តិ មគ្គព្រហ្មចរិយំ។
 ទុក្ខក្ខយាយាតិ វុត្ថទុក្ខស្ស ខយត្ថាយ។ កាយ្យបគោ ហោតីតិ អញ្ញំ
 បដិសន្ធិកាយំ ឧបគន្តា ហោតិ។ យទិទំ ព្រហ្មចរិយវាសោតិ យោ អយំ
 មគ្គព្រហ្មចរិយវាសោ, អយំ ពាលតោ បណ្ឌិតស្ស វិសេសោតិ ទស្សតិ។ ឥតិ
 ឥមស្មី សុត្តេ សញ្ញាបិ សបដិសន្ធិកោ បុព្វនោ “ពាលោ”តិ, អប្បដិសន្ធិកោ
 ខីណាសវោ “បណ្ឌិតោ”តិ វុត្តោ។ សោតាបន្នសកទាគាមិអនាគាមិនោ បន
 “បណ្ឌិតា”តិ វា “ពាលា”តិ វា ន វុត្តញ្ញា, ភជមាណា បន បណ្ឌិតបក្ខំ ភជន្តិ។
 នវមំ។

១០. បច្ចយសុត្តវណ្ណាណា

២០. ទសមេ បដិច្ចសមុប្បាទញ្ច វោ ភិក្ខុវេ, ទេសេស្សាមិ បដិច្ចសមុប្បន្នេ ច
 ធម្មេតិ សត្តា ឥមស្មី សុត្តេ បច្ចយេ ច បច្ចយនិព្ពត្តេ ច សភាវធម្មេ
 ទេសេស្សាមីតិ ឧភយំ អារភិ។ ឧប្បាទា វា តថាគតានន្តិ តថាគតានំ ឧប្បាទេបិ,
 ពុទ្ធសុ ឧប្បន្នេសុ អនុប្បន្នេសុបិ ជាតិបច្ចយា ជរាមរណំ, ជាតិយេវ
 ជរាមរណស្ស បច្ចយោ។ បីតាវ សា ធាតុតិ បីតោវ សោ បច្ចយសភាវោ, ន
 កទាបិ ជាតិ ជរាមរណស្ស បច្ចយោ ន ហោតិ។ ធម្មដ្ឋិតតា ធម្មនិយាមតាតិ
 ឥមេហិបិ ធ្វិហិ បច្ចយមេវ កថេតិ។ បច្ចយេន ហិ បច្ចយុប្បន្នា ធម្មា តិដ្ឋន្តិ,
 តស្មា បច្ចយោវ “ធម្មដ្ឋិតតា”តិ វុច្ចតិ។ បច្ចយោ ធម្មេ និយមេតិ, តស្មា
 “ធម្មនិយាមតា”តិ វុច្ចតិ។ ឥទប្បច្ចយតាតិ ឥមេសំ ជរាមរណាទីនំ បច្ចយា
 ឥទប្បច្ចយា, ឥទប្បច្ចយាវ ឥទប្បច្ចយតា។ តន្តិ តំ បច្ចយំ។ អភិសម្ពុជ្ឈតីតិ

ព្រាណេន អភិសម្ពុជ្ជតិ។ អភិសមេតីតិ ព្រាណេន អភិសមាគម្ពតិ។
អាចិក្ខតីតិ កថេតិ។ ធម្មេតីតិ ធម្មេតិ។ បញ្ញាបេតិ ជាតាបេតិ។
បដ្ឋបេតិ ព្រាណមុខេ បេតិ។ វិវរតីតិ វិវរតា ធម្មេតិ។ វិភជតីតិ
វិភាគតោ ធម្មេតិ។ ឧត្តានីករោតីតិ ចាកដំ ករោតិ។ បស្សថាតិ ចាហាតិ
បស្សថ ឥតិ ច វេទតិ។ កិណ្ឌិ? ជាតិបច្ចយា, ភិក្ខុវេ, ជរាមរណានិព្វានិ។

ឥតិ ខោ, ភិក្ខុវេតិ ឯវំ ខោ, ភិក្ខុវេ។ យា តត្រាតិ យា តេសុ “ជាតិបច្ចយា
ជរាមរណា”និព្វានិសុ។ តថតាតិអាទិនិ បច្ចយាការស្សេវ វេវចនានិ។ សោ តេហិ
តេហិ បច្ចយេហិ អនុនាធិកេហាវ តស្ស តស្ស ធម្មស្ស សម្ពុតោ តថតាតិ,
សាមគ្គី ឧបគតេសុ បច្ចយេសុ មុហុត្ថម្បិ តតោ និព្វត្តានំ ធម្មានំ
អសម្ពុតាវតោ អវិតថតាតិ, អញ្ញធម្មបច្ចយេហិ អញ្ញធម្មានុប្បត្តិតោ
អនញ្ញថតាតិ, ជរាមរណានិព្វានំ បច្ចយតោ វា បច្ចយសម្ពុហតោ វា
ឥនប្បច្ចយតាតិ វុត្តោ។ តត្រាយំ វេចនត្តោ - ឥមេសំ បច្ចយា ឥនប្បច្ចយា,
ឥនប្បច្ចយា ឯវំ ឥនប្បច្ចយតា, ឥនប្បច្ចយានំ វា សម្ពុហោ ឥនប្បច្ចយតា។
លក្ខណំ បនេត្ត សទ្ធសត្តតោ វេទិតព្ពំ។

អនិច្ចន្តិ ហុត្វា អភាវជ្ជេន អនិច្ចំ។ ឯត្ថ ច អនិច្ចន្តិ ន ជរាមរណំ អនិច្ចំ,
អនិច្ចសភាវានំ បន ខន្ធានំ ជរាមរណត្តា អនិច្ចំ នាម ជាតំ។ សង្ខតាទីសុបិ
ឯសេវ នយោ។ ឯត្ថ ច សង្ខតន្តិ បច្ចយេហិ សមាគម្ពា កតំ។ បដិច្ចសមុប្បន្តន្តិ
បច្ចយេ និស្សាយ ឧប្បន្នំ។ ខយធម្មន្តិ ខយសភាវំ។ វយធម្មន្តិ វិគច្ឆនកសភាវំ។
វិរាគធម្មន្តិ វិវជ្ជនកសភាវំ។ និរោធម្មន្តិ និរុជ្ឈនកសភាវំ។ ជាតិយាបិ
វុត្តនយេនេវ អនិច្ចតា វេទិតព្ពំ។ ជនកបច្ចយានំ វា កិច្ចានុភាវក្ខណេ ទិដ្ឋត្តា
ឯកេន បរិយាយេនេត្ត អនិច្ចាតិអាទិនិ យុដ្ឋន្តិយេវ។ ភវានយោ
អនិច្ចាទិសភាវាយេវ។

សម្បជញ្ញាយាតិ សរិបស្សនាយ មគ្គបញ្ញាយ។ បុព្វន្តិ បុរិមំ អតីតន្តិ
អត្តោ។ អហោសី នុ ខោតិអាទីសុ “អហោសី នុ ខោ ននុ ខោ”តិ
សស្សតាការញ្ច អធិច្ឆសមុប្បត្តិអាការញ្ច និស្សយ អតីតេ អត្តនោ
វិជ្ជមានតញ្ច អវិជ្ជមានតញ្ច កង្ខតិ។ កី ការណានិ នវត្ថុពុំ, ឧប្បត្តកោរិយ
ពាលបុព្វន្តនោ យថា វា តថា វា បវត្តតិ។ កី នុ ខោ អហោសីន្តិ
ជាតិលិដ្ឋបបត្តិយោ និស្សយ “ខត្តិយោ នុ ខោ អហោសី,
ព្រាហ្មណវេស្សសុទ្ធកហជ្ជបព្ពជិតនេវមនុស្សនំ អញ្ញតរោ”តិ កង្ខតិ។ កថំ នុ
ខោតិ សណ្ឋានាការំ និស្សយ “ធីយោ នុ ខោ អហោសី
រស្សឌីនាតកណ្តាបមាណិកអប្បមាណិកាធិនំ អញ្ញតរោ”តិ កង្ខតិ។ កេចិ
បន “ឥស្សរនិម្មានាធិនិ និស្សយ ‘កេន នុ ខោ ការណោន អហោសី’ន្តិ
ហេតុតោ កង្ខតិ”តិ វេទន្តិ។ កី ហុត្វា កី អហោសីន្តិ ជាតិអាទីនិ និស្សយ
“ខត្តិយោ ហុត្វា នុ ខោ ព្រាហ្មណោ អហោសី... បេ... នេវេ ហុត្វា មនុស្សោ”តិ
អត្តនោ បរម្បវំ កង្ខតិ។ សត្តត្ថវំ បន អទ្ធានន្តិ កាលាធិវេចនមេតំ។ អបរន្តន្តិ
អនាគតំ អន្តំ។ ភវិស្សមិ នុ ខោ ននុ ខោតិ សស្សតាការញ្ច ឧច្ឆេទាការញ្ច
និស្សយ អនាគតេ អត្តនោវិជ្ជមានតញ្ច អវិជ្ជមានតញ្ច កង្ខតិ។ សេសមេត្ត
វុត្ថនយមេវ។

ឯតរហិ វា បច្ចុប្បន្នំ អទ្ធានន្តិ ឥនាធិ វា បដិសន្ធិមាធិ កត្វា ចុតិបរិយន្តំ
សត្តម្បិ វត្តមានកាលំ គហេត្វា។ អជ្ឈត្តំ កថំកថី ភវិស្សតិ តិ អត្តនោ ខន្ធសុ
វិចិត្តិ ភវិស្សតិ។ អហំ នុ ខោស្មីតិ អត្តនោ អត្តិការំ កង្ខតិ។ យុត្តំ បនេតន្តិ?
យុត្តំ អយុត្តន្តិ កា ឯត្ត ចិន្តា។ អបិចេត្ត ឥទំ វត្ថុម្បិ ឧទាហរន្តិ - ចូឡមាតាយ
កិរ បុត្តោ មុណ្ណោ, មហាមាតាយ បុត្តោ អមុណ្ណោ, តំ បុត្តំ មុណ្ណាសុំ, សោ
ឧដ្ឋាយ “អហំ នុ ខោ ចូឡមាតាយ បុត្តោ”តិ ចិន្តេសិ។ ឯវំ អហំ នុ ខោស្មីតិ កង្ខា
ហោតិ។ នោ នុ ខោស្មីតិ អត្តនោ នត្តិការំ កង្ខតិ។ តត្រាបិ ឥទំ វត្ថុ - ឯកោ កិរ

មធ្យេ គណ្ណោន្តោ ឧទកេ ចិវជ្ជានេន សីតិភូតំ អត្តនោ ឡុំ មន្ទោតិ ចិន្តេត្វា បហវិ។
អបរោ សុសានបស្សេ ខេត្តំ រក្ខេន្តោ ភីតោ សង្កដិតោ សយិ, សោ បដិពុជ្ជិត្វា
អត្តនោ ជណ្ណាកានិ ទ្វេយក្ខាតិ ចិន្តេត្វា បហវិ។ ឯវំ នោ នុ ខោស្មីតិ កង្ខតិ។

ក៏ នុខោស្មីតិ ខត្តិយោវ សមាណោ អត្តនោ ខត្តិយភាវំ កង្ខតិ។ ឯសេវ
នយោ សេសេសុបិ។ ទេវោ បន សមាណោ ទេវភាវំ អជានន្តោ នាម នត្ថិ, សោបិ
បន “អហំ រូបំ នុ ខោ អរូបំ នុ ខោ” តិអាទិនា នយេន កង្ខតិ។ ខត្តិយាទយោ
កស្មា នជានន្តតិ ចេ? អបច្ចក្ខា តេសំ តត្ថ តត្ថ កុលេ ឧប្បត្តិ។ គហជ្ជាបិ ច
ហោត្ថលីកាទយោ បព្ពជិតសញ្ញានោ, បព្ពជិតាបិ “កុប្បំ នុ ខោ មេ
កម្ម” តិអាទិនា នយេន គហជ្ជសញ្ញានោ។ មនុស្សបិ ច រាជានោវិយ អត្តនិ
ទេវសញ្ញានោ ហោន្តិ។ កបំ នុខោស្មីតិ វុត្ថនយមេវ។ កេវលញ្ចេត្ត អព្ពន្ធវេ ជីវោ
នាម អត្ថីតិ គហេត្វា តស្ស សណ្ឋានាការំ និស្សាយ “ទីយោ នុ ខោស្មី
រស្សចតុរស្សនឡំ សអជ្ជសសោឡសំសាទីនំ អញ្ញាតរប្បកាវោ” តិ កង្ខេន្តោ កបំ
នុខោស្មីតិ? កង្ខតីតិ វេទិតញ្ចោ។ សរីរសណ្ឋានំ បន បច្ចុប្បន្នំ អជានន្តោ នាម
នត្ថិ។ កុតោ អាគតោ សោ កុហិ តាមី ភវិស្សតីតិ អត្តភាវស្ស អាគតិគតិជ្ជានំ
កង្ខេន្តោ ឯវំ កង្ខតិ។ អរិយសាវកស្សាតិ ឥធសោតាបន្នោ អធិប្បតោ, ឥតវេបិ
បន តយោ អវាវិតាយេវាតិ។ ទសមំ។

អាហារវគ្គោ ធុតិយោ។

៣. ទសពលវគ្គោ

៤. ទសពលសុត្តវណ្ណានា

២៤. ទសពលវគ្គស្ស បឋមំ ធុតិយស្សេវ សង្ខេបោ។

២. ទុតិយធនពលសុត្តន្តបិដក

២២. ទុតិយំ ភក្កតា អត្តនោ អដ្ឋាសយស្ស វសេន វុត្តំ។ តត្ថ
ធនពលសមមន្ទាគតោតិ ធនហិ ពលេហិ សមមន្ទាគតោ។ ពលញ្ច នាមេតំ ទុវិដំ
កាយពលញ្ច ញ្ញាណពលញ្ច។ តេសុ តថាគតស្ស កាយពលំ
ហត្ថិកុលានុសារេន វេទិតព្ពំ។ វុត្តញ្ញេតំ ចោរាណេហិ -

“កាឡាវកញ្ច គង្គេយ្យំ, បណ្ណារំ តម្កបិដ្ឋលំ;
គន្ធមដ្ឋលហោមញ្ច, ឧចោសថនទ្គន្តមេ ធនា”តិ។(ម. និ. អដ្ឋ. ១.១៤៨;
វិភ. អដ្ឋ. ៧៦០); -

ឥមាធន ធន ហត្ថិកុលានិ។ តត្ថ កាឡាវកន្តិ បកតិហត្ថិកុលំ ធនព្ពំ។ យំ ធនន្នំ
បុរិសានំ កាយពលំ, តំ ឯកស្ស កាឡាវកស្ស ហត្ថិនោ។ យំ ធនន្នំ
កាឡាវកានំ ពលំ, តំ ឯកស្ស គង្គេយ្យស្ស។ យំ ធនន្នំ គង្គេយ្យានំ, តំ ឯកស្ស
បណ្ណាស្ស។ យំ ធនន្នំ បណ្ណានំ, តំ ឯកស្ស តម្កស្ស។ យំ ធនន្នំ តម្កានំ, តំ
ឯកស្ស បិដ្ឋលស្ស។ យំ ធនន្នំ បិដ្ឋលានំ, តំ ឯកស្ស គន្ធហត្ថិនោ។ យំ ធនន្នំ
គន្ធហត្ថិនំ, តំ ឯកស្ស មដ្ឋលស្ស។ យំ ធនន្នំ មដ្ឋលានំ, តំ ឯកស្ស
ហោមវតស្ស។ យំ ធនន្នំ ហោមវតានំ, តំ ឯកស្ស ឧចោសថស្ស។ យំ ធនន្នំ
ឧចោសថានំ, តំ ឯកស្ស ធនន្តស្ស។ យំ ធនន្នំ ធនន្តានំ, តំ ឯកស្ស
តថាគតស្ស។ នារាយនសង្ឃាតពលន្តិបិ ឥនមេវ វុច្ចតិ។ តទេតំ
បកតិហត្ថិកណាធាយ ហត្ថិនំ កោដិសហស្សានំ, បុរិសកណាធាយ ធនន្នំ
បុរិសកោដិសហស្សានំ ពលំ ហោតិ។ ឥទំ តាវ តថាគតស្ស កាយពលំ។
“ធនពលសមមន្ទាគតោ”តិ ឯត្ថ បន ឯតំ សង្កហំ ន គច្ចតិ។ ឯតញ្ញិ ពាហិរកំ
លាមកំ តិវច្ឆានគតានំ សីហាធិនម្បិ ហោតិ។ ឯតញ្ញិ និស្សាយ ទុក្ខបរិញ្ញា វា
សមុទយប្បហានំ វា មគ្គការវា វា ជលសង្ឃិកិរិយា វា នត្ថិ។ អញ្ញំ បន ធនសុ

ឋានេសុ អកម្មនត្ថេន ឧបត្ថម្ភនត្ថេន ច ទសវីធំ ញាណាលំ នាម អត្ថិ។ តំ
សន្ធាយ វុត្ថំ “ទសពលសមន្នាគតោ”តិ។

កតមំ បន តន្តិ? ឋានាជ្ជានាទីនំ យថាភូតំ ជាននំ។ សេយ្យចីទំ - ឋានញា
ឋានតោ អជ្ជានញា អជ្ជានតោ ជាននំ ឯកំ, អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នានំ
កម្មសមាទានានំ ឋានសោ ហេតុសោ យថាភូតំ វិចាកជាននំ ឯកំ,
សត្តត្ថកាមិនិបដិបទាជាននំ ឯកំ, អនេកធាតុនាណាធាតុលោកជាននំ ឯកំ,
បរសត្តានំ បរមុគ្គលានំ នាណាធិមុត្តិកតាជាននំ ឯកំ, តេសំយេវ
ឥន្ទ្រិយបរោបរិយត្តជាននំ ឯកំ, ឈានវិមោក្ខសមាធិសមាបត្តិនំ
សំកិលេសវោទានវុជ្ជានជាននំ ឯកំ, បុព្វេនិវាសជាននំ ឯកំ, សត្តានំ
ចុត្វបចាតជាននំ ឯកំ, អាសវក្ខយជាននំ ឯកន្តិ។ អភិធម្មេ បន -

“ឥធ តថាគតោ ឋានញា ឋានតោ អជ្ជានញា អជ្ជានតោ យថាភូតំ
បជាធាតិ។ យម្បិ តថាគតោ ឋានញា ឋានតោ អជ្ជានញា អជ្ជានតោ
យថាភូតំ បជាធាតិ។ ឥធម្បិ តថាគតស្ស តថាគតពលំ ហោតិ, យំ ពលំ
អាគម្ម តថាគតោ អាសវំ ឋានំ បដិជាធាតិ, បរិសាសុ សីហនាទំ នទតិ,
ព្រហ្មចក្កំ បវត្ថេតិ”តិ។

អាទិនា (វិភ. ៧៦០) នយេនវិគ្គារតោ អាគតានេវ។ អត្តវណ្ណានាបិ នេសំ
វិភជ្ជកថាយញោវ (វិភ. អដ្ឋ. ៧៦០) បបញ្ចសូទនិយា ច មជ្ឈិមជ្ជកថាយ (ម. និ.
អដ្ឋ. ១.១៤៨) សញ្ញាការតោ វុត្តា។ សា តត្ថ វុត្ថនយេនេវ គហេតញា។

ចត្វហិ ច វេសារជ្ជេហិតិ ឯត្ថ សារជ្ជបដិបក្ខំ វេសារជ្ជំ, ចត្វសុ ឋានេសុ
វេសារជ្ជការំ បច្ចវេក្ខន្តស្ស ឧប្បន្នសោមនស្សមយញាណស្សេតំ នាម។

កតមេសុ ចតុសុ? “សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស តេ បដិជានតោ ឥមេ ធម្មា
អនភិសម្ពុទ្ធា” តិអាធិសុ ចោទនាវត្ថុសុ។ តត្រាយំ ចាឡិ -

“ចត្តារិមាធិ, ភិក្ខុវេ, តថាគតស្ស វេសារជ្ជានិ... បេ...។ កតមាធិ
ចត្តារិ? ‘សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស តេ បដិជានតោ ឥមេ ធម្មា អនភិសម្ពុទ្ធា’ តិ តត្រ
វត មំ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ វា ទេវោ វា មារោ វា ព្រហ្មា វា កោចិ វា
លោកស្មី សហ ធម្មេន បដិចោទេស្ស តិ តិ និមិត្តមេតំ, ភិក្ខុវេ, ន
សមនុបស្សមិ។ ឯតមហំ, ភិក្ខុវេ, និមិត្តំ អសមនុបស្សន្តោ ខេមប្បត្តោ
អភយប្បត្តោ វេសារជ្ជប្បត្តោ វិហារមិ។ ‘ឡិណាសវស្ស តេ បដិជានតោ
ឥមេ អាសវា អបរិក្ខីណា’ តិ តត្រ វត មំ... បេ... ‘យេ ខោ បន តេ
អន្តរាយិកា ធម្មា វុត្តា, តេ បដិសេវតោ នាលំ អន្តរាយាយា’ តិ តត្រ វត
មំ... បេ... ‘យស្ស ខោ បន តេ អត្ថាយ ធម្មា ទេសិតោ, សោ ន និយ្យាតិ
តក្កវស្ស សម្មា ទុក្ខក្ខយាយា’ តិ តត្រ វត មំ សមណោ វា ព្រាហ្មណោ
វា... បេ... វេសារជ្ជប្បត្តោ វិហារមិ” តិ (អ. និ. ៤.៨)។

អាសកំ ហំនន្តិ សេដ្ឋដ្ឋានំ ឧត្តមដ្ឋានំ។ អាសកា វា បុព្វតុទ្ធា, តេសំ ហំនន្តិ
អត្តោ។ អបិច គវសតដេដ្ឋកោ ឧសភោ, គវសហស្សដេដ្ឋកោ វសភោ,
វជសតដេដ្ឋកោ វា ឧសភោ, វជសហស្សដេដ្ឋកោ វសភោ, សព្វគវសេដ្ឋោ
សព្វបរិស្សយសហោ សេតោ ចាសាធិកោ មហាការវហោ
អសនិសតសន្តេហិបិ អសម្បកម្មិយោ និសភោ, សោ ឥធន ឧសភោតិ
អធិប្បតោ។ ឥធម្មិ ហិ តស្ស បរិយាយវចនំ។ ឧសភស្ស ឥធន្តិ អាសកំ។ ហំនន្តិ
ចតុហិ ចាទេហិ បថី ឧប្បិឡេត្វា អវដ្ឋានំ (ម. និ. ១.១៥០)។ ឥធនំ បន អាសកំ
វិយាតិ អាសកំ។ យថេវ ហិ និសភសម្ពាតោ ឧសភោ ឧសភពលេន
សមន្នាគតោ ចតុហិ ចាទេហិ បថី ឧប្បិឡេត្វា អចលដ្ឋានេន តិដ្ឋតិ, ឯវំ

តថាគតោបិ ធនបិ តថាគតពលេបិ សមន្នាគតោ ចត្វបិ វេសារដ្ឋចាទេបិ
អដ្ឋបរិសបថវី ឧប្ប័ន្នេត្វា សនេវកេ លោកេ កេនចិ បច្ចតិកេន បច្ចាមិត្តេន
អកម្មិយោ អចលដ្ឋានេន តិដ្ឋតិ។ ឯវំ តិដ្ឋមាទោ ច តំ អាសកំ ឋានំ បដិជាធាតិ
ឧបគច្ឆតិ ន បច្ចក្ខាតិ, អត្ថនិ អាហេបេតិ។ តេន វុត្ថំ “អាសកំ ឋានំ
បដិជាធាតិ”តិ។

បរិសាស្សតិ “អដ្ឋខោ ឥមា, សារិបុត្ត, បរិសា។ កតមា អដ្ឋ? ខត្តិយបរិសា
ព្រាហ្មណបរិសា គហបតិបរិសា សមណបរិសា ចាតុមហារាជិកបរិសា
តាវតីសបរិសា មារបរិសា ព្រាហ្មបរិសា”តិ, ឥមាសុ អដ្ឋសុ បរិសាសុ។
សីហនាធំ ននតិ តិ សេដ្ឋនាធំ អភិវត្តនាធំ ននតិ, សីហនាធនសិសំ វា នាធំ
ននតិ។ អយមត្ថោ សីហនាធនុត្តេន ធិបេតព្រោ។ យថា វា សីហោ សហនតោ
ចេវ ហននតោ ច សីហោតិ វុច្ឆតិ, ឯវំ តថាគតោ លោកធម្មានំ សហនតោ
បរហ្មវាធានញា ហននតោ សីហោតិ វុច្ឆតិ។ ឯវំ វុត្ថស្ស សីហស្ស នាធំ
សីហនាធំ។ តត្ថ យថា សីហោ សីហពលេន សមន្នាគតោ សព្ពត្ថ វិសារទោ
វិគតលោមហំសោ សីហនាធំ ននតិ, ឯវំ តថាគតសីហោបិ តថាគតពលេបិ
សមន្នាគតោ អដ្ឋសុ បរិសាសុ វិសារទោវិគតលោមហំសោ, “ឥតិ
រូប”ន្តិអាទិនា នយេន នាធាវិធសេនាវិលាសសម្បន្នំ សីហនាធំ ននតិ។ តេន
វុត្ថំ “បរិសាសុ សីហនាធំ ននតិ”តិ។

ព្រាហ្មចក្កំ បវត្ថេតិ ឯត្ថ ព្រាហ្មន្តិ សេដ្ឋំ ឧត្តមំ, វិសុទ្ធស្ស ធម្មចក្កស្សេតំ
អធិវេចនំ។ តំ បន ធម្មចក្កំ ធុរិធំ ហោតិ បដិវេធស្សាណាញា ទេសនាញាណាញា។
តត្ថ បញ្ញាបភាវិតំ អត្ថនោ អរិយដលាវហំ បដិវេធស្សាណំ, ករុណាបភាវិតំ
សាវកានំ អរិយដលាវហំ ទេសនាញាណំ។ តត្ថ បដិវេធស្សាណំ ឧប្បជ្ជមានំ
ឧប្បន្នន្តិ ធុរិធំ។ តញ្ញា អភិនិក្ខមនតោ បដ្ឋាយ យាវ អវហត្ថមគ្គា ឧប្បជ្ជមានំ,

ដល់កូលេ ឧប្បន្ន នាម។ តុសិតកវនតោ វា យាវ មហាពោធិបល្លង្ក
អរហត្តមគ្គា ឧប្បន្នមានំ, ដល់កូលេ ឧប្បន្ន នាម។ ធិបត្តរតោ វា បដ្ឋាយ យាវ
អរហត្តមគ្គា ឧប្បន្នមានំ, ដល់កូលេ ឧប្បន្ន នាម។ ទេសនាញាណម្បិ
បវត្តមានំ បវត្តន្តិ ធុរិដំ។ តញ្ជា យាវ អញ្ញាសិកោណ្ណញ្ញស្ស សោតាបត្តិមគ្គា
បវត្តមានំ, ដល់កូលេ បវត្ត នាម។ តេសុ បដិវេជញ្ញាណំ លោកុត្តរំ,
ទេសនាញាណំ លោកិយំ។ ឧភយម្បិ បនេតំ អញ្ញេហិ អសាធារណំ ពុទ្ធានំយេវ
ឱវសញ្ញាណំ។

ឥនាទិ យំ ឥមិនា ញាណេន សមន្មាគតោ សីហនាទំ ននតិ, តំ ទស្សេតុ
ឥតិ រូបន្តិអាទិមាហ។ តត្ថ ឥតិ រូបន្តិ ឥទំ រូបំ ឯត្ថកំ រូបំ, ឥតោ ឧទ្ធុ រូបំ នត្តិ
រូប្យនសភាវញ្ញោ ភូតុចាទាយភេទញ្ញោ អាទិ កត្វា
លក្ខណាសបច្ចុបដ្ឋានបទដ្ឋានវសេន អនវសេសរូបបរិគ្គហោ វុត្តោ។ ឥតិ
រូបស្ស សមុទយោតិ ឥមិនា ឯវំ បរិគ្គហិតស្ស រូបស្ស សមុទយោ វុត្តោ។ តត្ថ
ឥតិ ឯវំ សមុទយោ ហោតិ ឥតិ អត្តោ។ តស្ស វិត្តារោ “អវិជ្ជាសមុទយា
រូបសមុទយោ តណ្ហាសមុទយា, កម្មសមុទយា អាហារសមុទយា
រូបសមុទយោតិ និព្ពត្តិលក្ខណំ បស្សន្តោបិ រូបក្ខន្ធស្ស ឧទយំ បស្សតី”តិ (បដិ.
ម. ១.៥០) ឯវំ វេទិតញ្ញោ។ អត្ថផ្តមេបិ “អវិជ្ជានិរោធិ រូបនិរោធិ...បេ....
វិបរិណាមលក្ខណំ បស្សន្តោបិ រូបក្ខន្ធស្ស និរោធិ បស្សតី”តិ អយំ វិត្តារោ។

ឥតិ វេទនាតិអាទិសុបិ អយំ វេទនា ឯត្ថកា វេទនា, ឥតោ ឧទ្ធុ វេទនា នត្តិ,
អយំ សញ្ញា, ឥមេ សន្តិកា, ឥទំ វិញ្ញាណំ ឯត្ថកំ វិញ្ញាណំ, ឥតោ ឧទ្ធុ វិញ្ញាណំ
នត្តិ វេទយិតសញ្ញាននអភិសន្តិរណាវិជាននសភាវញ្ញោ
សុខាទិរូបសញ្ញាទិស្សនិបក្ខវិញ្ញាណាទិភេទញ្ញោ អាទិ កត្វា
លក្ខណាសបច្ចុបដ្ឋានបទដ្ឋានវសេន

អនុវេសនសេនាសញ្ញាសម្ព័ន្ធវិញ្ញាណបរិក្កហោ វុត្តោ។ ឥតិ វេទនាយ
សមុទយោតិអាទិហិ បន ឯវំ បរិក្កហិតានំ វេទនាសញ្ញាសម្ព័ន្ធវិញ្ញាណានំ
សមុទយោ វុត្តោ។ តត្រាបិ ឥតិ ឯវំ សមុទយោ ហោតិ អត្តោ។ តេសម្មិ
វិត្តារោ “អវិជ្ជាសមុទយា វេទនាសមុទយោ” តិ (បដិ. ម. ១.៥០) រូបេ វុត្តនយេនេវ
វេទិតញ្ចោ។ អយំ បន វិសេសោ - តិសុ ខន្ធសុ “អាហារសមុទយា” តិ អវត្ថា
“ជស្សសមុទយា” តិ វត្តព្ពំ, វិញ្ញាណក្ខន្ធនៃ “នាមរូបសមុទយា” តិ។
អត្ថផ្គុំមបទម្បិ តេសំយេវ វេសេន យោជេតព្ពំ។ អយមេត្ថ សង្ខេបោ។ វិត្តារតោ
បន ឧទយព្ពយវិនិច្ឆយោ សញ្ញាការបរិបូរោ វិសុទ្ធិមគ្គេ វុត្តោ។

ឥមស្មី សតិ ឥទំ ហោតិ អយម្បិ អបរោ សីហនាទោ។ តស្សត្ថោ - ឥមស្មី
អវិជ្ជាទិកេ បច្ចយេ សតិ ឥទំ សម្ពាទិកំ ជលំ ហោតិ។ ឥមស្សប្បាទា ឥទំ
ឧប្បជ្ឈតិ ឥមស្ស អវិជ្ជាទិកស្ស បច្ចយស្ស ឧប្បាទា ឥទំ សម្ពាទិកំ ជលំ
ឧប្បជ្ឈតិ។ ឥមស្មី អសតិ ឥទំ ន ហោតិ ឥមស្មី អវិជ្ជាទិកេ បច្ចយេ អសតិ ឥទំ
សម្ពាទិកំ ជលំ ន ហោតិ។ ឥមស្ស និរោទា ឥទំ និរុជ្ឈតិ ឥមស្ស
អវិជ្ជាទិកស្ស បច្ចយស្ស និរោទា ឥទំ សម្ពាទិកំ ជលំ និរុជ្ឈតិ។ ឥទានិ យថា
តំ ហោតិ ចេវ និរុជ្ឈតិ ច, តំ វិត្តារតោ ទស្សេតុំ យទិទំ អវិជ្ជាបច្ចយា
សម្ពាទិកាទិមាហា។

ឯវំ ស្វាគ្គាតោតិ ឯវំ បញ្ចក្ខន្ធវិកលនាទិវេសេន សុដ្ឋ អគ្គាតោ កថិតោ។
ធម្មោតិ បញ្ចក្ខន្ធបច្ចយាការធម្មោ។ ឧត្តារោតិ អនិកុដ្ឋិតោ។ វិវដោតិ វិវិត្តា
បបិតោ។ បកាសិតោតិ ធីបិតោ ដោតិតោ។ ធិន្ទបិលោតិកោតិ បិលោតិកា
វុច្ចតិ ធិន្ទិកិណ្ឌុ តត្ថ តត្ថ សិព្ពិតគណ្ឌិតំ ជិណ្ឌាវត្ថំ, តំ យស្ស នត្ថិតិ អដ្ឋហត្ថំ
នវហត្ថំ វា អហតសាជកំ និវត្តោ, សោ ធិន្ទបិលោតិកោ នាម។ អយម្បិ ធម្មោ
តាទិសោ។ ន ហេតុ កោហញ្ញាទិវេសេន ធិន្ទិកិណ្ឌុសិព្ពិតគណ្ឌិតកាវោ អត្ថិ។

អបិច ខុទ្ទកសាដកោបិ បិលោតិកាតិ វុច្ចតិ, សាយស្ស នត្ថិ, អដ្ឋនវហត្ថោ
មហាបដោ អត្ថិ, សោបិ ជិន្នបិលោតិកោ, អបគតបិលោតិកោតិ អត្ថោ។
តាធិសោ អយំ ធម្មោ។ យថា ហិ ចតុហត្ថំ សាដកំ គហេត្វា បរិគ្គហណំ
ករោន្តោ បុរិសោ ឥតោ ចិតោ ច អញ្ញោ កិលមតិ, ឯវំ ពាហិរកសមយេ
បព្ពជិតា អត្តនោ បរិគ្គកំ ធម្មំ “ឯវំ សតិ ឯវំ ភវិស្សតិ”តិ កប្បត្វា កប្បត្វា
វឡេន្តា កិលមត្តិ។ យថា បន អដ្ឋហត្ថនវហត្ថន បរិគ្គហណំ ករោន្តោ
យថាវុច្ច ចារុបតិ ន កិលមតិ, នត្ថិ តត្ថ អញ្ញោ វឡេន្តកិច្ចំ; ឯវំ ឥមស្មិម្បិ ធម្ម
កប្បត្វា កប្បត្វា វិភជនកិច្ចំ នត្ថិ, តេហិ តេហិ ការណោហិ មយាវ អយំ
ធម្មោ សុវិភត្តោ សុវិត្តាវតោតិ ឥធម្មិ សន្ធាយ “ជិន្នបិលោតិកោ”តិ អាហា។
អបិច កចវរោបិ បិលោតិកាតិ វុច្ចតិ, ឥមស្មិញ សាសនេ សមណកចវំ នាម
បតិជ្ជាតុំ ន លភតិ។ តេនេវាហ -

“ការណ្ណំ ជិន្នមថ, កសម្ពំ អបកស្សថ;
តតោ បលាបេ វាហេថ, អស្សមណោ សមណមាធិនេ។
“ជិន្នមិទ្ធាន ចាបិច្ឆេ, ចាបអាចារគោចរេ;
សុទ្ធា សុទ្ធវិហិ សំវាសំ, កប្បយង្គោ បតិស្សតា;
តតោ សមគ្គា និបកា, ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សថា”តិ។ (អ. និ. ៨.១០);

ឥតិ សមណកចវរស្ស ជិន្នត្តាបិ អយំ ធម្មោ ជិន្នបិលោតិកោ នាម ហោតិ។

អលមេវាតិ យុត្តមេវ។ សទ្ធាបព្ពជិតេនាតិ សទ្ធាយ បព្ពជិតេន។
កុលបុត្តេនាតិ ទ្វេ កុលបុត្តា អាចារកុលបុត្តោ ជាតិកុលបុត្តោ ច។ តត្ថ យោ
យតោ កុតោចិ កុលា បព្ពជិត្វា សីលានយោ បញ្ច ធម្មក្ខន្ធទ្វេ បូរេតិ, អយំ
អាចារកុលបុត្តោ នាម។ យោ បន យសកុលបុត្តានយោវិយ

ជាតិសម្បជ្ជកុលា បព្ពជិតោ, អយំ ជាតិកុលបុត្តោ នាម។ តេសុ ឥធ
អាចារកុលបុត្តោ អធិប្បតោ។ សចេ បន ជាតិកុលបុត្តោ អាចារវា ហោតិ,
អយំ ឧត្តមោយេវ។ ឯវរូបេន កុលបុត្តេន។ វិរិយំ អារភិតុន្តិ ចតុរដ្ឋសមន្មាគតំ
វិរិយំ កាតុំ។ ឥនានិស្ស ចតុរដ្ឋំ ឧស្សេន្តោ កាមំ តចោ ចាតិអាធិមាហ។ ឯត្ថ ហិ
តចោ ឯកំ អង្គំ, ញ្ញារុ ឯកំ, អដ្ឋិ ឯកំ, មំសលោហិតំ ឯកន្តិ។ ឥទព្វា បន
ចតុរដ្ឋសមន្មាគតំ វិរិយំ អធិជ្ឈហន្តេន នវសុ ហានេសុ សមាធាតត្ថំ បុរេភត្ត
បច្ឆាភត្ត បុរិមយាមេ មជ្ឈិមយាមេ បច្ឆិមយាមេ គមនេ ហានេ និសង្ខាយ
សយនេតិ។

ទុក្ខំ, ភិក្ខុវេ, កុសីតោ វិហារតីតិ ឥមស្មី សាសនេ យោ កុសីតោ បុគ្គលោ,
សោ ទុក្ខំ វិហារតិ។ ពាហិរសមយេ បន យោ កុសីតោ, សោ សុខំ វិហារតិ។
វោកិល្លោតិ មិស្សីភូតោ។ សទត្ថន្តិ សោភនំ វា អត្ថំ សកំ វា អត្ថំ, ឧភយេនាបិ
អរហត្តមេវ អធិប្បតំ។ បរិហារេតីតិ ហារេតិ ន ចាបុណាតិ។
កុសីតបុគ្គលស្ស ហិ ធន ធារាធិ អគុត្តាធិ ហោន្តិ, តីណិ កម្មាធិ អបរិសុទ្ធាធិ,
អាជីវជ្ឈមកំ សីលំ អបរិយោនាតំ, ភិន្នាជីវោ កុលូបកោ ហោតិ។ សោ
សព្វហ្មចារីនំ អក្ខិម្ហំ បតិភវជីវិយ ឧបយាតករោ ហុត្វា ទុក្ខំ វិហារតិ,
បីឋមទ្កនោ ចេវ ហោតិ លណ្ឌាបូរកោ ច, សត្តុ អជ្ឈាសយំ គហេតុំ ន សក្កោតិ,
ទុល្លភំ ខណំ វិរាធនិ, តេន ភុត្តោ រដ្ឋបិណ្ឌោបិ ន មហាប្បលោ ហោតិ។

អារទ្ធវិរិយោ ច ខោ, ភិក្ខុវេតិ អារទ្ធវិរិយោ បុគ្គលោ ឥមស្មីយេវ សាសនេ
សុខំ វិហារតិ។ ពាហិរសមយេ បន យោ អារទ្ធវិរិយោ, សោ ទុក្ខំ វិហារតិ។
បរិវិត្តោតិ វិវិត្តោ វិយុត្តោ ហុត្វា។ សទត្ថំ បរិបូរេតីតិ អរហត្ថំ ចាបុណាតិ។
អារទ្ធវិរិយស្ស ហិ ធន ធារាធិ សុគុត្តាធិ ហោន្តិ, តីណិ កម្មាធិ បរិសុទ្ធាធិ,
អាជីវជ្ឈមកំ សីលំ បរិយោនាតំ សព្វហ្មចារីនំ អក្ខិម្ហំ សុសីតលញ្ញនំ វិយ

ឆាតុគតចន្ទនំវិយ ច មនាថោ ហុត្វា សុខំវិហរតិ, សត្តុ អដ្ឋាសយំ គហេតុំ
សក្កោតិ។ សត្តា ហិ -

“ចំរំ ជីវ មហាវីរ, កប្បំ តិដ្ឋ មហាមុនី”តិ -

ឯវំ គោតមិយា វន្តិតោ, “ន ខោ, គោតមិ, តថាគតា ឯវំ វន្តិតញ្ញា”តិ
បដិក្ខិបិត្វា តាយ យាចិតោ វន្តិតញ្ញាការំ អាចិត្តន្តោ ឯវមាហា -

“អារទ្ធវីរិយេ បហិតត្ថេ, និច្ចំ ទទ្សបរក្កមេ;
សមគ្គេ សាវកេ បស្ស, ឯសា ពុទ្ធាន វន្តនា”តិ។ (អប. ថេរី ២.២.១៧១);

ឯវំ អារទ្ធវីរិយោ សត្តុ អដ្ឋាសយំ គហេតុំ សក្កោតិ, ទុល្លភំ ខណំ ន
វិរាធនិ។ តស្ស ហិ ពុទ្ធប្បនោ ធម្មទេសនា សង្ឃសុប្បដិបត្តិ សដលា ហោតិ
សឧទ្រយា, វជ្ជបិណ្ឌោបិ តេន ភុត្តោ មហាប្បលោ ហោតិ។

ហីនេន អគ្គស្សាតិ ហីនាយ សទ្ធាយ ហីនេន វីរិយេន ហីនាយ សតិយា
ហីនេន សមាធិនា ហីនាយ បញ្ញាយ អគ្គសម្មាសម្ពុទ្ធស្ស អរហត្តស្ស បត្តិ នាម ន
ហោតិ។ អគ្គេន ច ខោតិ អគ្គេហិ សទ្ធាធិហិ អគ្គស្ស អរហត្តស្ស បត្តិ ហោតិ។
មណ្ឌាបេយ្យន្តិ បសន្នដ្ឋេន មណ្ឌំ, ចាតព្វដ្ឋេន បេយ្យំ។ យញ្ញំ បិវិត្វា អន្តរវីដិយំ
បតិតោ វិសញ្ញំ អត្តនោ សាជកាធិនម្បិ អស្សមិកោ ហោតិ, តំ បសន្នម្បិ ន
ចាតព្វំ, មហ្គំ បន សាសនំ ឯវំ បសន្នញ្ច ចាតព្វញ្ញាតិ ទស្សន្តោ
“មណ្ឌាបេយ្យ”ន្តិ អាហា។

តត្ថ តិវិដោ មណ្ឌោ - ទេសនាមណ្ឌោ, បដិគ្គហមណ្ឌោ,
ព្រហ្មចរិយមណ្ឌោតិ។ កតមោ ទេសនាមណ្ឌោ? ចតុន្ទំ អរិយសច្ចានំ
អាចិត្តនា ទេសនា បញ្ញាបនា បដ្ឋបនា វិវរណា វិភជនា ឧត្តានីកម្មំ, ចតុន្ទំ

សតិបដ្ឋាននាំ...បេ... អរិយស្ស អដ្ឋង្គិកស្ស មគ្គស្ស អាចិក្ខុនា...បេ...
 ឧត្តានីកម្មំ, អយំ ទេសនាមណ្ឌោ។ កតមោ បដិគ្គហមណ្ឌោ? ភិក្ខុ ភិក្ខុនិយោ
 ឧទាសកា ឧទាសិកាយោ ទេវា មនុស្សោ យេ វា បនព្វេបិ កេចិ វិញ្ញាតារោ,
 អយំ បដិគ្គហមណ្ឌោ។ កតមោ ព្រហ្មចរិយមណ្ឌោ? អយមេវ អរិយោ
 អដ្ឋង្គិកោ មគ្គោ, សេយ្យចិធំ - សម្មាទិដ្ឋិ...បេ... សម្មាសមាធិ, អយំ
 ព្រហ្មចរិយមណ្ឌោ។ អបិច អធិមោក្ខមណ្ឌោ សទ្ធិន្ទ្រិយំ, អស្សន្ទ្រិយំ កសដោ,
 អស្សន្ទ្រិយំ កសដំ ធម្មត្វា សទ្ធិន្ទ្រិយស្ស អធិមោក្ខមណ្ឌំ បិវត្តិ
 មណ្ឌាបេយ្យន្តិអាទិនាបិ (បដិ. ម. ១.២៣៨) នយេនេត្ត អត្តោ វេទិតញោ។ សត្តា
 សម្មទីក្ខតោតិ ឥនមេត្ត ការណាវចនំ។ យស្មា សត្តា សម្មទីក្ខតោ, តស្មា
 វិរិយសម្មយោគំ កត្វា បិវេ ឯតំ មណ្ឌំ។ ពាហិរកញ្ចា ភេសន្តមណ្ឌាម្បិ វេជ្ជស្ស
 អសម្មុទា បិវន្តានំ បមាណំ វា ឧគ្គមនំ វា និគ្គមនំ វា ន ជាតាមាតិ អាសន្តា
 ហោតិ។ វេជ្ជសម្មុទា បន “វេជ្ជោ ជាតិស្សតី” តិ និរាសន្តា បិវន្តិ។ ឯវមេវ អម្ហាកំ
 ធម្មស្សមិ សត្តា សម្មទីក្ខតោតិ វិរិយំ កត្វា បិវេតាតិ មណ្ឌាទានេ នេសំ
 និយោជេន្តោ តស្មាតិហ, ភិក្ខុវេតិអាទិមាហា។ តត្ថ សដលាតិ សានិសំសា។
 សឧទ្រយាតិ សវឡិ។ ឥនានិ និយោជនានុរូបំ សិក្ខិតព្ពតំ និទ្ទិសន្តោ អត្តត្ថំ វា
 ហិ, ភិក្ខុវេតិអាទិមាហា។ តត្ថ អត្តត្ថន្តិ អត្តនោ អត្តភូតំ អវហត្ថំ។ អប្បមាទេន
 សម្មាទេតុន្តិ អប្បមាទេន សព្ពកិច្ចានិ កាតុំ។ បរត្ថន្តិ បច្ចយទាយ កានំ
 មហាប្បលានិសំសំ។ សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។ ទុតិយំ។

៣. ឧបនិសសុត្តវណ្ណានា

២៣. តតិយេ “ជានតោ អហ” ន្តិអាទីសុ ជានតោតិ ជានន្តស្ស។ បស្សតោតិ
 បស្សន្តស្ស។ ទ្វេបិ បទានិ ឯកត្ថានិ, ព្យញ្ញនមេវ នានំ។ ឯវំ សន្តេបិ “ជានតោ” តិ
 ព្យាណាលក្ខណំ ឧទាទាយ បុគ្គលំ និទ្ទិសតិ។ ជាននលក្ខណញ្ចិ ព្យាណំ។

“បស្សតោ”តិ ព្រាណប្បការំ ឧបាទាយ។ បស្សនប្បការំញ្ញំ ព្រាណំ,
ព្រាណសមដ្ឋីបុគ្គលោ ចក្កមារិយ ចក្កនា រូចានិ, ព្រាណេនវិវដេ ធម្មេ
បស្សតិ។ អាសវានំ ខយន្តំ ឯត្ថ អាសវានំ បហានំ អសមុប្បាទោ ខីណាការោ
នត្ថិការោតិ អយម្មិ អាសវក្ខយោតិ វុច្ឆតិ, ភង្គោបិ មគ្គជលនិព្វានានិបិ។
“អាសវានំ ខយា អនាសវំ ចេតោវិមុត្តិ”ន្តិអាទីសុ (ម. និ. ១.៤៣៨; វិភ. ៨៣១) ហិ
ខីណាការោ អាសវក្ខយោតិ វុច្ឆតិ។ “យោ អាសវានំ ខយោ វយោ ភេទោ
បរិភេទោ អនិច្ចតា អន្តរធាន”ន្តិ (វិភ. ៣៥៤) ឯត្ថ ភង្គោ។

“សេក្ខស្ស សិក្ខមាទស្ស, ឧដុមគ្គានុសារិនោ;
ខយស្មី បឋមំ ព្រាណំ, តតោ អញ្ញា អនន្តរា”តិ។ (ឥតិវុ. ៦២); -

ឯត្ថ មគ្គោ។ សោ ហិ អាសវេ ខេបេន្តោ វុបសមេន្តោ ឧប្បជ្ឈតិ, តស្មា អាសវានំ
ខយោតិ វុត្តោ។ “អាសវានំ ខយា សមណោ ហោតិ”តិ ឯត្ថ ជលំ។ តញ្ញំ អាសវានំ
ខីណាន្តេ ឧប្បជ្ឈតិ, តស្មា អាសវានំ ខយោតិ វុត្តំ។

“អាសវា តស្ស វុឡន្តិ, អាវា សោ អាសវក្ខយា”តិ; (ធម. ប. ២៥៣) -
ឯត្ថ និព្វានំ។ តញ្ញំ អាគម្ម អាសវា ខីយន្តិ, តស្មា អាសវានំ ខយោតិ វុត្តំ។ ឥធម បន
មគ្គជលានិ អធិប្បតានិ។ នោ អជាទតោ នោ អបស្សតោតិ យោ បន ន
ជាតាតិ ន បស្សតិ, តស្ស នោ វទាមីតិ អត្ថោ។ ឯតេន យេ អជាទតោ
អបស្សតោបិ សំសារាទីហិយេវ សុទ្ធិ វុទន្តិ, តេ បដិក្ខត្តា ហោន្តិ។ បុរិមេន
បទទ្ធយេន ឧបាយោ វុត្តោ, ឥមិនា អនុចាយំ បដិសេធនិ។

ឥនានិ យំ ជាទតោ អាសវានំ ខយោ ហោតិ, តំ ទស្សេតុកាមោ កិញ្ច,
ភិក្ខុវេ, ជាទតោតិ បុព្វំ អារភិ។ តត្ថ ជាទតា ពហុវិទា។ ទព្ពជាតិកោ ឯវ ហិ
កោចិ ភិក្ខុ ធន្តំ កាតុំ ជាតាតិ, កោចិ ជីវរាជិនំ អញ្ញាតរំ, តស្ស វ្យាទិសានិ

កម្មានិវត្តសីសេ បេត្វា ករោន្តស្ស សា ជាននា សគ្គមគ្គដលានំ បទដ្ឋានំ ន
ហោតីតិ នវត្តព្ពំ។ យោ បនសាសនេ បព្ពជិត្វា វេជ្ជកម្មាធិនិ កាតុំ ជាតាតិ,
តស្សេវំ ជានតោ អាសវា វុឡន្តិយេវ។ តស្មា យំ ជានតោ បស្សតោ ច អាសវានំ
ខយោ ហោតិ, តទេវ ទស្សេន្តោ ឥតិ វុបន្តិអាធិមាហ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខុវេ,
ជានតោតិ ឯវំ បព្ពន្ធំ ខន្ធានំ ឧទយព្ពយំ ជានន្តស្ស។ អាសវានំ ខយោ ហោតីតិ
អាសវានំ ខយន្តេ ជាតត្ថា “អាសវានំ ខយោ” តិ លទ្ធីនាមំ អវហត្ថំ ហោតិ។

ឯវំ អវហត្ថនិក្ខុដេន ទេសនំ និដ្ឋបេត្វា ឥនានិ ឧណាសវស្ស អាគមនីយំ
បុព្ពកាគបដិបទំ ទស្សេតុំ យម្បិស្ស តំ, ភិក្ខុវេតិអាធិមាហ។ តត្ថ ខយស្មី
ខយេញាណន្តិ អាសវក្ខយសម្ព័ន្ធតោ អវហត្ថដលេ បដិលទ្ធេ សតិ
បច្ចវេក្ខណញ្ញាណំ។ តព្ពំ អវហត្ថដលសម្ព័ន្ធតោ ខយស្មី បឋមវាវំ ឧប្បន្នេ បច្ឆា
ឧប្បន្នត្ថា ខយេញាណន្តិ វុច្ចតិ។ សឧបនិសន្តិ សការណំ សប្បច្ចយំ។ វិមុត្តិ តិ
អវហត្ថដលវិមុត្តិ។ សា ហិស្ស ឧបនិស្សយបច្ចយេន បច្ចយោ ហោតិ។ ឯវំ
ឥតោ បរេសុបិ លព្ពមានវសេន បច្ចយកាវោ វេទិតព្ពោ។

វិរាគោតិ មគ្គោ។ សោ ហិ កិលេសេ វិរាដេន្តោ ខេបេន្តោ ឧប្បន្នោ, តស្មា
វិរាគោតិ វុច្ចតិ។ និព្វិនាតិ និព្វិនាញ្ញាណំ។ ឯតេន ពលវិបស្សនំ ទស្សេតិ។
ពលវិបស្សនាតិ ភយតូបដ្ឋានេ ញ្ញាណំ អាធិនវានុបស្សនេ ញ្ញាណំ
មុញ្ញតុកម្មតាញ្ញាណំ សម្ព័ន្ធរុបេក្ខាញ្ញាណន្តិ ចតុន្នំ ញ្ញាណានំ អធិវចនំ។
យថាភូតញ្ញាណទស្សនន្តិ យថាសភាវជាននសម្ព័ន្ធតំ ទស្សនំ។ ឯតេន
តរុណវិបស្សនំ ទស្សេតិ។ តរុណវិបស្សនា ហិ ពលវិបស្សនាយ បច្ចយោ
ហោតិ។ តរុណវិបស្សនាតិ សម្ព័ន្ធរុបេក្ខេ ញ្ញាណំ កម្ព័រវិភរណេ ញ្ញាណំ
សម្មសនេ ញ្ញាណំ មគ្គាមគ្គេ ញ្ញាណន្តិ ចតុន្នំ ញ្ញាណានំ អធិវចនំ។ សមាធិតិ
ចាទកដ្ឋានសមាធិ។ សោ ហិ តរុណវិបស្សនាយ បច្ចយោ ហោតិ។ សុខន្តិ

អប្បនាយ បុព្វភាគសុខំ។ តញ្ញា ចាទកជ្ឈានស្ស បច្ឆយោ ហោតិ។ បស្សន្ទីតិ
នរេបដិប្បស្សន្ទិ។ សា ហិ អប្បនាយបុព្វភាគស្ស សុខស្ស បច្ឆយោ ហោតិ។
បីតីតិ ពលវបីតិ។ សា ហិ នរេបដិប្បស្សន្ទិយា បច្ឆយោ ហោតិ។ ចាមោជ្ឈន្តិ
ទុព្ពលបីតិ។ សា ហិ ពលវបីតិយា បច្ឆយោ ហោតិ។ សន្ទាតិ អបរាបរំ
ឧប្បជ្ឈនសន្ទា។ សា ហិ ទុព្ពលបីតិយា បច្ឆយោ ហោតិ។ ទុក្ខន្តិ វដ្តទុក្ខំ។ តញ្ញា
អបរាបរសន្ទាយ បច្ឆយោ ហោតិ។ ជាតីតិ សវិការា ខន្ធជាតិ។ សា ហិ
វដ្តទុក្ខស្ស បច្ឆយោ ហោតិ។ ភវេតិ កម្មភវេ។ (សោ ហិ សវិការាយ ជាតិយា
បច្ឆយោ ហោតិ) ឯតេនុចាយេន សេសបទានិបិ វេទិតញ្ញានិ។

ដុល្លដុសិតកេតិ មហាដុសិតកេ។ បព្ពតកន្ថរបទសាខាតិ ឯត្ថ កន្ថរំ
នាម ‘ក’ន្តិលទ្ធនាមេន ឧទកេន ទារិតោ ឧទកភិដ្ឋោ បព្ពតបទេសោ, យោ
“និតម្ពោ”តិបិ “នទីកុញ្ញោ”តិបិ វុច្ចតិ។ បទរំ នាម អដ្ឋមាសេ ទេវេ អវស្សន្តោ
ផលិតោ ភូមិប្បទេសោ។ សាខាតិ កុសុម្ពតាមិនិយោ ខុទ្ទកមាតិកាយោ។
កុសោញ្ញាតិ ខុទ្ទកអារាជា។ មហាសោញ្ញាតិ មហាអារាជា។ កុន្ទទិយោតិ
ខុទ្ទកនទិយោ។ មហានទិយោតិ គង្គាយមុនាទិកា មហាសវិតា។ ឯវមេវ ខោ,
ភិក្ខុវេ, អវិជ្ជបនិសា សន្ទារាតិអាទិសុ អវិជ្ជា បព្ពតោតិ ទដ្ឋញ្ញា។ អភិសន្ទារា
មេយោតិ, វិញ្ញាណាទិវដ្តំ កន្ថរាទយោតិ, វិមុត្តិ សាគរោតិ។

យថា បព្ពតមត្តកេ ទេវោ វស្សិត្វា បព្ពតកន្ថរាទីនិ បូរេន្តោ អនុបុព្វេន
មហាសមុទ្ធំ សាគរំ បូរេតិ, ឯវំ អវិជ្ជាបព្ពតមត្តកេ តាវ អភិសន្ទារមេយស្ស
វស្សនំ វេទិតញ្ញំ។ អស្សតវា ហិ ពាលបុប្ផនោ អវិជ្ជាយ អញ្ញាណី ហុត្វា
តណ្ហាយ អភិលាសំ កត្វា កុសលាកុសលកម្មំ អាយូហតិ, តំ
កុសលាកុសលកម្មំ បដិសន្ធិវិញ្ញាណស្ស បច្ឆយោ ហោតិ,
បដិសន្ធិវិញ្ញាណាទីនិ នាមរូចាទីនំ។ ឥតិ បព្ពតមត្តកេ វុដ្ឋនេវស្ស កន្ថរាទយោ

បូរេត្វា មហាសមុទ្រំ អាហាច្ច បិតកាលោរិយ អវិជ្ជាបត្តតមត្តកេ វុជ្ជស្ស
 អភិសន្ធារមេយស្ស បរម្មរេបច្ចយតាយ អនុបុព្វេនវិញ្ញាណាធិវដ្តំ បូរេត្វា
 បិតកាលោ។ ពុទ្ធវចនំ បន ចាឡិយំ អគហិតម្បី “ឥធិ តថាគតោ លោកេ
 ឧប្បជ្ជតិ, អគារស្មា អនការិយំ បព្ពជតិ” តិ ឥមាយ ចាឡិយា វសេន
 គហិតមេវាតិ វេទិតព្ពំ។ យា ហិ តស្ស កុលគេហេ និព្ពត្តិ, សា កម្មកវេបច្ចយា
 សវិការា ជាតិ នាម។ សោ ពុទ្ធានំ វា ពុទ្ធសាវកានំ វា សម្មាសម្ពុទ្ធិការំ អាគម្ម
 វដ្តនោសធិបកំ លក្ខណាហនំ ធម្មកថំ សុត្វា វដ្តវសេន បីឡិតោ ហោតិ,
 ឯវមស្ស សវិការា ខន្ធជាតិ វដ្តទុក្ខស្ស បច្ចយោ ហោតិ។ សោ វដ្តទុក្ខន
 បីឡិតោ អបរាបរំ សទ្ធិ ជនេត្វា អគារស្មា អនការិយំ បព្ពជតិ, ឯវមស្ស
 វដ្តទុក្ខំ អបរាបរេសទ្ធាយ បច្ចយោ ហោតិ។ សោ បព្ពជ្ជាមត្តនេវ អសន្តុដ្ឋា
 ឧបបញ្ចវស្សកាលេ និស្សយំ គហេត្វា វត្ថុបដិបត្តិ បូរេន្តោ ទ្វេមាតិកា បគុណំ
 កត្វា កម្មាកម្មំ ឧគ្គហេត្វា យាវ អរហត្តា និព្ពជំ កត្វា កម្មជ្ជានំ គហេត្វា
 អរញ្ញោ វសន្តោ បថវិកសិណាធិសុ កម្មំ អារភតិ, តស្ស កម្មជ្ជានំ និស្សយ
 ទុព្ពលបីតិ ឧប្បជ្ជតិ។ តទស្ស សទ្ធិបនិសំ ចាមោជ្ជំ, តំ ពលវបីតិយា បច្ចយោ
 ហោតិ។ ពលវបីតិ ធរេបបដិប្បស្សន្តិយា, សា អប្បនាបុព្ពភាគសុខស្ស, តំ សុខំ
 ចាធិកជ្ឈានសមាធិស្ស។ សោ សមាធិនា ចិត្តកល្បតំ ជនេត្វា
 តរុណវិបស្សនាយ កម្មំ ករោតិ។ ឥច្ចស្ស ចាធិកជ្ឈានសមាធិ
 តរុណវិបស្សនាយ បច្ចយោ ហោតិ, តរុណវិបស្សនា ពលវិបស្សនាយ,
 ពលវិបស្សនា មគ្គស្ស, មគ្គោ ជលវិមុត្តិយា, ជលវិមុត្តិ
 បច្ចវេក្ខណាញាណស្សាតិ។ ឯវំ នេវស្ស អនុបុព្វេន សាគរំ បូរេត្វា បិតកាលោ
 រិយ ឱណាសវស្សវិមុត្តិសាគរំ បូរេត្វា បិតកាលោ វេទិតព្ពតិ។ តតិយំ។

៤. អញ្ញាតិវិមុត្តិយសុត្តន្តបិដក

២២. ចតុត្ថ ចារិសីតិ បរិដ្ឋោ។ សោ ច ន តាវ បរិដ្ឋោ, “បរិសិស្សមី”តិ
និក្ខន្តត្ថា បន ឯវំ វុត្ថោ។ យថា កី? យថា “តាមំ គមិស្សមី”តិ និក្ខន្តបុរិសោ តំ
តាមំ អប្បត្ថោបិ “កហំ ឥត្ថន្ទាមោ”តិ វុត្ថោ “តាមំ គតោ”តិ វុច្ចតិ, ឯវំ។
អតិប្បតោតិ តទា កិវ ថេរស្ស អតិប្បតោយេវ និក្ខន្តទិវសោ អហោសិ,
អតិប្បតោយេវ និក្ខន្តភិក្ខុ ពោធិយដ្ឋំណោ ចេតិយដ្ឋំណោ
និវាសនចារុបនដ្ឋានេតិ ឥមេសុ ឋានេសុ យាវ ភិក្ខុចារវេលា ហោតិ, តាវ
បបញ្ចំ ករោន្តិ។ ថេរស្ស បន “យាវ ភិក្ខុចារវេលា ហោតិ, តាវ បរិព្ពាជកេហិ
សទ្ធិ ឯកទ្វេកថាវារេ ករិស្សមី”តិ ចិន្តយតោ យំនូនាហន្តិ ឯតទហោសិ។
បរិព្ពាជកានំ អាហមោតិ សោ កិវ អាហមោ ធិក្ខណាធារស្ស ច វេជ្ជវនស្ស ច
អន្តរា អហោសិ។ ឥធាតិ ឥមេសុ ចតុសុ វាទេសុ។ កីវាទិ កិមក្ខាយីតិ កី វទតិ
កី អាចិត្តតិ, កី ឯត្ថ សមណស្ស គោតមស្ស ទស្សនន្តិ បុច្ឆន្តិ។ ធម្មស្ស
ចានុធម្មំ ព្យាករេយ្យមាតិ, គោតា គោតមេន យំ វុត្ថំ ការណំ, តស្ស
អនុការណំ កថេយ្យម។ សហធម្មិកោ វាទានុចាតោតិ បរេហិ វុត្ថការណោន
សការណោ ហុត្វា សមណស្ស គោតមស្ស វាទានុចាតោ វាទប្បវត្តិ វិញ្ញាហិ
គរហិតព្ពំ ការណំ កោចិ អប្បមត្តកោបិ កថំ នាគច្ឆេយ្យ? ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ -
កថំ សញ្ញាការេនបិ សមណស្ស គោតមស្ស វាទេ ការយ្ហំ ការណំ ន
កថេយ្យតិ?

ឥតិ វទន្តិ ជស្សបច្ឆយា ទុក្ខន្តិ ឯវំ វទន្តោតិ អត្ថោ។ តត្រាតិ តេសុ ចតុសុ
វាទេសុ។ តេ វត អញ្ញាត្រ ជស្សាតិ ឥទំ “តទបិ ជស្សបច្ឆយា”តិ បដិញ្ញាយ
សាធកវចនំ។ យស្មា ហិ ន វិនា ជស្សេន ទុក្ខបដិសំវេទនា អត្ថិ, តស្មា
ជានិតត្ថមេតំ យថា “តទបិ ជស្សបច្ឆយា”តិ អយមេត្ថ អធិប្បាយោ។

សាធ្ម, សាធ្ម, អាណន្តាតិ អយំ សាធ្មការោ សារិបុត្តត្ថេរស្ស ទិដ្ឋោ,
អាណន្តត្ថេរេន បន សទ្ធិភក្កា អាមន្តេសិ។ ឯកមិទាហន្តិ ឯត្ថ ឥធាតិ និចាតមត្តំ,
ឯកំ សមយន្តិ អត្តោ។ ឥទំ វចនំ “ន កេវលំ សារិបុត្តោ វាជគហំ បរិដ្ឋោ,
អហម្មិ ចារិសី។ ន កេវលញ្ច តស្សេវាយំ វិតក្កោ ឧប្បន្នោ, មយ្ហម្មិ ឧប្បន្និ។ ន
កេវលញ្ច តស្សេវ សា តិត្តិយេហិ សទ្ធិ កថា ជាតា, មយ្ហម្មិ ជាតបុត្តា” តិ
ទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។

អច្ឆរិយំ អព្ពតន្តិ ឧភយម្បេតំ វិម្ពយទីបនមេវ។ វចនត្ថោ បនេត្ថ អច្ឆរិ
បហរិតុំ យុត្តន្តិ អច្ឆរិយំ។ អភូតបុព្វំ ភូតន្តិ អព្ពតំ។ ឯកេន បទេនាតិ
“ជស្សបច្ចយា ទុក្ខ” ត្ថិ ឥមិនា ឯកេន បទេន។ ឯតេន ហិ សព្វវាទានំ
បដិក្ខេបត្ថោ វុត្ថោ។ ឯសេវត្ថោតិ ឯសោយេវ ជស្សបច្ចយា ទុក្ខន្តិ
បដិច្ចសមុប្បាទត្ថោ។ តញ្ញោវេត្ថ បដិភាត្ថតិ តញ្ញោវេត្ថ ឧបដ្ឋាតុ។ ឥទានិ ខេរោ
ជរាមរណាទិកាយ បដិច្ចសមុប្បាទកថាយ តំ អត្ថគម្ពីរញ្ញោវេត្ថ គម្ពីរវាភាសញ្ញា
ករោន្តោ សចេ មំ, ភន្តេតិអាទី វត្ថោ យំមូលកា កថា ឧប្បន្នោ, តទេវ បទំ
គហេត្វាវិវដ្តំ ទស្សន្តោ ធន្តត្រេវាតិអាទិមាហ។ សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។ ចតុត្ថំ។

៥. ភូមិជសុត្តវណ្ណនា

២៥-២៦. បញ្ចមេ ភូមិជាតិ តស្ស យេរស្ស នាមំ។ សេសមិធាបិ បុរិមសុត្ថ
វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ អយំ បនវិសេសោ - យស្មា ឥទំ សុខទុក្ខំ ន កេវលំ
ជស្សបច្ចយា ឧប្បន្នតិ, កាយេនបិ ករិយមានំ ករិយតិ, វាចាយបិ មនសាបិ,
អត្តនាបិ ករិយមានំ ករិយតិ, បរេនបិ ករិយមានំ ករិយតិ, សម្មជាទេនបិ
ករិយមានំ ករិយតិ, អសម្មជាទេនបិ, តស្មា តស្ស អបរម្មិ បច្ចយវិសេសំ
ទស្សតុំ កាយេ វា ហានន្ត, សតីតិអាទិមាហ។ កាយសញ្ញេតនាហេតុតិ
កាយទ្វារេ ឧប្បន្នចតនាហេតុ។ វចីសញ្ញេតនាមនោសញ្ញេតនាសុបិ ឯសេវ

នយោ។ ឯត្ថ ច កាយធារេ កាមាវចរកុសលាកុសលវសេនវីសតិ ចេតនា
លព្ពន្ធ, តថាវចីធារេ។ មនោធារេ នវហិ រូចារូបចេតនាហិ សទ្ធិ ឯកុណតីសាតិ
តីសុ ធារេសុ ឯកុណសត្តតិ ចេតនា ហោន្តិ, តប្បច្ចយំ វិចាកសុខទុក្ខំ ទស្សនតំ។
អវិជ្ជាបច្ចយា ចាតិ ឥទំ តាបិ ចេតនា អវិជ្ជាបច្ចយា ហោន្តិ ទស្សនតំ វុត្ថំ។
យស្មា បន តំ យថាវុត្ថចេតនាកេទំ កាយសង្ខារញ្ចេវ វចីសង្ខារញ្ច
មនោសង្ខារញ្ច បរេហិ អនុស្សហិតោ សាមំ អសង្ខារិកចិត្តេន ករោតិ, បរេហិ
ការិយមាណោ សសង្ខារិកចិត្តេនាបិ ករោតិ, “ឥទំ នាម កម្មំ ករោតិ, តស្ស
ឯវរូចោ នាម វិចាកោ ភវិស្សតី”តិ, ឯវំ កម្មញ្ចវិចាកញ្ច ជានន្តោបិ ករោតិ,
មាតាបិតុសុ ចេតិយវន្តនាទីនិ ករោន្តេសុ អនុករោន្តា នារការិយ កេវលំ
កម្មមេវ ជានន្តោ “ឥមស្ស បន កម្មស្ស អយំ វិចាកោ”តិ វិចាកំ អជានន្តោបិ
ករោតិ, តស្មា តំ ទស្សនតំ សាមំ វា តំ, អានន្ត, កាយសង្ខារំ អភិសង្ខារោតិ ភាទិ
វុត្ថំ។

ឥមេសុ, អានន្ត, ធម្មេស្វតិ យេ ឥមេ “សាមំ វា តំ, អានន្ត,
កាយសង្ខារ”ន្តិអាទិសុ ចតុសុ ថានេសុ វុត្តា ធម្មត្ថតិ ទ្វេសតា ចេតនាធម្មា,
ឥមេសុ ធម្មេសុ អវិជ្ជា ឧបនិស្សយកោជិយា អនុបតិភា។ សព្វេបិ ហិ តេ
“អវិជ្ជាបច្ចយា សង្ខារា”តិ ឯត្ថេវ សង្កហំ គច្ឆន្តិ។ ឥទានិ វិវដ្តំ ទស្សនេន **អវិជ្ជាយ**
ត្រូវភាទិអាទិមាហ។ សោ កាយោ ន ហោតីតិ យស្មី កាយេ សតិ
កាយសញ្ចេតនាបច្ចយំ អជ្ឈត្ថំ សុខទុក្ខំ ឧប្បជ្ឈតិ, សោ កាយោ ន ហោតិ។
វាចាមនេសុបិ ឯសេវ នយោ។ អបិច កាយោតិ ចេតនាកាយោ, វាចាបិ
ចេតនាវាចា, មនោបិ កម្មមនោយេវ។ ធារកាយោ វា កាយោ។ វាចាមនេសុបិ
ឯសេវ នយោ។ ឱណាសវោ ចេតិយំ វន្តតិ, ធម្មំ ភណាតិ, កម្មជ្ជានំ មនសិ
ករោតិ, កថមស្ស កាយានយោ ន ហោន្តិទិ? អវិចាកត្តា។ ឱណាសវេន ហិ

កតំ កម្មំ នេវ កុសលំ ហោតិ នាកុសលំ។ អវិចាកំ ហុត្វា កិរិយាមត្តេ តិដ្ឋតិ,
តេនស្ស តេ កាយាធយោ ន ហោន្តីតិ វុត្តំ។

ខេត្តំ តំ ន ហោតីតិ អាទិសុបិ វិរុហនជ្ជេន តំ ខេត្តំ ន ហោតិ, បតិជ្ជានជ្ជេន
វុត្តំ ន ហោតិ, បច្ចយជ្ជេន អាយតនំ ន ហោតិ, ការណជ្ជេន អធិករណំ ន
ហោតិ។ សញ្ញេតនាមូលកញ្ញា អជ្ឈត្តំ សុខទុក្ខំ ឧប្បជ្ឈេយ្យ, សា សញ្ញេតនា
ឯតេសំ វិរុហនាទីនំ អត្តានំ អភាវេន តស្ស សុខទុក្ខស្ស នេវ ខេត្តំ, ន វុត្តំ ន
អាយតនំ, ន អធិករណំ ហោតីតិ។ ឥមស្មី សុត្តេ វេទនាទីសុ សុខទុក្ខមេវ
កថិតំ, តញ្ច ខោ វិចាកមេវាតិ។ បញ្ចមំ។

ធម្មំ ឧបវាណសុត្តំ ឧត្តានមេវ។ ឯត្ថ បន វុត្តទុក្ខមេវ កថិតន្តិ។ ធម្មំ។

៧. បច្ចយសុត្តវណ្ណានា

២៧-២៨. សត្តមេ បដិចាជិយា វុត្តេសុ បរិយោសានបទំ គហេត្វា កតមញ្ច,
ភិក្ខុវេ, ជរាមរណាន្តិ អាទិ វុត្តំ។ ឯវំ បច្ចយំ បដាធាតីតិ ឯវំ ទុក្ខសច្ចវសេន
បច្ចយំ ជាតាតិ។ បច្ចយសមុទយាធយោបិ សមុទយសច្ចាទីនំយេវ វសេន
វេទិតញ្ច។ ទិដ្ឋិសម្បន្នោតិ មគ្គទិដ្ឋិយា សម្បន្នោ។ ទស្សនសម្បន្នោតិ តស្សេវ
វេវចនំ។ អាគតោ ឥមំ សទ្ធម្មន្តិ មគ្គសទ្ធម្មំ អាគតោ។ បស្សតីតិ មគ្គសទ្ធម្មមេវ
បស្សតិ។ សេក្ខន ញ្ញាណោតិ មគ្គញ្ញាណោនេវ។ សេក្ខាយ វិជ្ជាយាតិ
មគ្គវិជ្ជាយ ឯវំ។ ធម្មសោតំ សមាបន្នោតិ មគ្គសម្ពាតមេវ ធម្មសោតំ
សមាបន្នោ។ អរិយោតិ បុប្ផនភូមិ អតិក្កន្តោ។ និព្វេទិកបញ្ញោតិ
និព្វេទិកបញ្ញាយ សមន្នាគតោ។ អមតទ្វារំ អាហច្ច តិដ្ឋតីតិ អមតំ នាម
និព្វានំ, តស្ស ទ្វារំ អរិយមគ្គំ អាហច្ច តិដ្ឋតីតិ។ អជ្ឈមំ ឧត្តានមេវ។
សត្តមអដ្ឋមាទិ។

៩. សមណព្រាហ្មណសុត្តន្តវណ្ណនា

២៩-៣០. នវមំ អក្ខរភាណកានំ ភិក្ខុនំ អជ្ឈាសយេន វុត្តំ។ តេ ហិ បរីតិ
ឧបសគ្គំ បក្ខិបិទ្វា វុច្ចមានេ បដិវឌ្ឍិតុំ សក្កោន្តិ។ នវមំ។

ធនមេ សត្តំ ឧត្តានមេវ។ ឥមេសុ ទ្ធិសុ សុត្តេសុ ចតុសច្ចបដិវេជោវ
កថិតោ។ ធនមំ។

ធនពលវគ្គោ តតិយោ។

៤. កឡាវខត្តិយវគ្គោ

១. ភូតសុត្តវណ្ណនា

៣១. កឡាវខត្តិយវគ្គស្ស បឋមេ អជិតបញ្ចេតិ អជិតមាណវេន
បុច្ឆិតបញ្ចេ។ សង្ខាតធម្មាសេតិ សង្ខាតធម្មា វុច្ឆន្តិ ញាតធម្មា តុលិតធម្មា
តិរិតធម្មា។ សេក្ខាតិ សត្ត សេក្ខា។ បុច្ឆតិ តេយេវ សត្ត ជនេ សន្ធាយ បុច្ឆតិ
វុត្តំ។ ឥធាតិ ឥមស្មី សាសនេ។ និបកោតិ នេបក្កំ វុច្ឆតិ បញ្ញា, តាយ
សមន្នាគតត្តា និបកោ, តុំ បណ្ឌិតោ បព្រហ្មីតិ យាចតិ។ ឥរិយន្តិ វុត្តិ អាចារ្យ
គោចរំ វិហារំ បដិបត្តិ។ មារិសាតិ ភក្កវន្តំ អាលបតិ។ សេក្ខានញ្ច
សង្ខាតធម្មានញ្ច វិណាសវានញ្ច បដិបត្តិ មយា បុច្ឆិតោ បណ្ឌិត, មារិស, មយ្ហំ
កថេហិតិ អយមេត្ត សង្ខេបត្តោ។

តុណ្ហិ អហោសីតិ កស្មា យាវ តតិយំ បុដ្ឋោ តុណ្ហិ អហោសិ? កី បញ្ចេ
កង្ខតិ, ឧទាហុ អជ្ឈាសយេតិ? អជ្ឈាសយេ កង្ខតិ, នោ បញ្ចេ។ ឯវំ កិរស្ស
អហោសិ - “សត្តា មំ សេក្ខាសេក្ខានំ អាគមនីយបដិបទំ កថាបេតុកាមោ;
សា ច ខន្ធសេន ធាតុវេសេន អាយតនវេសេន បច្ចយាការវេសេនាតិ ពហូហិ

តត្ថ ភូតន្តិ ជាតំ និព្ពត្តំ, ខន្ធបញ្ចកកស្សេតំ នាមំ។ ឥតិ សត្តា
 “បញ្ចក្ខន្ធវសេន, សារិបុត្ត, ឥមំ បញ្ចំ កថេហិ”តិ ថេរស្ស នយំ ទេតិ។
 សហនយទានេន បន ថេរស្ស តីរេ បិតបុរិសស្ស វិវដោ ឯកផ្គុលោ
 មហាសមុទ្ទោរិយ នយសតេន នយសហស្សេន បញ្ចព្យាករណំ ឧបជ្ជាសិ។
 អថ នំ ព្យាករោន្តោ ភូតមិទន្តិ, ភន្តេតិអាទិមាហា។ តត្ថ ភូតមិទន្តិ ឥទំ និព្ពត្តំ
 ខន្ធបញ្ចកំ។ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតីតិ សហវិបស្សនាយ មគ្គបញ្ញាយ សម្មា
 បស្សតិ។ បដិបន្នោ ហោតីតិ សីលតោ បជ្ជាយ យាវ អរហត្តមគ្គា និព្ពិនាទីនំ
 អត្ថាយ បដិបន្នោ ហោតិ។ តទាហារសម្ពុវន្តិ ឥទំ កស្មា អារភិ? ឯតំ ខន្ធបញ្ចកំ
 អាហារំ បដិច្ច បីតំ, តស្មា តំ អាហារសម្ពុវំ នាម កត្វា ទស្សេតុំ ឥទំ អារភិ។ ឥតិ
 ឥមិនាបិ បរិយាយេន សេក្ខបដិបទា កថិតា ហោតិ។ តទាហារនិរោធាតិ
 តេសំ អាហារាទំ និរោធន។ ឥទំ កស្មា អារភិ? តញ្ជិ ខន្ធបញ្ចកំ អាហារនិរោធា
 និរុដ្ឋតិ, តស្មា តំ អាហារនិរោធសម្ពុវំ នាម កត្វា ទស្សេតុំ ឥទំ អារភិ។ ឥតិ
 ឥមិនាបិ បរិយាយេន សេក្ខស្សេវ បដិបទា កថិតា។ និព្ពិនាទិ អាទីនិ សញ្ញានិ
 ការណាវចនានីតិ វេទិតញ្ញានិ។ អនុចាទាវិមុត្តោតិ ចត្វហិ ឧចាទានេហិ កញ្ជិ
 ធម្មំ អគហេត្វាវិមុត្តោ។ សាធុ សាធូតិ ឥមិនា ថេរស្ស ព្យាករណំ
 សម្មហំសេត្វា សយម្បិ តថេវ ព្យាករោន្តោ បុន “ភូតមិទ”ន្តិអាទិមាហាតិ។
 បឋមំ។

២. កណ្តារសុត្តន្តបិដក

៣២. ទុតិយេ កណ្តារខត្តិយោតិ តស្ស បេរស្ស នាមំ។ ធន្តា បនស្ស កណ្តារា វិសមសណ្ឋានា, តស្មា “កណ្តារោ”តិ វុច្ចតិ។ ហីនាយាវត្តោតិ ហីនស្ស គិហិការស្ស អត្ថាយ និវត្តោ។ អស្សាសមលត្តាតិ អស្សាសំ អវស្សយំ បតិជ្ជំ ន ហិ នូន អលត្ថ, តយោ មគ្គ តីណិ ច ជលានិ នូន នាលត្តាតិ ធិបេតិ។ យទិ ហិ តានិលកេយ្យ, ន សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហីនាយាវត្តេយ្យាតិ អយំ បេរស្ស អធិប្បាយោ។ ន ខ្វាហំ, អាវុសោតិ អហំ ខោ, អាវុសោ, “អស្សាសំ បត្តោ, ន បត្តោ”តិ ន កម្ពុមិ។ បេរស្ស ហិ សាវកចារមីញ្ញាណំ អវស្សយោ, តស្មា សោ ន កម្ពុតិ។ អាយតី បនាវុសោតិ ឥមិនា “អាយតី បដិសន្ធិ តុម្ហាកំ ឧគ្សាជិតា, ន ឧគ្សាជិតា”តិ អវហត្ថប្បត្តិ បុច្ចតិ។ ន ខ្វាហំ, អាវុសោ, វិចិកិច្ឆាមីតិ ឥមិនា បេរោ តត្ថ វិចិកិច្ឆាការំ ធិបេតិ។

យេន ភគវា តេនុបសង្កមីតិ “ឥមំ សុតការណំ ភគវតោ អាហោបេស្សមី”តិ ឧបសង្កមិ។ អញ្ញា ព្យាកតាតិ អវហត្ថំ ព្យាកតំ។ ឱណា ជាតីតិ ន បេរេន ឯវំ ព្យាកតា, អយំ បន បេរោ តុដ្ឋោ បសន្នោ ឯវំ បទព្យញ្ញានានិ អាហោបេត្វា អាហា។ អញ្ញាតំ ភិក្ខុំ អាមន្តេសីតិ តំ សុត្វា សត្វា ចិន្តេសិ - “សាវិបុត្តោ ជីរោ គម្ពីរោ។ ន សោ កេនចិ ការណេន ឯវំ ព្យាករិស្សតិ។ សំខិត្តេន បន បញ្ញោ ព្យាកតោ ភរិស្សតិ។ បក្កោសាបេត្វា នំ បញ្ចំ ព្យាករាបេស្សមី”តិ អញ្ញាតំ ភិក្ខុំ អាមន្តេសិ។

សេច តំ សាវិបុត្តាតិ ឥទំ ភគវា “ន ឯស អត្តនោ ធម្មតាយ អញ្ចំ ព្យាករិស្សតិ, បញ្ញាមេតំ បុច្ឆិស្សមិ, តំ កថេន្តោវ អញ្ចំ ព្យាករិស្សតិ”តិ អញ្ចំ ព្យាករាបេតុំ ឯវំ បុច្ឆិ។ យំនិទានាវុសោ, ជាតីតិ, អាវុសោ, អយំ ជាតិ នាម យំបច្ចយា, តស្ស បច្ចយស្ស ខយា ឱណាស្មី ជាតិយា បច្ចយេ ជាតិសង្ខាតំ ជលំ

ទីណាទីវិទិតំ។ ឥធាបិ ច ជេរោ បញ្ចោ អកម្ពិទ្ធា អជ្ឈាសយេ កម្ពុតិ។ ឯវំ កិរស្ស
អហោសិ - “អញ្ញា នាម តណ្ហា ទីណា, ឧបាទានំ ទីណំ, ភវោ ទីណោ, បច្ចយោ
ទីណោ, កិលេសា ទីណាតិអាទីហិ ពហូហិ ការណេហិ សក្កា ព្យាកាតុំ, កមំ
កថេន្តោ បនសត្ថុ អជ្ឈាសយំ គហេតុំ សក្កិស្សមី”តិ។

កិញ្ចាបិ ឯវំ អជ្ឈាសយេ កម្ពុតិ, បញ្ញំ បន អជ្ឈបេត្វាវ បច្ចយាការវសេន
ព្យាកាសិ។ សត្តាបិ បច្ចយាការវសេនេវ ព្យាករាបេតុកាមោ, តស្មា ឯស
ព្យាករោន្តោវ អជ្ឈាសយំ គណ្ហិ។ តាវនេវ “គហិតោ មេ សត្ថុ អជ្ឈាសយោ”តិ
អញ្ញាសិ។ អថស្ស នយសតេន នយសហស្សេន បញ្ញាព្យាករណំ ឧបជ្ជាសិ។
យស្មា បន ភគវា ឧត្តរិ បញ្ញំ បុច្ឆតិ, តស្មា តេន តំ ព្យាករណំ អនុមោទិតន្តិ
វេទិតព្ពំ។

កមំ ជានតោ បន តេតិ ឥទំ កស្មា អារភិ? សវិសយេ សីហនាទំ ននាបេតុំ។
ជេរោ កិរ សូករនិខាតលេណាទ្វារេ ធីយនឧបរិញ្ញាជកស្ស វេទនាបរិគ្គហសុត្ត
កមិយមាទេ តាលវណ្ណំ គហេត្វា សត្តាវំ តិជយមាទោ ឋិតោ តិស្សោ វេទនា
បរិគ្គហេត្វា សាវកចារមីញ្ញាណំ អធិគតោ, អយមស្ស សវិសយោ។ ឥមស្មី
សវិសយេ ឋិតោ សីហនាទំ នទិស្សតីតិ នំ សន្ធាយ សត្តា ឥទំ បញ្ញំ បុច្ឆិ។
អនិច្ចាតិ ហុត្វា អភាវជ្ជេន អនិច្ចា។ យទនិច្ចំ តំ ទុក្ខន្តិ ឯត្ថ កិញ្ចាបិ សុខា
វេទនា ឋិតិសុខាវិបរិណាមទុក្ខា, ទុក្ខា វេទនា ឋិតិទុក្ខាវិបរិណាមសុខា,
អទុក្ខមសុខា ញ្ញាណសុខា អញ្ញាណទុក្ខា, វិបរិណាមកោដិយា បន សញ្ញាវ
ទុក្ខា នាម ជាតា។ វិទិតន្តិ យស្មា ឯវំ វេទនាត្ថយំ ទុក្ខន្តិវិទិតំ, តស្មា យា តត្ថ
តណ្ហា, សា ន ឧបជ្ជាសីតិ ទស្សេតិ។

សាធុ សាធុតិ ជេរស្ស វេទនាបរិច្ឆេទជាទេស សម្បហំសនំ។ ជេរោ ហិ វេទនា
ឯកាតិ វា ទ្វេ តិស្សោ ចតស្សោតិ វា អវុត្តបិ វុត្តនយេន តាសំ តិស្សោតិ

បរិច្ឆេទ អញ្ញាសិ, តេន តំ ភក្កា សម្បហំសន្តោ ឯវមាហ។ ទុក្ខស្មិន្តិ ឥទំ ភក្កា
ឥមិនា អធិប្បាយេន អាហា - “សារិបុត្ត, យំ តយា ‘ឥមិនា ការណេន វេទនាសុ
តណ្ហា ន ឧបជ្ជាសី’ តិ ព្យាកតំ, តំ សុព្យាកតំ។ ‘តិស្សោ វេទនា’ តិ វិភជន្តេន បន
តេ អតិប្បបញ្ចក កតោ, តំ ‘ទុក្ខស្មិន្តិ’ ព្យាករេន្តេនបិ ហិ តេ សុព្យាកតមេវ
ភវេយ្យ។ យំ កិញ្ចិ វេទយំ តំ, តំ ទុក្ខន្តិ ព្យាតមត្ថេបិ ហិ វេទនាសុ តណ្ហា ន
តិជ្ជតិ”។

កម្មវិមោក្ខាតិ កតរាវិមោក្ខា, កតវេនវិមោក្ខេន តយា អញ្ញា
ព្យាកតាតិ អត្ថោ? អជ្ឈត្ថំ វិមោក្ខាតិ អជ្ឈត្ថំ វិមោក្ខេន, អជ្ឈត្ថំ សម្ពាវេ
បរិគ្គហេត្វា បត្តអរហន្តនាតិ អត្ថោ។ តត្ថ ចតុក្កំ វេទិតតំ - អជ្ឈត្ថំ
អភិនិវេសោ អជ្ឈត្ថំ វុជ្ជានំ, អជ្ឈត្ថំ អភិនិវេសោ ពហិទ្ធា វុជ្ជានំ, ពហិទ្ធា
អភិនិវេសោ ពហិទ្ធា វុជ្ជានំ, ពហិទ្ធា អភិនិវេសោ អជ្ឈត្ថំ វុជ្ជានន្តិ។ អជ្ឈត្ថំ ហិ
អភិនិវេសិត្វា ពហិទ្ធាធម្មាបិ ទដ្ឋព្ភាយេវ, ពហិទ្ធា អភិនិវេសិត្វា អជ្ឈត្ថធម្មាបិ។
តស្មា កោចិ ភិក្ខុ អជ្ឈត្ថំ សម្ពាវេសុ ព្យាណំ ឱតារេត្វា តេ វវត្ថុបេត្វា ពហិទ្ធា
ឱតារេតិ, ពហិទ្ធាបិ បរិគ្គហេត្វា បុន អជ្ឈត្ថំ ឱតារេតិ, តស្ស អជ្ឈត្ថំ សម្ពាវេ
សម្មសនកាលេ មគ្គវុជ្ជានំ ហោតិ។ ឥតិ អជ្ឈត្ថំ អភិនិវេសោ អជ្ឈត្ថំ វុជ្ជានំ
នាម។ កោចិ អជ្ឈត្ថំ សម្ពាវេសុ ព្យាណំ ឱតារេត្វា តេ វវត្ថុបេត្វា ពហិទ្ធា
ឱតារេតិ, តស្ស ពហិទ្ធា សម្ពាវេ សម្មសនកាលេ មគ្គវុជ្ជានំ ហោតិ។ ឥតិ
អជ្ឈត្ថំ អភិនិវេសោ ពហិទ្ធា វុជ្ជានំ នាម។ កោចិ ពហិទ្ធា សម្ពាវេសុ ព្យាណំ
ឱតារេត្វា, តេ វវត្ថុបេត្វា អជ្ឈត្ថំ ឱតារេតិ, អជ្ឈត្ថម្មិ បរិគ្គហេត្វា បុន ពហិទ្ធា
ឱតារេតិ, តស្ស ពហិទ្ធា សម្ពាវេ សម្មសនកាលេ មគ្គវុជ្ជានំ ហោតិ។ ឥតិ
ពហិទ្ធា អភិនិវេសោ ពហិទ្ធា វុជ្ជានំ នាម។ កោចិ ពហិទ្ធា សម្ពាវេសុ ព្យាណំ
ឱតារេត្វា តេ វវត្ថុបេត្វា អជ្ឈត្ថំ ឱតារេតិ, តស្ស អជ្ឈត្ថំ សម្ពាវេ
សម្មសនកាលេ មគ្គវុជ្ជានំ ហោតិ។ ឥតិ ពហិទ្ធា អភិនិវេសោ អជ្ឈត្ថំ វុជ្ជានំ

នាម។ តត្រ ថេរោ “អដ្ឋត្ថសង្ខារេ បរិគ្គហេត្វា តេសំ វេត្ថានកាលេ
មគ្គវុដ្ឋានេន អរហត្ថំ បត្តោស្មី” តិ ធស្សន្តោ អដ្ឋត្ថំ វិមោក្ខា ខ្វាបំ, អារុសោតិ
អាហា។

សត្តបទានក្ខយាតិ សព្ពេសំ ចតុន្ទម្បិ ឧបាទានានំ ខយេន។ តថា សតោ
វិហារមីតិ តេនាការេន សតិយា សមន្មាគតោ វិហារមិ។ យថា សតំ វិហារន្តន្តិ
យេនាការេន មំ សតិយា សមន្មាគតំ វិហារន្តំ។ អាសវា នាទុស្សវន្តិ ចក្កតោ
រូបេ សវន្តិ អាសវន្តិ សន្តន្តិ បវត្តន្តិ ឯវំ ធម្មា ធារេហិ ធនុ អារម្មណេសុ
សវនធម្មា កាមាសវាធយោ អាសវា នាទុស្សវន្តិ នាទុប្បវឌ្ឍន្តិ, យថា មេ ន
ឧប្បជ្ឈន្តិ អត្តោ។ អត្តានព្វា នាវជានាមីតិ អត្តានព្វា ន អវជានាមិ។ ឥមិនា
ឱមានបហានំ កថិតំ។ ឯវត្ថុ សតិ បជាននា បសន្នា ហោតិ។

សមណោនាតិ ពុទ្ធសមណោន។ តេស្វាបំ ន កម្ពុជីតិ តេសុ អបំ “កតហោ
កាមាសវោ, កតហោ ភវាសវោ, កតហោ ទិដ្ឋាសវោ, កតហោ អវិជ្ជាសវោ” តិ ឯវំ
សរូបភេទតោបិ, “ចត្តាហោ អាសវា” តិ ឯវំ គណនបរិច្ឆេទតោបិ ន កម្ពុជីមិ។ តេ
មេ បហីនាតិ នវិចិកិច្ឆាមីតិ តេ មយ្ហំ បហីនាតិ វិចិកិច្ចំ ន ឧប្បាទេមិ។ ឥទំ
ភគវា “ឯវំ ព្យាករោន្តេនបិ តយា សុព្យាកតំ ភវេយ្យ ‘អដ្ឋត្ថំ វិមោក្ខា ខ្វាបំ,
អារុសោ’ តិ អាទិនិ បន តេ វេទន្តេន អតិប្បបញ្ចោ កតោ” តិ ធស្សន្តោ អាហា។

ឧដ្ឋាយាសនាវិហារំ ចារិសីតិ បញ្ញត្តវេតុទ្ធាសនតោ ឧដ្ឋហិត្វាវិហារំ
អន្តោមហាកន្ធកុដិ ចារិសិ អសម្ពិជ្ជាយ ឯវំ បរិសាយ។ កស្មា? ពុទ្ធា ហិ
អនិដ្ឋិតាយ ទេសនាយ អសម្ពិជ្ជាយ បរិសាយ ឧដ្ឋាយាសនា កន្ធកុដិ បរិសន្តា
បុគ្គលថោមនត្ថំ វា បរិសន្តិ ធម្មថោមនត្ថំ វា។ តត្ថ បុគ្គលថោមនត្ថំ បរិសន្តោ
សត្តា ឯវំ ចិន្តេសិ - “ឥមំ មយា សំខិត្តេន ឧទ្ទេសំ ឧទ្ទិដ្ឋំ វិត្តារេន ច អវិភត្តំ
ធម្មបដិគ្គាហកា ភិក្ខុ ឧគ្គហេត្វា អាណន្តំ វា កក្កាយនំ វា ឧបសង្កមិត្វា បុច្ឆិស្សន្តិ,

តេ មឃ្លំ ញាណេន សំសន្តេត្វា កថេស្សន្តិ, តតោបិ ធម្មបដិគ្គាហកា បុន មំ
បុច្ឆិស្សន្តិ។ តេសមហំ ‘សុកចិតំ, ភិក្ខុវេ, អានន្ទេន, សុកចិតំ កច្ឆាយនេន, មំ
ចេបិ តុម្ពេ ឯតមត្ថំ បុច្ឆេយ្យាថ, អហម្មិ នំ ឯវមេវ ព្យាករេយ្យ’ន្តិ ឯវំ តេ បុគ្គលេ
ថោមេស្សមិ។ តតោ តេសុ ការវំ ជនេត្វា ភិក្ខុ ឧបសង្កមិស្សន្តិ, តេបិ ភិក្ខុ អត្ថ
ច ធម្មេ ច និយោជេស្សន្តិ, តេ តេហិ និយោជិតា តិស្សោ សិក្ខា បរិបូរេត្វា
ទុក្ខស្សន្តំ ករិស្សន្តិ”តិ។

អថ វា បនស្ស ឯវំ ហោតិ - “ឯស មយំ បក្កន្តេ អត្ថនោ អានុការំ ករិស្សតិ,
អថ នំ អហម្មិ តថេវ ថោមេស្សមិ, តំ មម ថោមនំ សុត្វា ការវជាតា ភិក្ខុ ឥមំ
ឧបសង្កមិតតំ, វចនេស្ស សោតតំ សន្ធាតតំ មញ្ញិស្សន្តិ, តំ តេសំ ភរិស្សតិ
ធីយរត្ថំ ហិតាយ សុខាយា”តិ ធម្មថោមនត្ថំ បរិសន្នោ ឯវំ ចិន្តេសិ យថា
ធម្មនាយាទសុត្ថេ ចិន្តេសិ។ តត្រ ហិស្ស ឯវំ អហោសិ - “មយំ វិហារំ បរិដ្ឋេ
អាមិសនាយាទំ ករហន្តោ ធម្មនាយាទព្វា ថោមេន្តោ ឥមិស្សំយេវ បរិសតិ
និសិន្នោ សារិបុត្តោ ធម្មំ ទេសេស្សតិ, ឯវំ ទ្ធិន្ទម្មិ អម្ហាកំ ឯកជ្ឈាសយាយ
មតិយា ទេសិតា អយំ ទេសនា អគ្គា ច ករុកា ច ភរិស្សតិ
ចាសាណាច្ឆត្តសទិសា”តិ។

ឥធម បន អាយស្មន្តំ សារិបុត្តំ ឧក្កសេត្វា បកាសេត្វា វេបេតុកាមោ
បុគ្គលេថោមនត្ថំ ឧដ្ឋាយាសនាវិហារំ ចារិសិ។ ឡឺទិសេសុ ហនេសុ ភគវា
និសិន្នាសនេយេវ អន្តរហិតោ ចិត្តគតិយាវិហារំ បរិសតីតិ វេទិតព្ពោ។ យទិ
ហិ កាយគតិយា គច្ឆេយ្យ, សព្វា បរិសា ភគវន្តំ បរិវារេត្វា គច្ឆេយ្យ, សា
ឯកវារំ ភិក្ខុ បុន ទុស្សន្តិចាតា ករេយ្យាតិ ភគវា អទិស្សមាទេន កាយេន
ចិត្តគតិយា ឯវ ចារិសិ។

ឯវំ បរិដ្ឋេ បន ភគវតិ ភគវតោ អធិប្បាយានុបមេវ សីហនាធំ
នទិតុកាមោ តត្រ ខោ អាយស្មា សារិបុត្តោ អធិបក្កន្តស្ស ភគវតោ ភិក្ខុ
អាមន្តេសិ។ បុព្វេ អប្បជិសំវិទិតន្តិ ឥទំ នាម បុច្ឆស្សតីតិ បុព្វេ មយា អវិទិតំ
អញ្ញាតំ។ បឋមំ បញ្ញាត្តិ, “សចេ តំ, សារិបុត្ត, ឯវំ បុច្ឆេយ្យំ កថំ ជានតា បន
តយា, អារុសោ សារិបុត្ត, កថំ បស្សតា អញ្ញា ព្យាកតា ខីណា ជាតិ” តិ ឥមំ
បឋមំ បញ្ញំ។ ទន្ធាយិតត្តន្តិ សត្តុ អាសយជាននត្ថំ ទន្ធការោ អសីយតា។ បឋមំ
បញ្ញំ អនុមោធិតិ, “ជាតិ បនារុសោ សារិបុត្ត, កីនិទានា” តិ ឥមំ ទុតិយំ បញ្ញំ
បុច្ឆន្តោ, “យំនិទានារុសោ, ជាតិ” តិ ឯវំ វិស្សន្តិតំ បឋមំ បញ្ញំ អនុមោធិ។

ឯតទហោសីតិ ភគវតោ អនុមោធិតេ នយសតេន នយសហស្សេន
បញ្ញាស្ស ឯកផ្កុណិកការេន ចាកជីក្ខតត្តា ឯតំ អហោសិ។ ទិវសម្បាហំ
ភគវតោ ឯតមត្តំ ព្យាករេយ្យន្តិ សកលទិវសម្បិ អហំ ភគវតោ ឯតំ
បជិច្ចសមុប្បាទត្តំ បុដ្ឋោ សកលទិវសម្បិ អញ្ញាមញ្ញេហិ បទព្យញ្ញេហិ
ព្យាករេយ្យំ។ យេន ភគវា តេនុបសង្កមីតិ ឯវំ កិរស្ស អហោសិ - “ថេរោ
ឧឡារសីហនាធំ នទតិ, សុការណំ ឯតំ, ទសពលស្ស នំ អាហោចេស្សាមី” តិ។
តស្មា យេន ភគវា តេនុបសង្កមី។

សា ហិ ភិក្ខុ សារិបុត្តស្ស ធម្មធាតូតិ ឯតុ ធម្មធាតូតិ បច្ចយាការស្ស
វិវេកាវទស្សនសមត្តំ សាវកចារមីញ្ញាណំ។ សាវកានញ្ញំ
សាវកចារមីញ្ញាណំ សព្វញ្ញតញ្ញាណាគតិកមេវ ហោតិ។ យថា ពុទ្ធានំ
អតីតានាគតបច្ចុប្បន្នា ធម្មា សព្វញ្ញតញ្ញាណាស្ស ចាកជា ហោតិ, ឯវំ ថេរស្ស
សាវកចារមីញ្ញាណំ សព្វេហិ សាវកញ្ញាណាស្ស គោចរធម្មេ ជាតាតីតិ។
ទុតិយំ។

ក. ញ្ញាណវត្ថុសុត្តន្តបិដក

៣៣. តតិយេ តំ សុណាថាតិ តំ ព្រាណាវត្ថុទេសនំ សុណាថ។
ព្រាណាវត្ថុនីតិ ចេត្ត ព្រាណាមេវ ព្រាណាវត្ថុតិ វេទិតញ្ចំ។ ជរាមរណោ
ព្រាណានិរាជីសុ ចតុសុ បឋមំ សវនមយព្រាណំ សម្មសនព្រាណំ
បដិវេធព្រាណំ បច្ឆវេក្ខណាព្រាណានិ ចតុស្តង្គំ វដ្តតិ, តថា ទុតិយំ។ តតិយំ បន
ឋបេត្វា សម្មសនព្រាណំ តិវិជមេវ ហោតិ, តថា ចតុត្ថំ។ លោកុត្តរធម្មេសុ ហិ
សម្មសនំ នាម នត្ថិ។ ជាតិយា ព្រាណានិរាជីសុបិ ឯសេវ នយោ។ ឥមិនា
ធម្មេនាតិ ឥមិនា ចតុសច្ចធម្មេន វា មគ្គព្រាណាធម្មេន វា។

ទិដ្ឋនាតិអាទីសុ ទិដ្ឋនាតិ ព្រាណាចក្ខនា ទិដ្ឋនា។ វិទិតេនាតិ បញ្ញាយ
វិទិតេន។ អកាលិកេនាតិ កិញ្ចំ កាលំ អនតិក្កមិត្វា បដិវេធនន្តរំយេវ
ជលនាយកេន។ បត្តេនាតិ អធិគតេន។ បរិយោកាឡេនាតិ បរិយោកាហិតេន
បញ្ញាយ អនុបរិដ្ឋេន។ អតីតានាគតេ នយំ នេតីតិ “យេ ខោ កេចី” តិអាទិនា
នយេន អតីតេ ច អនាគតេ ច នយំ នេតិ។ ឯត្ថ ច ន ចតុសច្ចធម្មេន វា
មគ្គព្រាណាធម្មេន វា សក្កា អតីតានាគតេ នយំ នេតុំ, ចតុសច្ចេ បន
មគ្គព្រាណេន បដិវេទ្ទេ បរតោ បច្ឆវេក្ខណាព្រាណំ នាម ហោតិ។ តេន នយំ
នេតីតិ វេទិតញ្ចំ។ អព្ពញ្ញំសូតិ អភិអញ្ញំសុ ជានីសុ។ សេយ្យថាថាហំ, ឯតរហិតិ
យថា អហំ ឯតរហិ ចតុសច្ចវសេន ជាតាមិ។ អន្ធយេ ព្រាណានិ អនុអយេ
ព្រាណំ, ធម្មព្រាណាស្ស អនុគមនេ ព្រាណំ, បច្ឆវេក្ខណាព្រាណាស្សេតំ នាមំ។
ធម្មេ ព្រាណានិ មគ្គព្រាណំ។ ឥមស្មី សុត្តេ ឱណាសវស្ស សេក្ខក្ខមិ កថិតា
ហោតិ។ តតិយំ។

៤. ទុតិយព្រាណាវត្ថុសុត្តរណ្ណាន

៣៤. ចតុត្ថេ សត្តសត្តរីតិ សត្ត ច សត្តរិ ច។ ព្យញ្ញនកាលាកា កិរ តេ
ភិក្ខុ, ពហុព្យញ្ញនំ កត្វា វុច្ឆមានេ បដិវិជ្ជិតុំ សក្កានិ, តស្មា តេសំ

អដ្ឋាសយេន ឥទំ សុត្តំ វុត្តំ។ ធម្មដ្ឋិតិញ្ញាណន្តិ បច្ចយាការេ ញ្ញាណំ។
បច្ចយាការេ ហិ ធម្មានំ បវត្តិដ្ឋិតិការណត្តា ធម្មដ្ឋិតិ វុច្ឆតិ, ឯត្ថ ញ្ញាណំ
ធម្មដ្ឋិតិញ្ញាណំ, ឯតស្សេវ ធម្មិធស្ស ញ្ញាណស្សេតំ អធិវចនំ។ ខយធម្មន្តិ
ខយគមនសភារំ។ វយធម្មន្តិ វយគមនសភារំ។ វិរាគធម្មន្តិ វិរជ្ជនសភារំ។
និរោធម្មន្តិ និរុជ្ឈនសភារំ។ សត្តសត្តវីតិ ឯកេកស្មី សត្ត សត្ត កត្វា
ឯកាទសសុ បទេសុ សត្តសត្តវិ។ ឥមស្មី សុត្តេ វិបស្សនាបដិវស្សនា កថិតា។
ចតុត្ថំ។

៥. អវិជ្ជាបច្ចយសុត្តវណ្ណានា

៣៥. បញ្ចមេ សមុទយោ ហោតីតិ សត្តា ឥធរេ ទេសនំ ឱសាបេសិ។
កីការណាតិ? ទិដ្ឋិតិកស្ស ឱកាសទានត្ថំ។ តស្សញ្ញំ បរិសតិ ឧចារម្ពចិត្តោ
ទិដ្ឋិតិកោ អត្ថិ, សោ បញ្ចំ បុច្ឆិស្សតិ, អថស្សហំ វិស្សន្នេស្សមីតិ តស្ស
ឱកាសទានត្ថំ ទេសនំ ឱសាបេសិ។ នោ កល្លោ បញ្ចោតិ អយុត្តោ បញ្ចោ។
ឧប្បញ្ចោ ឯសោតិ អត្តោ។ ននុ ច “កតមំ នុ ខោ, កន្តេ, ជរាមរណ”ន្តិ? ឥទំ
សុបុច្ឆិតន្តិ។ កិញ្ញាបិ សុបុច្ឆិតំ, យថា បន សតសហស្សក្សនិកេ សុវណ្ណាថាលេ
វឡិកស្ស សុភោជនស្ស មត្តកេ អាមលកមត្តេបិ គូថបិណ្ឌោ ឋបិតេ សព្វំ
ភោជនំ ឧត្តោជនំ ហោតិ ធម្មតត្ថំ, ឯវមេវ “កស្ស ច បនិទំ ជរាមរណ”ន្តិ?
ឥមីនា សត្តបលទ្ធិវាទបទេន គូថបិណ្ឌោន តំ ភោជនំ ឧត្តោជនំ វិយ អយម្បិ
សញ្ញោ ឧប្បញ្ចោវ ជាតោតិ។

ព្រាហ្មចរិយវាសោតិ អរិយមគ្គវាសោ។ តំ ជីវំ តំ សរីរន្តិ យស្ស ហិ អយំ ទិដ្ឋិ,
សោ “ជីវេ ឧច្ឆិជ្ជមាទេ សរីរំ ឧច្ឆិជ្ជតិ, សរីរេ ឧច្ឆិជ្ជន្តេ ជីវិតំ ឧច្ឆិជ្ជតី”តិ កល្យាណិ។
ឯវំ កល្យាណោ សា ទិដ្ឋិ “សត្តោ ឧច្ឆិជ្ជតី”តិ កហិតត្តា ឧប្បទទិដ្ឋិនាម ហោតិ។
សចេ បន សង្ខារាវ ឧប្បជ្ឈន្តិ ចេវ និរុជ្ឈន្តិ ចាតិ កល្យាយ្យ, សាសនាវចរា

សម្មាទិដ្ឋិនាម ភវេយ្យ។ អរិយមគ្គោ ច នាមសោ វដ្តំ និរោធគោ វដ្តំ
សមុច្ឆិននោ ឧប្បជ្ឈតិ, តទេវ តំ វដ្តំ ឧច្ឆេទទិដ្ឋិយា គហិតាការស្ស សម្ភវេ សតិ
វិនាវ មគ្គការនាយ និរុជ្ឈតីតិ មគ្គការនា និរត្តកា ហោតិ។ តេន វុត្តំ
“ព្រហ្មចរិយវាសោ ន ហោតិ”តិ។

ទុតិយនយេ អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ សរីរន្តិ យស្ស អយំ ទិដ្ឋិ, សោ “សរីរំ ឥវេវ
ឧច្ឆិជ្ឈតិ, ន ជីវិតំ, ជីវិតំ បន បញ្ចរតោ សកុណោ វិយ យថាសុខំ កច្ចតិ”តិ
គណ្ហាតិ។ ឯវំ គណ្ហាតោ សា ទិដ្ឋិ “ឥមស្មា លោកា ជីវិតំ បរលោកំ គត”ន្តិ
គហិតត្តា សស្សតទិដ្ឋិនាម ហោតិ។ អយញ្ច អរិយមគ្គោ តេភូមកវដ្តំ
វិវដ្តោ ឧប្បជ្ឈតិ, សោ ឯកសម្ពាវេបិ និច្ចេ ធុវេ សស្សតេ សតិ ឧប្បន្នោបិ វដ្តំ
វិវដ្តតុំ ន សក្កោតីតិ មគ្គការនា និរត្តកា ហោតិ។ តេន វុត្តំ “អញ្ញំ ជីវំ អញ្ញំ
សរីរន្តិ វា ភិក្ខុ ទិដ្ឋិយា សតិ ព្រហ្មចរិយវាសោ ន ហោតិ”តិ។

វិស្វកាយិកានីតិអាទិ សត្តំ មិច្ឆាទិដ្ឋិវេចនមេវ។ សា ហិ សម្មាទិដ្ឋិយា
វិនិវ្ស័យនន្ទេន វិស្វកមិវ អត្តានំ អារវណតោ វិស្វកាយិកំ, សម្មាទិដ្ឋិ
អនុវត្តិត្វា តស្ស វិរោធន បវត្តនតោ វិសេវិតំ, កទាចិ ឧច្ឆេទស្ស កទាចិ
សស្សតស្ស គហណតោ វិរូបំ ជន្និតំ វិប្បន្និតន្តិ វុច្ចតិ។ តាលាវត្ថុកតានីតិ
តាលាវត្ថុ វិយ កតានិ, បុន អវិរុហណន្ទេន មត្តកច្ឆិន្ទតាលាវិយ សមូលំ
តាលំ ឧទ្ធចិត្វា តស្ស បតិដ្ឋិតដ្ឋានំ វិយ ច កតានីតិ អត្តោ។ អនការំ កតានីតិ
អនុអការំ កតានីតិ។ បញ្ចមំ។

៦. ទុតិយអវិជ្ជាបច្ចយសុត្តវណ្ណនា

៣៦. ធរដ្ឋ ឥតិ វា, ភិក្ខុវេ, យោ វទេយ្យាតិ តស្សំ បរិសតិ ទិដ្ឋិតតិកោ បញ្ញំ
បុច្ឆិតុកាមោ អត្តិ, សោ បន អវិសារទធាតុកោ ឧដ្ឋាយ ទសពលំ បុច្ឆិតុំ ន

សក្កាតិ, តស្មា តស្ស អដ្ឋាសយេន សយមេវ បុច្ឆិត្វាវិស្សដ្ឋេន្តោ សត្តា
ឯវមាហ។ ធម្មំ។

៧. នតុម្ហាសុត្តវណ្ណា

៣៧. សត្តមេ ន តុម្ហាកន្តិ អត្តនិ ហិ សតិ អត្តនិយំ នាម ហោតិ។ អត្តាយេវ
ច នត្ថិ, តស្មា “ន តុម្ហាក”ន្តិ អាហ។ នបិ អញ្ញេសន្តិ អញ្ញោ នាម បរេសំ អត្តា,
តស្មី សតិ អញ្ញេសំ នាម សិយា, សោបិ នត្ថិ, តស្មា “នបិ អញ្ញេស”ន្តិ អាហ។
បុរាណមិទំ, ភិក្ខុវេ, កម្មន្តិ នយិទំ បុរាណកម្មមេវ, បុរាណកម្មនិព្ពត្តោ បនេស
កាយោ, តស្មា បច្ចយវោហារេន ឯវំ វុត្តោ។ អភិសង្កតន្តិអាទិ កម្មវោហារស្សេវ
វសេន បុរិមលិដ្ឋសភាគតាយ វុត្តំ, អយំ បនេត្ត អត្តោ - អភិសង្កតន្តិ
បច្ចយេហិ កតោតិ ធម្មញ្ញោ។ អភិសញ្ញេតយិតន្តិ ចេតនាវត្ថុកោ
ចេតនាមូលកោតិ ធម្មញ្ញោ។ វេទនិយន្តិ វេទនិយវត្ថុតិ ធម្មញ្ញោ។ សត្តមំ។

៨. ចេតនាសុត្តវណ្ណា

៣៨. អដ្ឋមេ យញ្ច, ភិក្ខុវេ, ចេតេតីតិ យំ ចេតនំ ចេតេតិ, បវត្តេតីតិ
អត្តោ។ យញ្ច បកប្បេតីតិ យំ បកប្បនំ បកប្បេតិ, បវត្តេតិច្ឆេវ អត្តោ។ យញ្ច
អនុសេតីតិ យញ្ច អនុសយំ អនុសេតិ, បវត្តេតិច្ឆេវ អត្តោ។ ឯត្ថ ច ចេតេតីតិ
តេក្ខមកកុសលាកុសលចេតនា គហិតា, បកប្បេតីតិ អដ្ឋសុ
លោភសហគតចិត្តេសុ តណ្ហាទិដ្ឋិកប្បា គហិតា, អនុសេតីតិ ធានសន្តំ
ចេតនានំ សហជាតកោជិយា ចេវ ឧបនិស្សយកោជិយា ច អនុសយោ
គហិតោ។ អារម្មណមេតំ ហោតីតិ (ចេតនាទិធម្មជាតេ សតិ កម្មវិញ្ញាណស្ស
ឧប្បត្តិយា អវាវិតត្តា) ឯតំ ចេតនាទិធម្មជាតំ បច្ចយោ ហោតិ។ បច្ចយោ ហិ ឥធន
អារម្មណន្តិ អធិប្បតា។ វិញ្ញាណស្ស វិចិត្តិយាតិ កម្មវិញ្ញាណស្ស វិចិត្តំ។

អារម្មណ៍សតីតិ តស្មី បច្ចយេ សតិ។ បតិជ្ជាវិញ្ញាណស្ស ហោតីតិ តស្ស
កម្មវិញ្ញាណស្ស បតិជ្ជា ហោតិ។ តស្មី បតិជ្ជតេវិញ្ញាណាតិ តស្មី
កម្មវិញ្ញាណោ បតិជ្ជតេ។ វិរុទ្ឋេតិ កម្មំ ជវាបេត្វា
បដិសន្ធិអាកឡនសមត្ថតាយ និព្ពត្តមូលេ ជាតេ។ បុណព្យាភិទិព្ពត្តិ
បុណព្យាសន្នាតា អភិទិព្ពត្តិ។

នោ ចេ, ភិក្ខុវេ, ចេតេតីតិ ឥមិនា តេភូមកចេតនាយ អប្បវត្តនក្ខណោ
វុត្តោ។ នោ ចេ បកប្បេតីតិ ឥមិនា តណ្ហាទិដ្ឋិកប្បានំ អប្បវត្តនក្ខណោ។ អថ
ចេ អនុសេតីតិ ឥមិនា តេភូមកវិចារកេសុ បរិត្តកិរិយាសុ រូបេតិ ឯត្ត
អប្បហីនកោដិយា អនុសយោ គហិតោ។ អារម្មណមេតំ ហោតីតិ អនុសយេ
សតិ កម្មវិញ្ញាណស្ស ឧប្បត្តិយា អវាវតត្តា ឯតំ អនុសយជាតំ បច្ចយោវ
ហោតិ។

នោ ចេវ ចេតេតីតិអាទិសុ បឋមបទេ តេភូមកកុសលាកុសលចេតនា
និវត្តា, ទុតិយបទេ អដ្ឋសុ ចិត្តសុ តណ្ហាទិដ្ឋិយោ, តតិយបទេ វុត្តប្បការេសុ
ធម្មេសុ យោ អប្បហីនកោដិយា អនុសយិតោ អនុសយោ, សោ និវត្តោ។

អបិចេត្ត អសម្មោហត្ថំ ចេតេតិ បកប្បេតិ អនុសេតិ, ចេតេតិ ន
បកប្បេតិ អនុសេតិ, ន ចេតេតិ ន បកប្បេតិ អនុសេតិ, ន ចេតេតិ ន
បកប្បេតិ ន អនុសេតីតិ ឥទម្បិ ចតុក្កំ វេទិតព្ធំ។ តត្ថ បឋមនយេ
ធម្មបរិច្ឆេទោ ធស្សិតោ។ ទុតិយនយេ ចេតេតីតិ តេភូមកកុសលចេតនា ចេវ
ចតស្សោ ច អកុសលចេតនា គហិតា។ ន បកប្បេតីតិ អដ្ឋសុ ចិត្តសុ
តណ្ហាទិដ្ឋិយោ និវត្តោ។ អនុសេតីតិ តេភូមកកុសលេ ឧបនិស្សយកោដិយា,
ចត្វសុ អកុសលចេតនាសុ សហជាតកោដិយា ចេវ ឧបនិស្សយកោដិយា ច
អនុសយោ គហិតោ។ តតិយនយេ ន ចេតេតីតិ តេភូមកកុសលាកុសលំ

និវត្តំ, ន បកប្បតិ តិ អដ្ឋសុ ចិត្តសុ តណ្ហាទិដ្ឋិយោ និវត្តា, អនុសេតិ តិ សុត្ត
អាគតំ វា វេត្វា តេ ភូមកកុសលាកុសលវិចាកកិរិយារូបេសុ
អប្បហំនកោជិយា ឧបនិស្សយោ គហិកោ។ ចតុត្ថនយោ បុរិមសទិសោ។

តទប្បតិដ្ឋិតិ តស្មី អប្បតិដ្ឋិតេ។ អវិរុទ្ធពិ កម្មំ ជវា បេត្វា
បដិសន្ធិអាកឡនសមត្ថតាយ អនិព្ពត្តមូលេ។ ឯតុ បន កី កថិត្តិ?
អរហត្តមគ្គស្ស កិច្ចំ, វិណាសវស្ស កិច្ចករណនិបំ នវលោកុត្តរធម្មាតិបិ វត្ថុ
វដ្តតិ។ ឯតុ ច វិញ្ញាណស្ស ចេវ អាយតី បុនព្ភវស្ស ច អន្តរេ ឯកោ សន្ធិ,
វេទនាតណ្ហានមន្តរេ ឯកោ, ភវជាតីនមន្តរេ ឯកោតិ។ អដ្ឋមំ។

៩. ធុតិយចេតនាសុត្តវណ្ណា

៣៩. នវមេ វិញ្ញាណាមរូចានំ អន្តរេ ឯកោ សន្ធិ, វេទនាតណ្ហានមន្តរេ
ឯកោ, ភវជាតីនមន្តរេ ឯកោតិ។ នវមំ។

១០. តតិយចេតនាសុត្តវណ្ណា

៤០. ធនមេ នតិ តណ្ហា។ សា ហិ បិយរូបេសុ រូចាទីសុ នមនជ្ជេន “នតិ” តិ
វុច្ចតិ។ អាគតិ គតិ ហោតិ តិ អាគតិម្ហិ គតិ ហោតិ, អាគតេ បច្ចុប្បដ្ឋិតេ កម្មេ វា
កម្មនិមិត្តេ វា គហិនិមិត្តេ វា បដិសន្ធិវសេន វិញ្ញាណស្ស គតិ ហោតិ។
បុត្របចាតោតិ ឯវំ វិញ្ញាណស្ស អាគតេ បដិសន្ធិវិសយេ គតិយា សតិ ឥតោ
ចវនសម្ពាតា បុតិ, តត្ថបបត្តិសម្ពាតោ ឧបចាតោតិ អយំ បុត្របចាតោ នាម
ហោតិ។ ឯវំ ឥមស្មី សុត្ត នតិយា ច អាគតិគតិយា ច អន្តរេ ឯកោវ សន្ធិ
កថិតោតិ។ ធនមំ។

កឡាវខត្តិយវគ្គោ ចតុត្ថោ។

៥. គហបតិវគ្គោ

១. បញ្ចវេរកយសុត្តវណ្ណា

៤១. គហបតិវគ្គស្ស បឋមេ យតោតិ យទា។ ភយានិ វេរាជិតិ
ភយវេរចេតនាយោ។ សោតាបត្តិយង្គេហិតិ ធុរិធំ សោតាបត្តិយា អង្គំ,
(សោតាបត្តិយា ច អង្គំ) យំ បុព្វភាគេ សោតាបត្តិបដិលាភាយ សំវត្តតិ,
“សប្បុរិសសំសេវោ សទ្ធម្មស្សវនំ យោនិសោមនសិកាវោ
ធម្មានុធម្មប្បដិបត្តិ”តិ (ធិ. និ. ៣.៣១១) ឯវំ អាគតំ, បដិលទ្ធកុណស្ស ច
សោតាបត្តិ បត្វា បិតស្ស អង្គំ, យំ សោតាបន្នស្ស អង្គនិបិ វុច្ចតិ, ពុទ្ធ
អវេច្ចប្បសាទាធិនំ ឯតំ អធិវចនំ។ ឥទមិធម អធិប្បតំ។ អរិយោតិ និទ្ទោសោ
និរុចារម្ពោ។ ញាយោតិ បដិច្ចសមុប្បន្នំ ញាត្វា បិតញាណម្បិ
បដិច្ចសមុប្បន្នោមិ។ យថាហ - “ញាយោ វុច្ចតិ បដិច្ចសមុប្បន្នោ, អរិយោមិ
អង្គនិកោ មគ្គោ ញាយោ”តិ។ បញ្ញាយាតិ អបរាបរំ ឧប្បន្នាយ
វិបស្សនាបញ្ញាយ។ សុទិដ្ឋោ ហោតីតិ អបរាបរំ ឧប្បន្និត្វា ទស្សនវសេន សុដ្ឋ
ទិដ្ឋោ។

ឪណានិរយោតិអាជីសុ អាយតី តត្ថ អនុប្បជ្ឈនតាយ ឪណានិរយោ មយ្ហន្តិ
សោ អហំ ឪណានិរយោ។ ឯស នយោ សព្ពត្ថ។ សោតាបន្នោតិ មគ្គសោតំ
អាបន្នោ។ អរិនិចាតធម្មោតិ នវិនិចាតសភាវោ។ និយតោតិ
បឋមមគ្គសម្ពាតេន សម្មត្តនិយាមេន និយតោ។ សម្ពោធិបរាយនោតិ
ឧត្តរិមគ្គត្ថយសម្ពាតោ សម្ពោធិ បរំ អយនំ មយ្ហន្តិ សោហំ សម្ពោធិបរាយនោ,
តំ សម្ពោធិ អវស្សំ អភិសម្ពុជ្ឈនកោតិ អត្ថោ។

ចាលាភាគីចាតបច្ចុប្បន្ន ចាលាភាគីចាតកម្មការណ៍។ ភយំ វេរន្តិ
 អត្ថតោ ឯកំ។ វេរញ្ច នាមេតំ ធុរិដំ ហោតិ ពាហិរំ អជ្ឈត្តិកន្តិ។ ឯកេន ហិ
 ឯកស្ស បិតា មារិតោ ហោតិ, សោ ចិន្តេសិ “ឯតេន កិរ មេ បិតា មារិតោ,
 អហម្មិ តំយេវ មារេស្សមី” តិ និសិតំ សត្តំ អាទាយ ចរតិ។ យា តស្ស អព្ពន្ធកេ
 ឧប្បន្នវេរចេតនា, ឥទំ ពាហិរំ វេរំ នាម។ យា បន ឥតវស្ស “អយំ កិរ មំ
 មារេស្សមីតិ ចរតិ, អហមេវ នំ បឋមតវំ មារេស្សមី” តិ ចេតនា ឧប្បជ្ឈតិ, ឥទំ
 អជ្ឈត្តិកំ វេរំ នាម។ ឥទំ តាវ ឧភយម្មិ ធិដ្ឋធម្មិកមេវ។ យា បន តំ និរយេ
 ឧប្បន្នំ ធិស្វា “ឯតំ បហិរស្សមី” តិ ជលិតំ អយមុក្កំ គណ្ណាតោ និរយចាលស្ស
 ចេតនា ឧប្បជ្ឈតិ, ឥទមស្ស សម្បរាយិកំ ពាហិរវេរំ។ យា ចស្ស “អយំ និធាសំ
 មំ បហិរស្សមីតិ អាគច្ឆតិ, អហមេវ នំ បឋមតវំ បហិរស្សមី” តិ ចេតនា
 ឧប្បជ្ឈតិ, ឥទមស្ស សម្បរាយិកំ អជ្ឈត្តវេរំ។ យំ បនេតំ ពាហិរវេរំ, តំ
 អជ្ឈកថាយំ “បុគ្គលវេរ” ត្ថិ វុត្ថំ។ ឧក្ខំ ទោមនស្សន្តិ អត្ថតោ ឯកមេវ។ យថា
 ចេត្ត, ឯវំ សេសបទេសុបិ “ឥមិនា មម ភណ្ណំ ហដំ, មយ្ហំ ទារេសុ ចារិត្តំ អាបន្នំ,
 មុសា វត្វា អត្ថោ ភក្កោ, សុរាមទមត្តេន ឥទំ នាម កត” ត្ថិ អាធិនា នយេន
 វេរុប្បត្តិ វេទិតញ្ច។ អវេច្ចប្បសាទេនាតិ អធិគតេន អចលប្បសាទេន។
 អរិយកន្តោហិតិ បញ្ចាហិ សីលេហិ។ តានិ ហិ អរិយានំ កន្តានិ បិយានិ។
 ភវន្តវគតាបិ អរិយា តានិ នវិជហន្តិ, តស្មា “អរិយកន្តានិ” តិ វុច្ចន្តិ។
 សេសមេត្ត យំ វត្តព្ពំ សិយា, តំ សព្ពំ វិសុទ្ធិមគ្គ អនុស្សតិនិទ្ទេសេ វុត្តមេវ។
 បឋមំ។

២. ឧតិយបញ្ចវេរភយសុត្តវណ្ណនា

៤២. ឧតិយេ ភិក្ខុនំ កថិតការមត្តមេវ វិសេសោ។ ឧតិយំ។

៣. ឧត្តសុត្តវណ្ណនា

២៣. តតិយេ ធុក្ខុស្សតិ វដ្តធុក្ខុស្ស។ សមុទយន្តិ ទ្វេ សមុទយា
 ខណ៌កសមុទយោ ច បច្ចយសមុទយោ ច។ បច្ចយសមុទយំ បស្សន្តោបិ ភិក្ខុ
 ខណ៌កសមុទយំ បស្សតិ, ខណ៌កសមុទយំ បស្សន្តោបិ បច្ចយសមុទយំ
 បស្សតិ។ អត្ថផ្កមោបិ អច្ឆន្តត្ថផ្កមោ ភេទត្ថផ្កមោតិ ធុរិយោ។ អច្ឆន្តត្ថផ្កមំ
 បស្សន្តោបិ ភេទត្ថផ្កមំ បស្សតិ, ភេទត្ថផ្កមំ បស្សន្តោបិ អច្ឆន្តត្ថផ្កមំ បស្សតិ។
 ទេសេស្សមីតិ ឥទំ វដ្តធុក្ខុស្ស សមុទយអត្ថផ្កមំ និព្វត្តិភេទំ ឆាម ទេសេស្សមិ,
 តំ សុណាថាតិ អត្តោ។ បដិច្ចាតិ និស្សយវសេន ចេវ អារម្មណវសេន ច បច្ចយំ
 កត្វា។ តិណ្ឌំ សង្កតិ ជស្សោតិ តិណ្ឌំ សង្កតិយា ជស្សោ។ អយំ ខោ, ភិក្ខុវេ,
 ធុក្ខុស្ស សមុទយោតិ អយំ វដ្តធុក្ខុស្ស និព្វត្តិ ឆាម។ អត្ថផ្កមោតិ ភេទោ។ ឯវត្ថុ
 វដ្តធុក្ខុ ភិក្ខុ ហោតិ អប្បជិសន្ធិយំ។ តតិយំ។

២. លោកសុត្តវណ្ណា

២៤. ចតុត្ថ លោកស្សតិ សម្ពារលោកស្ស។ អយមេត្ថ វិសេសោ។ ចតុត្ថំ។

៥. ញាតិកសុត្តវណ្ណា

២៥. បញ្ចមេ ញាតិកេតិ ទ្វិន្ទញាតកានំ គាមេ។ គិញ្ញការវសេតិ
 ឥដ្ឋកាហិ កតេ មហាចាសាទេ។ ធម្មបរិយាយន្តិ ធម្មការណំ។ ឧបស្សតិ តិ
 ឧបស្សតិជ្ជានំ, យំ ហំ ឧបគតេន សក្កា ហោតិ ភគវតោ សទ្ធិ សោតុំ, តត្ថ
 បិតោតិ អត្តោ។ សោ កិវ គន្ធកុដិបរិវេណាសម្មជ្ឈនត្ថំ អាគតោ អត្តនោ កម្មំ
 បហាយ ភគវតោ ធម្មយោសំ សុណន្តោ អជ្ជាសិ។ អទ្ធសាតិ តទា កិវ
 ភគវតោ អាទិតោវ បច្ចយាការំ មនសិករោន្តស្ស “ឥទំ ឥមិនា បច្ចយេន
 ហោតិ, ឥទំ ឥមិនា” តិ អាវជ្ជតោ យាវ ភវត្តា ឯកផ្កណំ អហោសិ, សត្តា
 មនសិការំ បហាយ វចសា សជ្ឈាយំ ករោន្តោ យថានុសន្ធិនា ទេសនំ

និដ្ឋបេត្វា, “អបិ នុ ខោ ឥមំ ធម្មបរិយាយំ កោចិ អស្សោសី” តិ អារិដ្ឋេន្តោ តំ
ភិក្ខុមទ្ទុស។ តេន វុត្ថំ “អទ្ទុសា ខោ ភគវា” តិ។

អស្សោសី នោតិ អស្សោសិ នុ។ អថ វា អស្សោសី នោតិ អម្ពាភំ ភាសន្តានំ
អស្សោសីតិ។ ឧត្តល្អាហិតិ អាទិសុ សុត្វា តុណ្ហីភូតោវ បគុណំ ករោន្តោ
ឧត្តល្អាតិ នាម។ បទានុបទំ យដេត្វា វាចាយ បរិចិតំ ករោន្តោ បរិយាបុណាតិ
នាម។ ឧភយថាបិ បគុណំ អាធារឃ្មត្ថំ ករោន្តោ ធាវេតិ នាម។ អត្ថសំហិតោតិ
ការណនិស្សិតោ។ អាទិត្រហ្មចរិយកោតិ មគ្គព្រហ្មចរិយស្ស អាទិ
បតិជ្ជានភូតោ។ ឥតិ តីសុបិ ឥមេសុ សុត្តេសុ វដ្ឋវិវដ្ដមេវ កថិតំ។ បញ្ចមំ។

៦. អញ្ញាតព្រហ្មណសុត្តវណ្ណនា

៤៦. ធម្មេ អញ្ញាតោតិ នាមវសេន អចាកដោ អញ្ញាតោ ព្រហ្មណោ។ ធម្មំ។

៧. ជាណុស្សោណីសុត្តវណ្ណនា

៤៧. សត្តមេ ជាណុស្សោណីតិ ហ្មនន្តវសេន ឯវលទ្ធនាមោ
អសីតិកោជីវិកវោ មហាបុរោហិតោ។ សត្តមំ។

៨. លោកាយតិកសុត្តវណ្ណនា

៤៨. អដ្ឋមេ លោកាយតិកោតិ វិតណ្ណាសត្តេ លោកាយតេ កតបរិចយោ។
ដេដ្ឋមេតំ លោកាយតន្តិ បឋមំ លោកាយតំ។ លោកាយតន្តិ ច លោកស្សេវ
អាយតំ, ពាលបុព្វដ្ឋនលោកស្ស អាយតំ, មហន្តំ គម្ពីរន្តំ ឧបធាវិតតំ បរិត្តំ ភាវំ
ទិដ្ឋិតតំ។ ឯកត្តន្តិ ឯកសភាវំ, និច្ចសភាវមេវាតិ បុច្ឆតិ។ បុព្វត្តន្តិ
បុរិមសភាវេន នាសភាវំ, ទេវមនុស្សាទិភាវេន បឋមំ ហុត្វា បច្ឆា ន
ហោតីតិ ឧច្ឆេទំ សន្ធាយ បុច្ឆតិ។ ឯវមេត្ត “សព្ពមត្តិ, សព្ពមេកត្ត” ន្តិ ឥមា ទ្វេបិ

សស្សតទិដ្ឋិយោ, “សត្តំ នត្ថិ, សត្តំ បុប្ផត្ថ”ន្តិ ឥមា ទ្វេ ឧប្បទទិដ្ឋិយោតិ វេទិតញ្ច។
អដ្ឋមំ។

៩. អរិយសាវកសុត្តវណ្ណាធា

៤៩. នវមេ កី ធុ ខោតិ សំសយុប្បត្តិអាការទស្សនំ។ សមុទយតីតិ
ឧប្បជ្ឈតិ។ នវមំ។

១០. ទុតិយអរិយសាវកសុត្តវណ្ណាធា

៥០. ទសមេ ទ្វេបិ នយា ឯកតោ វុត្តា។ ឥទមេវ បុរិមេន នានត្ថំ, សេសំ
តាទិសមេវាតិ។ ទសមំ។

គហបតិវុត្តោ បញ្ចាមោ។

៦. ទុក្ខវុត្តោ

១. បរិវិមំសនសុត្តវណ្ណាធា

៥១. ទុក្ខវុត្តស្ស បឋមេ បរិវិមំសមាធាតិ ឧបបរិក្ខមាធា។ ជរាមរណាន្តិ
កស្មា ជរាមរណំ ឯកមេវ “អនេកវិធំ នានប្បការក”ន្តិ វត្វា គហិតន្តិ ចេ?
តស្មី គហិតេ សព្ពទុក្ខស្ស គហិតត្តា។ យថា ហិ ច្ចឡាយ គហិតេ បុរិសេ សោ
បុរិសោ គហិតោវ ហោតិ, ឯវំ ជរាមរណោ គហិតេ សព្ពទុក្ខំ គហិតមេវ
ហោតិ។ តស្មា “យំ ខោ ឥទំ អនេកវិធំ នានប្បការកំ ទុក្ខំ លោកេ ឧប្បជ្ឈតី”តិ
ន្តត្វា បិតំ បុរិសំ វិយ សព្ពទុក្ខំ ទស្សេត្វា តំ ច្ចឡាយ គណ្ណាឡោ វិយ ជរាមរណំ
គណ្ហិ។

ជរាមរណានិរោធសារុប្បកាមិនីតិ ជរាមរណានិរោធស្សសារុប្បការេន
និក្ខិលេសតាយ បរិសុទ្ធតាយ សទិសាវ ហុត្វា កាមិនីតិ អត្ថោ។ តថា
បដិបន្នោ ច ហោតីតិ យថា តំ បដិបន្នោតិ វុច្ចតិ, វេ បដិបន្នោ ហោតិ។
អនុធម្មចារីតិ និព្វានធម្មំ អនុគតំ បដិបត្តិធម្មំ ចរតិ, បូរេតីតិ អត្ថោ។
ទុក្ខក្ខយាយ បដិបន្នោតិ សីលំ អាធិ កត្វា ជរាមរណទុក្ខស្ស និរោធត្ថាយ
បដិបន្នោ។ សង្ខារនិរោធយាតិ សង្ខារទុក្ខស្ស និរោធត្ថាយ។ ឯត្តារតា យាវ
អរហត្តា ទេសនា កថិតា។

ឥទានិ អរហត្តជលបច្ចវេក្ខណំ សតតវិហារញ្ច ទស្សេត្វា ទេសនា
និវត្តេតញ្ញា សិយា, តថា អកត្វា អវិជ្ជាគតោតិ ឥទំ កស្មា គណ្ណាតីតិ?
ខីណាសវស្ស សមតិក្កន្តវដ្ឋទុក្ខទស្សនត្ថំ។ អបិច បុន វដ្តំ អារភិក្ខាវិវដ្តេ
កថិយមានេ ពុជ្ឈនកសត្តោ ចេត្ត អត្ថិ, តស្ស អជ្ឈាសយវសេនាបិ ឥទំ
គណ្ណាតីតិ វេទិតញ្ញោ។ តត្ថ អវិជ្ជាគតោតិ អវិជ្ជាយ គតោ ឧបគតោ
សមន្នាគតោ។ បុរិសបុគ្គលោតិ បុរិសោយេវ បុគ្គលោ។ ឧភយេនាបិ សម្មតិកថំ
កថេតិ។ ពុទ្ធានញ្ញា សម្មតិកថា បរមត្ថកថាតិ ទ្វេ កថា ហោន្តិ។ តត្ថ “សត្តោ
នរោ បុរិសោ បុគ្គលោ តិស្សោ នាកោ”តិ វេ បរត្ថា សម្មតិកថា នាម។ “ខន្ធ
ធាតុយោ អាយតនានី”តិ វេ បរត្ថា បរមត្ថកថា នាម។ បរមត្ថំ កថេន្តាបិ
សម្មតិ អមុញ្ញិត្វា កថេន្តិ។ តេ សម្មតិ កថេន្តាបិ បរមត្ថំ កថេន្តាបិ សច្ចមេវ
កថេន្តិ។ តេនេវ វុត្ថំ -

“ទុវេ សច្ចានិ អក្ខាសិ, សម្មុទ្ធាវ ទតំ វរោ;
សម្មតិ បរមត្ថញ្ច, តតិយំ នូបលព្ពតិ;
សង្កេតវចនំ សច្ចំ, លោកសម្មតិការណំ;
បរមត្ថវចនំ សច្ចំ, ធម្មានំ ភូតលក្ខណា”ន្តិ។

បុព្វំ ចេ សង្ខារន្តំ តេសចេតនាកេធំ បុព្វាកិសង្ខារំ។ អភិសង្ខារោតីតិ
ករោតិ។ បុព្វបទំ ហោតិវិញ្ញាណន្តំ កម្មវិញ្ញាណំ កម្មបុព្វេន ឧបគតំ
សម្បយុត្តំ ហោតិ, វិចាកវិញ្ញាណំ វិចាកបុព្វេន។ អបុព្វំ ចេ សង្ខារន្តំ
ទ្វាទសចេតនាកេធំ អបុព្វាកិសង្ខារំ អភិសង្ខារោតិ។ អានេព្វំ ចេ សង្ខារន្តំ
ចតុចេតនាកេធំ អានេព្វាកិសង្ខារំ។ អានេព្វបទំ ហោតិវិញ្ញាណន្តំ
កម្មានេព្វេន កម្មវិញ្ញាណំ, វិចាកានេព្វេន វិចាកវិញ្ញាណំ ឧបគតំ ហោតិ។
ឯត្ថ ច តិវិធស្ស កម្មាកិសង្ខារស្ស គហិតត្តា ទ្វាទសបទិកោ បច្ចយាការោ
គហិតោ ហោតិ។ ឯត្តារតា វដ្តំ ទស្សតំ។

ឥនានិវិវដ្តំ ទស្សន្តោ យតោ ខោ, ភិក្ខុវេទិអាទិមាហ។ តត្ថ អវិជ្ជាតិ
ចតុសុ សច្ចេសុ អញ្ញាណំ។ វិជ្ជាតិ អរហត្តមគ្គញ្ញាណំ។ ឯត្ថ ច បឋមមេវ
អវិជ្ជាយ បហីនាយ វិជ្ជា ឧប្បជ្ឈតិ។ យថា បន ចតុរង្កេបិ តមេ វត្ថុ បទិបុជ្ឈលេន
អន្ធការោ បហីយតិ, ឯវិវដ្តប្បទា អវិជ្ជាយ បហានំ វេទិតព្វំ។ ន កិញ្ចំ លោកេ
ឧបាទិយតីតិ លោកេ កិញ្ចំ ធម្មំ ន គណ្ណាតិ ន បរាមសតិ។ អនុបាទិយំ ន
បរិតស្សតីតិ អនុបាទិយន្តោ អគណ្ណន្តោ នេវ តណ្ហាបរិតស្សនាយ, ន
ភយបរិតស្សនាយ បរិតស្សតិ, ន តណ្ហាយតិ ន ភាយតីតិ អត្ថោ។
បច្ចត្តញ្ញោវាតិ សយមេវ អត្តនាវ បរិនិព្វាយតិ, ន អញ្ញស្ស អានុភាវេន។

សោ សុខំ ច វេទនន្តំ ឥធំ កស្មា អារភិ? ឪណាសវស្ស បច្ចវេក្ខណញ្ញាណំ
ទស្សត្វា សតតិវិហារំ ទស្សតុំ អារភិ។ អនន្ទ្រាសីតាតិ តណ្ហាយ គិលីត្វា
បរិនិព្វេបត្វា អគហិតា។ អថ ទុក្ខវេទនា កស្មា វុត្តា, កី តម្បី អភិនន្ទន្តោ
អត្ថិតិ? អាម អត្ថិ។ សុខំ អភិនន្ទន្តោយេវ ហិ ទុក្ខំ អភិនន្ទតិ នាម ទុក្ខំ បត្វា
សុខំ បត្តនតោ សុខស្ស ច វិបរិណាមទុក្ខតោតិ។ កាយបរិយន្តិកន្តិ
កាយបរិច្ឆិន្ទំ, យាវ បញ្ចាទ្វារកាយោ បវត្តតិ, តាវ បវត្តំ បញ្ចាទ្វារិកវេទនន្តំ

អត្ថោ។ ជីវិតបរិយន្តិកន្តិ ជីវិតបរិច្ឆ័ន្តំ។ យាវ ជីវិតំ បវត្តតិ, តាវ បវត្តំ
មនោទ្វារិកវេទនន្តិ អត្ថោ។

តត្ថ បញ្ចទ្វារិកវេទនា បច្ឆា ឧប្បជ្ឈិត្វា បឋមំ និរុដ្ឋតិ, មនោទ្វារិកវេទនា
បឋមំ ឧប្បជ្ឈិត្វា បច្ឆា និរុដ្ឋតិ។ សា ហិ បដិសន្ធិក្ខណោ វត្ថុបស្ម័យេវ
បតិជ្ជាតិ។ បញ្ចទ្វារិកា បវត្តេ បញ្ចទ្វារវសេន បវត្តមានា បឋមវយេ
វីសតិវស្សកាលេ វជ្ជនទុស្សនមុយ្ហនវសេន អធិមត្តា ពលវតី ហោតិ,
បណ្ណាសវស្សកាលេ ឋិតា ហោតិ, សដ្ឋិវស្សកាលតោ បដ្ឋាយ
បរិហាយមាណា អសីតិនវតិវស្សកាលេ មន្ទា ហោតិ។ តទា ហិ សត្តា “ចិរវត្តំ
ឯកតោ និសីទិម្ហា និបដ្ឋិម្ហា” តិ វេទន្តេបិ “ន សញ្ញាធាមា” តិ វេទន្តិ។ អធិមត្តានិបិ
រូបាទិអារម្មណានិ “ន បស្សម ន សុណាម”, “សុគន្ធ�ំ ទុគ្គន្ធ�ំ វា សាទុំ អសាទុំ វា
ថទ្ធិ មុទុកន្តិ វា ន ជាធាមា” តិ វេទន្តិ។ ឥតិ នេសំ បញ្ចទ្វារិកវេទនា ភក្កា ហោតិ,
មនោទ្វារិកាវ បវត្តតិ។ សាបិ អនុបុព្វេន បរិហាយមាណា មរណាសមយេ
ហធយកោដិយេវ និស្សាយ បវត្តតិ។ យាវ បនេសា បវត្តតិ, តាវ សត្តោ
ជីវតីតិ វុច្ចតិ។ យទា នប្បវត្តតិ, តទា មតោ និរុទ្ធាតិ វុច្ចតិ។

ស្វាយមត្តោ វាបិយា ធីបេតព្ពោ -

យថា ហិ បុរិសោ បញ្ចឧទកមគ្គសម្បជ្ឈំ វាបី ករេយ្យ, បឋមំ ទេវេ វុដ្ឋេ
បញ្ចហិ ឧទកមគ្គហិ ឧទកំ បរិសិទ្ធា អន្តោវាបិយំ អាវាដេ បូរេយ្យ, បុនប្បុនំ
ទេវេ វស្សន្តេ ឧទកមគ្គ បូរេត្វា ការុតឱ្យយោជនមត្តំ ឱត្តិវត្វា ឧទកំ តិដ្ឋេយ្យ
តតោ តតោ វិស្សន្តមាណំ, អថ និទ្ទមនតុម្ភេ វិវិទ្ធា ខេត្តសុ កម្មេ ករិយមាណេ
ឧទកំ និក្ខមន្តំ, សស្សចាកកាលេ (ឧទកំ និក្ខមន្តំ) ឧទកំ បរិហីនំ “មច្ឆេ
គណ្ណាមា” តិ វត្តព្ពតំ អាបដ្ឋេយ្យ, តតោ កតិចាហោន អាវាដេសុយេវ ឧទកំ
សណ្ណាហេយ្យ។ យាវ បន តំ អាវាដេសុ ហោតិ, តាវ “មហាវាបិយំ ឧទកំ អត្ថី” តិ

សង្ខំ កង្ខតិ។ យថា បន តត្ថ ធិដ្ឋតិ, តថា “វាបិយំ ឧទកំ នត្ថី” តិ វុច្ចតិ,
ឯវំសម្បទមិទំ វេទិតព្ពំ។

បឋមំ ទេវេ វស្សន្តេ បញ្ចហិ មគ្គហិ ឧទកេ បរិសន្តេ អាវាជានំ
បូរណកាលោវិយ ហិ បឋមមេវ បដិសន្ធិកូលោ មនោទ្វារិកវេទនាយ វត្ថុរូបេ
បតិដ្ឋិតកាលោ, បុនប្ប្បនំ ទេវេ វស្សន្តេ បញ្ចន្ធំ មគ្គានំ បូរិតកាលោវិយ បវត្តេ
បញ្ចទ្វារិកវេទនាយ បវត្តិកាលោ, កាវុតឡយោជនមត្តំ អន្លោត្តរណំវិយ
បឋមវយេ វិសតិវស្សកាលេ រដ្ឋនាទិវសេន តស្ស អធិមត្តពលវកាលោ, យាវ
វាបិតោ ឧទកំ ន ធិក្កង្ខតិ, តាវ បូរាយ វាបិយា បិតកាលោវិយ
បញ្ញាសវស្សកាលេ តស្ស បិតកាលោ, និទ្ទមនតុម្ពេសុ វិវដេសុ កម្មន្តេ
កិរិយមាទេ ឧទកស្ស និក្ខមនកាលោវិយ សង្ខិវស្សកាលតោ បដ្ឋាយ តស្ស
បរិហានិ, ឧទកេ ភដ្ឋេ ឧទកមគ្គេសុ បរិត្តោទកស្ស បិតកាលោវិយ
អសីតិនុវតិវស្សកាលេ បញ្ចទ្វារិកវេទនាយ មន្ទកាលោ, អាវាជេសុយេវ
ឧទកស្ស បតិដ្ឋានកាលោវិយ បាទយវត្ថុកោដិ និស្សយ
មនោទ្វារិកវេទនាយ បវត្តិកាលោ, អាវាជេសុ បរិត្តេបិ ឧទកេ សតិ “វាបិយំ
ឧទកំ អត្ថី” តិ វត្ថុព្ពកាលោវិយ យាវ សា បវត្តតិ, តាវ “សត្តោ ជីវតី” តិ វុច្ចតិ។
យថា បន អាវាជេសុ ឧទកេ ធិន្នេ “នត្ថិ វាបិយំ ឧទក” តិ វុច្ចតិ, ឯវំ
មនោទ្វារិកវេទនាយ អប្បវត្តមាណាយ “សត្តោ មតោ” តិ វុច្ចតិ។ ឥមំ វេទនំ
សន្ទាយ វុត្តំ “ជីវិតបរិយន្តិកំ វេទនំ វេទិយមាណោ” តិ។

កាយស្ស ភេទាតិ កាយស្ស ភេទេន។ ជីវិតបរិយាទានា ឧទ្ធី
ជីវិតក្ខយតោ ឧទ្ធី។ ឥនេវាតិ បដិសន្ធិវសេន បរតោ អគន្ធា ឥនេវ។
សីតិភវិស្សន្តិ បវត្តិវិប្បន្នទរជរហិតានិ សីតានិ អប្បវត្តនធម្មានិ ភវិស្សន្តិ។
សីរិរានីតិ ធាតុសីរិរានិ។ អវសិស្សន្តិ អវសិដ្ឋានិ ភវិស្សន្តិ។

កុម្មការចាកាតិ កុម្មការស្ស ភាជនបចនដ្ឋានតោ។ បដិសិស្សយ្យាតិ
 បេយ្យ។ កបល្លានិទិ ភស្មា មុខវដ្តិយា ឯកាតទ្វានិ កុម្មកបល្លានិ។
 អវសិស្សយ្យន្តិ តិដ្ឋយ្យំ។ ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ ឥទំ ឱបម្មសំសន្ននំ -
 អាទិត្តកុម្មការចាការិយ ហិ តយោ ភវា ទដ្ឋញ្ច, កុម្មការោរិយ
 យោការាចរោ, ចាកតោ កុម្មការភាជនានំ នីហរណាទណ្ណាការិយ
 អរហត្តមគ្គញ្ញាណំ, សមោ ភូមិភាការិយ អសម្ពុតំ និព្វានតលំ, ទណ្ណាកេន
 ឧណ្ណាកុម្មំ អាកឡិទ្វា សមេ ភូមិភាគេ កុម្មស្ស បីតកាលោរិយ
 អារទ្ធវិបស្សកស្ស រូបសត្តកំ អរូបសត្តកំ វិបស្សន្តស្ស កម្មដ្ឋានេ ច បគុណោ
 វិភូតេ ឧបជ្ឈហមានេ តថារូបំ ឧតុសប្បាយាទី លភិទ្វា ឯកាសនេ និសិទ្ធស្ស
 វិបស្សនំ វឌ្ឍេទ្វា អគ្គជលំ អរហត្តំ បទ្វា ចត្វាហិ អចាយេហិ អត្តភារំ ឧទ្ធវិទ្វា
 ជលសមាបត្តិវសេន អសម្ពុតេ និព្វានតលេ បីតកាលោ ទដ្ឋញ្ច។ ឱណាសវោ
 បន ឧណ្ណាកុម្មោរិយ អរហត្តប្បត្តនិវសេយេវ ន បរិនិព្វាតិ, សាសនប្បវេណី
 បន យជយមាណោ បណ្ណាសសង្ឃិវស្សានិ ឥទ្ធវា ចរិមកចិត្តប្បត្តិយា
 ឧចាទិណ្ណាកក្ខន្ធភេទា អនុចាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាតិ។ អថស្ស
 កុម្មស្ស រិយ កបល្លានិ អនុចាទិណ្ណាកសីរីរាទេវ អវសិស្សន្តិទិ។ សីរីរាទិ
 អវសិស្សន្តិទិ បដាធាតីទិ ឥទំ បន ឱណាសវស្ស អនុយោកាភោបនត្ថំ វុត្ថំ។

វិញ្ញាណំ បញ្ញាយេថាទិ បដិសន្ធិវិញ្ញាណំ បញ្ញាយេថ។ សាធុ សាធុតិ
 ថេរានំ ព្យាករណំ សម្មហំសតិ។ ឯវមេតន្តិ យទេតំ តិវិដេ អភិសង្ខារេ អសតិ
 បដិសន្ធិវិញ្ញាណាស្ស អប្បញ្ញាណានិអាទិ, ឯវមេវ ឯតំ។ អធិមុច្ចថាទិ
 សន្និដ្ឋានសង្ខាតំ អធិមោក្ខំ បដិលភថ។ ឯសេវន្តោ ធុក្ខស្សាតិ អយមេវ
 វដ្តធុក្ខស្ស អន្តោ អយំ បរិច្ឆេទោ, យទិទំ និព្វានន្តិ។ បឋមំ។

២. ឧចាទានសុត្តវណ្ណានា

៥២. ធុតិយេ ឧបាទានិយេសូតិ ចតុន្នំ ឧបាទានានំ បច្ឆយេសុ
តេភូមកធម្មេសុ។ អស្សាទានុបស្សិនោតិ អស្សាទំ អនុបស្សន្តស្ស។ តត្រាតិ
តស្មី អគ្គិក្ខន្ធា។ តទាហារោតិ តំបច្ឆយោ។ តទុបាទានោតិ តស្សេវ វេវចនំ។
ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ អគ្គិក្ខន្ធាវិយ ហិ តយោ ភវា, តេភូមកវដ្តន្តិបិ ឯតទេវ,
អគ្គិជគ្គកបុរិសោវិយ វដ្តនិស្សិតោ ពាលបុប្ផន្តោ,
សុក្ខតិណាកោមយាទិបក្ខិបនំវិយ អស្សាទានុបស្សិនោ បុប្ផន្តស្ស
តណ្ហាទិវសេន ធម្មាវេហិ កុសលាកុសលកម្មករណំ។
តិណាកោមយាទីសុ ឱណេសុ បុនប្បនំតេសំ បក្ខិបនេន អគ្គិក្ខន្ធស្ស វឿនំ
វិយ ពាលបុប្ផន្តស្ស ឧដ្ឋាយ សមុដ្ឋាយ យថាវុត្តកម្មាយូហានេន អបរាបរំ
វដ្តទុក្ខនិព្ពត្តនំ។

ន កាលេន កាលំ សុក្ខានិ ថេវ តិណានិ បក្ខិបេយ្យាតិ តញ្ជិ កោចិ
អត្ថកាមោ ឯវំ វេយ្យ - “ភោ កស្មា ឧដ្ឋាយ សមុដ្ឋាយ កលាបេ ពន្ធិត្វា
សុក្ខតិណាកដ្ឋានំ បច្ឆិយញ្ច បូរេត្វា សុក្ខតោមយានិ បក្ខិបន្តោ ឯតំ អគ្គិ
ជាលេសិ? អបិ នុតេ អត្ថិ ឥតោនិទានំ កាចិ វឿតិ? វំសាកតមេតំ ភោ អម្ពាភំ,
ឥតោនិទានំ បន មេ អវឿយេវ, កុតោ វឿតិ? អហញ្ជិ ឥមំ អគ្គិ ជគ្គន្តោ នេវ
ន្តាយិតុំ ន ភុញ្ជិតុំ ន និបដ្ឋិតុំ លភាមីតិ។ តេន ហិ ភោ កីតេ ឥមិនា និវត្តកេន
អគ្គិជាលនេន? ឯហិ ត្វំ ឯតានិ អាកតានិ តិណាទិនិ ឯត្ថ និក្ខិប, តានិ សយមេវ
ឈាយិស្សន្តិ, ត្វំ បន អសុកស្មី ហានេ សីតោទកា ចោក្ខវណី អត្ថិ, តត្ថ ទ្គត្វា,
មាលាគន្ធវិលេបនេហិ អត្តានំ មណ្ឌោត្វា សុនិវត្តោ សុចារុតោវ ចាទុកាហិ
នករំ បរិសិទ្ធា ចាសាទវមារុយ្ហ វាតចានំ វិវិត្វា មហាវិជិយំ វិរោចមាទោ
និសីទ ឯកក្កោ សុខសមប្បិតោ ហុត្វា, តត្ថ តេ និសីទ្គស្ស តិណាទិនំ ខយេន
សយមេវ អយំ អគ្គិ អប្បណ្ឌាត្តិការំ គមិស្សតី” តិ។ សោ តថា ករេយ្យ។ តថេវ

ច តត្ថ និសិទ្ធស្ស សោ អគ្គិ ឧបាទានក្ខយេន អប្បណ្ណាត្តិការំ កន្ទេយ្យ។ ឥទំ
សន្ធាយេតំ “ន កាលេន កាល” ត្តិអាទិ វុត្តំ។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ បន ឥទំ ឱបម្ពសំសន្ននំ - ចត្តាលីសាយ កដ្ឋវាហានំ
ជលមាធនោ មហាអគ្គិកូន្ទារិយ ហិ តេភូមកវដ្ឋំ ទដ្ឋព្ពំ, អគ្គិជគ្គនកបុរិសោ
វិយ វដ្ឋសន្និស្សិតកោ យោគាវចរោ, អត្ថកាមោ បុរិសោវិយ សម្មាសម្ពុទ្ធោ,
តេន បុរិសេន តស្ស ទិន្នឱវាទោវិយ តថាគតេន “ឯហិ ភំ, ភិក្ខុ,
តេភូមកធម្មេសុ និព្ពានំ, ឯវំ វដ្ឋទុក្ខា មុច្ចិស្សសី” តិ តស្ស តេភូមកធម្មេសុ
កម្មដ្ឋានស្ស កថិតកាលោ, តស្ស បុរិសស្ស យថានុសិដ្ឋំ បដិបទ្ធិត្វា ចាសាទេ
និសិទ្ធកាលោវិយ យោគិនោ សុគតោវាទំ សម្មជិទ្ធិត្វា សុញ្ញាការំ បរិជ្ជស្ស
តេភូមកធម្មេសុ វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា អនុក្កមេន យថានុរូបំ អាហារសប្បាយាទី
លភិត្វា, ឯកាសនេ និសិទ្ធស្ស អគ្គជលេ បតិទ្ធិតកាលោ, តស្ស
ន្តានវិលេបនាទីហិ សុដោតមណ្ឌិតកាយត្តា តស្មី និសិទ្ធស្ស
ឯកគ្គសុខសមប្បិតកាលោវិយ យោគិនោ អរិយមគ្គចោក្ខរណិយំ
មគ្គញ្ញាលោកនេកេន សុន្តាតសុដោតកិលេសមលស្ស ហិរោត្ថប្បសាដកេ
និវាសេត្វា សីលវិលេបនានុលិត្តស្ស អរហត្ថមណ្ឌានេន អត្ថការំ មណ្ឌោត្វា
វិមុត្តិបុប្ផនាមំ បិទ្បទ្ធិត្វា ឥទ្ធិចាទបាទុកា អារុយ្ហ និព្ពាននកំ បរិសិទ្ធា
ធម្មចាសាទំ អារុយ្ហ សតិបដ្ឋានមហាវិទិយំ វិរោចមានស្ស និព្ពានាវម្ពណំ
ជលសមាបត្តិ អប្បេត្វា និសិទ្ធកាលោ។ តស្ស បន បុរិសស្ស តស្មី និសិទ្ធស្ស
តិណាទីនំ ខយេន អគ្គិកូន្ទស្ស អប្បណ្ណាត្តិគមនកាលោវិយ ឱណាសវស្ស
យាវតាយុកំ បត្វា ឧបាទិណ្ណាកក្ខន្ធភេទេន អនុចាទិសេសាយ និព្ពានធាតុយា
បរិនិព្ពតស្ស មហាវដ្ឋវបសមោ ទដ្ឋព្ពោ។ ទុតិយំ។

៣. សំយោជនសុត្តវណ្ណនា

៥៣. តតិយេ សំយោជនិយេស្វតិ ធនន្តំ សំយោជនានំ បច្ឆយេសុ។
លាយេយ្យាតិ ជលេយ្យ។ តេលំ អាសិញ្ចេយ្យ វដ្តិ ឧបសំហរេយ្យាតិ
ធិបបដិជគ្គនត្ថំ តេលភាជនញ្ច មហន្តញ្ច វដ្តិកចាលំ គហេត្វា សមីបេ និច្ចំ
បិតោវ តេលេ ធីណេ តេលំ អាសិញ្ចេយ្យ, វដ្តិយា ធីណាយ វដ្តិ ឧបសំហរេយ្យ។
សេសមេត្ត សទ្ធិ ឧបម្ពសំសន្ននេន បុរិមនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ តតិយំ។

៤. ឧតិយសំយោជនសុត្តវណ្ណាន

៥៤. ចតុត្ថ ឧបមំ បឋមំ កត្វា បច្ឆា អត្តោ វុត្តោ។ សេសំ តាធិសមេវ។
ចតុត្ថំ។

៥. មហារុក្ខសុត្តវណ្ណាន

៥៥. បញ្ចមេ ឧទ្ធុំ ឧដំ អភិហារន្តិ បថវីរសញ្ច អាចោរសញ្ច ឧបរិ
អាហេបេន្តិ។ ឧដាយ អាហេបិ តត្តា ហត្ថសតុព្ពេធស្ស រុក្ខស្ស អន្តរុក្ខេសុ
តិព្ពុតិព្ពុនិវិយ ហុត្វា សិលេហោ តិដ្ឋតិ។ ឥទំ បនេត្ត ឧបម្ពសំសន្ននំ - មហារុក្ខោ
វិយ ហិ តេក្ខមកវដ្តំ, មូលានិវិយ អាយតនានិ, មូលេហិ ឧដាយ អាហេហានំវិយ
ធមហិ ធារេហិ កម្មារោហានំ, ឧដាយ អភិរុទ្ធាត្តា មហារុក្ខស្ស យាវកប្បដ្ឋានំ
វិយ វដ្តនិស្ស័តពាលបុព្វដ្ឋនស្ស ធមហិ ធារេហិ កម្ពំ អាយុហន្តស្ស អបរាបរំ
វដ្តស្ស វឡនវសេន ធីយរត្តំ ហានំ។

កុទ្ធាលបិដកន្តិ កុទ្ធាលញ្ចោវ បច្ឆិភាជនញ្ច។ ខណ្ឌាខណ្ឌិកំ ជិន្នេយ្យាតិ
ខុទ្ទកមហន្តានិ ខណ្ឌាខណ្ឌានិ ករោត្តោ ជិន្នេយ្យ។ ឥទំ បនេត្ត ឧបម្ពសំសន្ននំ -
ឥធាបិ ហិ មហារុក្ខាវិយ តេក្ខមកវដ្តំ, រុក្ខំ នាសេតុកាមោ បុរិសោវិយ
យោគាវចរោ, កុទ្ធាលោវិយ ព្រាណំ, បច្ឆិវិយ សមាធិ, រុក្ខេន្នននជរសុវិយ
ព្រាណំ, រុក្ខស្ស មូលេ ជិន្នកាលោវិយ យោគិនោ អាចរិយសន្តិកេ កម្ពដ្ឋានំ

គហេត្វា មនសិករោទ្តស្ស បញ្ញា, ខណ្ឌាខណ្ឌិកំ ជិន្ននកាលាវិយ សង្ខេបតោ
 ចតុន្នំ មហាភូតានំ មនសិការោ, ជាលនំវិយ ទ្វេចត្តាលីសាយ កោដ្ឋាសេសុ
 វិត្តារមនសិការោ, សកលិកំ សកលិកំ ករណាកាលាវិយ ឧបាទារូបស្ស
 ចេវ រូបក្ខន្ធារម្មណស្ស វិញ្ញាណស្ស ចាតិ ឥមេសំ វសេន នាមរូបបរិគ្គហោ,
 មូលានំ ឧបច្ឆេទនំវិយ តស្សេវ នាមរូបស្ស បច្ចយបរិយេសនំ, វាតាតបេ
 វិសោសេត្វា អគ្គិនា ឧបាទកាលាវិយ អនុបុព្វេនវិបស្សនំ វឌ្ឍេត្វា អញ្ញាតរំ
 សប្បាយំ លភិត្វា កម្មដ្ឋានេវិត្វតេ ឧបជ្ឈហមានេ ឯកបល្លង្គេ និសិន្នស្ស
 សមណធម្មំ ករោទ្តស្ស អគ្គជលប្បត្តិ, មសិករណំវិយ
 អរហត្តប្បត្តិទិវសេយេវ អបរិនិព្វាយន្តស្ស យាវតាយុកំ បិត កាលោ,
 មហាវាតេ ឱបុននំ នទិយា បវាហនំវិយ ច ឧបាទិណ្ឌាកក្ខន្ធភេទេន
 អនុបាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វតស្ស វជ្ជរូបសមោ វេទិតព្វោ។
 បញ្ចមំ។

៦. ទុតិយមហារុក្ខសុត្តវណ្ណាន

៥៦. ធរដ្ឋេបិ ឧបមំ បឋមំ វត្វា បច្ឆា អត្តោ វុត្តោ, ឥទមេវ នានត្ថំ។ ធរដ្ឋំ។

៧. តតុណារុក្ខសុត្តវណ្ណាន

៥៧-៥៩. សត្តមេ តតុណាតិ អជាតជលោ។ បលិមជ្ឈេយ្យាតិ សោធយ្យ។
 បំសុំ ធរេយ្យាតិ ជទ្ធជរុសបំសុំ ហរិត្វា មុតុកោមយចុណ្ហាមិស្សំ មធុរំបំសុំ
 បក្ខិបេយ្យ។ វុទ្ធិន្តិ វុទ្ធិ អាបដ្ឋិត្វា បុប្ផបតោ បុប្ផំ, ជលូបតោ ជលំ គណ្ហេយ្យ។
 ឥទំ បនេត្ថ ឱបម្មសំសន្ននំ - តតុណារុក្ខោវិយ ហិ តេភូមកវដ្តំ, វុក្ខជគ្គកោ
 បុរិសោវិយ វដ្តនិស្សិតោ បុព្វជ្ឈនោ, មូលជលសន្តាណទីនិវិយ តីហិ ធ្វារេហិ
 កុសលាកុសលកម្មាយូហនំ, វុក្ខស្ស វុឌ្ឍិអាបដ្ឋនំវិយ បុព្វជ្ឈនស្ស តីហិ

ធ្វារហ៊ី កង្កំ អាយុហតោ អបរាបរំ វង្គប្បវត្តិ។ វិវង្គំ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ពំ។
អដ្ឋមនវមាធិ ឧត្តានត្ថានេវ។ សត្តមាធិធិ។

១០. និទានសុត្តន្តបិដក

២០. ធនមេ កុរុសុ វិហារតីតិ កុរុតិ ឯវំ ពហុវចនវសេន លទ្ធកោហារេ
ជនបទេ វិហារតិ។ កម្មាសធម្មំ នាម កុរុនំ និគមោតិ ឯវំ នាមកោ កុរុនំ និគមោ,
តំ កោចរកាមំ កត្វាតិ អត្ថោ។ អាយស្មាតិ បិយវចនមេតំ កុរុវចនមេតំ។
អានន្តោតិ តស្ស បេរស្ស នាមំ។ ឯកមន្តំ និសីធិតិ ធន និសង្ខទោសេ វិវដ្ឋន្តោ
ធឹក្ខណជាណុមណ្ឌលស្ស អភិមុខជ្ជានេ ធពុណ្ណានំ ពុទ្ធស្មីនំ អន្តោ បរិសិទ្ធា
បសន្នលាទារសំ វិគាហន្តោវិយ សុវណ្ណបដំ ចារុបន្តោវិយ
វត្តកម្ពលវិតានមជ្ឈំ បរិសន្តោវិយ ធម្មកណ្ណាការិកោ អាយស្មា អានន្តោ
និសីធិ។ តេន វុត្តំ “ឯកមន្តំ និសីធិ” តិ។

កាយ បន វេលាយ កេន ការណេន អយមាយស្មា ភក្កវន្តំ
ឧបសង្កមន្តោតិ? សាយន្តវេលាយ បច្ចយាការបញ្ចំ បុច្ឆនការណេន។ តំ ធិវសំ
កិរ អយមាយស្មា កុលសង្កហត្ថាយ យរទ្វារេ យរទ្វារេ សហស្សភណ្ឌិកំ
និក្ខិបន្តោវិយ កម្មាសធម្មំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា បិណ្ឌាចាតបដិក្កន្តោ សត្តុ វុត្តំ
ទស្សេត្វា សត្តិវ គន្ធកុដិ បរិវេជ្ជេ សត្តារំ វន្តិត្វា អត្តនោ ធិវាជ្ជានំ គត្វា
អន្តោវាសិកេសុ វុត្តំ ទស្សេត្វា បដិក្កន្តេសុ ធិវាជ្ជានំ បដិសម្មន្តិត្វា ធម្មកណ្ណំ
បញ្ញាបេត្វា ឧទកតុម្ពតោ ឧទកេន ហត្ថចារេ សីតលំ កត្វា បល្លង្គំ អាភុជិត្វា
និសីន្តោ សោតាបត្តិជលសមាបត្តិ សមាបន្តិត្វា។ អថ បរិច្ឆេទកាលវសេន
សមាបត្តិតោ វុជ្ជាយ បច្ចយាការេ ញាណំ ឱតារេសិ។ សោ “អវិជ្ជាបច្ចយា
សង្ខារ” តិអាធិតោ បជ្ជាយ អន្តំ, អន្តតោ បជ្ជាយ អាធិ, ឧភយន្តតោ បជ្ជាយ
មជ្ឈំ, មជ្ឈតោ បជ្ជាយ ឧភោ អន្តេ ចារបន្តោ តិក្ខុត្តំ ទ្វាទសបទំ បច្ចយាការំ

សម្មាសិ។ តស្សេវំ សម្មសន្តស្ស បច្ចយាការោវិក្ខតោ ហុត្វា ឧត្តានកុត្តានកោ
វិយ ឧបជ្ជាសិ។ តតោ ចិន្តេសិ - “អយំ បច្ចយាការោ សត្តពុទ្ធវិហិ គម្ពីរោ ចេវ
គម្ពីរាវភាសោ ចាតិ កថិតោ, មយ្ហំ ខោ បន បទេសញ្ញាលោ បិតស្ស
សាវកស្ស សតោ ឧត្តានោវិយ វិក្ខតោ ចាកដោ ហុត្វា ឧបជ្ជាតិ, មយ្ហំយេវ នុ
ខោ ឯស ឧត្តានកោវិយ ឧបជ្ជាតិ, ឧទាហុ អញ្ញោសម្បីតិ អត្តនោ
ឧបជ្ជានការណំ សត្តុ អាហោចស្សមី” តិ និសីទ្ធជ្ជានតោ ឧជ្ជាយ ចម្មត្តណ្ណំ
បច្ឆោដេត្វា អាទាយ សាយន្តសមយេ ភគវន្តំ ឧបសង្កមី។ តេន វុត្តំ -
“សាយន្តវេលាយំ បច្ចយាការបញ្ចំ បុច្ឆនការណោន ឧបសង្កមន្តោ” តិ។

យាវ គម្ពីរោតិ ឯត្ថ យាវសន្នោ បមាណាតិក្កមេ។ អតិក្កម្ម បមាណំ
គម្ពីរោ, អតិគម្ពីរោតិ អត្តោ។ គម្ពីរាវភាសោតិ គម្ពីរោវ ហុត្វា អវភាសតិ,
ទិស្សតីតិ អត្តោ។ ឯកញ្ជិ ឧត្តានមេវ គម្ពីរាវភាសំ ហោតិ បូតិបណ្ណាវសវសេន
កាឡវណ្ណំ បុរាណឧទកំវិយ។ តញ្ជិ ជាណុប្បមាណាម្បិ សតចោវិសំវិយ
ទិស្សតិ។ ឯកំ គម្ពីរំ ឧត្តានាវភាសំ ហោតិ មណិភាសំវិប្បសន្ធិឧទកំវិយ។
តញ្ជិ សតចោវិសម្បិ ជាណុប្បមាណំវិយ ខាយតិ។ ឯកំ ឧត្តានំ ឧត្តានាវភាសំ
ហោតិ ចាតិអាទិសុ ឧទកំវិយ។ ឯកំ គម្ពីរំ គម្ពីរាវភាសំ ហោតិ
សិនេរុចាទកមហាសមុទ្ទេ ឧទកំវិយ។ ឯវំ ឧទកមេវ ចត្តារិ នាមាធិលកតិ។
បដិច្ចសមុប្បាទេ បនេតំ នត្ថិ។ អយញ្ជិ គម្ពីរោ ច គម្ពីរាវភាសោ ចាតិ ឯកមេវ
នាមំ លកតិ។ ឯវុចោ សមាធមិ អថ ច បន មេ ឧត្តានកុត្តានកោវិយ
ខាយតិ, តទិទំ អច្ឆរិយំ, ភន្តេ, អព្ពតំ, ភន្តេតិ ឯវំ អត្តនោវិម្ពយំ បកាសេន្តោ
បញ្ចំ បុច្ឆិត្វា តុណ្ហិក្ខតោ និសីទិ។

ភគវា តស្ស វេចនំ សុត្វា “អាណន្តោ ភវត្តភហាណាយ ហត្ថំ បសារេន្តោវិយ
សិនេរុភិទ្ធិត្វា មិញ្ញំ នីហិវត្ថុំ វាយមមាធមោវិយ វិនា នាវាយ មហាសមុទ្ធំ

ត្រីតុកាមារិយ បថវី បរិវត្តត្វា បថវោជំ គហេតុំ វាយមមាដោវិយ
ពុទ្ធវិសយំ បញ្ចំ អត្ថនោ ឧត្តានុត្តានន្តំ វេទតិ, ហន្តស្ស គម្ពីរភារំ អាចិក្ខាមី”តិ
ចិន្តេត្វា មា ហេវន្តិអាទិមាហ។

តត្ថ មា ហេវន្តិ ហ-កា រោ និចាតមត្តំ, ឯវំ មា ភណ្ឌីតិ អត្ថោ។ “មា ហេវ”ន្តិ
ច ឥទំ វេចនំ កកវា អាយស្មន្តំ អាណន្តំ ឧស្សនេន្តោបិ ភណ្ឌីតិ អបសានេន្តោបិ។
តត្ថ ឧស្សនេន្តោបិ តិ, អាណន្ត, ត្ថំ មហាបញ្ញោ វិសទញ្ញាលោ, តេន តេ
គម្ពីរោបិ បដិច្ចសមុប្បាទោ ឧត្តានកោវិយ ខាយតិ, អញ្ញោសំ បនេស
ឧត្តានកោតិ ន សល្លក្ខេតញ្ញោ, គម្ពីរោយេវ ច សោ គម្ពីរាវភាសោ ច។

តត្ថ ចតស្សោ ឧបមា វេទន្តិ - ធម៌ មាសេ សុភោជនវសបុជ្ជស្ស កិរ
កតយោគស្ស មហាមល្លស្ស សមជ្ជសមយេ កតមល្លចាសាណាបរិចយស្ស
យុទ្ធកូមី គច្ឆន្តស្ស អន្តរា មល្លចាសាណំ ធស្សេសុំ។ សោ “កី ឯត”ន្តិ អាហ។
មល្លចាសាលោតិ។ អាហាវ ធនន្តិ។ “ឧត្តិបិ តុំ ន សក្កោមា”តិ វុត្ថេ សយំ គន្ធា
“កុហី ឥមស្ស ភារិយដ្ឋាន”ន្តិ វត្វា ធ្វិហិ ហត្ថហិ ទ្វេ ចាសាលោ ឧត្តិបិ ត្វា
កីឡាគុឡេ វិយ ឱបិ ត្វា អគមាសិ។ តត្ថ មល្លស្ស មល្លចាសាលោ លហុកោតិ
ន អញ្ញោសម្បិ លហុកោតិ វត្ថញ្ញោ។ ធម៌ មាសេ សុភោជនវសបុជ្ជោ មល្លោវិយ
ហិ កប្បសតសហស្សំ អភិជីហារសម្បន្នោ អាយស្មា អាណន្តោ។ យថា មល្លស្ស
មហាពលតាយ មល្លចាសាលោ លហុកោ, ឯវំ ថេវស្ស មហាបញ្ញតាយ
បដិច្ចសមុប្បាទោ ឧត្តានោតិ វត្ថញ្ញោ, សោ អញ្ញោសំ ឧត្តានោតិ ន វត្ថញ្ញោ។

មហាសមុទ្ទេ ច តិមិ នាម មហាមន្ទោ ធ្វិយោជនសតិកោ, តិមិផ្កលោ
តិយោជនសតិកោ, តិមិវិបិដ្ឋលោ បញ្ញយោជនសតិកោ, អាណន្តោ តិមិនន្តោ
អជ្ឈរោហោ មហាតិមីតិ ឥមេ ចត្តារោ យោជនសហស្សិកា។ តត្ថ
តិមិវិបិដ្ឋលេនេវ ធិបេន្តិ។ តស្ស កិរ ធន្តិណាកណ្តំ ចាលេន្តស្ស

បញ្ចេញយោជនសតេ បទេសេ ឧទកំ ចលតិ, តថា វាមកណ្តំ, តថា នង្គ័ដ្ឋំ, តថា សីសំ។ ទ្វេ បន កណ្តោ ចាលេត្វា នង្គ័ដ្ឋេន បហវិត្វា សីសំ អបរាបរំ កត្វា កិឡិវតុំ អារទ្ធស្ស សត្តជ្ឈយោជនសតេ ថានេ ភាជនេ បក្ខិបិត្វា ឧទ្ធអេ អាហេបិតំ វិយ ឧទកំ បក្កេចតិ។ យោជនសតេមត្តេ បទេសេ ឧទកំ បិដ្ឋិ ឆានេតុំ ន សក្កោតិ។ សោ ឯវំ វទេយ្យ - “អយំ មហាសមុទ្ពោ គម្ពីរោតិ វទន្តិ, កុតស្ស គម្ពីរតា, មយំ បិដ្ឋិមត្តច្ឆាននម្បិ ឧទកំ នលភាមា”តិ។ តត្ថ កាយ្យបបន្នស្ស តិមិវបិដ្ឋលស្ស មហាសមុទ្ពោ ឧត្តានោតិ អញ្ញោសញ្ច ឧទ្ធអមច្ឆានំ ឧត្តានោតិ នវត្តញ្ចោ, ឯវមេវ ញ្ញាណូបបន្នស្ស ថេវស្ស បដិច្ចសមុប្បាទោ ឧត្តានោតិ អញ្ញោសម្បិ ឧត្តានោតិ នវត្តញ្ចោ។ សុបណ្ណារាជា ច ទិយឡយោជនសតិកោ ហោតិ។ តស្ស ទក្ខិណាបក្ខោ បញ្ញាសយោជនិកោ ហោតិ, តថា វាមបក្ខោ, បិញ្ញវដ្ឋិ ច សដ្ឋិយោជនិកា, គីវា តីសយោជនិកា, មុខំ នវយោជនំ, ចានា ទ្វាទសយោជនិកា, តស្មី សុបណ្ណាវាតំ ទស្សេតុំ អារទ្ធសត្តជ្ឈយោជនសតំ ថានំ នប្បហោតិ។ សោ ឯវំ វទេយ្យ - “អយំ អាគាសោ អនន្តោតិ វទន្តិ, កុតស្ស អនន្តតា, មយំ បក្ខវាតប្បត្តរណោកាសម្បិ នលភាមា”តិ។ តត្ថ កាយ្យបបន្នស្ស សុបណ្ណាវញ្ញោ អាគាសោ បរិត្តោតិ អញ្ញោសញ្ច ឧទ្ធអមក្ខិវំ បរិត្តោតិ នវត្តញ្ចោ, ឯវមេវ ញ្ញាណូបបន្នស្ស ថេវស្ស បដិច្ចសមុប្បាទោ ឧត្តានោតិ អញ្ញោសម្បិ ឧត្តានោតិ នវត្តញ្ចោ។

រាហុ អសុរិទ្ពោ បន ចាទន្តតោ យាវ កេសន្តោ យោជនានំ ចត្តាវិ សហស្សានិ អដ្ឋ ច សតានិ ហោន្តិ។ តស្ស ទ្ធិន្នំ ពាហានំ អន្តរេ ទ្វាទសយោជនសតិកំ, ពហលត្តេន ឆយោជនសតិកំ, ហត្ថចាទតលានិ តិយោជនសតិកានិ, តថា មុខំ, ឯកង្គុលិបព្ពំ បញ្ញាសយោជនំ, តថា ភមុកន្តរំ, នលានំ តិយោជនសតិកំ, សីសំ នវយោជនសតិកំ។ តស្ស មហាសមុទ្ធិ ឱតិណ្ឌាស្ស គម្ពីរំ ឧទកំ ជាណុប្បមាណំ ហោតិ។ សោ ឯវំ វទេយ្យ - “អយំ មហាសមុទ្ពោ គម្ពីរោតិ

វេទន្តិ។ កុតស្ស គម្ពីរតា? មយំ ជាណុប្បជីដ្ឋាននមត្ថម្បិ ឧទកំ នលភាមា"តិ។
តត្ថ កាយបបន្នស្ស រាហុនោ មហាសមុទ្ធោ ឧត្តានោតិ អញ្ញេសញ្ច ឧត្តានោតិ
ន វត្ថុញ្ចោ។ ឯវមេវ ញ្ញាណបបន្នស្ស ថេរស្ស បដិច្ចសមុប្បាទោ ឧត្តានោតិ
អញ្ញេសម្បិ ឧត្តានោតិ ន វត្ថុញ្ចោ។ ឯតមត្តំ សន្ធាយ ភគវា មាហោវំ, អានន្ទ, មា
ហោវំ, អានន្ទាតិ អាហា។

ថេរស្ស ហិ ចត្វហិ ការណេហិ គម្ពីរោ បដិច្ចសមុប្បាទោ ឧត្តានោតិ
ឧបជ្ជាសិ។ កតមេហិ ចត្វហិ? បុព្វបទិស្សយសម្បត្តិយា តិត្តវាសេន
សោតាបន្នតាយ ពហុស្សុតភាវេនាតិ។

តតោ កិរ សតសហស្សិមេ កប្បេ បទុមុត្តរោ នាម សត្តា លោកេ ឧប្បជ្ជិ។
តស្ស ហំសវតី នាម នគរំ អហោសិ, អានន្ទោ នាម រាជា បិតា, សុមេធា នាម
ទេវី មាតា, ពោធិសត្តោ ឧត្តរកុមារោ នាម អហោសិ។ សោ បុត្តស្ស ជាតទិវសេ
មហាភិនិក្ខមនំ និក្ខម្ម បព្វជិត្វា បធានមនុយុត្តោ អនុក្កមេន សព្វញ្ញតំ បត្វា,
“អនេកជាតិសំសារ”ន្តិ ឧទានំ ឧទានេត្វា សត្តាហំ ពោធិបល្លង្កេវីតិនាមេត្វា
“បថវិយំ ចាទំ វេបេស្សមី”តិ ចាទំ អភិនិហរិ។ អថ បថវី ភិនិត្វា មហន្តំ បទុមំ
ឧជ្ជាសិ។ តស្ស ធុរបត្តានិ នវុតិហត្តានិ, កេសរំ តីសហត្ថំ, កណ្តិកា
ទ្វាទសហត្តា, នវយដប្បមាណា វេណុ អហោសិ។

សត្តា បន ឧព្ពេជតោ អជ្ឈបញ្ញាសហត្តោ អហោសិ, តស្ស ឧភិន្នំ
ពាហានមន្តរំ អជ្ឈាវសហត្ថំ, នលាដំ បញ្ចហត្ថំ, ហត្ថចាទា ឯកាទសហត្តា។
តស្ស ឯកាទសហត្តេន ចាទេន ទ្វាទសហត្តាយ កណ្តិកាយ អក្កន្តមត្តាយ
នវយដប្បមាណា វេណុ ឧជ្ជាយ អជ្ឈបញ្ញាសហត្ថំ បទេសំ ឧត្តន្ទា
ឱកិណ្ឌាមនោសិលាបុណ្ណំវិយ បទ្វោកិណ្ណំ។ តទុចាទាយ ភគវា
“បទុមុត្តរោ”ត្រូវ បញ្ញាយិត្ត។ តស្ស ទេវីលោ ច សុជាតោ ច ទ្វេ អគ្គសាវកា

អហេសុំ, អមិតា ច អសមា ច ទ្វេ អគ្គសាវីកា, សុមនោ នាម ឧបជ្ជាកោ។
បទុមុត្តរោ ភគវា បិតុសង្កហំ កុរុមាណោ ភិក្ខុសតសហស្សបរិវារោ
ហំសវតិយា រាជធានិយា វសតិ។

កនិជ្ជភាតា បនស្ស សុមនកុមារោ នាម។ តស្ស រាជា ហំសវតិតោ
វីសយោជនសតេ ភោគំ អនាសិ។ សោ កនាចិ អាគន្ធា បិទរញ្ច សត្តារញ្ច
បស្សតិ។ អថេកនិវសំ បច្ឆន្តោ កុបិតោ។ សុមនោ រញ្ចោ សាសនំ បេសេសិ។
រាជា “ត្វំ មយា, តាត, កស្មា វបិតោ” តិ បដិបេសេសិ។ សោ ចោវ វ្យបសមេត្វា
“ឧបសន្តោ, ទេវ, ជនបទោ” តិ រញ្ចោ បេសេសិ។ រាជា តុដ្ឋោ “សីយំ មម បុត្តោ
អាគច្ឆត្វ” តិ អាហា។ តស្ស សហស្សមត្តា អមច្ឆា ហោន្តិ។ សោ តេហិ សទ្ធិ
អន្តរាមគ្គេ មន្តេសិ - “មយ្ហំ បិតា តុដ្ឋោ សចេ មេ វំ ទេតិ, កី គណ្ណាមី” តិ? អថ
នំ ឯកេច្ឆ “ហត្ថិ គណ្ណាថ, អស្សំ គណ្ណាថ, ជនបទំ គណ្ណាថ, សត្តរតនានិ
គណ្ណាថា” តិ អាហំសុ។ អថវេ “តុម្ពេ បថវិស្សវស្ស បុត្តា, ន តុម្ពា កំ ធនំ ទុល្លកំ,
លទ្ធម្យិ ចេតំ សត្តំ បហាយ គមនីយំ, បុញ្ញមេវ ឯកំ អាទាយ គមនីយំ, តស្មា
ទេវេ វំ ទទមាទេ តេមាសំ បទុមុត្តរំ ភគវន្តំ ឧបជ្ជាតុំ វំ គណ្ណាថា” តិ។ សោ
“តុម្ពេ មយ្ហំ កល្យាណមិត្តា នាម, មមេតំ ចិត្តំ នត្ថិ, តុម្ពេហិ បន ឧប្បាទិតំ, ឯវំ
កវិស្សាមី” តិ, គន្ធា បិតវំ វន្តិត្វា បិតរា អាសិទ្ធពិត្វា, មត្តកេ ចុម្ពិត្វា “វំ តេ, បុត្ត,
ទេមី” តិ វុត្តេ “ឥច្ឆាមហំ, មហារាជ, ភគវន្តំ តេមាសំ ចត្វហិ បច្ឆយេហិ
ឧបជ្ជហន្តោ ជីវិតំ អវញ្ញំ កាតុំ, ឥទំ មេ វំ ទេហី” តិ អាហា។ ន សក្កា, តាត,
អញ្ញំ វេហិតិ។ ទេវ, ខត្តិយានំ នាម ទ្វេកថា នត្ថិ, ឯតមេវ មេ ទេហិ, ន មមញ្ញេន
អត្តោតិ។ តាត, ពុទ្ធានំ នាម ចិត្តំ ទុដ្ឋានំ, សចេ ភគវា ន ឥច្ឆិស្សតិ, មយា ទិន្នម្យិ
កី ភវិស្សតិ? “សាធុ, ទេវ, អហំ ភគវតោ ចិត្តំ ជានិស្សាមី” តិ វិហារំ គតោ។

តែន ច សមយេន ភត្តកិច្ចំ និដ្ឋាបេត្វា ភគវា គន្ធកុដិ បរិវេជ្ជា ហោតិ។ សោ
មណ្ឌលមាឡេ សន្និសិន្នានំ ភិក្ខុនំ សន្និកំ អគមាសិ។ តេ នំ អាហំសុ - “រាជបុត្ត
កស្មា អាគតោសី” តិ? ភគវន្តំ ទស្សនាយ, ទស្សេថ មេ ភគវន្តន្តិ។ “ន មយំ,
រាជបុត្ត, ឥច្ឆិតិច្ឆិតក្ខណោ សត្តារំ ទដ្ឋំ លភាមា” តិ។ កោ បន, ភន្តេ, លភតីតិ?
សុមនត្ថេរោ នាម រាជបុត្តាតិ។ សោ “កុហិ ភន្តេ ថេរោ” តិ? ថេរស្ស និសិន្នជ្ជានំ
បុច្ឆិត្វា គន្ធា វន្តិត្វា - “ឥច្ឆាមហំ, ភន្តេ, ភគវន្តំ បស្សិតុំ, ទស្សេថ មេ ភគវន្ត” តិ
អាហា។ ថេរោ “ឯហិ, រាជបុត្តា” តិ តំ គហេត្វា គន្ធកុដិបរិវេណោ ថេរេត្វា
គន្ធកុដិ អារុហិ។ អថ នំ ភគវា “សុមន, កស្មា អាគតោសី” តិ អាហា។ រាជបុត្តោ,
ភន្តេ, ភគវន្តំ ទស្សនាយ អាគតោតិ។ តេន ហិ ភិក្ខុ អាសនំ បញ្ញាបេហិតិ។ ថេរោ
អាសនំ បញ្ញាបេសិ។ និសីទិ ភគវា បញ្ញាត្ថេ អាសនេ។ រាជបុត្តោ ភគវន្តំ វន្តិត្វា
បដិសន្ធារំ អកាសិ, “កថា អាគតោសិ រាជបុត្តា” តិ? ភន្តេ, តុម្ពេសុ គន្ធកុដិ
បរិវេជ្ជេសុ, ភិក្ខុ បន “ន មយំ ឥច្ឆិតិច្ឆិតក្ខណោ ភគវន្តំ ទដ្ឋំ លភាមា” តិ មំ ថេរស្ស
សន្និកំ ចាហេសុំ, ថេរោ បន ឯកវេទនេនេវ ទស្សេសិ, ថេរោ, ភន្តេ, តុម្ពា កំ
សាសនេ វល្លភោ មញ្ញេតិ។ អាម, រាជកុមារ, វល្លភោ ឯស ភិក្ខុ មយ្ហំ
សាសនេតិ។ ភន្តេ, ពុទ្ធានំ សាសនេ កី កត្វា វល្លភោ ហោតីតិ? ធានំ ទត្វា សីលំ
សមាទិយិត្វា ឧចាសថកម្មំ កត្វា, កុមារាតិ។ ភគវា អហម្មិ ថេរោ វិយ
ពុទ្ធសាសនេ វល្លភោ ហោតុកាមោ, តេមាសំ មេ វស្សវាសំ អធិវាសេថាតិ។
ភគវា, “អត្ថិ នុ ខោ គតេន អត្ថោ” តិ ឱលោកេត្វា “អត្ថិ” តិ ទិស្វា “សុញ្ញាការេ
ខោ, រាជកុមារ, តថាគតា អភិរមន្តី” តិ អាហា។ កុមារោ “អញ្ញាតំ ភគវា,
អញ្ញាតំ សុគតា” តិ វត្វា - “អហំ, ភន្តេ, បុរិមតរំ គន្ធា វិហារំ កាវេមិ, មយា
បេសិតេ ភិក្ខុសតសហស្សេន សទ្ធិ អាគច្ឆថា” តិ បដិញ្ញំ គហេត្វា បិតុ សន្និកំ
គន្ធា, “ទិន្នា មេ, ទេវ, ភគវតា បដិញ្ញា, មយា បហិតេ តុម្ពេ ភគវន្តំ
បេសេយ្យថា” តិ បិតរំ វន្តិត្វា និក្ខមិត្វា យោជនេ យោជនេ វិហារំ កាវេត្វា

វិសយោជនសតំ អធ្ជានំ គតោ។ គន្ធា អត្តនោ នគរេ វិហារដ្ឋានំ វិចិនន្តោ
សោភនស្ស នាម កុដុម្ពិកស្ស ឧយ្យានំ ទិស្វា សតសហស្សេន កិណ្ឌិត្វា
សតសហស្សំ វិស្សន្នេត្វា វិហារំ ការេសិ។ តត្ថ ភគវតោ គន្ធកុដិ,
សេសភិក្ខុនញ្ច វត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានត្ថាយ កុដិលេណាមណ្ឌាបេ ការាបេត្វា
ចាការបរិក្ខេបំ ទ្វារកោដ្ឋកញ្ច ទិដ្ឋាបេត្វា បិតុ សន្តិកំ បេសេសិ “ទិដ្ឋិតំ មយ្ហំ
កិច្ចំ, សត្តារំ បហិណាថា”តិ។

រាជា ភគវន្តំ ភោជេត្វា “ភគវា សុមនស្ស កិច្ចំ ទិដ្ឋិតំ, តុម្ហាកំ អាគមនំ
បច្ឆាសីសតី”តិ។ ភគវា សតសហស្សភិក្ខុបរិវារោ យោជនេ យោជនេ
វិហារេសុ វសេនោ អគមាសិ។ កុមារោ “សត្តា អាគច្ឆតី”តិ សុត្វា យោជនំ
បច្ចុគ្គន្ធា គន្ធមាលាទីហិ បូជយមាណោ វិហារំ បវេសេត្វា -

“សតសហស្សេន មេ កីតំ, សតសហស្សេន មាបិតំ;
សោភនំ នាម ឧយ្យានំ បដិគ្គណ្ឌា, មហាមុនី”តិ។ -

វិហារំ និយ្យាតេសិ។ សោ វស្សបនាយិកធិវសេ ទានំ ទត្វា អត្តនោ បុត្តនារេ ច
អមច្ចេ ច បក្កោសាបេត្វា អាហា - “សត្តា អម្ហាកំ សន្តិកំ ទ្វារតោ អាគតោ, ពុទ្ធា
ច នាម ធម្មគរុនារ, នាមិសគរុកា។ តស្មា អហំ ឥមំ តេមាសំ ទ្វេ សាជកេ
និវាសេត្វា ទស សីលានិ សមាទិយិត្វា ឥនេវ វសិស្សាមិ, តុម្កេ
ទីណាសវសតសហស្សស្ស ឥមិនារ ទីហារេន តេមាសំ ទានំ ទទេយ្យថា”តិ។

សោ សុមនត្ថេរស្ស វសនដ្ឋានសភាគេយេវ ថានេ វសន្តោ យំ ថេរោ
ភគវតោ វត្តំ ករោតិ, តំ សព្ពំ ទិស្វា, “ឥមស្មី ថានេ ឯកន្តវល្លភោ ឯស ថេរោ,
ឯតស្សេវ ថានន្តរំ បត្តេតុំ វដ្តតី”តិ ចិន្តេត្វា, ឧបកដ្ឋាយ បវារណាយ កាមំ
បរិសិត្វា សត្តាហំ មហាទានំ ទត្វា សត្តមេ ធិវសេ ភិក្ខុសតសហស្សស្ស

បាទមូលេ តិច្ឆិវំ បេត្វា ភក្កវន្តំ វន្តិត្វា, “ភន្តេ, យទេតំ មយា មគ្គេ
យោជនន្តិ ករិហារកាវបនតោ បជ្ជាយ បុញ្ញំ កតំ, តំ នេវ សក្កសម្បត្តិ, ន
មារព្រហ្មសម្បត្តិ បត្តយន្តេន, ពុទ្ធស្ស បន ឧបជ្ជាកកាវំ បត្តេន្តេន កតំ។ តស្មា
អហម្មិ ភក្កា អនាគតេ សុមនត្ថេវេរិយ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស ឧបជ្ជាកោ
ហោមី” តិ បញ្ចបតិជ្ជិតេន បតិត្វា វន្តិត្វា និបន្នោ។ ភក្កា “មហន្តំ កុលបុត្តស្ស
ចិត្តំ, ឥដ្ឋីស្ស តិ នុខោ, នោ” តិ ឱលោកេន្តោ, “អនាគតេ ឥតោ សតសហស្សិមេ
កប្បេ កោតមោ នាម ពុទ្ធា ឧប្បជ្ជិតិ, តស្សេវ ឧបជ្ជាកោ ភវិស្សតិ” តិ
ញាត្វា -

“ឥដ្ឋិតំ បត្តិតំ តុយ្ហំ, សព្ពមេវ សមិជ្ឈតុ;
សព្ពេ បូរេន្តុ សង្កប្បា, ចន្នោ បន្ទរសោ យថា” តិ។ -

អាហា។ កុមារោ សុត្វា “ពុទ្ធា នាម អទ្ទេជ្ឈកថា ហោន្តិ” តិ ទុតិយទិវសេយេវ
តស្ស ភក្កតោ បត្តច្ឆិវំ គហេត្វា ចិជ្ជិតោ ចិជ្ជិតោ គច្ឆន្តោរិយ អហោសិ។
សោ តស្មី ពុទ្ធប្បាទេ វស្សសតសហស្សំ ទានំ ទត្វា សគ្គេ និព្ពត្តិត្វា
កស្សបពុទ្ធកាលេបិ បិណ្ឌាយ ចរតោ ថេរស្ស បត្តគ្គហណាត្តំ ឧត្តរិសាដកំ
ទត្វា បូជំ អកាសិ។ បុន សគ្គេ និព្ពត្តិត្វា តតោ ចុតោ ពារាណសិរាជា ហុត្វា
អជ្ជន្តំ បច្ឆេកពុទ្ធានំ បណ្ណាសាលាយោ កាវេត្វា មណីអាជារកេ ឧបជ្ជបេត្វា
ចត្វហិ បច្ឆយេហិ ទសវស្សសហស្សានិ ឧបជ្ជានំ អកាសិ។ ឯតានិ
ចាកជជ្ជានានិ។

កប្បសតសហស្សំ បន ទានំ ទទមាណោវ អម្ពាភំ ពោធិសត្តេន សន្និ
តុសិតបុរេ និព្ពត្តិត្វា តតោ ចុតោ អមិតោទនសក្កស្ស គេហោ បដិសន្ធិ
គហេត្វា អនុបុព្វេន កតាភិនិក្ខមនោ សម្មាសម្ពោធិ បត្វា បឋមគមនេន
កបិលវត្ថុំ អាគន្ធា តតោ និក្ខមន្តេ ភក្កវតិ ភក្កតោ បរិវារត្ថំ រាជកុមារេសុ

បព្ពជន្តេសុ ភទ្ទិយាទីហិ សទ្ធិំ និក្ខមិត្វា ភកវតោ សន្តិកេ បព្ពជិត្វា នចិរស្សេវ
អាយស្មតោ បុណ្ណាស្ស មន្តាណិបុត្តស្ស សន្តិកេ ធម្មកថំ សុត្វា
សោតាបត្តិជលេ បតិជ្ជហិ។ ឯវមេស អាយស្មា បុព្វបទិស្សយសម្មន្នោ,
តស្សីមាយ បុព្វបទិស្សយសម្មត្តិយា គម្ពីរោបិ បទិច្ចសមុប្បាទោ ឧត្តានកោ
វិយ ឧបជ្ជាសិ។

តិត្តវាសោតិ បន ក្សនំ សន្តិកេ ឧត្តហណាសវនបរិបុច្ឆនធារណានិ វុច្ចន្តិ។
សោ ថេរស្ស អតិវិយ បរិសុទ្ធោ។ តេនាបិស្សយំ គម្ពីរោបិ ឧត្តានកោវិយ
ឧបជ្ជាសិ។ សោតាបន្នានព្វា នាម បច្ចយាការោ ឧត្តានកោ ហុត្វា ឧបជ្ជាតិ,
អយព្វា អាយស្មា សោតាបន្នោ។ ពហុស្សុតានំ ចតុហត្ថេ ឱវរកេ បទិបេ
ជលមាទេ មព្វាបីបំវិយ នាមរូបបរិច្ឆេទោ ចាកដោ ហោតិ, អយព្វា អាយស្មា
ពហុស្សុតានំ អគ្គោ។ ឥតិ ពហុសច្ចកាវេនបិស្ស គម្ពីរោបិ បច្ចយាការោ
ឧត្តានកោវិយ ឧបជ្ជាសិ។ បទិច្ចសមុប្បាទោ ចតុហិ គម្ពីរតាហិ គម្ពីរោ។ សា
បនស្ស គម្ពីរតាវិសុទ្ធិមគ្គេ វិត្តាវិតាវ។ សា សព្វាបិ ថេរស្ស ឧត្តានកោវិយ
ឧបជ្ជាសិ។ តេន ភកវា អាយស្មន្តំ អាទន្តំ ឧស្សាទេន្តោ មា ហោវន្តិអាទិមាហា។
អយព្រោត្ត អធិប្បាយោ - អាទន្ត, តុំ មហាបព្រោវិសទព្រាណោ, តេន តេ
គម្ពីរោបិ បទិច្ចសមុប្បាទោ ឧត្តានកោវិយ ខាយតិ។ តស្មា “មយ្ហមេវ នុ ខោ
ឯស ឧត្តានកោវិយ ហុត្វា ឧបជ្ជាតិ, ឧទាហុ អព្រោសម្មី” តិ មា ឯវំ អវច។

យំ បន វុត្តំ “អបសាទេន្តោ” តិ, តត្ថាយមធិប្បាយោ - អាទន្ត, “អថ ច បន មេ
ឧត្តានកុត្តានកោវិយ ខាយតិ” តិ មា ហោវំ អវច។ យទិ ហិ តេ ឯស
ឧត្តានកុត្តានកោវិយ ខាយតិ, កស្មា តុំ អត្តនោ ធម្មតាយ សោតាបន្នោ
នាហោសិ, មយា ទិន្ននយេ វត្វា សោតាបត្តិមគ្គំ បដិវិជ្ឈិ? អាទន្ត, ឥទំ
និព្វានមេវ គម្ពីរំ, បច្ចយាការោ បន ឧត្តានកោ ជាតោ, អថ កស្មា ឱឡារិកំ

កាមរាគសំយោជនំ បដិយសំយោជនំ ឡឡាវិកំ កាមរាគានុសយំ
បដិយានុសយន្តិ ឥមេ ចត្តារោ កិលេសេ សមុគ្គាតេត្វា សកធាតាមិជលំ ន
សច្ចិករោសិ, តេយេវ អណ្តាសហគតេ ចត្តារោ កិលេសេ សមុគ្គាតេត្វា
អធាតាមិជលំ ន សច្ចិករោសិ, រូបរាគាធិនិ បញ្ចាសំយោជនានិ, មាណុសយំ
កវរាគានុសយំ អវិជ្ជានុសយន្តិ ឥមេ អដ្ឋ កិលេសេ សមុគ្គាតេត្វា អរហន្តំ ន
សច្ចិករោសិ? កស្មា វា សតសហស្សកប្បាធិកំ ឯកំ អសង្ខ្យយ្យំ
បូរិសចារមិនោ សាវិបុត្តមោគ្គល្លាធាវិយ សាវកចារមិញ្ញាណំ ន បដិវិជ្ជសិ,
សតសហស្សកប្បាធិកានិ ទ្វេ អសង្ខ្យយ្យានិ បូរិសចារមិនោ បច្ចេកពុទ្ធាវិយ
ច បច្ចេកពោធិញ្ញាណំ ន បដិវិជ្ជសិ? យេន វា តេ សព្វថាវ ឯស ឧត្តានកោ
ហុត្វា ឧបជ្ជាសិ។ អថ កស្មា សតសហស្សកប្បាធិកានិ ចត្តារិ អដ្ឋ សោឡស
វា អសង្ខ្យយ្យានិ បូរិសចារមិនោ ពុទ្ធាវិយ សព្វញ្ញាតញ្ញាណំ ន សច្ចិករោសិ? កី
អនត្តិកោសិ ឯតេហិ វិសេសាធិកមេហិ? បស្ស យាវ ច តេ អបរជ្ជំ, ត្វំ នាម
សាវកបទេសញ្ញាណោ ឋិតោ អតិកម្មំ បច្ចយាការំ “ឧត្តានកោវិយ មេ
ឧបជ្ជាតី” តិ វេទសិ។ តស្ស តេ ឥទំ វេចនំ ពុទ្ធានំ កថាយ បច្ចនីកំ ហោតិ។
តាធិសេន នាម ភិក្ខុនា ពុទ្ធានំ កថាយ បច្ចនីកំ កថេតព្ពន្ធិ ន យុត្តមេតំ។ ននុ
មយ្ហំ, អានន្ត, ឥមំ បច្ចយាការំ បដិវិជ្ជិតុំ វាយមន្តស្សេវ
កប្បសតសហស្សកប្បាធិកានិ ចត្តារិ អសង្ខ្យយ្យានិ អតិក្កន្ធានិ។
បច្ចយាការបដិវិជ្ជនត្ថាយ ច បន មេ អធិន្ទធានំ នាម នត្តិ, អបូរិសចារមី នាម
នត្តិ។ “អដ្ឋ បច្ចយាការំ បដិវិជ្ជិតុំ វាយមន្តស្សេវ” តិ បន មេ និរុស្សហាវិយ មារពលំ
វិធមន្តស្ស អយំ មហាបដិវិជ្ជន្តុលមត្តម្បិ នាកម្បិ, តថា បឋមយាមេ
បុព្វេនិវាសំ, មជ្ឈិមយាមេ ទិព្ពចក្ខុំ សម្មាទេន្តស្ស។ បច្ចិមយាមេ បន មេ
ពលវបច្ចសសមយេ, “អវិជ្ជា សម្ពាវាទំ នវហិ អាការេហិ បច្ចយោ ហោតី” តិ
ទិដ្ឋមត្តេយេវ ឧសសហស្សិលោកធាតុ អយទណ្ឌាន អាគោជិតកំសថាលោ

វិយ វិវសតំ វិវសហស្សំ មុញ្ចាមាណា វាតាហតេ បទុមិនិបល្លោ ឧទកតិន្ទ វិយ
បកម្បិត្ត។ ឯវំ គម្ពីរោ ចាយំ, អានន្ទ, បដិច្ចសមុប្បាទោ គម្ពីរាវកាសោ ច,
ឯតស្ស, អានន្ទ, ធម្មស្ស អននុពោធា... បេ... ឆាតិវត្តតីតិ។

ឯតស្ស ធម្មស្សតិ ឯតស្ស បច្ចយធម្មស្ស។ អននុពោធាតិ
ញាតបរិញ្ញាវសេន អននុពុជ្ឈនា។ អប្បដិវេធាតិ តីរណាប្បហានបរិញ្ញាវសេន
អប្បដិវេជ្ឈនា។ តន្តាកុលកជាតាតិ តន្តំវិយ អាកុលជាតា។ យថា នាម
ទុន្ទិក្ខត្តំ មូសិកង្ខន្តំ បេសកាវានំ តន្តំ តហី តហី អាកុលំ ហោតិ, “ឥទំ អគ្គំ,
ឥទំ មូល” ត្ថិ អគ្គេន វា អគ្គំ, មូលេន វា មូលំ សមាទេតុំ ទុក្ខំ ហោតិ។ ឯវមេវ
សត្តា ឥមស្មី បច្ចយាការេ ខលិតា អាកុលា ព្យាកុលា ហោតិ, ន សក្កោតិ
បច្ចយាការំ ឧជុំ កាតុំ។ តត្ថ តន្តំ បច្ចត្ថបុរិសការេ វេត្វា សក្កាបិ ភវេយ្យ ឧជុំ
កាតុំ, វេបេត្វា បនទ្វេ ពោធិសត្តេ អញ្ញោ សត្តោ អត្តនោ ធម្មតាយ
បច្ចយាការំ ឧជុំ កាតុំ សមត្តោ នាម នត្ថិ។ យថា បន អាកុលំ តន្តំ កញ្ជិយំ
ទត្វា កោច្ឆេន បហដំ តត្ថ តត្ថ គុឡ្យកជាតំ ហោតិ គណ្ឌីពទ្ធំ, ឯវមេវ សត្តា
បច្ចយេសុ បក្ខលិត្វា បច្ចយេ ឧជុំ កាតុំ អសក្កោន្តា ទ្វាសដ្ឋិទិដ្ឋិតតវសេន
គុឡ្យកជាតា ហោតិ គណ្ឌីពទ្ធា។ យេ ហិ កេចិ ទិដ្ឋិយោ សន្និស្សិតា, សព្ពេតេ
បច្ចយំ ឧជុំ កាតុំ អសក្កោន្តាយេវ។

កុលាគណ្ឌីកជាតាតិ កុលាគណ្ឌីកំ វុច្ចតិ បេសកាវកញ្ជិយសុត្តំ។ កុលា
នាម សកុណិកា, តស្ស កុលាវកោតិបិ ឯកេ។ យថា ហិ តទុកយម្បិ អាកុលំ
អគ្គេន វា អគ្គំ, មូលេន វា មូលំ សមាទេតុំ ទុក្ខំ បុរិមនយេនេវ យោជេតព្ពំ។

មុញ្ចបត្តជក្ខតាតិ មុញ្ចតិណំវិយ បត្តជតិណំវិយ ច ក្ខតា តាទិសាជាតា។
យថា ហិ តានិ តិណានិ កោដ្ឋេត្វា កតវដ្ឋុ ជីណ្ឌាកាលេ កត្តចិ បតិទំ គហេត្វា
តេសំ តិណានំ “ឥទំ អគ្គំ, ឥទំ មូល” ត្ថិ អគ្គេន វា អគ្គំ, មូលេន វា មូលំ សមាទេតុំ

ទុក្ខរំ, តម្បី បច្ចុត្តបុរិសការេ ឋត្វា សក្ការកវេយ្យ ឧដ្ឋំ កាតុំ, ឋេបេត្វា បនទ្វេ
ពោធិសត្តេ អញ្ញោ សត្តោ អត្តនោ ធម្មតាយ បច្ចយាការំ ឧដ្ឋំ កាតុំ សមត្តោ
នាម នត្ថិ, ឯវមយំ បជា បច្ចយំ ឧដ្ឋំ កាតុំ អសក្កោន្តិ ទិដ្ឋិតតវសេន
គណ្ហិកជាតា ហុត្វា អចាយំ ទុក្ខតី វិនិចាតំ សំសារំ នាតិវត្ថតិ។

តត្ថ អចាយោតិ និរយតិវច្ឆានយោនិបេត្តិវិសយអសុរកាយា។ សព្វេបិ ហិ
តេ វឌ្ឍិសម្ពាតស្ស អយស្ស អភាវតោ “អចាយោ”តិ វុច្ចតិ, តថា ទុក្ខស្ស
គតិភាវតោ ទុក្ខតិ, សុខសមុស្សយតោ វិនិបតិតត្តា វិនិចាតោ។ ឥតរោ បន -

“ខន្ធានញ្ចា បជិចាជិ, ធាតុអាយតនាន ច;
អញ្ញោច្ឆន្នំ វត្ថុមាណ, សំសារោតិ បវុច្ចតិ”។

តំ សព្វម្បី នាតិវត្ថតិ នាតិក្កមតិ, អថ ខោ ចុតិតោ បជិសន្និ, បជិសន្និតោ
ចុតិន្តិ ឯវំ បុនប្បុនំ ចុតិបជិសន្និយោ គណ្ហាមាណ តីសុ កវេសុ ចត្វសុ យោនីសុ
បញ្ចសុ គតីសុ សត្តសុ វិញ្ញាណជ្ជីតីសុ នវសុ សត្តាវាសេសុ មហាសមុទ្ទេ
វាតក្ខិត្តា នាវាវិយ យន្តេ យុត្តគោណោវិយ ច បរិព្ពមតិយេវ។ ឥតិ សព្វមេតំ
ភគវា អាយស្មន្តំ អានន្តំ អបសាទេន្តោ អាហា។ សេសមេត្ត វុត្តនយមេវាតិ។
ទសមំ។

ទុក្ខវគ្គោ ធម្មោ។

៧. មហាវគ្គោ

១. អស្សុតវាសុត្តវណ្ណាណ

៦១. មហាវគ្គស្ស បឋមេ អស្សុតវាតិ

ខន្ធធាតុអាយតនបច្ចយាការសតិបដ្ឋានាទីសុ ឧក្កហបរិបុច្ឆាវិនិច្ឆយវហិតោ។

បុព្វដ្ឋនោតិ បុព្វនំ នាធម្មកាវាណំ កិលេសាទីនំ ជននាទិការណេហិ បុព្វដ្ឋនោ។
វុត្តញ្ញោតំ - “បុព្វ កិលេសេ ជនេន្តិតិ បុព្វដ្ឋនា”តិ សព្វំវិត្តាវេតព្ធំ។ អបិច បុព្វនំ
គណនបថមតីតានំ អរិយធម្មបរម្ភាទំ និចធម្មសមាចារាទំ ជនានំ
អន្តោគធាត្ថាបិ បុព្វដ្ឋនោ, បុព្វ វា អយំ វិសុយេវ សង្ខំ គតោ, វិសំសង្ខោ
សីលសុតាទិគុណយុត្តេហិ អរិយេហិ ជនោតិ បុព្វដ្ឋនោ។ ឯវមេតេហិ
“អស្សុតវា បុព្វដ្ឋនោ”តិ ធ្វើហិបិ បទេហិ យេ តេ -

“ធុវេ បុព្វដ្ឋនា វុត្តា, ពុទ្ធនាទិច្ចពន្ធនា;

អន្តោ បុព្វដ្ឋនោ ឯកោ, កល្យាណោកោ បុព្វដ្ឋនោ”តិ។ (មហានិ. ៩៤); -

ទ្វេ បុព្វដ្ឋនា វុត្តា, តេសុ អន្ធិបុព្វដ្ឋនោ គហិតោ។ ឥមស្មិន្តិ បច្ចុប្បន្នបច្ចុក្ខកាយំ
នស្សេតិ។ ចាតុមហាភូតិកស្មិន្តិ ចតុមហាភូតកាយេ ចតុមហាភូតេហិ
និព្ពត្តេ ចតុមហាភូតមយេតិ អត្តោ។ និព្ពន្ធយ្យាតិ ឧក្កណ្ឌេយ្យ។ វិវដ្ឋេយ្យាតិ ន
វដ្ឋេយ្យ។ វិមុច្ចេយ្យាតិ មុច្ចិតុកាមោ ភវេយ្យ។ អាចយោតិ វុឡិ។ អបចយោតិ
បរិហានិ។ អាទានន្តិ និព្ពត្តិ។ និក្ខេបនន្តិ ភេទោ។

តស្មាតិ យស្មា ឥមេ ចត្តារោ វុឡិហានិនិព្ពត្តិភេទា បញ្ញាយន្តិ, តស្មា
តំការណាតិ អត្តោ។ ឥតិ ភគវា ចាតុមហាភូតិកេ កាយេ រូបំ បរិគ្គហេតុំ
អយុត្តរូបំ កត្វា អរូបំ បរិគ្គហេតុំ យុត្តរូបំ ករោតិ។ កស្មា? តេសញ្ជិ ភិក្ខុនំ
រូបស្មី គាហោ ពលវា អធិមត្តោ, តេន តេសំ រូបេ គាហាស្ស បរិគ្គហេតព្ភរូបតំ
នស្សេត្វា និក្ខឡន្តោ អរូបេ បតិជ្ជាបនត្ថំ ឯវមាហ។

ចិត្តន្តិអាទិ សព្វំ មនាយតនស្សេវ នាមំ។ តញ្ជិ ចិត្តវត្ថុតាយ
ចិត្តកោចរតាយ សម្មយុត្តធម្មចិត្តតាយ ច ចិត្តំ, មននជ្ជន មនោ, វិជាននជ្ជន
វិញ្ញាណន្តិ វុច្ចតិ។ នាលន្តិ ន សមត្តោ។ អន្សាសិតន្តិ តណ្ហាយ គិលីត្វា

បរិនិដ្ឋបេត្វា គហិតំ។ មមាយិតន្តិ តណ្ហាមមត្តេន មម ឥន្ទន្តិ គហិតំ។
បរាមជ្ឈន្តិ ធិដ្ឋិយា បរាមសិក្ខា គហិតំ។ ឯតំ មមាតិ តណ្ហាគាហោ, តេន
អជ្ជសតតណ្ហាវិចរិតំ គហិតំ ហោតិ។ ឯសោហមស្ម័តិ មានគាហោ, តេន នវ
មាណា គហិតា ហោន្តិ។ ឯសោមេ អត្តាតិ ធិដ្ឋិគាហោ, តេន ឆ្វាសដ្ឋិ ធិដ្ឋិយោ
គហិតា ហោន្តិ។ តស្មាតិ យស្មា ឯវំ ធីយវត្ថំ គហិតំ, តស្មា ធិព្វិន្ទិតុំ ន សមត្តោ។

វរំ, ភិក្ខុវេតិ ឥន្ទំ កស្មា អាហា? បឋមញ្ញា តេន រូបំ បរិគ្គហេតុំ អយុត្តរូបំ
កតំ, អរូបំ យុត្តរូបំ, អថ “តេសំ ភិក្ខុនំ រូបតោ គាហោ ធិក្ខមិក្ខា អរូបំ
គតោ” តិ ញាត្វា តំ ធិក្ខុឡិតុំ ឥមំ ទេសនំ អារាហិ។ តត្ថ អត្តតោ ឧបកច្ឆេយ្យាតិ
អត្តាតិ គណ្ហោយ្យ។ ភិយ្យេបីតិ វស្សសតតោ ឧទ្ទម្មិ។ កស្មា បនភគវា
ឯវមាហា? កី អតិវេកវស្សសតំ តិជ្ជមានំ រូបំ នាម អត្តិ? ននុ បឋមវយេ បវត្ថំ
រូបំ មជ្ឈិមវយំ ន ចាបុណាតិ, មជ្ឈិមវយេ បវត្ថំ បច្ឆិមវយំ, បុរេភត្តេ បវត្ថំ
បច្ឆាភត្ថំ, បច្ឆាភត្តេ បវត្ថំ បឋមយាមំ, បឋមយាមេ បវត្ថំ មជ្ឈិមយាមំ,
មជ្ឈិមយាមេ បវត្ថំ បច្ឆិមយាមំ ន ចាបុណាតិ? តថា គមនេ បវត្ថំ ឋានំ, ឋានេ
បវត្ថំ ធិសដ្ឋំ, ធិសដ្ឋាយ បវត្ថំ សយនំ ន ចាបុណាតិ។ ឯកតីយាបថេបិ
ចាទស្ស ឧទ្ទរណោ បវត្ថំ អតិហារណំ, អតិហារណោ បវត្ថំ វីតិហារណំ,
វីតិហារណោ បវត្ថំ វោស្សជ្ជនំ, វោស្សជ្ជនេ បវត្ថំ សន្និក្ខេបនំ, សន្និក្ខេបនេ បវត្ថំ
សន្និរុជ្ឈនំ ន ចាបុណាតិ, តត្ថ តត្ថេវ ឌីង ឌីង បព្ពំ បព្ពំ ហុត្វា តត្ថកចាលេ
បក្ខិត្តតិលាវិយ បជបជាយន្តា សម្ពាហ ភិជ្ជន្តិតិ? សច្ចមេតំ។ យថា បន
បធិបស្ស ជលតោ ជាតា តំ តំ វដ្តិប្បទេសំ អនតិក្ខមិក្ខា តត្ថ តត្ថេវ ភិជ្ជតិ,
អថ ច បន បវេណីសម្ពន្ធវសេន សព្ពរត្តិ ជលិតោ បធិចោតិ វុច្ឆតិ, ឯវមិធាបិ
បវេណីវសេន អយម្មិ កាយោ ឯវំ ចិវដ្ឋិតិកោវិយ កត្វា ទស្សិតោ។

រត្និយា ច ទិវសស្ស ចាតិ រត្និម្ហិ ច ទិវសេ ច។ តុម្ពត្ថេ ហេតំ សាមិវចនំ។
អញ្ញានេវ ឧប្បជ្ឈតិ, អញ្ញំ និរុជ្ឈតីតិ យំ រត្និ ឧប្បជ្ឈតិ ច និរុជ្ឈតិ ច, តតោ
អញ្ញានេវ ទិវា ឧប្បជ្ឈតិ ច និរុជ្ឈតិ ចាតិ អត្តោ។ អញ្ញំ ឧប្បជ្ឈតិ, អនុប្បន្នមេវ
អញ្ញំ និរុជ្ឈតីតិ ឯវំ បន អត្តោ ន គហេតញ្ញោ។ “រត្និយា ច ទិវសស្ស ចា”តិ ឥទំ
បុរិមបវេណីតោ បរិត្តកំ បវេណី គហេត្វា បវេណីវសេនេវ វុត្តំ, ឯករត្នី បន
ឯកទិវសំ វា ឯកមេវ ចិត្តំ ហំតុំ សមត្តំ នាម នត្ថិ។ ឯកស្មិត្តា អច្ឆរក្ខណោ
អនេកានិ ចិត្តកោដិសតសហស្សានិ ឧប្បជ្ឈន្តិ។ វុត្តម្បិ ចេតំ មិលិន្ទបញ្ឆោ -

“វាហសតំ ខោ, មហារាជ, វីហ័នំ, អឌ្ឍចូឡញ្ច វាហា,
វីហ័សត្តម្ពណានិ, ទ្វេ ច តុម្ពា, ឯកច្ឆរក្ខណោ បវត្តស្ស ចិត្តស្ស ឯត្តកា
វីហ័លក្ខំ វេយ្យមាណា បរិក្ខយំ បរិយាទានំ គច្ឆេយ្យ”ន្តិ។

បវនេតិ មហាវនេ។ តំ មុញ្ញាត្វា អញ្ញំ គណ្ហាតិ, តំ មុញ្ញាត្វា អញ្ញំ គណ្ហាតីតិ
ឥមិនា ន សោ គណ្ហាតត្ថសាទំ អលភិត្វា ភូមិ ឱតរតិ។ អថ ខោ តស្មី មហាវនេ
វិចរន្តោ តំ តំ សាទំ គណ្ហាត្តោយេវ ចរតីតិ អយមត្តោ ទស្សិតោ។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ត ឥទំ ឱបម្មសំសន្ននំ - អរញ្ញមហាវនំវិយ ហិ
អារម្មណាវនំ វេទិតព្ពំ។ តស្មី វនេវិចរណមក្កដាវិយ អារម្មណាវនេ
ឧប្បជ្ឈនកចិត្តំ។ សាខាគហណំវិយ អារម្មណាលុព្ពនំ។ យថា សោ អរញ្ញោ
វិចរន្តោ មក្កដា តំ តំ សាទំ បហាយ តំ តំ សាទំ គណ្ហាតិ, ឯវមិទំ
អារម្មណាវនេវិចរន្តំ ចិត្តម្បិ កធាចិ រូចារម្មណំ គហេត្វា ឧប្បជ្ឈតិ, កធាចិ
សទ្ធាទីសុ អញ្ញាតវំ, កធាចិ អតីតំ, កធាចិ អនាគតំ វា បច្ចុប្បន្នំ វា, តថា
កធាចិ អជ្ឈត្តំ, កធាចិ ពាហិវំ។ យថា ច សោ អរញ្ញោវិចរន្តោ មក្កដា សាទំ
អលភិត្វា ឱរុយ្ហ ភូមិយំ និសិន្នាតិ ន វត្តញ្ញោ, ឯកំ បន បណ្ណាសាទំ គហេត្វាវ
និសីទតិ, ឯវមេវ អារម្មណាវនេវិចរន្តំ ចិត្តម្បិ ឯកំ ឱលុញ្ញារម្មណំ អលភិត្វា

ឧប្បន្នន្តិ នវត្តពុំ, ឯកជាតិយំ បន អារម្មណំ គហេត្វាវ ឧប្បន្នតីតិ វេទិតពុំ។
ឯត្តាវតា ច បន ភគវតា រូបតោ នីហរិត្វា អរូបេ គាហោ បតិជ្ជាបិតោ,
អរូបតោ នីហរិត្វា រូបេ។

ឥនានិ តំ ឧភយតោ និក្ខន្តិតុកាមោ តត្រ, ភិក្ខុវេ, សុតវា
អរិយសាវកោតិ ទេសនំ អារភិ។ អយំ បនត្តោ អាសីវិសទដ្ឋបមាយ ធិបេតញ្ចោ
- ឯកោ កិរ បុរិសោ អាសីវិសេន ទដ្ឋោ, អថស្សវិសំ ហរិស្សមីតិ ធរកោ
ភិសក្កោ អាគន្ធា វមនំ ការេត្វា ហេដ្ឋា គរុឡោ, ឧបរិ នាគោតិ មន្តំ បរិវត្តេត្វា
វិសំ ឧបរិ អាហេបេសិ។ សោ យាវ អក្ខិប្បទេសា អារុដ្ឋការំ ញាត្វា “ឥតោ បរំ
អភិរុហិតំ ន ទស្សមិ, ទដ្ឋដ្ឋានេយេវ វេបេស្សមី” តិ ឧបរិ គរុឡោ, ហេដ្ឋា
នាគោតិ មន្តំ បរិវត្តេត្វា កណ្តោ ដុមេត្វា ទណ្ឌាកេន បហរិត្វា វិសំ ឡីតាវេត្វា
ទដ្ឋដ្ឋានេយេវ វេបេសិ។ តត្រស្ស បិតការំ ញាត្វា អគទលេបេន វិសំ និម្មថេត្វា
ន្តាបេត្វា “សុធិ ហោហី” តិ វត្វា យេនកាមំ បក្កាមិ។

តត្ថ អាសីវិសេន ទដ្ឋស្ស កាយេ វិសបតិជ្ជានំ វិយ ឥមេសំ ភិក្ខុនំ រូបេ
អធិមត្តតាហាកាលោ, ធរកោ ភិសក្កាវិយ តថាគតោ, មន្តំ បរិវត្តេត្វា ឧបរិ
វិសស្ស អាហេបិតកាលោ វិយ តថាគតេន តេសំ ភិក្ខុនំ រូបតោ គាហំ នីហរិត្វា
អរូបេ បតិជ្ជាបិតកាលោ, យាវ អក្ខិប្បទេសា អារុដ្ឋវិសស្ស ឧបរិ អភិរុហិតំ
អទត្វា បុន មន្តេលេន ឡីតាវេត្វា ទដ្ឋដ្ឋានេយេវ វេបេនំ វិយ សត្តារាតេសំ
ភិក្ខុនំ អរូបតោ គាហំ នីហរិត្វា រូបេ បតិជ្ជាបិតកាលោ។ ទដ្ឋដ្ឋានេ បិតស្ស
វិសស្ស អគទលេបេន និម្មថេនំ វិយ ឧភយតោ គាហំ នីហរណាត្ថាយ ឥមិស្សា
ទេសនាយ អារទ្ធកាលោ វេទិតញ្ចោ។ តត្ថ និព្វន្តំ វិវដ្តតីតិ ឥមិនា មក្កោ កថិតោ,
វិរាគាវិមុច្ចតីតិ ដលំ, វិមុត្តស្មិន្តិអាទិនា បច្ចវេក្ខណា។ បឋមំ។

២. ទុតិយអស្សតវាសុត្តវណ្ណនា

២២. ទុតិយេ សុខវេទនិយន្តិ សុខវេទនាយ បច្ចយំ។ ជស្សន្តិ ចក្កសម្មស្សនី។
ននុ ច ចក្កសម្មស្សនា សុខវេទនាយ បច្ចយោ ន ហោតីតិ? សហជាតបច្ចយេន
ន ហោតិ, ឧបនិស្សយបច្ចយេន បន ជវេទនាយ ហោតិ, តំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។
សោតសម្មស្សនីសុបិ ឯសេវ នយោ។ តជ្ឈន្តិ តជ្ឈាតិកំ តស្សវុប្បំ, តស្ស
ជស្សស្ស អនុបន្តិ អត្តោ។ ទុក្ខវេទនិយន្តិអាទិ វុត្តនយេនេវ វេទិតព្វំ។
សង្ឃជ្ជនសមោធានាតិ សង្ឃជ្ជនេន ចេវ សមោធានេន ច,
សង្ឃជ្ជនសម្មិណ្ឌានេនាតិ អត្តោ។ ឧស្មាតិ ឧស្មាការោ។ តេជោ អភិធិព្ពត្តតិ
អគ្គិច្ចុល្លោ និក្ខមតិ ឧស្មាការស្សេវ បន ឯតំ វេវចនំ។ តត្ថ ទ្វិន្នំ
កជ្ជានន្តិ ទ្វិន្នំ អរណីនំ។ តត្ថ អដោអរណី វិយ វត្ថុ, ឧត្តរារណី វិយ អារម្មណំ,
សង្ឃជ្ជនំ វិយ ជស្សេវ, ឧស្មាធាតុ វិយ វេទនា។ ទុតិយំ។

៣. បុត្តម៌សូបមសុត្តវណ្ណនា

២៣. តតិយេ ចត្តារោមេ, ភិក្ខុវេ, អាហារាភិអាទិ វុត្តនយមេវ។ យស្មា
បនស្ស អដ្ឋប្បត្តិកោ និក្ខេបោ, តស្មា តំ ទស្សេត្វាវេត្ថ អនុបុព្វបទវណ្ណនំ
ករិស្សមិ។ កតរាយ បន ឥទំ អដ្ឋប្បត្តិយា និក្ខេត្តន្តិ? លាភសក្ការេន។
ភគវតោ កិរ មហាលាភសក្ការោ ឧប្បជ្ឈិ, យថា តំ ចត្តារោ អសង្ខៀយ្យេ
បុរិសទានចារមីសញ្ញាយស្ស។ សព្វទិសាសុ ហិស្ស យមកមហាមេយោ
វុដ្ឋហិត្វា មហោយំ វិយ សព្វចារមិយោ “ឯកស្មី អត្តភាវេ វិចាកំ ទស្សមា” តិ
សម្មិណ្ឌិតា វិយ លាភសក្ការមហោយំ និព្ពត្តយីសុ។ តតោ តតោ
អន្ធមានយានវត្ថុមាលាគន្ធិលេបនាទិហត្ថា ខត្តិយព្រាហ្មណានយោ អាគន្ធា,
“កហំ ពុទ្ធា, កហំ ភគវា, កហំ ទេវទេវោ នរាសតោ បុរិសសីហោ” តិ? ភគវន្តំ
បរិយេសន្តិ។ សកជសតេហិបិ បច្ចយេ អាហារិត្វា ឱកាសំ អលកមាធា សមន្តា
ការុតប្បមាណាម្មិ សកជេរេន សកជេរុំ អាហាច្ឆ តិជ្ឈន្តិ ចេវ អនុប្បវត្តន្តិ ច

អន្ទករិទ្ធព្រាហ្មណ៍យោវិយ។ សត្តំ ខន្ធកេតេសុ តេសុ សុត្តេសុ ច
អាគតនយេន វេទិតត្ថំ។

យថា ភគវតោ, វេទិតត្ថំ ភិក្ខុសង្ឃសម្មាសិ។ វុត្តញ្ចេតំ -

“តេន ខោ បន សមយេន ភគវា សក្កតោ ហោតិ គរុកតោ មាណីតោ
បូជិតោ អបចិតោ លាភី ជីវរ-បិណ្ឌាចាត-សេនាសន-គិលាន-បច្ចយ-
កេសជ្ជ-បរិក្ខារាណំ។ ភិក្ខុសង្ឃសម្មាសិ ខោ សក្កតោ ហោតិ...បេ....
បរិក្ខារាណ”ន្តិ (ឧទា. ១៤; សំ. និ. ២.៧០)។

តថា “យាវតា ខោ, បុន្ណ, ឯតវហិ សង្ឃេវ វា គណោ វា លោកេ
ឧប្បន្នោ, នាហំ, បុន្ណ, អញ្ញំ ឯកសង្ឃម្មិ សមនុបស្សមិ វេ
លាភគ្គយសគ្គបត្តំ យថវិវាយំ, បុន្ណ, ភិក្ខុសង្ឃ”តិ (ជី. និ. ៣.១៧៦)។

ស្វាយំ ភគវតោ ច សង្ឃស្ស ច ឧប្បន្នោ លាភសក្ការោ ឯកតោ ហុត្វា ធ្វិទ្ធិ
មហានទីនំ ឧទកំ វិយ អប្បមេយ្យោ អហោសិ។ អថ សត្តា រហោគតោ ចិន្តេសិ
- “មហាលាភសក្ការោ អតីតតុទ្ធានម្មិ វេរុចោ អហោសិ, អនាគតានម្មិ
វេរុចោ ភវិស្សតិ។ កី នុ ខោ ភិក្ខុ អាហារបរិក្ខាហាកេន សតិសម្មជញ្ញេន
សមន្មាគតា មជ្ឈត្តា និច្ឆន្តរាគា ហុត្វា អាហារំ បរិភូញ្ចតុំ សក្កោន្តិ, ន
សក្កោន្តិ”តិ?

សោ អន្ទុស ឯកច្ឆេ អធុនា បព្ពជិតេ កុលបុត្តេ អបច្ឆវេក្ខិត្វា អាហារំ
បរិភូញ្ចមាណេ។ ទិស្វានស្ស ឯតទហោសិ - “មយា កប្បសតសហស្សនិកានិ
ចត្តារិ អសង្ឃ្យយានិ ចារមិយោ បូរេន្តេន ន ជីវរាទិហេតុ បូរិតា, ឧត្តមជលស្ស
បន អរហត្តស្សត្ថាយ បូរិតា។ ឥមេបិ ភិក្ខុ មម សន្តិកេ បព្ពជន្តា ន
ជីវរាទិហេតុ បព្ពជិតា, អរហត្តស្សេវ បន អត្ថាយ បព្ពជិតា។ តេ ឥនានិ

អសារមេរ សារំ អនត្ថមេរ ច អត្ថំ ករោន្តី"តិ ឯវមស្ស ធម្មសំវេកោ ឧទហានិ។
តតោ ចិន្តេសី - "សចេ បញ្ចមំ ចារាជិកំ បញ្ញាបេតុំ សក្កា អភវិស្ស,
អបច្ឆវេក្ខិតាហារបរិភោគោ បញ្ចមំ ចារាជិកំ កត្វា បញ្ញាបេតព្ពោ ភវេយ្យ។ ន
បន សក្កា ឯវំ កាតុំ, ធុរេបដិសេវនជ្ជានព្ពោតំ សត្តានំ។ យថា បន កថិតេ
បញ្ចមំ ចារាជិកំ វិយ នំ បស្សិស្សន្តិ។ ឯវំ ធម្មានាសំ សំវំ មរិយាធំ ឋបេស្សមិ,
យំ អារដ្ឋិត្វា អារដ្ឋិត្វា អនាគតេ ភិក្ខុ ចត្តារោ បច្ឆយេ បច្ឆវេក្ខិត្វា
បរិភូត្តិស្សន្តិ"តិ។ ឥមាយ អដ្ឋប្បត្តិយា ឥមំ បុត្តមំសូបមសុត្តន្តំ និក្ខិបិ។ តត
ចត្តារោមេ, ភិក្ខុវេ, អាហារាភិអាទិ ហេជ្ជា វុត្តត្ថមេវ។

ចត្តារោ បន អាហារេ វិត្តារេត្វា ឥនានិ តេសុ អាទិនំ ទស្សេតុំ កថញ្ច,
ភិក្ខុវេ, កត្វាភិក្ខុកា អាហារោ ទដ្ឋព្ពោភិអាទិមាហា? តត ជាយម្បតិកាតិ
ជាយា ចេវ បតិ ច។ បរិត្ថំ សម្ពុលន្តិ បុជភត្តសត្តមោទកាទិនំ អញ្ញាតំ
អប្បមត្តកំ ចាថេយ្យំ។ កន្តារមគ្គន្តិ កន្តារភូតំ មគ្គំ, កន្តារេ វា មគ្គំ។ កន្តារន្តិ
ចោរកន្តារំ វាឡកន្តារំ អមនុស្សកន្តារំ និរុទកកន្តារំ អប្បភក្ខកន្តារន្តិ
បញ្ចវិធំ។ តេសុ យត្ថ ចោរភយំ អត្ថិ, តំ ចោរកន្តារំ។ យត្ថ សីហព្យគ្យាទយោ
វាឡា អត្ថិ, តំ វាឡកន្តារំ។ យត្ថ ពលវាមុខយ ក្ខិនិអាទិនំ អមនុស្សានំ វសេន
ភយំ អត្ថិ, តំ អមនុស្សកន្តារំ។ យត្ថ ចាតុំ វា ឆ្លាយិតុំ វា ឧទកំ នត្ថិ, តំ
និរុទកកន្តារំ។ យត្ថ ខាទិតព្ពំ វា ភុត្តិតព្ពំ វា អន្តមសោ កន្តមូលាទិមត្តម្យិ នត្ថិ,
តំ អប្បភក្ខកន្តារំ នាម។ យត្ថ បនេតំ បញ្ចវិធម្មិ ភយំ អត្ថិ, តំ កន្តារមេវ។ តំ
បនេតំ ឯកាហទ្ធិហាទិវសេន និត្តិវតព្ពម្យិ អត្ថិ, ន តំ ឥធ អធិប្បេតំ។ ឥធ
បន និរុទកំ អប្បភក្ខំ យោជនសតិកកន្តារំ អធិប្បេតំ។ ឯវរូបេ កន្តារេ មគ្គំ។
បដិបន្នេយ្យន្តិ នាតកកយេន ចេវ រោកកយេន ច រាជកយេន ច ឧបទ្កតា
បដិបន្នេយ្យំ "ឯតំ កន្តារំ និត្តិវត្វា ធម្មិកស្ស រញ្ជោ និរុបទ្កវេ រដ្ឋេសុខំ
វសិស្សមា"តិ មញ្ញមាណ។

ឯកបុត្តកោតិ ឧត្តិបិត្វា គហិតោ អនុកម្មិតតុយុត្តោ អដិវសរីរោ
ឯកបុត្តកោ។ វល្លវត្ថុ សោណ្ឌិកញ្ចាតិ យនយនជ្ជានតោ គហេត្វា វល្លវ,
អដ្ឋិនិស្សិតសិរាទិនិស្សិតជ្ជានានិ គហេត្វា សូលមំសញ្ញាតិ អត្ថោ។
បដិបិសេយ្យន្តិ បហរេយ្យំ។ កហំ ឯកបុត្តកោតិ អយំ តេសំ បរិទេវនាការោ។

អយំ បនេត្ត ភូតមត្តំ កត្វា អាទិតោ បដ្ឋាយ សង្ខេបតោ អត្ថវណ្ណានា - ទ្វេ
កិរ ជាយម្បតិកា បុត្តំ គហេត្វា បរិត្តេន ចាថយ្យេន យោជនសតិកំ
កន្តារមគ្គំ បដិបដ្ឋិសុ។ តេសំ បញ្ញាសយោជនានិ គន្ធា ចាថយ្យំ និដ្ឋាសិ, តេ
ឧប្បិចាសាតុរាវិវឌ្ឍន្តាយាយំ និសីទីសុ។ តតោ បុរិសោ ភរិយំ អាហា - “ភទ្កេ
តតោ សមម្ពា បញ្ញាសយោជនានិ គាមោ វា និគមោ វា នត្ថិ។ តស្មាយំ តំ
បុរិសេន កាតព្វំ ពហុម្បិ កសិកោរក្ខាទិកម្មំ, ន ទានិ សក្កា តំ មយា កាតុំ,
ឯហិ មំ មារេត្វា ឧបឡមំសំ ខាទិត្វា ឧបឡំ ចាថយ្យំ កត្វា បុត្តេន សទ្ធិ កន្តារំ
និត្តរាហី”តិ។ បុន សាបិ តំ អាហា - “សាមិ មយា ទានិ យំ តំ តត្ថិយា កាតព្វំ
ពហុម្បិ សុត្តកន្តនាទិកម្មំ, តំ កាតុំ ន សក្កា, ឯហិ មំ មារេត្វា ឧបឡមំសំ
ខាទិត្វា ឧបឡំ ចាថយ្យំ កត្វា បុត្តេន សទ្ធិ កន្តារំ និត្តរាហី”តិ។ បុន សាបិ តំ
អាហា - “ភទ្កេ មាតុគាមមរណោន ទ្ធិន្នំ មរណំ បញ្ញាយតិ។ ន ហិ មន្តោ កុមារោ
មាតរាវិទា ជីវិតុំ សក្កោតិ។ យទិ បន មយំ ជីវាម។ បុន ទារកំ លកេយ្យាម។
ហន្ត ទានិ បុត្តកំ មារេត្វា, មំសំ គហេត្វា កន្តារំ និត្តរាមា”តិ។ តតោ មាតា
បុត្តមាហា - “តាត, បិតុសន្តិកំ គន្ធា”តិ, សោ អគមាសិ។ អថស្ស បិតា, “មយា
‘បុត្តកំ ចោសេស្សមី’តិ កសិកោរក្ខាទិហិ អនប្បកំ ទុក្ខមនុក្ខតំ, ន សក្កោមិ
អហំ បុត្តំ មារេតុំ, ត្វិយេវ តវ បុត្តំ មារេហី”តិ វត្វា, “តាត មាតុសន្តិកំ គន្ធា”តិ
អាហា។ សោ អគមាសិ។ អថស្ស មាតាបិ, “មយា បុត្តំ បត្តេន្តិយា
កោវតកុក្ករវតទេវតាយាចនាទិហិបិ តាវ អនប្បកំ ទុក្ខមនុក្ខតំ, កោ បន
វាទោ កុច្ឆិទា បរិហរន្តិយា? ន សក្កោមិ អហំ បុត្តំ មារេតុ”តិ វត្វា “តាត,

បិតុសន្តិកមេវ គន្ធា"តិ អាហា។ ឯសំ សោ ទិដ្ឋមន្តរា គន្ធន្តោយេវ មតោ។ តេ តំ
ទិស្វា បរិទេវិត្វា វុត្តនយេន មំសានិ គហេត្វា ខាទន្តា បក្កមីសុ។

តេសំ សោ បុត្តមំសាហារោ នវហិ ការណេហិ បដិកូលត្តា នេវ ធនាយ
ហោតិ, ន មទាយ, ន មណ្ឌនាយ, ន វិភូសនាយ, កេវលំ
កន្តារនិត្តរណត្តោយេវ ហោតិ។ កតមេហិ នវហិ ការណេហិ បដិកូលោតិ
ចេ? សជាតិមំសតាយ ញាតិមំសតាយ បុត្តមំសតាយ បិយបុត្តមំសតាយ
តរុណមំសតាយ អាមកមំសតាយ អភោគមំសតាយ អលោណតាយ
អដ្ឋបិតតាយាតិ។ ឯវញ្ញំ តេ នវហិ ការណេហិ បដិកូលំ តំ បុត្តមំសំ ខាទន្តា ន
សារត្តា គិទ្ធមានសា ហុត្វា ខាទីសុ, មជ្ឈត្តភារេយេវ បន និច្ឆន្តរាគបរិភោគ
បិតា ខាទីសុ។ ន អដ្ឋិញ្ញារុចម្មនិស្សិតជ្ជានានិ អបនេត្វា ជូលជូលំ វរមំសមេវ
ខាទីសុ, ហត្ថសម្បត្តំ មំសមេវ បន ខាទីសុ។ ន យាវទត្ថំ កណ្ឌប្បមាណំ កត្វា
ខាទីសុ, ថោកំ ថោកំ បន ឯកទិវសំ យាបនមត្តមេវ ខាទីសុ។ ន អញ្ញមញ្ញំ
មជ្ឈរាយត្តា ខាទីសុ, វិគតមច្ឆេរមលេន បន បរិសុទ្ធនេវ ចេតសា ខាទីសុ។ ន
អញ្ញំ កិញ្ញំ មិគមំសំ វា មោរមំសាទីនំ វា អញ្ញាតំ ខាទាមាតិ សម្មទ្គ្យា ខាទីសុ,
បិយបុត្តមំសភាវំ បន ជានន្តារំ ខាទីសុ។ ន “អហោ វត មយំ បុនបិ ឯវរូបំ
បុត្តមំសំ ខាទេយ្យាមា”តិ បត្តនំ កត្វា ខាទីសុ, បត្តនំ បន វីតិវត្តារំ ហុត្វា
ខាទីសុ។ ន “ឯត្ថកំ កន្តារេ ខាទិត្វា អវសិដ្ឋំ កន្តារំ អតិក្កម្ម លោណាម្ពិលាទិហិ
យោជេត្វា ខាទិស្សាមា”តិ សន្និធិ អកំសុ, កន្តារបរិយោសានេ បន “បុរេ
មហាជនោ បស្សតី”តិ ភូមិយំ វា និខណ្ឌីសុ, អគ្គិនា វា ឈាបយីសុ។ ន “កោចិ
អញ្ញោ អម្ពេ វិយ ឯវរូបំ បុត្តមំសំ ខាទិតុំ នលភតី”តិ មាណំ វា ធម្មំ វា អកំសុ,
និហតមាណា បន និហតធម្មា ហុត្វា ខាទីសុ។ “កី ឥមិនា អលោណាន
អនម្ពិលេន អដ្ឋបិតេន ទុគ្គន្ធនា”តិ ន ហិឡេត្វា ខាទីសុ, ហិឡនំ បន វីតិវត្តា
ហុត្វា ខាទីសុ។ ន “តុយ្ហំ ភាគោ មយ្ហំ ភាគោ តវ បុត្តោ មម បុត្តោ”តិ

អញ្ញាមញ្ញំ អតិមញ្ញីសុ។ សមគ្គា បន សម្មោទមាណា ហុត្វា ខាធិសុ។ ឥមំ នេសំ
ឯវុបំ និច្ឆន្ទរាគាធិបរិភោគំ សម្មស្សមាណោ សត្តា ភិក្ខុសង្ឃម្បី តំ ការណំ
អនុជាណាបេន្តោ តំ កី មញ្ញេ, ភិក្ខុវេ, អបិ នុតេ ទវាយ វា អាហារំ
អាហារេយ្យន្តិអាធិមាហា។ តត្ថ ទវាយ វា ភិអាធិនិវិសុទ្ធិមគ្គេ (វិសុទ្ធិ. ១.១៨)
វិត្តាវិតាណេវ។ កត្តាស្សាតិ និវត្តិណ្ណាវសេសស្ស កត្តាស្ស។

ឯវមេវ ខោតិ នវន្នំ ចាជិកុល្យានំ វសេន បិយបុត្តមំសសទិសោ កត្វា
ទដ្ឋព្ពោតិ អត្តោ។ កតមេសំ នវន្នំ? គមនចាជិកុល្យតាធិនំ។ គមនចាជិកុល្យតំ
បច្ឆវេក្ខន្តោបិ កតធឿការាហារំ បរិគ្គណ្ណាតិ, បរិយេសនចាជិកុល្យតំ
បច្ឆវេក្ខន្តោបិ,
បរិភោគនិធានអាសយបរិបក្កាបរិបក្កសម្មក្ខណានិស្សន្ធចាជិកុល្យតំ
បច្ឆវេក្ខន្តោបិ, តានិ បនេតានិ គមនចាជិកុល្យតាធិនិវិសុទ្ធិមគ្គេ (វិសុទ្ធិ.
១.២៩៤) អាហារចាជិកុល្យតានិទ្កេសេវិត្តាវិតាណេវ។ ឥតិ ឥមេសំ នវន្នំ
ចាជិកុល្យានំ វសេន បុត្តមំសូបមំ កត្វា អាហារោ បរិភូត្តិតព្ពោ។

យថា តេ ជាយម្បតិកា ចាជិកុល្យំ បិយបុត្តមំសំ ខាធិន្តា ន សារត្តា
គិទ្ធិមានសា ហុត្វា ខាធិសុ, មជ្ឈត្តភារេយេវ និច្ឆន្ទរាគបរិភោគេ បីតា ខាធិសុ,
ឯវំ និច្ឆន្ទរាគបរិភោគំ កត្វា បរិភូត្តិតព្ពោ។ យថា ច តេ ន អដ្ឋិញ្ញាវចម្មនិស្សិតំ
អបនេត្វា ជូលជូលំ វរមំសមេវ ខាធិសុ, ហត្ថសម្បត្តមេវ បន ខាធិសុ, ឯវំ
សុក្ខភត្តមទ្ធព្យញ្ញនាធិនិ បិដ្ឋិហត្ថេន អបជិត្តិបិទ្វា វដ្ឋកេនវិយ កុក្កុដេនវិយ
ច ឌីដិ អទស្សេត្វា តតោ តតោ សប្បិមំសាទិសំសដ្ឋវរភោជនំយេវ វិចិនិត្វា
អភុញ្ញន្តេន សីហេនវិយ សបទានំ បរិភូត្តិតព្ពោ។

យថា ច តេ ន យាវទត្ថំ កណ្ណាប្បមាណំ ខាធិសុ, ថោកំ ថោកំ បន
ឯកេកធិវសំ យាបនមត្តមេវ ខាធិសុ, ឯវមេវ អាហារហត្ថកាធិព្រាហ្មណានំ

អញ្ញាតវេនវិយ យាវទត្ថំ ឧទរាវេហកំ អភុញ្ញន្តេន ចតុន្នំ បញ្ចន្នំ វា
អាហោចានំ ឌីកាសំ វេបេត្វាវ ធម្មសេនាបតិជានិយ បរិភុញ្ញិតញ្ញោ។ សោ កិរ
បញ្ចចត្តាលីស វស្សានិ តិជ្ជមាណោ “បច្ឆាភត្តេ អម្ពិលុត្តារសមុដ្ឋាបកំ កត្វា
ឯកទិវសម្បិ អាហារំ ន អាហារេសិ”ន្តិវត្វា សីហនាទំ ននន្តោ ឥមំ គាថមាហា -

“ចត្តារោ បញ្ច អាហោបេ, អភុត្វា ឧទកំ បិវេ;
អលំ ដាសុវិហារាយ, បហិតត្ថស្ស ភិក្ខុនោ” តិ។ (ថេរគា. ៩៨៣);

យថា ច តេ ន អញ្ញមញ្ញំ មជ្ឈរាយន្តា ខាធិសុ, វិគតមលមន្ទេវេន បន
បរិសុទ្ធនេវ ចេតសា ខាធិសុ, ឯវមេវ បិណ្ឌាចាតំ លភិត្វា អមជ្ឈរាយិត្វា “ឥមំ
សត្តំ គណ្ណាន្តស្ស សត្តំ ទស្សមិ, ឧបឡំ គណ្ណាន្តស្ស ឧបឡំ, សចេ
គហិតារសេសោ ភវិស្សតិ, អត្តនា បរិភុញ្ញិស្សមី” តិ សារណីយធម្មេ បិតេនេវ
បរិភុញ្ញិតញ្ញោ។ យថា ច តេ ន “អញ្ញំ កិញ្ចិ មយំ មិគមំសំ វា មោរមំសាធិនំ វា
អញ្ញតរំ ខាធាមា” តិ សម្មជ្ឈា ខាធិសុ, បិយបុត្តមំសភារំ បន ជានន្តារ ខាធិសុ,
ឯវមេវ បិណ្ឌាចាតំ លភិត្វា “អហំ ខាធាមិ ភុញ្ញាមី” តិ អត្ថបលទ្ធិសម្មោហំ
អនុប្បនេត្វា “កតឡី ការាហារោ ន ជានាតិ ‘ចាតុមហាភូតិកកាយំ
វឡេមី’ តិ, កាយោបិ ន ជានាតិ ‘កតឡី ការាហារោ មំ វឡេតី’” តិ, ឯវំ សម្មោហំ
បហាយ បរិភុញ្ញិតញ្ញោ។ សតិសម្បជញ្ញវសេនាបិ ចេស អសម្ពុទ្ធនេវ ហុត្វា
បរិភុញ្ញិតញ្ញោ។

យថា ច តេ ន “អហោវត មយំ បុនបិ ឯវរុបំ បុត្តមំសំ ខាធយ្យាមា” តិ
បត្តនំ កត្វា ខាធិសុ, បត្តនំ បនវីតិវត្តាវ ហុត្វា ខាធិសុ, ឯវមេវ បណីតភោជនំ
លទ្ធា ‘អហោវតាហំ ស្វេបិ បុនទិវសេបិ ឯវរុបំ លកេយ្យំ’, លូខំ វា បនលទ្ធា
“ហិយ្យេវិយ មេ អន្ធព បណីតភោជនំ ន លទ្ធព” តិ បត្តនំ វា អនុសោចនំ វា
អកត្វា និត្តល្លោន -

“អតីតំ នានុសោចាមិ, នប្បជប្បាមិណគតំ;
បច្ចុប្បន្នេន យាបេមិ, តេន វណ្ណោ បសីទតី” តិ។ (ជា. ២.២២.៩០) -

ឥមំ ឌីវាទំ អនុស្សវន្តេន “បច្ចុប្បន្នេន យាបេស្សាមី” តិ បរិភុត្តោតព្ពោ។

យថា ច តេ ន “ឯត្ថកំ កន្តារេ ខាទិត្យា អវសិដ្ឋំ កន្តារំ អតិក្កម្ម
លោណម្ពីលាទីហិ យោដេត្យា ខាទិស្សាមា” តិ សន្និធិ អកំសុ,
កន្តារបរិយោសានេ បន “បុរេ មហាជនោ បស្សតី” តិ ភូមិយំ វា និខណ្ឌីសុ,
អគ្គិនា វា ឈាបយីសុ, ឯវមេវ -

“អន្ធានមថា ចាណំ,
ខាទនីយានំ អថាបិ វត្ថានំ;
លទ្ធា ន សន្និធិ កយិរា,
ន ច បរិត្តសេ តានិ អលកមាណោ” តិ។ (សុ. និ. ៩៣០); -

ឥមំ ឌីវាទំ អនុស្សវន្តេន ចតុសុ បច្ចយេសុ យំ យំ លភតិ, តតោ តតោ អត្តនោ
យាបនមត្តំ គហេត្យា, សេសំ សព្វហ្មចារីនំ វិស្សន្នេត្យា សន្និធិ បរិវន្តន្តេន
បរិភុត្តោតព្ពោ។ យថា ច តេ ន “កោចិ អញ្ញោ អម្ពេ វិយ ឯវរូបំ បុត្តមំសំ ខាទិតុ
នលភតី” តិ មានំ វា ធម្មំ វា អកំសុ, និហតមាណា បន និហតធម្មា ហុត្យា
ខាទីសុ, ឯវមេវ បណ្ឌិតកោជនំ លភិត្យា “អហាមស្មី លភី
ចីវរិបិណ្ឌាចាតាទិន” តិ ន មាណោ វា ធម្មោ វា កាតព្ពោ។ “នាយំ បព្ពដ្ឋា
ចីវរាទិហេតុ, អរហត្តហេតុ បនាយំ បព្ពដ្ឋា” តិ បច្ចវេក្ខិត្យា
និហតមានធម្មេនេវ បរិភុត្តោតព្ពោ។

យថា ច តេ “កី ឥមិនា អលោណេន អនម្ពីលេន អដ្ឋបិតេន ទុក្ខន្ទេនា” តិ
ហិឡេត្យា ន ខាទីសុ, ហិឡេនំ បន វីតិវត្ថា ហុត្យា ខាទីសុ, ឯវមេវ បិណ្ឌាចាតំ

លភិត្វា “ក៏ ឥមិនា អស្សុគោណភត្តសទិសេនលូខេននិរសេន,
សុវាណនោណិយំ តំ បក្ខិបថា” តិ ឯវំ បិណ្ឌាចាតំ វា “កោ ឥមំ ភុញ្ញិស្សតិ,
កាកសុនខាទីនំ ទេហី” តិ ឯវំ ឆាយកំ វា អហីឡេន្តេន -

“ស បត្តចាណីវិចរេន្តោ, អមូកោ មូកសម្មតោ;
អប្បំ ធានំ ន ហីឡេយ្យ, ធាតារំ ឆាវជានិយា” តិ។ (សុ. និ. ៧១៨); -

ឥមំ ឱវាទំ អនុស្សវន្តេន បរិភុញ្ញិតតោ។ យថា ច តេ ន “តុយ្ហំ ភាគោ, មយ្ហំ
ភាគោ, តវំ បុត្តោ មម បុត្តោ” តិ អញ្ញមញ្ញំ អតិមញ្ញិសុ, សមគ្គា បន,
សម្មោទមាណា ហុត្វា ខាទីសុ, ឯវមេវំ បិណ្ឌាចាតំ លភិត្វា យថា ឯកោ “កោ
តុម្ហាទិសានំ ទស្សតិ និក្ការណា ឧម្មារេសុ បក្ខលន្តានំ អាហិណ្ឌាន្តានំ
វិជាតមាតាបិ វេ ធាតត្ថំ ន មញ្ញតិ, មយំ បន គតគតជ្ជានេ បណីតានិ
ចីវរាទីនិ លភាមា” តិ សីលវន្តេ សព្វហ្មចារី អតិមញ្ញតិ, យំ សន្ធាយ វុត្ថំ -

“សោ តេន លាភសក្ការសិលោកេន អភិក្ខតោ បរិយាទិណ្ឌាចិត្តោ
អញ្ញោ បេសលេ ភិក្ខុ អតិមញ្ញតិ។ តញ្ញំ តស្ស, ភិក្ខុវេ, មោយបុរិសស្ស
ហោតិ ធីយវត្ថំ អហិតាយ ទុក្ខាយា” តិ (សំ. និ. ២.១៦១)។

ឯវំ កញ្ចំ អនតិមញ្ញិត្វា សព្វេហិ សព្វហ្មចារីហិ សទ្ធិសមគ្គេន
សម្មោទមាណេន ហុត្វា បរិភុញ្ញិតតំ។

បរិញ្ញាតេតិ ញាតបរិញ្ញា តីរណបរិញ្ញា បហានបរិញ្ញាតិ ឥមាហិ តីហិ
បរិញ្ញាហិ បរិញ្ញាតេ។ កេវំ? ឥធិ ភិក្ខុ “កតឡី កាវហារោ នាម អយំ
សវត្ថុកវសេន ឱជជ្ជមករូបំ ហោតិ, ឱជជ្ជមករូបំ កត្ត បដិហញ្ញតិ?
ជីវ្ហាបសាទេ, ជីវ្ហាបសាទោ កិន្និស្សិតោ? ចតុមហាភូតនិស្សិតោ។ ឥតិ ឱជជ្ជមកំ
ជីវ្ហាបសាទោ តស្ស បច្ចយានិ មហាភូតានីតិ ឥមេ ធម្មា រូបក្ខន្ធនាម, តំ

បរិគ្គណ្ឌតោ ឧប្បន្នា ជស្សបញ្ចមកា ធម្មា ចត្តារោ អរូបក្ខន្ធា។ ឥតិ សព្វេបិមេ
បញ្ចក្ខន្ធា សង្ខេបតោ នាមរូបមត្តំ ហោតិ"តិ បដាសាតិ។ សោតេ ធម្ម
សរសលក្ខណតោ វវត្តបេត្វា តេសំ បច្ចយំ បរិយេសន្តោ អនុលោមបដិលោមំ
បដិច្ចសមុប្បាទំ បស្សតិ។ ឯត្តាវតានេន កតឡី ការាហារមុខេន សប្បច្ចយស្ស
នាមរូបស្ស យាថាវតោ ទិដ្ឋត្តា កតឡី ការាហារោ ញាតបរិញ្ញាយ បរិញ្ញាតោ
ហោតិ។ សោតេនេវ សប្បច្ចយំ នាមរូបំ អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តាតិ តីណិលក្ខណានិ
អាហារេត្វា សត្តន្នំ អនុបស្សនានំ វសេន សម្មសតិ។ ឯត្តាវតានេន សោ
តិលក្ខណាបដិវេធសម្មសនញ្ញាណសង្ខាតាយ តីរណាបរិញ្ញាយ បរិញ្ញាតោ
ហោតិ។ តស្មីយេវ នាមរូបេ ធន្តរាគាវកឡនេន អនាគាមិមគ្គេន បរិជានតា
បហានបរិញ្ញាយ បរិញ្ញាតោ ហោតិតិ។

បញ្ចកាមគុណិកោតិ បញ្ចកាមគុណាសម្ពុរោ រាគោ បរិញ្ញាតោ ហោតិ។
ឯត្ត បន តិស្សោ បរិញ្ញា ឯកបរិញ្ញា សត្តបរិញ្ញា មូលបរិញ្ញាតិ។ កតមា
ឯកបរិញ្ញា? យោ ភិក្ខុ ជីវ្ហាទ្វារេ ឯករសតណ្ហំ បរិជានាតិ, តេន
បញ្ចកាមគុណិកោ រាគោ បរិញ្ញាតោវ ហោតិតិ។ កស្មា? តស្សយេវ តត្ថ
ឧប្បជ្ឈនតោ។ សាយេវ ហិ តណ្ហា ចក្ខុទ្វារេ ឧប្បន្នា រូបរាគោ នាម ហោតិ,
សោតទ្វារាទីសុ ឧប្បន្នា សទ្ធកាគាយោ។ ឥតិ យថា ឯកស្សេវ ចោរស្ស
បញ្ចមគ្គេ បានតោ ឯកស្មី មគ្គេ គហេត្វា សីសេ ជិន្នេ បញ្ចបិ មគ្គា ខេមា
ហោតិ, ឯវំ ជីវ្ហាទ្វារេ រសតណ្ហាយ បរិញ្ញាតាយ បញ្ចកាមគុណិកោ រាគោ
បរិញ្ញាតោ ហោតិតិ អយំ ឯកបរិញ្ញា នាម។

កតមា សត្តបរិញ្ញា? បត្តេ បក្ខិត្តបិណ្ឌាចាតស្មីញ្ញំ ឯកស្មីយេវ
បញ្ចកាមគុណិការាគោ លព្ភតិ។ កថំ? បរិសុទ្ធី តាវស្ស វណ្ណំ ឱលោកយតោ
រូបរាគោ ហោតិ, ឧណ្ហោ សប្បិម្ពិ តត្ថ អាសិញ្ញេន បដបជាតិ សន្នោ ឧដ្ឋហតិ,

តថាវុបំ ខាទនីយំ វា ខាទន្តស្ស មុរុមុរុតិ សន្នោ ឧប្បជ្ជតិ, តំ អស្សាទយតោ
សន្នរាគោ។ ជីវកាទិវសគន្ធិំ អស្សាទន្តស្ស គន្ធជារាគោ, សាទុរសវសេន
រសរាគោ។ មុនុកោជនំ ជស្សវន្តន្តិ អស្សាទយតោ ដោជ្ជព្ភរាគោ។ ឥតិ ឥមស្មី
អាហារេ សតិសម្មជញ្ញេន បរិគ្គហេត្វា និច្ចន្ទរាគបរិភោគេន បរិភុត្តេ សញ្ញាបិ
សោ បរិញ្ញាតោ ហោតីតិ អយំ សត្តបរិញ្ញា នាម។

កតមា មូលបរិញ្ញា? បញ្ចកាមគុណិករាគស្ស ហិ កតឡី កាហារាហោ
មូលំ។ កស្មា? តស្មី សតិ តស្សប្បត្តិតោ។ ព្រាហ្មណាតិស្សភយេ កិវ ធានស
វស្សានិ ជាយម្បតិកានំ ឧបនិជ្ឈានចិត្តំ នាម នាហោសិ។ កស្មា?
អាហារមន្តតាយ។ ភយេ បន រូបសន្តេ យោជនសតិកោ តម្កបណ្ឌីទីតោ
នារកានំ ជាតមម្ព័លេហិ ឯកមម្ព័លោ អហោសិ។ ឥតិ មូលភូតេ អាហារេ
បរិញ្ញាតេ បញ្ចកាមគុណិកោ រាគោ បរិញ្ញាតោ ហោតីតិ អយំ មូលបរិញ្ញា
នាម។

នត្ថិ តំ សំយោជនន្តិ តេន រាគេន សទ្ធិំ បហានេកជ្ជតាយ បហីនត្តា នត្ថិ។
ឯវមយំ ទេសនា យាវ អនាគាមិមគ្គា កថិតា។ “ឯត្ថកេន បន មា វោសានំ
អាបជ្ជិស្វ” តិ ឯតេសំយេវ រូបាទីនំ វសេន បញ្ចាសុ ខន្ធសុ វិបស្សនំ វឡេត្វា យាវ
អរហត្តា កថេតុំ វជ្ជតីតិ។ បឋមាហារា (និដ្ឋិតោ)។

ទុតិយេ និច្ចម្មាតិ ខុរតោ បដ្ឋាយ យាវ សិទ្ធិមូលា សកលសរីរតោ
ឧទ្ធាលីតចម្មា កីសុករាសិវណ្ណា។ កស្មា បន អញ្ចំ ហត្ថិអស្សគោណាទិឧបមំ
អគហេត្វា និច្ចម្មការូបមា គហិតាតិ? តិ តិ ក្ខិតុំ អសមត្ថភាវីធិបនត្ថំ។
មាតុកាមោ ហិ ឧប្បន្នំ ទុក្ខវេទនំ តិ តិ ក្ខិតុំ អធិវាសេតុំ ន សក្កោតិ, ឯវមេវ
ជស្សហារា អពលោ ទុព្ភលោតិ ទស្សនត្ថំ សទិសមេវ ឧបមំ អាហារិ។ កុដ្ឋន្តិ
សិលាកុដ្ឋាទីនំ អញ្ញាតរំ។ កុដ្ឋនិស្សិតា ចាលា នាម

ឧណ្ណានិក្ខេបសម្ពុទ្ធសិក្ខាបទយោ។ រុក្ខនិស្សិតាតិ ឧទ្ធាលិដ្ឋ័ចាណកាធយោ។
ឧទកនិស្សិតាតិ មជ្ជសុំសុមារាធយោ។ អាគាសនិស្សិតាតិ
ខំសមកសកាកកុលលាធយោ។ ខាធយុទ្ធីលុញ្ចិត្វា ខាធយុទ្ធី។ សា តស្មី
តស្មី ហ្នានេ តំ តំហ្នានសន្និស្សយមូលំកំ ចាណាខាធនភយំ សម្មស្សមាធា នេ
អត្តនោ សក្ការសម្មាណំ, ន បិដ្ឋបរិកម្មសរីរសម្មាហនឧណ្ណាធកានិ ឥច្ឆតិ,
ឯវមេវ ភិក្ខុ ជស្សហារមូលកំ កិលេសចាណាកខាធនភយំ សម្មស្សមាធា
តេភូមកជស្សេន អនត្ថិកោ ហោតិ។

ជស្សេ, ភិក្ខុវេ, អាហារេ បរិញ្ញាតេតិ តីហិ បរិញ្ញាហិ បរិញ្ញាតេ។ ឥធាបិ
តិស្សោ បរិញ្ញា។ តត្ថ “ជស្សោ សម្មារក្ខន្ធោ, តំសម្មយុត្តា វេទនា
វេទនាក្ខន្ធោ, សញ្ញា សញ្ញាក្ខន្ធោ, ចិត្តំ វិញ្ញាណក្ខន្ធោ, តេសំ វត្តារម្មណានិ
រូបក្ខន្ធោ” តិ ឯវំ សប្បច្ចយស្ស នាមរូបស្ស យាថាវតោ ធស្សនំ ញាតបរិញ្ញា។
តត្ថេវ តិលក្ខណំ អាហារេត្វា សត្តន្តំ អនុបស្សនានំ វសេន អនិច្ចាធិតោ
តុលនំ តីរណាបរិញ្ញា។ តស្មីយេវ បន នាមរូបេ ធន្តរាគនិក្ខឡនោ
អរហត្តមគ្គោ បហានបរិញ្ញា។ តិស្សោ វេទនាតិ ឯវំ ជស្សហារេ តីហិ
បរិញ្ញាហិ បរិញ្ញាតេ តិស្សោ វេទនា បរិញ្ញាតាវ ហោន្តិ តម្បុលកត្តា
តំសម្មយុត្តត្តា ច។ ឥតិ ជស្សហារវសេន ទេសនា យាវ អរហត្តា កថិតា។
ទុតិយាហារោ។

តតិយេ អម្ពរកាស្មុតិ អម្ពរានំ កាសុ។ កាស្មុតិ វាសិបិ វុច្ឆតិ អាវាដាបិ។

“អម្ពរកាស្មុ អបវេ ដុណន្តិ,
នរា រុទន្តា បរិទឡកត្តា;
ភយញ្ចិ មំវិន្ទតិ សូត ទិស្វា,
បុច្ឆាមិ តំ មាតលិ ទេវសារជី” តិ។ (ជា. ២.២២.៤៦២); -

ឯត្ថ រាសី “កាស្យ” តិ វុត្តោ។

“កិច្ច សន្តរមាធនោ, កាស្យំ ខនសិ សារដី” តិ? (ជា. ២.២២.៣)។ -

ឯត្ថ អាវាដោ។ ឥធាបិ អយមេវ អធិប្បតោ។ សាធិកចោវិសាតិ
អតិវេកចោវិសា បញ្ចាតនប្បមាលោ។ វីតច្ចិកានំ វីតជូមាទន្តិ ឯតេនស្ស
មហាបរិឡាហតំ ធស្សេតិ។ ជាលាយ វា ហិ ជូមេ វា សតិ វាតោ សមុដ្ឋាតិ,
បរិឡាហោ មហា ន ហោតិ, តទភាវេ វាតាភាវតោ បរិឡាហោ មហា ហោតិ។
អារកាវស្សាតិ ទូរេយេវ ភវេយ្យ។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ ឥទំ ឱបម្មសំសន្នំ - អង្គារកាស្យ វិយ ហិ តេភូមកវន្តំ
ទដ្ឋព្ភំ។ ជីវិតុកាមោ បុរិសោ វិយ វដ្ឋនិស្សិតោ ពាលបុទុដ្ឋនោ។ ទ្វេ ពលវន្តោ
បុរិសា វិយ កុសលាកុសលកម្មំ។ តេសំ តំ បុរិសំ នាធាពាហាសុ គហេត្វា
អង្គារកាស្យំ ឧបកឡនកាលោ វិយ បុទុដ្ឋនស្ស កម្មាយូហានកាលោ។ កម្មញ្ញិ
អាយូហិយមាទមេវ បដិសន្ធិ អាកឡតិ នាម។ អង្គារកាស្យនិទានំ ទុក្ខំ វិយ
កម្មនិទានំ វដ្ឋទុក្ខំ វេទិតព្ភំ។

បរិញ្ញាតេតិ តីហិ បរិញ្ញាហិ បរិញ្ញាតេ។ បរិញ្ញាយោជនា បនេត្ត ជស្សេ
វុត្តនយេនេវ វេទិតព្ភា។ តិស្សេវា តណ្ហាតិ កាមតណ្ហា ភវតណ្ហា
វិភវតណ្ហាតិ ឥមា បរិញ្ញាតា ហោន្តិ។ កស្មា? តណ្ហាមូលកត្តា
មនោសញ្ចេតនាយ។ ន ហិ ហេតុម្ហិ អប្បហិ នេ ជលំ បហិយតិ។ ឥតិ
មនោសញ្ចេតនាហារវសេនបិ យាវ អវហត្តា ទេសនា កថិតា។
តតិយាហារោ។

ចតុត្ថ អាគុចារិទ្ធិ ចាបចារី ឆោសការកំ។ កង់សោ បុរិសោតិ សោ
បុរិសោ កង់ត្រតោ, កី យាបេតិ, ន យាបេតិ តិ បុច្ឆតិ? តថេវ ទេវ ជីវតិ យថា
បុព្វេ, ឥនាធិបិ តថេវ ជីវតិ។

ឯវមេវ ខោតិ ឥនាធិ ឥទំ ឱបម្ពសំសន្តំ - រាជារិយ ហិ កម្ពំ ទដ្ឋតំ,
អាគុចារី បុរិសោរិយ វដ្ឋសន្និស្សិតោ ពាលបុព្វដ្ឋនោ, ឥណ្ឌិ សត្តិសតានិរិយ
បដិសន្ធិវិញ្ញាណំ, អាគុចារី បុរិសំ “តិហិ សត្តិសតេហិ ហនថា” តិ រញ្ញា
អាណាត្តកាលោរិយ កម្មរញ្ញា វដ្ឋសន្និស្សិតបុព្វដ្ឋនំ គហេត្វា បដិសន្ធិយំ
បក្ខិបនកាលោ។ តត្ថ កិញ្ញាបិ ឥណ្ឌិ សត្តិសតានិរិយ បដិសន្ធិវិញ្ញាណំ,
សត្តិសុ បន ទុក្ខំ នត្តិ, សត្តិហិ បហាជវណាមូលកំ ទុក្ខំ, ឯវមេវ បដិសន្ធិយម្យ
ទុក្ខំ នត្តិ, ទិន្នាយ បន បដិសន្ធិយា បវត្ថេ វិចាកទុក្ខំ សត្តិបហាជវណាមូលកំ
ទុក្ខំរិយ ហោតិ។

បរិញ្ញាតេតិ តិហេវ បរិញ្ញាហិ បរិញ្ញាតេ។ ឥនាធិ បរិញ្ញាយោជនា
ជស្សាហារេ វុត្តនយេនេវ វេទិតញ្ញា។ ឆាមរូបន្តិវិញ្ញាណាបច្ចយា ឆាមរូបំ។
វិញ្ញាណាស្មិញ្ញា បរិញ្ញាតេ តំ បរិញ្ញាតមេវ ហោតិ តម្កលកត្តា សហុប្បន្នត្តា
ច។ ឥតិវិញ្ញាណាហារវសេនបិ យាវ អរហត្តា ទេសនា កថិតាតិ។
ចតុត្តាហារោ។ តតិយំ។

៤. អត្ថិរាគសុត្តវណ្ណនា

២៤. ចតុត្ថ រាគោតិអាធិនិ លោកស្សេវ ឆាមាធិ។ សោ ហិ រញ្ញានវសេន
រាគោ, នន្ទនវសេន នន្ទិ, តណ្ហាយនវសេន តណ្ហាតិ វុច្ឆតិ។ បតិដ្ឋិតំ តត្ថ
វិញ្ញាណំវិរុទ្ធាន្តិ កម្ពំ ជវាបេត្វា បដិសន្ធិអាគម្ពនសមត្ថតាយ បតិដ្ឋិតញ្ញោវ
វិរុទ្ធាញ្ញា។ យត្តាតិ តេក្ខមកវដ្ឋេ ភុម្មំ, សព្វត្ថ វា បុរិមបុរិមបទេ ឯតំ ភុម្មំ។ អត្ថិ

តត្ថ សង្ខារានំ វុទ្ធិតិ ឥទំ ឥមស្មី វិចាករេន្តេ បិតស្ស អាយតិវដ្តហេតុកេ សង្ខារេ
សន្ធាយ វុត្តំ។ យត្ថ អត្ថិ អាយតី បុណ្ណវាភិនិព្វត្តិ តិ យស្មី ហានេ អាយតី
បុណ្ណវាភិនិព្វត្តិ អត្ថិ។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ ឥទំ ឱបម្មសំសន្ននំ - រជកចិត្តការាវិយ ហិ
សហកម្មសម្ភារំ កម្មំ, ជលកភិត្តិទុស្សបជាវិយ តេក្ខមករដ្ឋំ។ យថា
រជកចិត្តការា បរិសុទ្ធសុ ជលកាធិសុ រូបំ សមុជ្ជាបេន្តិ, ឯវមេវ
សសម្ភារកកម្មំ ភវេសុ រូបំ សមុជ្ជាបេតិ។ តត្ថ យថា អកុសលេន ចិត្តការេន
សមុជ្ជាបិ តំ រូបំ វិរូបំ ហោតិ ទុស្សណ្ឌំ តំ អមនាបំ, ឯវមេវ ឯកទ្វេ កម្មំ
ករោន្តោ ព្រាណាវិប្បយុត្តេន ចិត្តេន ករោតិ, តំ កម្មំ រូបំ សមុជ្ជាបេន្តិ ចក្ខាធិនំ
សម្បត្តិ អទត្វា ទុព្វណ្ឌំ ទុស្សណ្ឌំ តំ មាតាបិតុនម្បិ អមនាបំ រូបំ សមុជ្ជាបេតិ។
យថា បន កុសលេន ចិត្តការេន សមុជ្ជាបិ តំ រូបំ សុរូបំ ហោតិ សុសណ្ឌំ តំ
មនាបំ, ឯវមេវ ឯកទ្វេ កម្មំ ករោន្តោ ព្រាណាសម្បយុត្តេន ចិត្តេន ករោតិ, តំ
កម្មំ រូបំ សមុជ្ជាបេន្តិ ចក្ខាធិនំ សម្បត្តិ ទត្វា សុវណ្ណំ សុសណ្ឌំ តំ
អលង្កតបដិយត្តំ វិយ រូបំ សមុជ្ជាបេតិ។

ឯត្ថ ច អាហារំ វិញ្ញាណេន សទ្ធិ សទ្ធិបិទ្វា អាហារនាមរូបានំ អន្តរេ ឯកោ
សន្និ, វិចាករិធិ នាមរូបេន សទ្ធិបិទ្វា នាមរូបសង្ខារានំ អន្តរេ ឯកោ សន្និ,
សង្ខារានព្វា អាយតិភវស្ស ច អន្តរេ ឯកោ សន្និ វេទិតព្ពោ។

ក្ខជាតារន្តិ ឯកកណ្ឌិកំ តាហាបេត្វា កតំ អការំ។ ក្ខជាតារសាលាតិ ទ្វេ
កណ្ឌិកេ គហេត្វា កតសាលា។ ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ ឱណាសវស្ស កម្មំ
សូរិយរស្មិសមំ វេទិតព្ពំ។ សូរិយរស្មិ បន អត្ថិ, សា កេវលំ បតិជ្ជាយ អភាវេន
អប្បតិជ្ជា នាម ជាតា, ឱណាសវស្ស កម្មំ នត្តិតាយ ឯវ អប្បតិជ្ជំ។ តស្ស ហិ
កាយាធយោ អត្ថិ, តេហិ បន កតកម្មំ កុសលាកុសលំ នាម ន ហោតិ,

កិរិយមត្ត ឫត្វា អវិចាកំ ហោតិ។ ឯវមស្ស កម្មំ នត្ថិតាយ ឯវ អប្បតិដ្ឋំ នាម
ជាតន្តិ។ ចតុត្ថំ។

៥. នករសុត្តវណ្ណនា

៦៥. បញ្ចមេ នាមរូបេ ខោសតិវិញ្ញាណន្តិ ឯត្ថ “សម្ពាវេសុ សតិ
វិញ្ញាណ”ន្តិ ច “អវិជ្ជាយ សតិ សម្ពាវា”តិ ច វត្ថុពុំ កវេយ្យ, តទុកយម្បិ ន វុត្ថំ។
កស្មា? អវិជ្ជាសម្ពាវា ហិ តតិយោកវោ, តេហិ សទ្ធិ អយំ វិបស្សនា ន
យជីយតិ។ មហាបុរិសោ ហិ បច្ចុប្បន្នបញ្ចវេការវសេន អភិនិវេជ្ជាតិ។

ននុ ច អវិជ្ជាសម្ពាវេសុ អធិដ្ឋេសុ ន សក្កា ពុទ្ធន ភវិតុន្តិ។ សច្ចំ ន សក្កា,
ឥមិនា បន តេ ភវឧបាទានតណ្ហាវសេន ធិជ្ជាវ។ តស្មា យថា នាម គោធំ
អនុពន្ធន្តោ បុរិសោ តំ ក្ខបំ បរិជ្ជំ ធិស្វា ឌីតិវត្វា បរិជ្ជជ្ជានំ ខណិវត្វា គោធំ
គហេត្វា បក្កមេយ្យ, ន បរភាគំ ខនេយ្យ, កស្មា? កស្សចិ នត្ថិតាយ។ ឯវ
មហាបុរិសោ គោធំ អនុពន្ធន្តោ បុរិសោ វិយ ពោធិបល្លង្កេ និសិដ្ឋោ
ជរាមរណតោ បដ្ឋាយ “ឥមស្ស អយំ បច្ចយោ, ឥមស្ស អយំ បច្ចយោ”តិ
បរិយេសន្តោ យាវ នាមរូបធម្មានំ បច្ចយំ ធិស្វា តស្សចិ បច្ចយំ បរិយេសន្តោ
វិញ្ញាណមេវ អទ្ទស។ តតោ “ឯត្ថកោ បញ្ចវេការភវវសេន សម្មសនបាវោ”តិ
វិបស្សនំ បដិធិវត្ថុសិ, បរតោ តុច្ចក្ខបស្ស អភិន្នជ្ជានំ វិយ អវិជ្ជាសម្ពាវា ធូយំ
អត្ថិ, តទេតំ ហេជ្ជាវិបស្សនាយ គហិតត្វា ចាជិយេក្កំ សម្មសន្ធបកំ ន
ហោតីតិ ន អគ្គហោសិ។

បច្ចុប្បន្នតីតិ បដិធិវត្ថុតិ។ កតមំ បនេត្ថ វិញ្ញាណំ បច្ចុប្បន្នតីតិ?
បដិសន្ធិវិញ្ញាណម្បិ វិបស្សនាវិញ្ញាណម្បិ។ តត្ថ បដិសន្ធិវិញ្ញាណំ បច្ចយតោ
បដិធិវត្ថុតិ, វិបស្សនាវិញ្ញាណំ អារម្មណតោ។ ឧកយម្បិ នាមរូបំ នាតិក្កមតិ,

នាមរូបតោ បរំ ន គច្ឆតិ។ ឯត្តាវតា ជាយេថ វាតិអាទីសុ វិញ្ញាណោ នាមរូបស្ស
បច្ចយេ ហោន្តេ, នាមរូបេ វិញ្ញាណស្ស បច្ចយេ ហោន្តេ, ធួសុបិ
អញ្ញមញ្ញបច្ចយេសុ ហោន្តេសុ ឯត្តកេន ជាយេថ វា ឧបបន្នេថ វា។ ឥតោ ហិ បរំ
កិមញ្ញំ ជាយេថ វា ឧបបន្នេថ វា, ននុ ឯតទេវ ជាយតិ ច ឧបបន្នេតិ ចាតិ?

ឯវំ សធូរិ អបរាបរតុតិបជិសន្តិហិ បញ្ច បទានិ ទស្សេត្វា បុន តំ ឯត្តាវតាតិ
វុត្តមត្តំ និយ្យាតេន្តោ យទិទំ នាមរូបបច្ចយាវិញ្ញាណំ, វិញ្ញាណបច្ចយា
នាមរូបន្តិវត្វា តតោ បរំ អនុលោមបច្ចយាការវសេនវិញ្ញាណបច្ចយា
នាមរូបមូលកំ អាយតិជរាមរណំ ទស្សេត្តុំ នាមរូបបច្ចយា
សឡាយតនន្តិអាទិមាហ។

អញ្ញាសន្តិ មគ្គស្សេវ វេវចនំ។ ឧទ្ទាបវន្តន្តិ អាបតោ ឧគ្គតត្តា ឧទ្ទាបន្តិ
លទ្ធកោហារេន ចាការវត្ថុនា សមម្ពាគតំ។ រមណីយន្តិ សមម្ពា ចតុន្នំ ទ្វារាទំ
អព្ពន្ធរេ ច នាគាភណ្ឌានំ សម្បត្តិយា រមណីយំ។ មាបេហិតិ មហាជនំ
បេសេត្វា វាសំ កាវេហិ។ មាបេយ្យាតិ វាសំ កាវេយ្យ។ កាវេន្តោ ច បឋមំ
អជ្ឈាវស មនុស្សកោដិយោ បេសេត្វា “សម្បណ្ណ”ន្តិ បុច្ឆិត្វា “ន តាវ
សម្បណ្ណ”ន្តិ វុត្តេ អបរាទិ បញ្ចកុលានិ បេសេយ្យ។ បុន បុច្ឆិត្វា “ន តាវ
សម្បណ្ណ”ន្តិ វុត្តេ អបរាទិ បញ្ចបញ្ញាសកុលានិ បេសេយ្យ។ បុន បុច្ឆិត្វា “ន តាវ
សម្បណ្ណ”ន្តិ វុត្តេ អបរាទិ តីស កុលានិ បេសេយ្យ។ បុន បុច្ឆិត្វា “ន តាវ
សម្បណ្ណ”ន្តិ វុត្តេ អបរំ កុលសហស្សំ បេសេយ្យ។ បុន បុច្ឆិត្វា “ន តាវ
សម្បណ្ណ”ន្តិ វុត្តេ អបរាទិ ឯកាទសនហុតានិ កុលានិ បេសេយ្យ។ បុន បុច្ឆិត្វា
“ន តាវ សម្បណ្ណ”ន្តិ វុត្តេ អបរាទិ ចតុរាសីតិកុលសហស្សានិ បេសេយ្យ។ បុន
“សម្បណ្ណ”ន្តិ បុច្ឆិតេ, “មហារាជ, កី វនេសិ? មហាន្តំ នគរំ អសម្ពាធំ, ឥមិនា
នយេន កុលានិ បេសេត្វា ន សក្កា បូរេតុំ, ភេរី បន ចរាបេត្វា ‘អម្ពា កំ នគរំ

ឥមាយ ច ឥមាយ ច សម្បត្តិយា សម្បត្តិ, យេ តត្ថ វសិគុកាមា, យថាសុខំ
គច្ឆន្តិ, ឥមញ្ញមញ្ញា បរិហារំ លភិស្សន្តិ'តិ នគរស្ស ចេវ វណ្ណំ លោកស្ស ច
បរិហារលាភំ ឃោសាបេថា"តិ វទេយ្យ។ សោ ឯវំ ករេយ្យ។ តតោ មនុស្សា
នគរគុណាញោ បរិហារលាភញ្ញា សុត្វា សព្ពទិសាហិ សមោសវិត្វា នគរំ
បូរេយ្យំ។ តំ អបរេន សមយេន ឥទ្ធកោ អស្ស ជីតញ្ញា។ តំ សន្ទាយ តទស្ស
នគរំ អបរេន សមយេន ឥទ្ធកោ ជីតញ្ញាតិអាទិ វុត្តំ។

តត្ថ ឥទ្ធន្តិ សមិទ្ធិ សុភិក្ខុំ។ ជីតន្តិ សព្ពសម្បត្តិហិ បុប្ផតំ។ ពាហុជញ្ញន្តិ
ពាហុហិ ញាតត្ថំ, ពាហុជនានំ ហិតំ វា។ “ពាហុជន”ន្តិបិ ចាថោ។ អាភិណ្ណាមនុស្សន្តិ
មនុស្សហិ អាភិណ្ណំ និរន្តរំ ដុដ្ឋំ។ វុឡិវេបុល្លប្បត្តន្តិ វុឡិវប្បត្តញ្ញោ
វេបុល្លប្បត្តញ្ញោ, សេដ្ឋការញ្ញោ វិបុលភារញ្ញោ បត្តំ, ទសសហស្សចក្កវាឡោ
អគ្គនគរំ ជាតន្តិ អត្ថោ។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ ឥទំ ឱបម្មសំសន្ធនំ - អរញ្ញបវនេ ចរមានបុរិសោ វិយ ហិ
ធិបត្តរចាទមូលតោ បដ្ឋាយ ចារមិយោ បូរយមាណោ មហាបុរិសោ ទដ្ឋញ្ញោ,
តស្ស បុរិសស្ស បុព្វកេហិ មនុស្សហិ អនុយាតមគ្គទស្សនំ វិយ
មហាសត្តស្ស អនុបុព្វេន ពោធិបល្លង្កេ និសិទ្ធស្ស បុព្វភាគេ អដ្ឋង្គិកស្ស
វិបស្សនាមគ្គស្ស ទស្សនំ, បុរិសស្ស តំ ឯកបទិកមគ្គំ អនុគច្ឆតោ អបរភាគេ
មហាមគ្គទស្សនំ វិយ មហាសត្តស្ស ឧបវិវិបស្សនាយ ចិណ្ណាន្តេ
លោកុត្តរមគ្គទស្សនំ, បុរិសស្ស តេនេវ មគ្គេន គច្ឆតោ បុរតោ នគរទស្សនំ
វិយ តថាគតស្ស និព្វាននគរទស្សនំ, ពហិនគរំ បនេត្ថ អញ្ញេន ទិដ្ឋំ, អញ្ញេន
មនុស្សវាសំ កតំ, និព្វាននគរំ សត្តា សយមេវ បស្សិ, សយំ វាសមកាសិ។
តស្ស បុរិសស្ស ចតុន្នំ ឆ្វារានំ ទិដ្ឋកាលោ វិយ តថាគតស្ស ចតុន្នំ មគ្គានំ
ទិដ្ឋកាលោ, តស្ស ចតុហិ ឆ្វារេហិ នគរំ បរិដ្ឋកាលោ វិយ តថាគតស្ស ចតុហិ

មគ្គេហិ និព្វានំ បរិដ្ឋកាលោ, តស្ស នគរពុទ្ធវេ ភណ្ណាវុត្តានកាលោវិយ
តថាគតស្ស បច្ឆវេ ក្ខណាញាលោន បរោបណ្ណាសកុសលធម្មវុត្តានកាលោ។
នគរស្ស អការករណត្ថំ កុលបរិយេសនកាលោវិយ សត្ត ជលសមាបត្តិតោ
វុដ្ឋាយ វេនេយ្យសត្តេ វោលោកនកាលោ, តេន បុរិសេន យាចិតស្ស រញ្ជោ ឯកំ
មហាកុដុម្ពិកំ ទិដ្ឋកាលោវិយ មហាព្រហ្មនា យាចិតស្ស ភគវតោ
អញ្ញាសិកោណ្ណញត្ថំ ទិដ្ឋកាលោ, រញ្ជោ មហាកុដុម្ពិកំ បក្កោសាបេត្វា
“នគរវាសំ ករោហិ”តិ បហិតកាលោវិយ ភគវតោ ឯកស្មី បច្ឆាភត្តេ
អជ្ឈាសយោជនមគ្គំ គន្ធា អាសាទ្ធិបុណ្ណាមទិវសេ ពារាណាសិយំ ឥសិបតនំ
បរិសិត្វា ថេរំ កាយសក្ខី កត្វា ធម្មំ ទេសិតកាលោ, មហាកុដុម្ពិកេន អជ្ឈាស
បុរិសកោជិយោ គហេត្វា នគរំ អជ្ឈាវុដ្ឋកាលោវិយ តថាគតេន ធម្មចក្កេ
បរត្ថិតេ ថេរស្ស អជ្ឈាសហិ ព្រហ្មកោជិហិ សទ្ធិ សោតាបត្តិជលេ
បតិដ្ឋិតកាលោ, ឯវំ និព្វាននគរំ បឋមំ អាវាសិតំ, តតោ សម្មុណ្ណំ នគរន្តិ
បុច្ឆិត្វា ន តាវាតិ វុត្តេ បញ្ច កុលានិ អាទិ កត្វា យាវ
ចតុរាសីតិកុលសហស្សបេសនំវិយ តថាគតស្ស បញ្ចមទិវសតោ បដ្ឋាយ
អនត្តលក្ខណសុត្តាទីនិ ទេសេត្វា បញ្ចវគ្គិយេ អាទិ កត្វា យសបមុខា
បញ្ចបណ្ណាស កុលបុត្តា, តីស ភទ្ធវគ្គិយា, សហស្សបុរាណាជជិលា,
ពិម្ពិសារបមុខានិ ឯកាទសបុរិសនហុតានិ, តិរោកុដ្ឋានុមោទនេ
ចតុរាសីតិសហស្សនីតិ ឯត្ថកស្ស ជនស្ស អរិយមគ្គំ ឌីតាវេត្វា និព្វាននគរំ
បេសិតកាលោ, អថ តេន នយេន នគរេ អប្បរិយមាទេ ភេរី ចរាបេត្វា នគរស្ស
វណ្ណាយោសនំ កុលានំ បរិហារលាភយោសនំវិយ ច មាសស្ស អដ្ឋទិវសេ តត្ថ
តត្ថ និសីទិត្វា ធម្មកថិកានំ និព្វានវណ្ណស្ស ថេរំ និព្វានប្បត្តានំ
ជាតិកត្តារាទិនិត្តរណានិសំសស្ស ច យោសនំ, តតោ សព្ពទិសាហិ អាគត្វា
មនុស្សានំ នគរសមោសរណំវិយ តត្ថ តត្ថ ធម្មកថំ សុត្វា តតោ តតោ

និក្ខមិត្តា បញ្ចុដ្ឋំ អាទិ កត្វា អនុលោមបដិបទំ បដិបន្នានំ អបរិមាណានំ
កុលបុត្តានំ និព្វានសមោសរណំ ទដ្ឋព្ភំ។

បុរាណំ មគ្គន្តិ អរិយំ អដ្ឋន្តិកំ មគ្គំ។ អយញ្ញំ អរិយមគ្គោ បវារណាសុត្ត
(សំ. និ. ១.២១៥) អវត្តមានកដ្ឋន “អនុប្បន្នមគ្គោ” តិ វុត្តោ, ឥមស្មី សុត្ត
អវត្តញ្ញនដ្ឋន “បុរាណមគ្គោ” តិ។ ព្រហ្មចរិយន្តិ សិក្ខត្តយសង្កបំ
សកលសាសនំ។ ឥន្ទន្តិ ឈានស្សនេន សមិទ្ធិំ សុភិក្ខុំ។ ដីតន្តិ
អភិញ្ញាភវណោហិ បុប្ផតំ។ វិត្តាវិកន្តិ វិត្តិណ្ណំ។ ពាហុជញ្ញន្តិ ពាហុជនវិញ្ញេយ្យំ។
យាវ នេវមនុស្សហិ សុប្បកាសិតន្តិ យាវ ទសសហស្សចក្កវាឡេ
នេវមនុស្សហិ បរិច្ឆេទោ អត្ថិ, ឯតស្មី អន្តរេ សុប្បកាសិតំ សុទេសិតំ
តថាគតេនាតិ។ បញ្ចមំ។

៦. សម្មសសុត្តវណ្ណានា

៦៦. ធម្មោ អាមន្តេសីតិ កស្មា អាមន្តេសី? យស្មាស្ស សុខុមា
តិលក្ខណាហតា ធម្មទេសនា ឧបជ្ជាសិ។ តស្មី កិវ ជនបទេ មនុស្សា
សហេតុកា បញ្ញាវន្តោ។ សិនិទ្ធានិ កិវេត្ត ភោជនានិ, តានិសេវតោ ជនស្ស
បញ្ញាវឡតិ, តេ គម្ពីរំ តិលក្ខណាហតំ ធម្មកថំ បដិវិជ្ជីតុំ សមត្តា ហោន្តិ។
តេនេវ ភគវា ធីយមជ្ឈិមេសុ មហាសតិបជ្ជានានិ (ធិ. និ. ២.៣៧២ អាទយោ)
មហានិទានំ (ធិ. និ. ២.៩៥ អាទយោ), អានេញ្ញាសប្បាយំ (ម. និ. ៣.៦៦ អាទយោ),
សំយុត្តកេ ច្ចុឡនិទានានិសុត្តន្តិ ឯវមាធិនិ អញ្ញានិ គម្ពីរានិ សុត្តានិ តត្ថេវ
កថេសិ។ សម្មសថ នោតិ សម្មសថ នុ។ អន្តរំ សម្មសន្តិ អព្ពន្ធរំ បច្ចយសម្មសនំ។
ន សោភិត្តុ ភគវតោ ចិត្តំ អាវាធសីតិ បច្ចយាការវសេន
ព្យាការាបេតុកាមស្ស ភគវតោ តថា អព្យាករិត្វា ទុត្តិសាការវសេន
ព្យាករោត្តោ អជ្ឈាសយំ គហេតុំ នាសក្ខិ។

ឯតទៅចាតិ ទេសនាយថានុសន្និ ន គតា, ទេសនាយ យថានុសន្និកមនត្ថំ
ឯតទៅច។ តេនហានន្ត, សុណាថាតិ ឥទំ តេបិជកេ ពុទ្ធវចនេ អសម្ពុទ្ធបទំ។
អញ្ញាត្ត ហិ ឯវំ វុត្ថំ នាម នត្ថិ។ ឧបដិទានន្តិ ខន្ធបដិទានំ។ ខន្ធបញ្ញាកញ្ញាត្ត
ឧបដិទិ អធិប្បតំ។ ឧប្បន្នតិទិ ជាយតិ។ និវិសតិទិ បុនប្បនំ បវត្តិវសេន
បតិជ្ជហតិ។

យំ ខោ លោកេ បិយរូបំ សាតរូបន្តិ យំ លោកស្មី បិយសភាវញ្ញោ
មធុរសភាវញ្ញោ។ ចក្កំ លោកេតិអាទីសុ លោកស្មីញ្ញំ ចក្កាទីសុ មមត្តេន
អភិទិវិជ្ជា សត្តា សម្បត្តិយំ បតិជ្ជិតា អត្តនោ ចក្កំ អាទាសាទីសុ
និមិត្តគ្គហណានុសារេន វិប្បសន្ធបញ្ញាបសាទំ សុវណ្ណាវិមារេន
ឧគ្សាជិតមណីសីហាបញ្ញាវិយ មញ្ញាត្ថិ, សោតំ រជតបនាឡិកំវិយ ចាមង្គ្គសុត្ថំ
វិយ ច មញ្ញាត្ថិ, តុដ្ឋនាសាតិ លទ្ធកោហារំ ឃានំ វដ្តេត្វា បិបតហិរតាលវដ្ឋិវិយ
មញ្ញាត្ថិ, ជ្ឈំ វត្តកម្ពលបដលំវិយ មុទុសិនិទ្ធមធុរសទំ មញ្ញាត្ថិ, កាយំ
សាលលដ្ឋិវិយ សុវណ្ណាតោរណំវិយ ច មញ្ញាត្ថិ, មនំ អញ្ញោសំ មនេន អសទិសំ
ឧឡារំ មញ្ញាត្ថិ។

និច្ចតោ អទ្ធកុត្តន្តិ និច្ចត្ថិ អទ្ធសំសុ។ សេសបទេសុបិ ឯសេវ នយោ។ ន
បរិមុច្ឆិសុ ទុក្ខស្មាតិ សកលស្មាបិ វដ្តទុក្ខា ន បរិមុច្ឆិសុ។ ទក្ខិស្សន្តិទិ
បស្សិស្សន្តិ។ អាចានីយកំសោតិ សរកស្ស នាមំ។ យស្មា បនេត្ត អាបំ បិវន្តិ,
តស្មា “អាចានីយោ” តិ វុច្ចតិ។ អាចានីយោ ច សោ កំសោ ចាតិ
អាចានីយកំសោ។ សុរាមណ្ឌាសរកស្សេតំ នាមំ។
“វណ្ណាសម្បន្នោ” តិ អាទិវចនតោ បន កំសេ បិបតចានមេវ ឯវំ វុត្ថំ។
យម្មាភិកតត្តោតិ យម្មេន អភិកតត្តោ។ យម្មបរេតោតិ យម្មេន ដុដ្ឋោ, អនុគតោតិ
អត្តោ។ បិវតោ ហិ ខោ តំ នាទេស្សតិទិ បិវន្តស្ស តំ ចានីយំ

វណ្ណាធិសម្បត្តិយា រុទ្ធិស្សតិ, សកលសរីរំ វា ជវិត្វា តុដ្ឋិ ឧប្បាទយមាណំ
បស្សតិ។ អប្បជិសង្កាតិ អបច្ចវេត្តិត្វា។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ ឥទំ ឱបម្ពសំសន្ននំ - អាចារ្យកំសោរិយ ហិ លោកេ
បិយរូបំ សាត្រូបំ អារម្មណំ ទដ្ឋព្ពំ, យម្មាភិតត្ថបុរិសោរិយ វដ្ឋនិស្សិតោ
បុព្វជ្ជនោ, អាចារ្យកំសេន និមន្តនបុរិសោរិយ លោកេ បិយរូបេន
សាត្រូបេន អារម្មណេន និមន្តកជនោ, អាចារ្យកំសេ សម្បត្តិញ្ច អាទីនវញ្ច
អាហេចន្តោ អាចានកមនុស្សារិយ អាចរិយុបជ្ឈាយាទិកោ កល្យាណមិត្តោ។
យថេវ ហិ តស្ស បុរិសស្ស អបលោកិតមនុស្សា អាចារ្យកំសេ គុណញ្ច
អាទីនវញ្ច អាហេចតិ, ឯវមេវ អាចរិយោ វា ឧបជ្ឈាយោ វា ភិក្ខុនោ បញ្ចសុ
កាមគុណេសុ អស្សាទញ្ច និស្សរណញ្ច កថេតិ។

តត្ថ យថា អាចារ្យកំសម្ពិ គុណេ ច អាទីនវេ ច អាហេចិតេ សោ បុរិសោ
បិយវណ្ណាធិសម្បទាយមេវ សញ្ញាតវេកោ “សចេ មរណំ ភវិស្សតិ, បច្ឆា
ជានិស្សាមី”តិ សហសា អប្បជិសង្កាយ តំ បិវិត្វា មរណំ វា មរណាមត្តំ វា ទុក្ខំ
និកច្ឆតិ, ឯវមេវ, ភិក្ខុ, “បញ្ចសុ កាមគុណេសុ ទស្សនាទិវសេន
ឧប្បន្នសោមនស្សមត្តមេវ អស្សាទោ, អាទីនវោ បន ទិដ្ឋជម្ពិកសម្បរាយិកោ
ពហុ នានប្បកាហេ, អប្បស្សាទា កាមា ពហុទុក្ខា ពហុចាយាសា”តិ ឯវំ
អាចរិយុបជ្ឈាយេហិ អាទិសំសញ្ច អាទីនវញ្ច កថេត្វា - “សមណបដិបទំ
បដិបដ្ឋ, ឥន្ទ្រិយេសុ គុត្តទ្វារោ ភវ ភោជនេ មត្តញ្ច ជាគិរិយំ អនុយុត្តោ”តិ ឯវំ
ឱវទិតោបិ អស្សាទពទូចិត្តតាយ “សចេ វុត្តប្បកាហេ អាទីនវោ ភវិស្សតិ, បច្ឆា
ជានិស្សាមី”តិ អាចរិយុបជ្ឈាយេ អបសាទេត្វា ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាទីនិ ថេវ
វត្ថុបដិបត្តិញ្ច បហាយ លោកាមិសកដំ កថេន្តោ កាមេ បរិភុញ្ញិតុកាមតាយ
សិក្ខំ បច្ចក្ខាយ ហិ នាយាវត្តតិ។ តតោ ទុច្ឆរិតានិ បូរេន្តោ សន្និច្ឆេទនាទិកាលេ

“ចោរោ អយ” ឆ្លំ គហេត្វា រញ្ជោ ធស្សិតោ ឥធម៌ ហត្ថចានាធិនេនំ បត្វា
សម្បរាយេ ចតុសុ អចាយេសុ មហាទុក្ខំ អនុភោតិ។

ចានីយេន វារីនេតុន្តិ សីតេន វារីនា ហរិតុំ។ ធនិមណ្ឌកេនាតិ
ធនិមណ្ឌនមត្តេន។ ភដ្ឋលោណីកាយាតិ សលោណេន សត្តចានីយេន។
លោណសោវីរកេនាតិ សព្ពដញ្ញាជលកធឿរាធិនិ បក្ខិបិត្វា លោណសោវីរកំ
នាម ករោន្តិ, តេន។

ឱបម្មសំសន្តំ បនេត្ថ - យម្មាភិតត្ថបុរិសោវិយ វដ្ឋសន្និស្សិតកាលេ
យោគាវចរោ ធន្តត្តោ, តស្ស បុរិសស្ស បដិសង្កា អាចានីយកំសំ បហាយ
ចានីយាធិហិ បិចាសស្ស វិនោធនំវិយ ភិក្ខុនោ អាចរិយុបដ្ឋាយានំ ឱវាទេ បត្វា
ធន្វារាធិនិ បរិគ្គហេត្វា អនុក្កមេនវិបស្សនំ វឌ្ឍន្តស្ស អរហត្ថជលាធិគមោ,
ចានីយាធិនិ ចត្តារិ ចានានិវិយ ហិ ចត្តារោ មគ្គា, តេសុ អញ្ញាតំ បិវិត្វា
សុរាបិចាសិតំ វិនោទេត្វា សុខិនោ យេន កាមំ គមនំវិយ ឱណាសវស្ស
ចតុមគ្គចានំ បិវិត្វា តណ្ហំវិនោទេត្វា អគតបុព្វំ និព្វានធិសំ គមនកាលោ
វេទិតត្តោ។ ធន្ត។

៧. ធន្ទកលាបិសុត្តវណ្ណានា

២៧. សត្តមេ កិណ្ឌុទោ, អាវុសោតិ កស្មា បុច្ឆតិ? “ឯវំ បុដ្ឋោ កបំ ទុទោ
ព្យាករេយ្យា” តិ។ ថេរស្ស អដ្ឋាសយជាននត្ថំ។ អបិច អតីតេ ទ្វេ អគ្គសាវកា
ឥមំ បញ្ចំ វិនិច្ឆយីសូតិ អនាគតេ ភិក្ខុ ជានិស្សន្និតិបិ បុច្ឆតិ។ ឥនានេវ ទោ
មយន្តិ ឥទំ ថេរោ យស្ស នាមរូបស្ស វិញ្ញាណំ បច្ចយោតិ វុត្ថំ, តនេវ នាមរូបំ
វិញ្ញាណស្ស បច្ចយោតិ វុត្ថត្តា អាហា។ ធន្ទកលាបិយោតិ ឥធ បន

អយ កលាចាធិវសេន ឧបមំ អនាហិក្ខាវិញ្ញាណាមរូបាណំ
អពលឧត្តលភាវទស្សនត្ថំ អយំ ឧបមា អាកតា។

និរោធា ហោតីតិ ឯត្ថកេ ហ្មនេ បច្ចយុប្បន្នបញ្ចវេការភវវសេន ទេសនា
កថិតា។ ធន្តីសាយ វត្ថុហិក្ខា ហេដ្ឋាវិស្សន្តិតេសុ ទ្វាទសសុ បទេសុ ឯកេកស្មី
តិណ្ណំ តិណ្ណំ វសេន ធន្តីសាយ ការណេហិ។ ឯត្ថ ច បឋមោ ធម្មកថិកគុណោ,
ធុតិយា បដិបត្តិ, តតិយំ បដិបត្តិផលំ។ តត្ថ បឋមនយេន ទេសនាសម្បត្តិ
កថិតា, ធុតិយេន សេក្ខក្ខមិ, តតិយេន អសេក្ខក្ខមិតិ។ សត្តមំ។

៨. កោសម្ពិសុត្តវណ្ណា

២៨. អដ្ឋមេ អញ្ញាត្រេវាតិ ឯកោ ហិ បរស្ស សទ្ធិហិក្ខា យំ ឯស កលាតិ, តំ
ភូតន្តិ គណ្ណាតិ។ អបរស្ស និសីទិក្ខា ចិន្តេន្តស្ស យំ ការណំ រុច្ឆតិ, សោ “អត្ថិ
ឯត”ន្តិ រុច្ឆិយា គណ្ណាតិ។ ឯកោ “ចិរកាលតោ បដ្ឋាយ ឯវំ អនុស្សវេ អត្ថិ,
ភូតមេត”ន្តិ អនុស្សវេន គណ្ណាតិ។ អញ្ញាស្ស វិតក្កយតោ ឯកំ ការណំ
ឧបជ្ជាតិ, សោ “អត្ថេត”ន្តិ អាការបរិវិតក្កេន គណ្ណាតិ។ អបរស្ស ចិន្តយតោ
ឯកា ធិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ, យាយស្ស តំ ការណំ ធិដ្ឋាយន្តស្ស ខមតិ, សោ “អត្ថេត”ន្តិ
ធិដ្ឋិធិដ្ឋានក្ខន្ធិយា គណ្ណាតិ។ យេវេ បន បញ្ចបិ ឯតានិ ការណានិ បដិក្ខិបិត្វា
បច្ចក្ខញ្ញាណេន បដិវិទ្ធការំ បុច្ឆន្តោ អញ្ញាត្រេវ, អារុសោ មុសិល,
សទ្វាយាតិអាទិមាហ។ តត្ថ អញ្ញាត្រេវាតិ សទ្វាធិនិ ការណានិ វេបេត្វា, វិធា
ឯតេហិ ការណេហិក្ខា អត្ថោ។ ភវនិរោធា និព្វានន្តិ បញ្ចក្ខន្ធនិរោធា និព្វានំ។

តុណ្ហិ អហោសីតិ យេវេ ខីណាសវេ, អហំ បន ខីណាសវេតិ វា ន វាតិ វា
អវត្វា តុណ្ហិយេវ អហោសិ។ អាយស្មា នារទោ អាយស្មន្តំ បរិដ្ឋំ ឯតទវេចាតិ
កស្មា អវេច? សោ កិរ ចិន្តេសិ - “ភវនិរោធា និព្វានំ នាមាតិ សេខេហិបិ

ជានិតត្តោ បញ្ញោ ឯស, អយំ បន ជេរោ ឥមំ ជេរំ អសេខក្ខមិយា កាវេតិ, ឥមំ
ហំ ជានាបេស្សមី”តិ ឯតំ អរោច។

សម្មប្បញ្ញាយ សុទិដ្ឋន្តិ សហវិបស្សនាយ មគ្គបញ្ញាយ សុដ្ឋនិដ្ឋំ។ ន ចម្ពី
អរហន្តិ អនាគាមិមគ្គេ បិតត្តា អរហំ ន ហោមីតិ ធិបេតិ។ យំ បនស្ស ឥនានិ
“ភវនិរោធនិព្ពាន”ន្តិ ញ្ញាណំ, តំ ឯក្ខនវីសតិយា បច្ចវេក្ខណាញាណោហិ
វិមុត្តំ បច្ចវេក្ខណាញាណំ។ ឧទចានោតិ វីសតីសហត្ថគម្ពីរោ ចាជីយក្ខចោ។
ឧទកវារកោតិ ឧទកឧស្ស័ព្ពានវារកោ។ ឧទកន្តិ ហិ ខោញ្ញាណំ អស្សាតិ តីរេ
បិតស្ស ឌីលោកយតោ ឯវំ ញ្ញាណំ ភវេយ្យ។ ន ច កាយេន ផុសិត្វាតិ ឧទកំ
បន និហរិត្វា កាយេន ផុសិត្វា វិហរិតុំ ន សក្កុណោយ្យ។ ឧទចានេ
ឧទកឧស្សនំវិយ ហិ អនាគាមិនោ និព្ពានឧស្សនំ, យម្មាភិតត្ថបុរិសោវិយ
អនាគាមី, ឧទកវារកោវិយ អរហត្តមគ្គោ, យថា យម្មាភិតត្ថបុរិសោ
ឧទចានេ ឧទកំ បស្សតិ។ ឯវំ អនាគាមី បច្ចវេក្ខណាញាណោ “ឧបរិ
អរហត្តជលសមយោ នាម អត្ថី”តិ ជានាតិ។ យថា បន សោ បុរិសោ
ឧទកវារកស្ស នត្ថិតាយ ឧទកំ និហរិត្វា កាយេន ផុសិតុំ ន លភតិ, ឯវំ
អនាគាមី អរហត្តមគ្គស្ស នត្ថិតាយ និព្ពានំ អារម្មណំ កត្វា
អរហត្តជលសមាបត្តី អប្បេត្វា និសីទិតុំ ន លភតិ។ អដ្ឋមំ។

៩. ឧបយន្តិសុត្តវណ្ណានា

៦៩. នវមេ ឧបយន្តោតិ ឧទកវឌ្ឍនសមយេ ឧបរិ គច្ឆន្តោ។ មហានទិយោតិ
គង្គាយមុនាទិកា មហាសវិតាយោ។ ឧបយាបេតីតិ ឧបរិ យាបេតិ, វឌ្ឍេតិ
បូរេតីតិ អត្តោ។ អវិជ្ជា ឧបយន្តិតិ អវិជ្ជា ឧបរិ គច្ឆន្តិ សង្ខារានំ បច្ចយោ ភវិតុំ
សក្កុណាន្តិ។ សង្ខារេ ឧបយាបេតីតិ សង្ខារេ ឧបរិ យាបេតិ វឌ្ឍេតិ។ ឯវំ
សត្តបទេសុ អត្តោ វេទិតត្តោ។ អបយន្តោតិ អបគច្ឆន្តោ ឌីសវន្តោ។ អវិជ្ជា

អបយន្តីតិ អវិជ្ជា អបគច្ឆមាណា ឱសរមាណា ឧបរិ សង្ខារានំ បច្ចយោ ភវិតុំ ន
សក្កណាន្តីតិ អត្តោ។ សង្ខារេ អបយាបេតីតិ សង្ខារេ អបគច្ឆាបេតិ។ ឯស
នយោ សព្វបទេសុ។ នវមំ។

១០. សុសិមសុត្តរន្តរោ

៧០. ធនមេ គរុកតោតិ សព្វេហិ នេវមនុស្សេហិ ចាសាណាច្ឆត្តំ វិយ ចិត្តេន
គរុកតោ។ មាណីតោតិ មនេន បិយាយិតោ។ បូជិតោតិ ចតុបច្ចយបូជាយ
បូជិតោ។ អបចិតោតិ នីចរុត្តិករណេន អបចិតោ។ សត្តារញ្ញំ ទិស្វា មនុស្សា
ហតិក្ខន្ធវាទីហិ ឱតរន្តិ មគ្គំ នេន្តិ, អំសក្ខុជតោ សាជកំ អបនេន្តិ, អាសនតោ
វុដ្ឋហន្តិវន្តន្តិ។ ឯវំ សោតេហិ អបចិតោ នាម ហោតិ។ សុសិមោតិ ឯវំនាមកោ
វេទន្តេសុ កុសលោ បណ្ឌិតបរិញ្ញាជកោ។ ឯហិ ត្វន្តិ តេសំ កិរ ឯតទហោសិ -
“សមណោ កោតមោ ន ជាតិកោត្តាទីនិ អាគម្ម លាភគ្គប្បត្តោ ជាតោ,
កវិសេដ្ឋោ បនេស ឧត្តមកវិតាយ សាវកានំ គន្ធិ ពន្ធិត្វា ទេតិ, តំ តេ
ឧត្តណ្ឌិត្វា ឧបដ្ឋាកានំ ឧបនិសិទ្ធកថម្បិ អនុមោទនម្បិ សរកញ្ញាម្បិ តិ ឯវំមាទីនិ
កថេន្តិ, តេ តេសំ បសន្នា លាភំ ឧបសំហារន្តិ។ សចេ មយំ យំ សមណោ
កោតមោ ជាតាតិ, តតោ ថោកំ ជានេយ្យាម, អត្តនោ សមយំ តត្ថ បក្ខិបិត្វា
មយម្បិ ឧបដ្ឋាកានំ កថេយ្យាម, តតោ ឯតេហិ លាភិតរា ភវេយ្យាម។ កោ នុ
ខោ សមណស្ស កោតមស្ស សន្តិកេ បព្ពជិត្វា ទិប្បមេវ ឧត្តណ្ឌិតុំ
សក្ខិស្សតី”តិ។ តេ ឯវំ ចិន្តេត្វា “សុសិមោ បដិពលោ”តិ ទិស្វា តំ ឧបសង្កមិត្វា
ឯវំមាហំសុ។

យេនាយស្មា អាណន្ទោ តេនុបសង្កមីតិ កស្មា ឧបសង្កមិ? ឯវំ កិរស្ស
អហោសិ, “កស្ស នុ ខោ សន្តិកំ គន្ធា អហំ ឥមំ ធម្មំ ទិប្បំ លទ្ធិំ សក្ខិស្សាមី”តិ?
តតោ ចិន្តេសិ - “សមណោ កោតមោ គរុ តេជុស្សនោ និយមមនុយុត្តោ, ន

សក្តា អកាល ឧបសង្កម្មតំ, អញ្ជេបិ ពហុ ខត្តិយាធម្មោ សមណំ គោតមំ
ឧបសង្កម្មន្តិ, តស្មិម្បិ សមយេ ន សក្តា ឧបសង្កម្មតំ។ សាវកេសុបិស្ស
សាវិបុត្តោ មហាបញ្ញោ វិបស្សនាលក្ខណម្ហិ ឯតទគ្គេ វេបិតោ,
មហាមោគ្គល្លានោ សមាធិលក្ខណស្មី ឯតទគ្គេ វេបិតោ, មហាកស្សបោ
ធុតង្គិជរេសុ អនុវុទ្ធោ ធិព្ពចក្ខុកេសុ, បុណ្ណោ មន្តាណិបុត្តោ ធម្មកថិកេសុ,
ឧចាលិត្តោ វេនិយជរេសុ ឯតទគ្គេ វេបិតោ, អយំ បន អាណន្ទោ ពហុស្សតោ
តិបិដកធម្មោ, សត្តាបិស្ស តត្ថ តត្ថ កថិតំ ធម្មំ អាហារិទ្ធា កថេតិ, បញ្ចសុ
ហំនេសុ ឯតទគ្គេ វេបិតោ, អដ្ឋន្នំ វារំលាភី, ចតុហិ អច្ឆរិយព្ពតធម្មហិ
សមន្នាគតោ, តស្ស សមីបំ គតោ ឱប្បំ ធម្មំ លទ្ធិំ សក្ខិស្សមី”តិ។ តស្មា
យេនាយស្មា អាណន្ទោ តេនុបសង្កម្មិ។

យេន ភគវា តេនុបសង្កម្មីតិ កស្មា សយំ អបញ្ញាដេត្វា ឧបសង្កម្មិ? ឯវំ
កិរស្ស អហោសិ - “អយំ តិក្ខិយសមយេ ចាជិយេក្កោ ‘អហំ សត្តា’តិ
បដិជានន្តោ ចរិតិ, បព្ពជិត្វា សាសនស្ស អលាភាយបិ បរិសក្កេយ្យ។ ន ខោ
បនស្សហំ អដ្ឋាសយំ អាជានាមិ, សត្តា ជានិស្សតិ”តិ។ តស្មា តំ អាទាយ
យេន ភគវា តេនុបសង្កម្មិ។ តេនហានន្ទ, សុសិមំ បញ្ញាដេថាតិ សត្តា កិរ
ចិន្តេសិ - “អយំ បរិញ្ញាជកោ តិក្ខិយសមយេ ‘អហំ ចាជិយេក្កោ សត្តា’តិ
បដិជានមាណោ ចរិតិ, ‘ឥធ មគ្គព្រហ្មចរិយំ ចរិតុំ ឥច្ឆាមី’តិ កិរ វេទិតិ។ កី នុខោ
មយិ បសន្នោ, ឧទាហុ មយ្ហំ សាវកេសុ, ឧទាហុ មយ្ហំ វា មម សាវកានំ វា
ធម្មកថាយ បសន្នោ”តិ? អថស្ស ឯកជ្ជានេបិ បសាទាភារំ ញាត្វា, “អយំ មម
សាសនេ ធម្មំ ថេនេស្សមីតិ បព្ពជិតិ។ ឥតិស្ស អាគមនំ អបរិសុទ្ធិ; និប្ពត្តិ នុខោ
កីទិសា”តិ? ឱលោកេន្តោ “កិញ្ចាបិ ‘ធម្មំ ថេនេស្សមី’តិ បព្ពជិតិ,
កតិចាហានេវ បន យដេត្វា អវហត្ថំ គណ្ហិស្សតិ”តិ ញាត្វា “តេនហានន្ទ,
សុសិមំ បញ្ញាដេថា”តិ អាហា។

អញ្ញា ព្យាកតា ហោតីតិ តេ កិរ ភិក្ខុ សត្តុ សន្តិកេ កម្មជ្ជានំ គហេត្វា
តេមាសំ វស្សំ វសន្តា តស្មីយេវ អន្តោតេមាសេ យដេន្តា វាយមន្តា អរហត្តំ
បដិលភីសុ។ តេ “បដិលទ្ធុគុណំ សត្តុ អាហោចេស្សមា” តិ បវរិតបវរណា
សេនាសនំ សំសាមេត្វា សត្តុ សន្តិកំ អាគន្ធា អត្តនោ បដិលទ្ធុគុណំ
អាហោចេសុំ។ តំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។ អញ្ញាតិ អរហត្តស្ស ឆាមំ។ ព្យាកតាតិ
អាហោចិតា។ អស្សោសីតិ សោ កិរ ឌីហិតសោតោ ហុត្វា តេសំ តេសំ ភិក្ខុនំ
បិតជ្ជានំ គប្បតិ តំ តំ កថំ សុណិតុកាមា។ យេន តេ ភិក្ខុ តេនុបសង្កម្មីតិ
កស្មា ឧបសង្កម្មិ? តំ កិរស្ស បវត្តី សុត្វា ឯតទហោសិ - “អញ្ញា ឆាម ឥមស្មី
សាសនេ បរមប្បមាណំ សារក្ខតា អាចរិយមុដ្ឋិ មញ្ញេ ភវិស្សតិ, បុច្ឆិត្វា នំ
ជានិស្សមី” តិ។ តស្មា ឧបសង្កម្មិ។

អនេកវិហិតន្តិ អនេកវិធំ។ ឥទ្ធិវិធន្តិ ឥទ្ធិកោដ្ឋាសំ។ អាវិការំ តិរោការំ តិ
អាវិការំ គហេត្វា តិរោការំ, តិរោការំ គហេត្វា អាវិការំ កាតុំ សក្កោថាតិ
បុច្ឆតិ។ តិរោកុដ្ឋន្តិ បរកុដ្ឋំ។ ឥតរបទទ្ធុយេបិ ឯសេវ នយោ។ ឧមុដ្ឋនិមុដ្ឋន្តិ
ឧមុដ្ឋនញ្ចា និមុដ្ឋនញ្ចា។ បល្លង្គេនាតិ បល្លង្គេននេន។ កមថាតិ និសីទិតុំ វា គន្ធា វា
សក្កោថាតិ បុច្ឆតិ? បក្ខិ សកុណោតិ បក្ខយុត្តោ សកុណោ។ អយមេត្ត
សង្ខេបោ, វិត្តារតោ បន ឥមស្ស ឥទ្ធិវិធស្ស, ឥតោ បរេសំ ទិព្វសោតាធិនញ្ចា
វណ្ណាននយោវិសុទ្ធិមគ្គ វុត្តនយេន វេទិតញ្ចោតិ។

សន្តាវិមោក្ខាតិ អង្គសន្តតាយ ចេវ អារម្មណសន្តតាយ ច សន្តា
អារុប្បវិមោក្ខា។ កាយេន ដុសិត្វាតិ ឆាមកាយេន ដុសិត្វា បដិលភិក្ខុ។
បញ្ញាវិមុត្តា ខោ មយំ, អារុសោតិ, អារុសោ, មយំ និដ្ឋានកា សុត្វាវិបស្សកា
បញ្ញាមត្តនេវ វិមុត្តាតិ ធស្សេតិ។ អាជានេយ្យាសិ វា ត្វំ, អារុសោ សុសិម, ន វា
ត្វំ អាជានេយ្យាសីតិ កស្មា ឯវមាហំសុ? ឯវំ កិរ នេសំ អហោសិ - “មយំ

ឥសស្ស អដ្ឋាសយំ គហេត្វា កថេតុំ ន សត្វិស្សាម, ទសពលំ បន បុច្ឆិត្វា
និក្កេដ្ឋោ ភវិស្សតី"តិ។ ធម្មជ្ជិតិញ្ញាណន្តិ វិបស្សនាញ្ញាណំ, តំ បឋមតរំ
ឧប្បជ្ជតិ។ និញ្ញានេ ញ្ញាណន្តិ វិបស្សនាយ ចិន្ដាន្តេ បវត្តមគ្គញ្ញាណំ, តំ បច្ឆា
ឧប្បជ្ជតិ។ តស្មា ភគវា វេទមាហ។

អាជានេយ្យាសិ វាតិអាទិ កស្មា វុត្តំ? វិនាបិ សមាធិ វេ
ញ្ញាណុប្បត្តិនិស្សន្តំ។ ឥទញ្ញោ វុត្តំ ហោតិ - សុសិម, មគ្គោ វា ផលំ វា ន
សមាធិនិស្សន្តោ, ន សមាធិអាទិសំសោ, ន សមាធិស្ស និប្បត្តិ, វិបស្សនាយ
បនេសោ និស្សន្តោ, វិបស្សនាយ អាទិសំសោ, វិបស្សនាយ និប្បត្តិ, តស្មា
ជាតេយ្យាសិ វា ត្វំ, ន វា ត្វំ ជាតេយ្យាសិ, អថ ខោ ធម្មជ្ជិតិញ្ញាណំ បុព្វេ, បច្ឆា
និញ្ញានេ ញ្ញាណន្តិ។

ឥទានិស្ស បដិវេជកព្ពតំ ព្រាត្វា តេបរិវដ្តំ ធម្មទេសនំ ទេសេន្តោ តំ កី
មញ្ញាសិ, សុសិម? រូបំ និច្ចំ វា អនិច្ចំ វាតិអាទិមាហ។ តេ បរិវដ្តទេសនាវសានេ បន
ថេរោ អរហត្តំ បត្តោ។ ឥទានិស្ស អនុយោគំ អាហេថេន្តោ ជាតិបច្ចយា
ជរាមរណន្តិ, សុសិម, បស្សសីតិអាទិមាហ។ អបិ បន ត្វំ, សុសិមាតិ ឥទំ កស្មា
អារភិ? និដ្ឋានកានំ សុត្វិវិបស្សកភិក្ខុនំ ចាកជករណត្ថំ។ អយព្ពោត្ត
អធិប្បាយោ - ន កេវលំ ត្វមេវ និដ្ឋានកោ សុត្វិវិបស្សកោ, ឯតេបិ ភិក្ខុ
វេរុចាយេវាតិ។ សេសំ សព្ពត្ត ចាកជមេវាតិ។ ទសមំ។

មហាវគ្គោ សត្តមោ។

៨. សមណព្រាហ្មណាវគ្គោ

១. ជរាមរណសុត្តាទិវណ្ណនា

៧១-៧២. សមណព្រាហ្មណ៍វគ្គ ជរាមរណាទីសុ ឯកេកបទវសេន
ឯកេកំ កត្វា ឯកាទស សុត្តានិ វុត្តានិ, តានិ ឧត្តានត្ថានេវាទី។

សមណព្រាហ្មណ៍វគ្គា អដ្ឋមោ។

៩. អន្តរបេយ្យាលំ

១. សត្តុសុត្តានិវណ្ណានា

៧៣. ឥតោ បរំ “សត្តា បរិយេសិតញ្ចោ” តិអាទិនយប្បវត្តា ទ្វាទស
អន្តរបេយ្យាលវគ្គា នាម ហោន្តិ។ តេ សព្វេបិ តថា តថា ពុជ្ឈនកានំ
វេនេយ្យបុគ្គលានំ អដ្ឋាសយវសេន វុត្តា។ តត្ថ សត្តាទិ ពុទ្ធា វា ហោតុ
សារកោ វា, យំ និស្សាយ មគ្គញ្ញាណំ លភតិ, អយំ សត្តា នាម, សោ
បរិយេសិតញ្ចោ។ សិក្ខា ករណីយាទិ តិវិធាបិ សិក្ខា កាតញ្ចោ។ យោគាទីសុ
យោគោទិ បយោគោ។ ធន្ទោទិ កត្តកម្មតាគុសលច្ន្ទោ។ ឧស្សោឡិទិ
សព្ពសហំ អធិមត្តវីរិយំ។ អប្បជិវាទីទិ អនិវត្តនា។ អាតប្បន្និ
កិលេសតាបនវីរិយមេវ។ សាតច្ចន្និ សតតកិរិយំ។ សតីទិ
ជរាមរណាទីវសេន ចតុសច្ចបរិក្កាហិកា សតិ។ សម្មជញ្ញន្និ តាទិសមេវ
ញ្ញាណំ។ អប្បមាទោទិ សច្ចភាវនាយ អប្បមាទោ។ សេសំ សព្ពត្ថ
ឧត្តានមេវាទី។

អន្តរបេយ្យាលោ នវមោ។

និទានសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

២. អភិសមយសំយុត្តំ

១. និមិត្តសញ្ញាសុត្តន្តបិដក

៧៤. អភិសមយសំយុត្តស្ស បឋមេ និមិត្តសញ្ញាមំសង្ខារេនេវិមុត្ត
និមិត្តេ។ និមិត្តសញ្ញា ធនាម លោកិយានំ មហាតីបិ ហោតិ, សត្តុ បន
រត្តប្បលបត្តកោដិវិយ សុខុមា។ កតំ បនេត្ត បំសុ បតិជ្ជតោតិ?
អធិដ្ឋានពលេន។ ភគវតា ហិ អត្ថំ ញ្ញាបេតុកាមេន អធិដ្ឋានពលេន តត្ថ
បតិជ្ជាបិតោ។ សតិមំ កលន្តិ មហាបថវិយា បំសុ សតកោដ្ឋាសេ កត្វា តតោ
ឯកកោដ្ឋាសំ។ បរតោបិ ឯសេវ នយោ។ អភិសមេតាវិនោតិ បញ្ញាយ
អរិយសង្ខានិ អភិសមេត្វា ឋិតស្ស។ បុរិមំ ទុក្ខក្ខន្ធមំ បរិក្ខណំ បរិយាទិណ្ណំ
ឧបនិធាយាតិ ឯតទេវ ពហុតវំ ទុក្ខំ, យទិទំ បរិក្ខណាន្តិ ឯវំ បឋមំ វុត្ថំ ទុក្ខក្ខន្ធមំ
ឧបនិធាយ, ញ្ញាលោន តំ តស្ស សន្តិកេ ឋេបេត្វា ឧបបរិក្ខិយមាទេតិ អត្តោ។
កតមំ បនេត្ត បុរិមទុក្ខំ ធាម? យំ បរិក្ខណំ។ កតមំ បន បរិក្ខណំ? យំ
បឋមមគ្គស្ស អភាវិតត្តា ឧប្បជ្ឈេយ្យ។ កតមំ បន ឧបនិធាយ? យំ សត្តសុ
អត្តភាវេសុ អចាយេ អដ្ឋមញ្ញា បដិសន្ធិ អាទិ កត្វាយត្ថ កត្តិយំ ឧប្បជ្ឈេយ្យ,
សត្តំ តំ បរិក្ខណាន្តិ វេទិតព្ពំ។ សត្តក្ខន្ធន្តិ សត្ត វារេ, សត្តសុ អត្តភាវេសូតិ
អត្តោ។ បរមតាតិ ឥន្ទមស្ស បរំ បមាណាន្តិ ទស្សេតិ។ មហាត្ថិយោតិ មហាតោ
អត្តស្ស និច្ឆាទកោ។ បឋមំ។

២. ចោក្ខរណីសុត្តន្តបិដក

៧៥. ទុតិយេ ចោក្ខរណីតិ វាបី។ ឧព្ពេជនាតិ គម្ពីរតាយ។ សមតិគ្គិកាតិ
មុខវដ្តិសមា។ កាកាបេយ្យាតិ សក្កា ហោតិ តីវេ ឋិតេន កាកេន បកតិយាបិ
មុខតុណ្ហិកំ ឌីតារេត្វា ចាតុំ។ ទុតិយំ។

៣. សំភេទ្ឋឧទកសុត្តន្តបិដក

៧៦-៧៧. តតិយេ យត្តិមាតិ យស្មី សម្ពិជ្ជជ្ជានេ ឥមា។ សំសន្និធិតិ សមាគន្ធា
សន្និធិ។ សមេន្និធិតិ សមាគន្ធិធិ។ ទ្វេវា តិ វាតិ ទ្វេវា តិណិ វា។ ឧទកដុសិតានិធិតិ
ឧទកតិណ្ឌិនិ។ សំភេន្និធិឧទកតិ អញ្ញាហិ នទិហិ សន្និធិ សម្ពិជ្ជជ្ជានេ ឧទកំ។ ចតុត្ថំ
ឧត្តានត្ថមេវ។ តតិយេ ចតុត្ថានិ។

៥. បថវីសុត្តាធិវណ្ណានា

៧៨-៨៤. បញ្ចមេ មហាបថវិយាតិ ចក្កវាឡពុទ្ធភាយ មហាបថវិយា
ឧទ្ទិវត្វា។ កោលជ្ជិមត្តិយោតិ បទវជ្ជិបមាណា។ គុដ្ឋិកាតិ មត្តិកគុដ្ឋិកា។
ឧបនិក្ខេបយ្យាតិ ឯកស្មី ហ្មានេ ឋបេយ្យ។ ធម្មាធិសុ វុត្តនយេនេវ អត្ថោ
វេទិតញ្ចោ។ បរិយោសានេ បន អញ្ញាតិវត្ថុយសមណាព្រាហ្មណបរិញ្ញាជកានំ
អធិគមោតិ ពាហិរកានំ សញ្ញាបិ គុណាធិគមោ បឋមមគ្គេន
អធិគតគុណានំ សតភាគម្បិ សហស្សភាគម្បិ សតសហស្សភាគម្បិ ន
ឧបគប្បតីតិ។ បញ្ចមាធិនិ។

អភិសមយសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៣. ឆាតុសំយុត្តំ

១. នានត្តវគ្គោ

១. ឆាតុនានត្តសុត្តវណ្ណានា

៨៥. ឆាតុសំយុត្តស្ស បឋមេ និស្សត្តជ្ជសុញ្ញតជ្ជសម្មាតេន សភាវដ្ឋេន
ឆាតុតិ លទ្ធិនាមានំ ធម្មានំ នាសភាវោ ឆាតុនានត្តំ។ ចក្កឆាតុតិអាធិសុ
ចក្កបសាទោ ចក្កឆាតុ, វុចារម្ពណំ វុចឆាតុ, ចក្កបសាទវត្ថុកំ ចិត្តំ

ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ។ សោតបសាទោ សោតធាតុ, សន្ធារម្មណំ សន្ធាធាតុ,
សោតបសាទវត្ថុកំ ចិត្តំ សោតវិញ្ញាណធាតុ។ ឃានបសាទោ ឃានធាតុ,
គន្ធារម្មណំ គន្ធាធាតុ, ឃានបសាទវត្ថុកំ ចិត្តំ ឃានវិញ្ញាណធាតុ។
ជីវ្ហាបសាទោ ជីវ្ហាធាតុ, រសារម្មណំ រសធាតុ, ជីវ្ហាបសាទវត្ថុកំ ចិត្តំ
ជីវ្ហាវិញ្ញាណធាតុ។ កាយបសាទោ កាយធាតុ, ដោជ្ឈញ្ញារម្មណំ ដោជ្ឈញ្ញធាតុ,
កាយបសាទវត្ថុកំ ចិត្តំ កាយវិញ្ញាណធាតុ។ តិស្សោ មនោធាតុយោ
មនោធាតុ, វេទនាទយោ តយោ ខន្ធា សុខុមរូចានិ និព្វានញ្ច ធម្មធាតុ, សត្តម្យី
មនោវិញ្ញាណំ មនោវិញ្ញាណធាតុតិ។ ឯត្ថ ច សោឡុស ធាតុយោ កាមាវចរា,
អវសានេ ទ្វេ ចតុក្កមិកាតិ។ បឋមំ។

២. ជស្សនាទត្ថសុត្តវណ្ណាន

៨៦. ទុតិយេ ឧប្បជ្ឈតិ ជស្សនាទត្ថន្តំ នាទាសភារោ ជស្សោ ឧប្បជ្ឈតិ។ តត្ថ
ចក្ខុសម្ពស្សនយោ ចក្ខុវិញ្ញាណាទិសម្បយុត្តោ, មនោសម្ពស្សោ មនោទ្វារេ
បឋមជវនសម្បយុត្តោ, តស្មា។ មនោធាតុំ បដិច្ចាតិ មនោទ្វារាវជ្ជនំ
កិរិយាមនោវិញ្ញាណធាតុំ បដិច្ច បឋមជវនសម្បស្សោ ឧប្បជ្ឈតីតិ អយមេត្ត
អត្តោ។ ទុតិយំ។

៣. នោជស្សនាទត្ថសុត្តវណ្ណាន

៨៧. តតិយេ នោ មនោសម្ពស្សំ បដិច្ច ឧប្បជ្ឈតិ មនោធាតុតិ មនោទ្វារេ
បឋមជវនសម្បយុត្តំ ជស្សំ បដិច្ច អារជ្ជនកិរិយាមនោវិញ្ញាណធាតុ នោ
ឧប្បជ្ឈតីតិ ឯវមត្តោ ទដ្ឋញ្ចោ។ តតិយំ។

៤. វេទនាទត្ថសុត្តវណ្ណាន

៨៨. ចតុត្ថេ ចក្ខុសម្មស្សងា វេទនាតិ សម្មជីច្ឆនមនោធាតុតោ បដ្ឋាយ
សញ្ញាបិ តស្មី ធារេ វេទនា វត្ថុយ្យំ, និព្វត្តិជាសុកតំ បន អនន្តរំ
សម្មជីច្ឆនវេទនមេវ គហេតុំ វដ្តតីតិ វុត្តំ។ មនោសម្មស្សំ បដិច្ចាតិ មនោធារេ
អារជ្ជនសម្មស្សំ បដិច្ច បឋមជវនវេទនា, បឋមជវនសម្មស្សំ បដិច្ច
ទុតិយជវនវេទនាតិ អយមធិប្បាយោ។ ចតុត្ថំ។

៥. ទុតិយវេទនាធាតុសុត្តវណ្ណា

៨៩. បញ្ចមេ តតិយចតុត្ថេសុ វុត្តនយាវ ឯកតោ កត្វា ទេសិតាតិ។ ឥតិ
ទុតិយាធិសុ ចតុសុ សុត្ថេសុ មនោធាតុំ មនោធាត្វតិ អគហេត្វា
មនោធារាវជ្ជនំ មនោធាត្វតិ គហិតំ។ សញ្ញានិ ចេតានិ តថា តថា កថិតេ
ពុជ្ឈនកានំ អជ្ឈាសយេន ទេសិតានិ។ ឥតោ បរេសុបិ ឯសេវ នយោ។ បញ្ចមំ។

៦. ពាហិរធាតុធាតុសុត្តវណ្ណា

៩០. ធរដ្ឋ បន បញ្ច ធាតុយោ កាមាវចរា, ធម្មធាតុ ចតុក្ខមិកាតិ។ ធរដ្ឋំ។

៧. សញ្ញាធាតុសុត្តវណ្ណា

៩១. សត្តមេ រូបធាតុតិ អាចារេ បតិទំ អត្តនោ វា បរស្ស វា
សាជកវេបនាធិវត្ថុកំ រូចារម្ពណំ។ រូបសញ្ញាតិ ចក្ខុវិញ្ញាណាសម្បយុត្តា
សញ្ញា។ រូបសង្គ្រហ្មតិ សម្មជីច្ឆនាធិហិ តីហិ ចិត្តហិ សម្បយុត្តា សង្គ្រហ្ម។
រូបច្ឆន្ទាតិ រូបេ ធន្តិកតជ្ជន ធរន្ទោ។ រូបបរិឡាហោតិ រូបេ អនុឧបានជ្ជន
បរិឡាហោ។ រូបបរិយេសនាតិ បរិឡាហោ ឧប្បន្នេ សន្តិជ្ជសម្ពត្ថេ គហេត្វា
តស្ស រូបស្ស បដិលាភត្តាយ បរិយេសនា។ ឯត្ថ ច សញ្ញាសង្គ្រហ្មធន្ទា
ឯកជវនវាវេចិ ធានាជវនវាវេចិ លព្ពន្ធិ, បរិឡាហាបរិយេសនា បន

នាឆាជវនវាយេវ លត្តន្តិតិ។ ឯវំ ខោ, ភិក្ខុវេ, ឆាតុនានត្តន្តិ ឯត្ថ ច ឯវំ
រូបាធិនាសភាវំ ឆាតុំ បដិច្ច រូបសញ្ញាធិនាសភាវសញ្ញា ឧប្បជ្ជតិ
ឥមីនា នយេន អត្តោ វេទិតញោ។ សត្តមំ។

៨. នោបរិយេសនានត្តសុត្តវណ្ណនា

៩២. អដ្ឋមេ នោ ធម្មបរិយេសនំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ ធម្មបរិឡាហោតិ ឯវំ អាគតំ
បដិសេធមត្តមេវ នាណំ។ អដ្ឋមំ។

៩. ពាហិរជស្សនានត្តសុត្តាធិវណ្ណនា

៩៣-៩៤. នវមេ ឧប្បជ្ជតិ រូបសញ្ញាតិ វុត្តប្បការេ អារម្មណេ ឧប្បជ្ជតិ
សញ្ញា។ រូបសង្ខប្បាតិ តស្មីយេវ អារម្មណេ តីហិ ចិត្តហិ សម្បយុត្តសង្ខប្បា។
រូបសម្មស្សោតិ តទេវាវម្ពណំ ដុសមាណោ ជស្សោ។ វេទនាតិ តទេវ អារម្មណំ
អនុភវមាណោ វេទនា។ ធន្ទាធមោ វុត្តនយាវ។ រូបលាភោតិ បរិយេសិត្វាលទ្ធី
សហ តណ្ហាយ អារម្មណំ “រូបលាភោ” តិ វុត្តំ។ អយំ តាវ សត្តសង្ខាហិកនយោ
ឯកស្មី យេវាវម្ពណេ សត្តធម្មានំ ឧប្បត្តិវសេន វុត្តោ។ អបរោ
អាគន្ធការម្ពណមិស្សកោ ហោតិ - រូបសញ្ញា រូបសង្ខប្បា ជស្សោ វេទនាតិ
ឥមេ តាវ ចត្តារោ ធម្មា ធុវបរិភោគេ និពន្ធាវម្ពណេ ហោតិ។ និពន្ធាវម្ពណញ្ចិ
ឥដ្ឋំ កន្តំ មនាបំ បិយំ យំ កិញ្ចិ វិយ ឧបជ្ជាតិ, អាគន្ធការម្ពណំ បន យំ កិញ្ចិ
សមាធម្មិ ខោភេត្វា តិជ្ជតិ។

តត្រិទំ វុត្ត - ឯកោ កិរ អមច្ចបុត្តោ គាមិយេហិ បរិវារិតោ គាមមជ្ឈេ
ឋត្វា កម្មំ ករោតិ។ តស្មីញ្ចាស្ស សមយេ ឧបាសិកា នទី គន្ធា ធូត្វា
អលង្កតបដិយត្តា ឆាតិគណបរិវុតា គេហំ គច្ឆតិ។ សោ ទូរតោ ធិស្វា
“អាគន្ធកមាតុកាមោ ភវិស្សតី” តិ សញ្ញំ ឧប្បាទេត្វា “គច្ឆ, ភណោ ជាតាហិ, កា

ឯសា”តិ បុរិសំ បេសេសិ។ សោ គន្ធា តំ ទិស្វា បច្ឆាគតោ, “កា ឯសា”តិ បុរោ
យថាសភារំ អាហេចេសិ។ ឯវំ អាគន្ធការម្មណំ ខោភេតិ។ តស្មី ឧប្បន្នោ ធន្នោ
រូបធន្នោ នាម, តទេវ អារម្មណំ កត្វា ឧប្បន្នោ បរិឡាហោ រូបបរិឡាហោ នាម,
សហាយេ គណ្ហិត្វា តស្ស បរិយេសនំ រូបបរិយេសនា នាម, បរិយេសិត្វា លទ្ធុ
សហ តណ្ហាយ អារម្មណំ រូបលាភោ នាម។

ឡុវល្លិយវាសី ចូឡតិស្សត្ថេហេ បធាហា - “កិញ្ចាបិ ភគវតោ ជស្សវេទនា
ចាឡិយា មជ្ឈេ កហិតា, ចាឡី បន បរិវេដ្តត្វា វុត្តប្បការេ អារម្មណោ ឧប្បន្នោ
សញ្ញា រូបសញ្ញា, តស្មីយេវ សង្កប្បោ រូបសង្កប្បោ តស្មី ធន្នោ រូបធន្នោ, តស្មី
បរិឡាហោ រូបបរិឡាហោ, តស្មី បរិយេសនា រូបបរិយេសនា, បរិយេសិត្វា
លទ្ធុ សហ តណ្ហាយ អារម្មណំ រូបលាភោ។ ឯវំ លទ្ធារម្មណោ បន ដុសនំ
ជស្សោ, អនុភវនំ វេទនា។ រូបសម្ផស្សោ រូបសម្ផស្សជា វេទនាតិ ឥទំ ទ្វយំ
លព្ពតិ”តិ។ អបរម្មិ អវិភូតវារំ នាម គណ្ហិត្តិ។ អារម្មណញ្ញំ សាលិចាការេហិ
វា បរិក្ខិត្តំ តិណបណ្ណាធិហិ វា បដិច្ចន្នំ ហោតិ, តំ “ឧបឡំ ទិដ្ឋំ មេ អារម្មណំ,
សុដ្ឋំ នំ បស្សិស្សាមី”តិ ឱលោកយតោ តស្មី អារម្មណោ ឧប្បន្នោ សញ្ញា
រូបសញ្ញា នាម។ តស្មីយេវ ឧប្បន្នោ សង្កប្បាធយោ រូបសង្កប្បាធយោ នាមាតិ
វេទិតញ្ញា។ ឯត្ថាបិ ច សញ្ញាសង្កប្បជស្សវេទនាធន្នោ ឯកជវនវារេបិ
នាធាជវនវារេបិ លព្ពតិ, បរិឡាហាបរិយេសនាលាភា នាធាជវនវារេយេវាតិ។
ទសមំ ឧត្តានមេវាតិ។ នវមទសមាធិ។

នាទត្តវគ្គោ បឋមោ។

២. ទុតិយវគ្គោ

១. សត្តជានុសុត្តវណ្ណនា

៩៥. ធុតិយវគ្គស្ស បឋមេ អាកាធាត្ថតិ អាឡោកធាតុ។ អាឡោកស្សបិ
អាឡោកកសិណោ បរិកម្មំ កត្វា ឧប្បន្នជ្ឈានស្សបីតិ សហារម្ពណស្ស
ឈានស្ស ឯតំ នាមំ។ សុភធាត្ថតិ សុភកសិណោ ឧប្បន្នជ្ឈានវសេន
សហារម្ពណជ្ឈានមេវ។ អាកាសានញ្ញាយតនមេវ
អាកាសានញ្ញាយតនធាតុ។ សញ្ញាវេទយិតនិរោជោ
សញ្ញាវេទយិតនិរោធិធាតុ។ ឥតិ ភគវា អនុសន្និកុសលស្ស ភិក្ខុនោ តត្ថ
និសីទិត្វា បញ្ចំ បុច្ឆិតុកាមស្ស ឱកាសំ ទេន្តោ ទេសនំ និដ្ឋាបេសិ។

អន្ធការំ បដិច្ចាតិ អន្ធការោ ហិ អាឡោកេន បរិច្ឆិទ្គោ, អាឡោកោបិ
អន្ធការេន។ អន្ធការេន ហិ សោ ចាកដោ ហោតិ។ តស្មា “អន្ធការំ បដិច្ច
បញ្ញាយតី”តិ អាហា។ អសុភំ បដិច្ចាតិ ឯត្ថាបិ ឯសេវ នយោ។ អសុភញ្ញា
សុភេន, សុភញ្ញា អសុភេន បរិច្ឆិទ្គំ, អសុភេ សតិ សុភំ បញ្ញាយតិ, តស្មា
ឯវមាហា។ រូបំ បដិច្ចាតិ រូចាវចរសមាបត្តិ បដិច្ច។ រូចាវចរសមាបត្តិយា ហិ
សតិ អាកាសានញ្ញាយតនសមាបត្តិ នាម ហោតិ រូបសមតិក្កមោ វា, តស្មា
ឯវមាហា។ វិញ្ញាណញ្ញាយតនធាតុអាទិសុបិ ឯសេវ នយោ។ និរោធំ បដិច្ចាតិ
ចតុន្នំ ខន្ធនំ បដិសម្ពាអប្បវត្តិ បដិច្ច។ ខន្ធនិរោធិញ្ញា បដិច្ច និរោធិសមាបត្តិ
នាម បញ្ញាយតិ, ន ខន្ធបវត្តិ, តស្មា ឯវមាហា។ ឯត្ថ ច ចតុន្នំ ខន្ធនំ និរោជោ
និរោធិសមាបត្តិតិ វេទិតញ្ញោ។

កងំ សមាបត្តិ បត្តញ្ញាតិ កងំ សមាបត្តិយោ កីទិសា សមាបត្តិយោ នាម
ហុត្វា បត្តញ្ញាតិ? សញ្ញាសមាបត្តិ បត្តញ្ញាតិ សញ្ញាយ អត្តិការេន
សញ្ញាសមាបត្តិយោ សញ្ញាសមាបត្តិយោ នាម ហុត្វា បត្តញ្ញា។
សម្ពាវសេសសមាបត្តិ បត្តញ្ញាតិ សុខុមសម្ពាវនំ អវសិដ្ឋតាយ
សម្ពាវសេសសមាបត្តិ នាម ហុត្វា បត្តញ្ញា។ និរោធិសមាបត្តិ បត្តញ្ញាតិ

និរោធាវ និរោធសមាបត្តិ និរោធសមាបត្តិ នាម ហុត្វា បត្តញ្ញាតិ អត្ថោ។
បឋម។

២. សនិទានសុត្តន្តបិដក

៩៦. ធុតិយេ សនិទានន្តិ ភាវនបុំសកមេតំ, សនិទានោ សបច្ចយោ ហុត្វា
ឧប្បជ្ជតីតិ អត្ថោ។ កាមធាតុំ, ភិក្ខុវេ, បដិច្ចាតិ ឯត្ថ កាមវិតក្កោបិ កាមធាតុ
កាមាវចរធម្មាបិ, វិសេសតោ សញ្ញាកុសលម្បិ។ យថាហា -

“តត្ថ កតមា កាមធាតុ? កាមបដិសំយុត្តោ តក្កោវិតក្កោ
សង្កប្បោ អប្បនា ព្យប្បនា ចេតសោ អភិជិរោបនា មិច្ឆាសង្កប្បោ, អយំ
វុច្ចតិ កាមធាតុ។ ហេដ្ឋតោ អវីចិនិយំ បរិយន្តំ ករិត្វា ឧបរិតោ
បរិនិម្មិតវសវត្ថី ទេវេ អន្តោករិត្វា យំ ឯតស្មី អន្តរេ ឯត្តាវចរា ឯត្ថ
បរិយាបន្នា ខន្ធធាតុអាយតនា រូបា វេទនា សញ្ញា សង្ខារា វិញ្ញាណំ, អយំ
វុច្ចតិ កាមធាតុ។ សព្វេបិ អកុសលា ធម្មា កាមធាតុ”តិ (វិភ. ១៨២)។

ឯត្ថ សត្តសង្កាហិកា អសម្ពិជ្ជាតិ ទ្វេ កថា ហោន្តិ។ កថំ?
កាមធាតុគ្គហណោន ហិ ព្យាចាធាតុវិហីសាធាតុយោ គហិតា ហោន្តិតិ
អយំ សត្តសង្កាហិកា។ តាសំ បន ទ្វិន្ទំ ធាតុនំវិសុំ អាគតត្តា សេសធម្មា
កាមធាតុតិ អយំ អសម្ពិជ្ជកថា។ អយមិធន គហេតញ្ញា ឥមំ កាមធាតុំ
អារម្មណាវសេន វា សម្បយោគវសេន វា បដិច្ច កាមសញ្ញា នាម ឧប្បជ្ជតិ។
កាមសញ្ញំ បដិច្ចាតិ កាមសញ្ញំ បន សម្បយោគវសេន វា ឧបនិស្សយវសេន វា
បដិច្ច កាមសង្កប្បោ នាម ឧប្បជ្ជតិ។ ឥមិនា នយេន សត្តបទេសុ អត្ថោ
វេទិតញ្ញោ។ តីហិ ហានេហិតិ តីហិ ការណេហិ។ មិច្ឆា បដិបជ្ជតីតិ
អយាថាវបដិបទំ អនិយ្យានិកបដិបទំ បដិបជ្ជតិ។

ព្យាបាទធាតុ, ភិក្ខុវេទិ ឯត្ថ ព្យាបាទវិតក្កោបិ ព្យាបាទធាតុ ព្យាបាទោបិ។
យថាហ -

“តត្ថ កតមា ព្យាបាទធាតុ? ព្យាបាទបដិសំយុត្តោ តក្កោ
វិតក្កោ... បេ... អយំ វុច្ចតិ ព្យាបាទធាតុ។ ធនសុ អាមាតវត្ថុសុ ចិត្តស្ស
អាមាតោ បដិវិរោធនោ កោចោ បកោចោ... បេ... អនត្តមនតា ចិត្តស្ស,
អយំ វុច្ចតិ ព្យាបាទធាតុ” តិ (វិភ. ១៨២)។

ឥមំ ព្យាបាទធាតុំ សហជាតបច្ចយាធិវសេន បដិច្ច ព្យាបាទសញ្ញា នាម
ឧប្បជ្ឈតិ។ សេសំ បុរិមនយេនេវ វេទិតព្ពំ។

វិហ័សាធាតុ, ភិក្ខុវេទិ ឯត្ថ វិហ័សាវិតក្កោបិ វិហ័សាធាតុ វិហ័សាបិ។
យថាហ -

“តត្ថ កតមា វិហ័សាធាតុ? វិហ័សាបដិសំយុត្តោ តក្កោ
វិតក្កោ... បេ... អយំ វុច្ចតិ វិហ័សាធាតុ។ ឥធកក្ខោ ចាណីនា វា លេខ្ខនា
វា ធល្លោន វា សត្តន វា វដ្ឋយា វា អញ្ញតវញ្ញតវេន វា សត្តវិហោវេតិ។
យា ឯវុច្ចា ហោវេនា វិហោវេនា ហ័សនា វិហ័សនា រោសនា បរុបយាតោ,
អយំ វុច្ចតិ វិហ័សាធាតុ” តិ (វិភ. ១៨២)។

ឥមំ វិហ័សាធាតុំ សហជាតបច្ចយាធិវសេន បដិច្ច វិហ័សាសញ្ញា នាម
ឧប្បជ្ឈតិ។ សេសមិធាបិ បុរិមនយេនេវ វេទិតព្ពំ។

តិណាធាយេតិ តិណាកហនេ អរញ្ញោ។ អនយព្យសនន្តិ អវុឌ្ឍិ វិធាសំ។
ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ សុក្ខតិណាធាយោ វិយ អារម្មណំ ធន្ធព្ពំ, តិណុក្ការិយ
អកុសលសញ្ញា, តិណាកដ្ឋនិស្សិទ្ធា ចាណា វិយ ឥមេ សត្តា។ យថា

សុក្ខតិណ្ណាយោ ឋេតិកំ តិណ្ណកំ ទិប្បំ វាយមិត្តា អនិច្ចាបេន្តស្ស តេ ចាណា
អនយព្យសនំ ចាបុណ្ណិ។ ឯវមេវ យេ សមណា វា ព្រាហ្មណា វា ឧប្បជ្ជំ
អកុសលសញ្ញាវិក្ខម្ពនតទន្តសមុច្ឆេទប្បហានេហិ នប្បជហន្តិ, តេ ទុក្ខំ
វិហរន្តិ។

វិសមគតន្តិ រាគវិសមាធិនិ អនុគតំ អកុសលសញ្ញា។ ន ទិប្បមេវ
បជហតីតិ វិក្ខម្ពនាទិវសេន សីយំ នប្បជហតិ។ ន វិនោទតីតិ ន នីហរតិ។ ន
ព្យជ្ជករោតីតិ ភន្តមត្តម្បិ អនវសេសេន្តោ ន វិគតន្តំ ករោតិ។ ន អនការំ
គមេតីតិ ន អនុអការំ គមេតិ។ ឯវំ សព្វបទេសុ ន - កាវេ អាហរិតញ្ជោ។
ចាជិកម្ពាតិ ចាជិកម្ពិតញ្ជា ឥន្ទិតញ្ជា។

នេក្ខម្មធាតុំ, ភិក្ខុវេតិ ឯត្ថ នេក្ខម្មវិតក្កោបិ នេក្ខម្មធាតុ សព្វេបិ កុសលា
ធម្មា។ យថាហ -

“តត្ថ កតមា នេក្ខម្មធាតុ? នេក្ខម្មបដិសំយុត្តោ តក្កោ
វិតក្កោ... បេ... សម្មាសង្កប្បោ, អយំ វុច្ចតិ នេក្ខម្មធាតូ” តិ (វិភ. ១៨២)។

ឥធាបិ ទុវិធា កថា។ នេក្ខម្មធាតុគ្គហណោន ហិ ឥតរាបិ ទ្វេ ធាតុយោ
គហណំ គច្ឆន្តិ កុសលធម្មបរិយាបន្នត្ថា, អយំ សព្វសង្កាហិកា។ តា បន
ធាតុយោវិសុំ ធិបេតញ្ជាតិ តា ឋេបេត្វា សេសា សព្វកុសលា នេក្ខម្មធាតូតិ
អយំ អសម្ពិជ្ជា។ ឥមំ នេក្ខម្មធាតុំ សហជាតាធិបច្ចយវសេន បដិច្ច
នេក្ខម្មសញ្ញា នាម ឧប្បជ្ជតិ។ សញ្ញាធិនិ បដិច្ច វិតក្កោនយោ យថានុរូបំ។

អព្យាចាទធាតុំ, ភិក្ខុវេតិ ឯត្ថ អព្យាចាទវិតក្កោបិ អព្យាចាទធាតុ
អព្យាចាទោបិ។ យថាហ -

“តត្ថ កតមា អព្យាបាទធាតុ? អព្យាបាទបដិសំយុត្តោ តក្កោ...បេ...
អយំ វុច្ចតិ អព្យាបាទធាតុ។ យា សត្តេសុ មេត្តិ មេត្តាយនា មេត្តាយិតត្ថំ
មេត្តាចតោវិមុត្តិ, អយំ វុច្ចតិ អព្យាបាទធាតុ”តិ (វិភ. ១៨២)។

ឥមំ អព្យាបាទធាតុំ បដិច្ច វុត្តនយេនេវ អព្យាបាទសញ្ញា នាម ឧប្បជ្ជតិ។

**អវិហឹសាធាតុំ, ភិក្ខុវេតិ ឯត្តាបិ អវិហឹសាវិតក្កោបិ អវិហឹសាធាតុ
ករុណាបិ។ យថាហ -**

“តត្ថ កតមា អវិហឹសាធាតុ? អវិហឹសាបដិសំយុត្តោ តក្កោ...បេ...
អយំ វុច្ចតិ អវិហឹសាធាតុ។ យា សត្តេសុ ករុណា ករុណាយនា
ករុណាយិតត្ថំ ករុណាចតោវិមុត្តិ, អយំ វុច្ចតិ អវិហឹសាធាតុ”តិ (វិភ.
១៨២)។

ឥមំ អវិហឹសាធាតុំ បដិច្ច វុត្តនយេនេវ អវិហឹសាសញ្ញា នាម ឧប្បជ្ជតិ។
សេសំ សព្ពត្ថ វុត្តានុសារេនេវ វេទិតព្ពំ។ ទុតិយំ។

៣. កិញ្ញាកាវសថសុត្តវណ្ណនា

៩៧. តតិយេ ធាតុំ, ភិក្ខុវេតិ ឥតោ បដ្ឋាយ អដ្ឋាសយំ ធាតុតិ ធីបេតិ។
ឧប្បជ្ជតិ សញ្ញាតិ អដ្ឋាសយំ បដិច្ច សញ្ញា ឧប្បជ្ជតិ, ធិដ្ឋិ ឧប្បជ្ជតិ, វិតក្កោ
ឧប្បជ្ជតីតិ។ ឥធាបិ “កច្ចានោ បញ្ចំ បុច្ឆិស្សតី”តិ តស្ស ឱកាសទានត្ថំ
ឯត្តាវតាវ ទេសនំ និដ្ឋាបេសិ។ អសម្មាសម្ពុទ្ធសូតិ ធនុ សត្តារេសុ។
សម្មាសម្ពុទ្ធាតិ មយមស្ម សម្មាសម្ពុទ្ធាតិ។ កី បដិច្ច បញ្ញាយតីតិ កិស្មី សតិ
ហោតីតិ? សត្តារាជំ ឧប្បន្នំ ធិដ្ឋិ បុច្ឆតិ។ អសម្មាសម្ពុទ្ធសុ តេសុ សម្មាសម្ពុទ្ធា
ឯតេតិ ឯវំ ឧប្បន្នំ តិត្តិយសាវកានម្បិ ធិដ្ឋិ បុច្ឆតិយេវ។

ឥតនិយមស្មារតីសំអវិជ្ជាធាតុបដិច្ចសាទិដ្ឋិហោតិ, អវិជ្ជាធាតុ ច ឆាម
 មហតី ធាតុ, តស្មា មហតី ធាតុបដិច្ច តស្ស ឧប្បត្តិ ធិបេន្តោ មហតី ខោ
 ឯសាតិអាទិមាហ។ ហីនំ, កច្ចាន, ធាតុបដិច្ចាតិ ហីនំ អដ្ឋាសយំ បដិច្ច។
 បណីដិតិ ចិត្តជ្ជបនំ។ សា បនេសា ឥត្តិការំ វា មក្កជាទិទិវច្ឆានការំ វា
 បត្តេន្តស្ស ឧប្បជ្ជតិ។ ហីនោ បុគ្គលោតិ យស្សេតេ ហីនោ ធម្មា ឧប្បជ្ជន្តិ, សព្វោ
 សោ បុគ្គលោបិ ហីនោ ឆាម។ ហីនោ វាចាតិ យា តស្ស វាចា, សាបិ ហីនោ។ ហីនំ
 អាទិក្ខតិ តិ សោ អាទិក្ខន្តោបិ ហីនមេវ អាទិក្ខតិ, ទេសេន្តោបិ ហីនមេវ
 ទេសេតីតិ សព្វបទានិ យោជេតព្ពានិ។ ឧបបត្តិតិ ទ្វេ ឧបបត្តិយោ បដិលាភោ ច
 និព្ពត្តិ ច។ និព្ពត្តិ ហីនកុលាទិវសេន វេទិតព្ពា, បដិលាភោ ចិត្តប្បាទក្ខណោ
 ហីនត្ថិកវសេន។ កម៌? តស្ស ហិ បញ្ចសុ និចកុលេសុ ឧប្បជ្ជនតោ ហីនោ
 និព្ពត្តិ, វេស្សសុទ្ធកុលេសុ ឧប្បជ្ជនតោ មជ្ឈិមា, ខត្តិយព្រាហ្មណកុលេសុ
 ឧប្បជ្ជនតោ បណីតោ។ ទ្វាទសាកុសលចិត្តប្បាទានំ បន បដិលាភតោ ហីនោ
 បដិលាភោ, តេក្ខមកធម្មានំ បដិលាភតោ មជ្ឈិមោ, នវលោកុត្តរធម្មានំ
 បដិលាភតោ បណីតោ។ ឥមស្មី បន ហីនេ និព្ពត្តិយេវ អធិប្បតាតិ។ តតិយំ។

៤. ហីនាធិមុត្តិកសុត្តវណ្ណោ

៩៨. ចតុត្ថេ សំសន្និដ្ឋិតិ ឯកតោ ហោន្តិ។ សមេន្និតិ សមាគមន្តិ, និរន្តរា
 ហោន្តិ។ ហីនាធិមុត្តិកាតិ ហីនដ្ឋាសយា។ កល្យាណាធិមុត្តិកាតិ
 កល្យាណាដ្ឋាសយា។ ចតុត្ថំ។

៥. ចម្ព័មសុត្តវណ្ណោ

៩៩. បញ្ចមេ បស្សថ នោតិ បស្សថ នុ។ សព្វេ ខោ ឯតេតិ សាវិបុត្តត្ថេរោ
 ភគវតោ “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ មហាបញ្ញានំ យទិធំ

សារីបុត្តោ”តិ (អ. និ. ១.១៨៩) មហាបញ្ញាសុ ឯតទគ្គេ ឋបិតោ។ ឥតិ នំ “ឧទ្ធច្ចនំ
ធាតុន្តំ អាយតនន្តំ សតិបដ្ឋានពោធិបក្ខិយធម្មន្តំ តិលក្ខណាហតំ គម្ពំ
បញ្ចំ បុច្ឆិស្សមា”តិ មហាបញ្ញាវ បរិវារេន្តិ។ សោមិ តេសំ បថវី បត្តរេន្តោវិយ
សិនេរុចាធតោ វាលិកំ ឧទ្ធច្ចនោវិយ ចក្កវាឡបព្ពតំ ភិន្ទនោវិយ សិនេរុ
ឧក្ខិបនោវិយ អាគាសំវិត្តារេន្តោវិយ ចន្ទិមស្វរិយេ ឧដ្ឋាបេន្តោវិយ ច
បុច្ឆិតបុច្ឆិតំ កថេតិ។ តេន វុត្ថំ “សព្ពេ ខោ ឯតេ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ មហាបញ្ញា”តិ។

មហាមោគ្គល្លាណោបិ ភគវតា “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ
ឥទ្ធិមន្តានំ យទិទំ មហាមោគ្គល្លាណោ”តិ ឥទ្ធិមន្តេសុ ឯតទគ្គេ ឋបិតោ។ ឥតិ នំ
“បរិកម្មំ អានិសំសំ អធិដ្ឋានំវិកុញ្ញនំ បុច្ឆិស្សមា”តិ ឥទ្ធិមន្តោវ បរិវារេន្តិ។ សោមិ
តេសំ វុត្ថនយេនេវ បុច្ឆិតបុច្ឆិតំ កថេតិ។ តេន វុត្ថំ “សព្ពេ ខោ ឯតេ, ភិក្ខុវេ,
ភិក្ខុ មហិទ្ធិកា”តិ។

មហាកស្សបោបិ ភគវតា “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ
ធុតវាធានំ យទិទំ មហាកស្សបោ”តិ ធុតវាធនេសុ ឯតទគ្គេ ឋបិតោ។ ឥតិ នំ
“ធុតផ្កបរិហារំ អានិសំសំ សមោធានំ អធិដ្ឋានំ ភេទំ បុច្ឆិស្សមា”តិ ធុតវាធាវ
បរិវារេន្តិ។ សោមិ តេសំ តថេវ បុច្ឆិតបុច្ឆិតំ ព្យាករោតិ។ តេន វុត្ថំ “សព្ពេ ខោ
ឯតេ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ ធុតវាធា”តិ។

អនុរុទ្ធត្ថេរោបិ ភគវតា “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ
ទិព្ពចក្ខុកានំ យទិទំ អនុរុទ្ធោ”តិ (អ. និ. ១.១៩២) ទិព្ពចក្ខុកេសុ ឯតទគ្គេ
ឋបិតោ។ ឥតិ នំ “ទិព្ពចក្ខុស្ស បរិកម្មំ អានិសំសំ ឧបក្កិលេសំ បុច្ឆិស្សមា”តិ
ទិព្ពចក្ខុការ បរិវារេន្តិ។ សោមិ តេសំ តថេវ បុច្ឆិតបុច្ឆិតំ កថេតិ។ តេន វុត្ថំ
“សព្ពេ ខោ ឯតេ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ ទិព្ពចក្ខុកា”តិ។

បុណ្ណាត្ថេរោបិ ភគវតា “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ
ធម្មកថិកានំ យទិទំ បុណ្ណោ មន្តាណីបុត្តោ” តិ (អ. និ. ១.១៩៦) ធម្មកថិកេសុ
ឯតទគ្គេ ឋបិតោ។ ឥតិ នំ “ធម្មកថាយ សង្ខេបវិគ្គារគម្ពីរុត្តានវិចិត្រកថាធីសុ
តំ តំ អាការំ បុច្ឆិស្សមា” តិ ធម្មកថិការ បរិវារេន្តិ។ សោបិ តេសំ “អារុសោ,
ធម្មកថិកេន នាម អាទិតោ បរិសំ វណ្ណានុំ វដ្តតិ, មជ្ឈេ សុញ្ញតំ បកាសេតុំ,
អន្តេ ចតុសច្ចវសេន កូដំ គណ្ហិតុ” ត្ថិ ឯវំ តំ តំ ធម្មកថានយំ អាទិត្យតិ។ តេន
វុត្ថំ “សព្ពេ ខោ ឯតេ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ ធម្មកថិកា” តិ។

ឧបាលិត្ថេរោបិ ភគវតា “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ វិនយធរានំ
យទិទំ ឧបាលី” តិ (អ. និ. ១.២២៨) វិនយធរេសុ ឯតទគ្គេ ឋបិតោ។ ឥតិ នំ
“គរុកលហុកំ សតេកិច្ចអតេកិច្ចំ អាបត្តានាបត្តី បុច្ឆិស្សមា” តិ វិនយធរាវ
បរិវារេន្តិ។ សោបិ តេសំ បុច្ឆិតបុច្ឆិតំ តថេវ កថេតិ។ តេន វុត្ថំ “សព្ពេ ខោ ឯតេ,
ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ វិនយធរា” តិ។

អានន្ទត្ថេរោបិ ភគវតា “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម សាវកានំ ភិក្ខុនំ
ពហុស្សុតានំ យទិទំ អានន្ទោ” តិ (អ. និ. ១.២២៣) ពហុស្សុតេសុ ឯតទគ្គេ
ឋបិតោ។ ឥតិ នំ “ទសវិធំ ព្យញ្ញនពុទ្ធិ អដ្ឋប្បត្តី អនុសន្និ បុព្វាបរំ បុច្ឆិស្សមា” តិ
ពហុស្សុតាវ បរិវារេន្តិ។ សោបិ តេសំ “ឥទំ ឯវំ វត្ថុពុំ, ឥទំ ឯវំ គហេតព្ព” ត្ថិ សព្ពំ
កថេតិ។ តេន វុត្ថំ “សព្ពេ ខោ ឯតេ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ ពហុស្សុតា” តិ។

នេវទត្ថោ បន ចាបិច្ឆោ ឥច្ឆាបកតោ, តេន នំ “កុលសង្កណ្ឌានបរិហារំ
នានប្បការកំ កោហញ្ញតំ បុច្ឆិស្សមា” តិ ចាបិច្ឆាវ បរិវារេន្តិ។ សោបិ តេសំ តំ
តំ និយាមំ អាទិត្យតិ។ តេន វុត្ថំ “សព្ពេ ខោ ឯតេ, ភិក្ខុវេ, ភិក្ខុ ចាបិច្ឆា” តិ។

កស្មា បនេតេ អវិទូរេ ចង្គ័មីសូតិ។ “នេវេនត្តោ សត្វិ បទុដ្ឋចិត្តោ អនត្តម្បិ
 កាតុំ ឧបក្កមេយ្យ” តិ អារក្ខក្កហណាត្ថំ។ អថ នេវេនត្តោ កស្មា ចង្គ័មីតិ?
 “អការកោ អយំ, យេនិ ការកោ ភវេយ្យ, ន ឥធមាគច្ឆេយ្យ” តិ អត្ថនោ
 កតនោសបដិច្ឆាទនត្ថំ។ កី បន នេវេនត្តោ ភគវតោ អនត្ថំ កាតុំ សមត្តោ,
 ភគវតោ វា អារក្ខកិច្ចំ អត្ថីតិ? នត្ថិ។ តេន វុត្ថំ “អជ្ជានមេតំ, អានន្ទ,
 អនវកាសោ, យំ តថាគតោ បរុបក្កមេន បរិនិព្វាយេយ្យ” តិ (ចូឡវ. ៣៤១)។
 ភិក្ខុ បន សត្វិ ការវេន អាគតា។ តេនេវ ភគវា ឃំ វត្ថា “វិស្សជ្ជេហិ, អានន្ទ,
 ភិក្ខុសង្ឃ” តិ វិស្សជ្ជាបេសិ។ បញ្ចមំ។

៦. សភាថាសុត្តវណ្ណាន

១០០. ធរដ្ឋេ គូថោ គូថេន សំសន្នតិ សមេតីតិ សមុទ្គន្តរេ ជនបទន្តរេ
 ចក្កវាឡន្តរេ ឋិតោបិ វណ្ណានបិ គន្ធនបិ រសេនបិ នានត្ថំ អនុបកច្ឆន្តោ
 សំសន្នតិ សមេតិ, ឯកសទិសោវ ហោតិ និរន្តរោ។ សេសេសុបិ ឯសេវ នយោ។
 អយំ បន អនិដ្ឋឧបមា ហីនជ្ឈាសយានំ ហីនអជ្ឈាសយស្ស សិក្ខាការិនស្សនត្ថំ
 អាហាជា, ឌីរាទិវិសិដ្ឋោបមា កល្យាណជ្ឈាសយានំ អជ្ឈាសយស្ស
 សិក្ខាការិនស្សនត្ថំ។

សំសន្នតិ ទស្សនសវនសំសន្នតិវត្ថុកេន តណ្ហាស្មេហោន។ វេនថោ
 ជាតោតិ កិលេសវនំ ជាតំ។ អសំសគ្គេន ធិដ្ឋតីតិ ឯកតោ ហាននិសង្ខាធិនិ
 អករោន្តស្ស អសំសគ្គេន អទស្សនេន ធិដ្ឋតិ។ សាធុជីវីតិ បរិសុទ្ធុជីវីតំ
 ជីវមាណោ។ សហាវសេតិ សហាវាសំ វសេយ្យ។ ធជំ។

៧. អស្សទូសំសន្ននសុត្តវណ្ណាន

១០១. សត្តមេ អស្សុទ្ធា អស្សុទ្ធវិហិតិអាទីសុ ពុទ្ធវា ធម្មេ វា សង្ខេ វា
 សទ្ធាវិវហិតា និរោជានិរសា បុគ្គលា សមុទ្ទស្ស ឡិមតិវេ វិហិតា ចារិមតិវេ វិ
 វិហិតា អស្សុទ្ធវិហិតា សទ្ធិ តាយ អស្សុទ្ធតាយ ឯកសទិសា និរន្តរា ហោន្តិ។ តថា
 អហិរិកា ភិក្ខុមរិយាទា អលង្គិបុគ្គលា អហិរិកេហិ, អនោត្តប្បិណោ
 ចាបកិរិយាយ អកាយមាណា អនោត្តប្បិហិ, អប្បស្សតា សុតវិវហិតា
 អប្បស្សតេហិ, កុសីតា អាលសិយបុគ្គលា កុសីតេហិ, មុជ្ឈស្សតិណោ
 ភត្តនិក្ខត្តកាកមំសនិក្ខត្តសិដ្ឋាលសទិសា មុជ្ឈស្សតិហិ, ធុប្បញ្ញា
 ខន្ធាទិបរិច្ឆេទិកាយ បញ្ញាយ អភាវេន និប្បញ្ញា តាទិសេហោវ ធុប្បញ្ញេហិ,
 សទ្ធាសម្បជ្ជា ចេតិយវន្តនាទិកិច្ចបសុតា សទ្ធវិហិតា, ហិរិមនា លង្គិបុគ្គលា
 ហិរិមនេហិ, ឡិប្បិណោ ចាបកិរិកា ឡិប្បិហិ, ពហុស្សតា សុតជរា អាគមជរា
 តន្តិចាលកា វិសានុកកា ពហុស្សតេហិ, អារទ្ធវិរិយា បរិបុណ្ណាបរក្កមា
 អារទ្ធវិរិយេហិ, ឧបជ្ជិតស្សតិ សត្តកិច្ចបរិក្កាហិកាយ សតិយា សមន្មាគតា
 ឧបជ្ជិតស្សតិហិ, បញ្ញាវន្តោ មហាបញ្ញេហិ វជិរុបមញ្ញាលោហិ បញ្ញាវន្តេហិ សទ្ធិ
 ទ្វេវ វិហិតា តាយ បញ្ញាសម្បត្តិយា សំសន្តិសមេន្តិ។ សត្តមំ។

៨-១២. អស្សុទ្ធមូលកសុត្តាទិវណ្ណា

១០២-១០៦. អដ្ឋមាទីនិ តេយេវ អស្សុទ្ធាទិធម្មេ តិកវសេន កត្វា
 ទេសិតានិ។ តត្ថ អដ្ឋមេ អស្សុទ្ធាទិមូលកា កណ្តាបក្ខសុក្កបក្ខវសេន បញ្ច
 តិកា វុត្តា, នវមេ អហិរិកមូលកា ចត្តារោ។ ធនមេ អនោត្តប្បមូលកា
 តយោ, ឯកាធនមេ អប្បស្សតមូលកា ទ្វេ, ទ្វាធនមេ កុសីតមូលកោ ឯកោ
 តិកោ វុត្តាតិ សព្វេបិ បញ្ចសុ សុត្តន្តេសុ បន្ទវស តិកា ហោន្តិ។ បន្ទវស ចេតេ
 សុត្តន្តាតិបិ វន្តិ។ អយំ តិកបេយ្យាលោ នាម។ អដ្ឋមាទីនិ។

ទុតិយោ វុត្តោ។

៣. កម្មបថវគ្គ

១-២. អសមាហិតសុត្តាន្តវដ្តានា

១០៧-១០៨. ឥតោ បរេសុ បឋមំ អស្សុទ្ធាធិបញ្ចកវសេន វុត្តំ, តថា ទុតិយំ។
បឋមេ បន អសមាហិតបទំ ចតុត្ថំ, ទុតិយេ ទុស្សីលបទំ។ ឯវំ វុច្ឆមានេ
ពុជ្ឈនកបុគ្គលានំ អជ្ឈាសយេន ហិ ឯតានិ វុត្តានិ។ ឯតុ អសមាហិតាតិ
ឧបចារប្បឆាសមាធិវហិតា។ ទុស្សីលាតិ និស្សីលា។ បឋមទុតិយានិ។

៣-៥. បញ្ចសិក្ខាបទសុត្តាន្តវដ្តានា

១០៩-១១១. តតិយំ បញ្ចកម្មបថវសេន ពុជ្ឈនកានំ អជ្ឈាសយវសេន វុត្តំ,
ចតុត្ថំ សត្តកម្មបថវសេន, បញ្ចមំ ធនកម្មបថវសេន។ តត្ថ តតិយេ
សុរាមេរយមជ្ឈប្បមាទដ្ឋាយិនោតិ សុរាមេរយសម្ពាតំ មជ្ឈំ យាយ
បមាទចេតនាយ បិវន្តិ, សា “សុរាមេរយមជ្ឈប្បមាទោ”តិ វុច្ឆតិ, តស្មី តិជ្ឈន្តិ
សុរាមេរយមជ្ឈប្បមាទដ្ឋាយិនោ។ អយំ តាវេត្ថ អសាធារណបទស្ស អត្ថោ។

បញ្ចមេ ចាលំ អតិចាតេន្តិ ចាលាភិចាតិនោ, ចាលាយាតិកាតិ
អត្ថោ។ អទិន្នំ អាទិយន្តិ អទិន្នាធាយិនោ, បរស្សហារិនោតិ អត្ថោ។
វត្ថុកាមេសុ កិលេសកាមេន មិច្ឆា ចរន្តិ កាមេសុមិច្ឆាចារិនោ។ មុសា
វទន្តិ មុសាវាទិនោ, បរេសំ អត្តភញ្ញកំ តុច្ឆំ អលិកំ វាចំ ភាសិតារោតិ អត្ថោ។
បិសុណា វាចា ឯតេសន្តិ បិសុណាវាចា។ មម្ពន្ធទិកា ជរុសា វាចា ឯតេសន្តិ
ជរុសាវាចា។ សម្ពំ និវត្តកំ វេចនំ បលបន្តិ តិសម្ពប្បលាបិនោ។ អភិជ្ឈាយន្តិ
អភិជ្ឈាលុនោ, បរកណ្ណោ លុព្វនសីលាតិ អត្ថោ។ ព្យាបន្នំ បូតិភូតំ
ចិត្តមេតេសន្តិ ព្យាបន្នចិត្តា។ មិច្ឆា ចាបិកាវិញ្ញករហិតា ឯតេសំ ទិន្និ
មិច្ឆាទិន្និកា, កម្មបថបរិយាបន្នាយ “នត្ថិ ទិន្ន”ន្តិអាទិវត្ថុកាយ

មិច្ឆត្តបរិយាបន្នាយ អនិយ្យានិកទិដ្ឋិយា សមន្នាគតាតិ អត្ថោ។ សម្មា
សោភនាវិញ្ញាបសត្តា ឯតេសំ ទិដ្ឋិតិ សម្មាទិដ្ឋិកា, កម្មបធិបរិយាបន្នាយ “អត្ថិ
ទិន្ន”ន្តិអាទិកាយ កម្មស្សកតទិដ្ឋិយា សម្មត្តបរិយាបន្នាយ មគ្គទិដ្ឋិយា ច
សមន្នាគតាតិ អត្ថោ។ ឥទំ តាវេត្ថ អនុត្តារានំ បទានំ បទវណ្ណានាមត្ថំ។

យោ បនតេសំ ចាលាភិចាតោ អទិន្នាទានំ កាមេសុមិច្ឆាចារោ
មុសាវាទោ បិសុណាវាទា ជរុសវាទា សម្ពប្បលាចោ អភិជ្ឈា ព្យាចាទោ
មិច្ឆាទិដ្ឋិតិ កណ្តាបក្ខេ ទសវិដោ អត្ថោ ហោតិ។ តត្ថ ចាលាស្ស អតិចាតោ
ចាលាភិចាតោ, ចាលាវដោ ចាលាយាតោតិ វុត្ថំ ហោតិ។ ចាលោភិ ចេត្ត
វោហារតោ សត្ថោ, បរមត្ថតោ ជីវិតិន្ទ្រិយំ។ តស្មី បន ចាលោ ចាលាសញ្ញានោ
ជីវិតិន្ទ្រិយុបន្នេទកឧបក្កមសមុដ្ឋាបិកា កាយវីចីទារាទំ អញ្ញាតវទារប្បវត្តា
វេកេចតនា ចាលាភិចាតោ។ សោ គុណាវិវហិតេសុ តិវច្ឆានគតាទិសុ
ចាលោសុ ខុទ្ទកេ ចាលោ អប្បសាវដ្ឋោ, មហាសវីរេ មហាសាវដ្ឋោ។ កស្មា?
បយោគមហាន្តតាយ, បយោគសមត្ថបិ វត្ថុមហាន្តតាយ។ គុណាវន្តេសុ
មនុស្សទិសុ អប្បគុណោ អប្បសាវដ្ឋោ, មហាគុណោ មហាសាវដ្ឋោ។
សវីរគុណានំ បន សមភាវេ សតិ កិលេសានំ ឧបក្កមាទព្វា មុទុតាយ
អប្បសាវដ្ឋោ, តិព្ពតាយ មហាសាវដ្ឋោតិ វេទិតព្ពោ។

តស្ស បញ្ច សម្ភារា ហោន្តិ - ចាលោ, ចាលាសញ្ញាតា, វេកេចិត្តំ,
ឧបក្កមោ, តេន មរណាន្តិ។ ធិ បយោគា សាហត្ថិកោ, អាណត្ថិកោ,
និស្សគ្គិយោ, ថាវរោ, វិជ្ជាមយោ, ឥទ្ធិមយោតិ។ ឥមស្មី បនតេ វិត្តារិយមាទេ
អតិប្បបញ្ចោ ហោតិ, តស្មា តំ នវិត្តារយាម, អញ្ញាព្វា ឯវរុបំ។ អត្ថិកេហិ បន
សមន្តចាសាទិកំ វិនយដ្ឋកេដំ (ចារា. អដ្ឋ. ១៧២) ឱលោកេត្វា គហោតព្ពោ។

អធិន្ទស្ស អាទានំ **អធិន្ទាទានំ**, បរស្សហរណំ វេយ្យំ ចោវិកាតិ វុត្ថំ
ហោតិ។ តត្ថ **អធិន្ទន្តិ** បរបរិគ្គហិតំ, យត្ថ បរោយថាភាមការីតំ អាបជ្ជន្តោ
អនណ្ណារហោ អនុបវេន្តោ ហោតិ។ តស្មី បន បរបរិគ្គហិតេ
បរបរិគ្គហិតសញ្ញានោ តទាទាយកឧបក្កមសមុជ្ជាបិកា វេយ្យចេតនា
អធិន្ទាទានំ។ តំ ហីនេ បរសន្តកេ អប្បសាវដ្ឋំ, បណ្ឌិតេ មហាសាវដ្ឋំ។ កស្មា?
វត្ថុបណ្ឌិតតាយ។ វត្ថុសមត្ថេ សតិ គុណាធិការំ សន្តកេ វត្ថុស្មី មហាសាវដ្ឋំ,
តំ តំ គុណាធិកំ ឧបាទាយ តតោ តតោ ហីនគុណស្ស សន្តកេ វត្ថុស្មី
អប្បសាវដ្ឋំ។

តស្ស បញ្ច សម្ភារា ហោន្តិ - បរបរិគ្គហិតំ, បរបរិគ្គហិតសញ្ញិតា,
វេយ្យចិត្តំ, ឧបក្កមោ, តេន ហរណាន្តិ។ ធម៌ បយោគា សាហត្ថិកាទយោវ។ តេ ធម៌
ខោយថានុរូបំ វេយ្យាវហារោ, បសញ្ញាវហារោ, បដិច្ចដ្ឋាវហារោ,
បរិកប្បាវហារោ, កុសាវហារោតិ ឥមេសំ អវហារានំ វសេន បវត្តាតិ
អយមេត្ថេ សន្នេហោ, វិត្តារោ បន សមន្តចាសាធិកាយំ (ចារា. អដ្ឋ. ៩២) វុត្តោ។

កាមេសុមិច្ឆាចារោតិ ឯត្ថ បន កាមេស្វតិ មេដុនសមាចារេសុ។
មិច្ឆាចារោតិ ឯកន្តនិដ្ឋិតោ លាមកាចារោ។ លក្ខណតោ បន
អសទ្ធម្មាធិប្បាយេន កាយធូរាប្បវត្តា អគមនីយជ្ជានីវតិក្កមចេតនា
កាមេសុមិច្ឆាចារោ។ តត្ថ **អគមនីយជ្ជានំ** នាម បុរិសានំ តាវ មាតុរក្ខិតា
បិតុរក្ខិតា មាតាបិតុរក្ខិតា ភាតុរក្ខិតា ភគិនិរក្ខិតា ញាតិរក្ខិតា
គោត្តរក្ខិតា ធម្មរក្ខិតា សាវក្ខា សបរិទណ្ណាតិ មាតុរក្ខិតាទយោ ទស,
ធនក្ខិតា ធន្តវាសិនី ភោគវាសិនី បដវាសិនី ឱទបត្តកិនី ឱភតចុម្ពជា ធាសី ធម៌
ភរិយា ធម៌ កម្មការី ធម៌ ភរិយា ធម៌ ធម៌ហជា មុហុត្ថិកាតិ ឯតា ធនក្ខិតាទយោ
ទសាតិ វិសតិ ឥត្ថិយោ។ ឥត្ថិសុ បន ទិដ្ឋំ សាវក្ខសបរិទណ្ណានំ, ទសន្តញ្ច

ធនក្តីតាជីនន្ត ធានសន្ត ឥត្តិទំ អញ្ជ្រា បុរិសា។ ឥទំ អគមនីយដ្ឋានំ នាម។ សោ
បនេស មិច្ឆាចារោ សីលាទិគុណារហិតេ អគមនីយដ្ឋានេ អប្បសាវន្តោ,
សីលាទិគុណាសម្បន្នេ មហាសាវន្តោ។ តស្ស ចត្តារោ សម្ភារា - អគមនីយវត្ថុ,
តស្មី សេវនចិត្តំ, សេវនប្បយោគោ, មគ្គនមគ្គបដិបត្តិអធិវាសនន្តិ។ ឯកោ
បយោគោ សាហត្ថិកោ ឯវ។

មុសាតិ វិសំវាទនបុរេក្ខារស្ស អត្តភព្វានកោ វចីបយោគោ
កាយប្បយោគោ វា, វិសំវាទនាធិប្បាយេន បនស្ស
បរវិសំវាទនកាយវចីបយោគសមុដ្ឋាបិកា ចេតនា, មុសាវាទោ។ អបរោ នយោ
- មុសាតិ អក្ខតំ អតច្ឆំ វត្ថុ។ វាទោតិ តស្ស ភូតតោ តច្ឆតោ វិញ្ញាបនំ។
លក្ខណតោ បន អតចំ វត្ថុ តថតោ បរិវិញ្ញាបេតុកាមស្ស
តថាវិញ្ញត្តិសមុដ្ឋាបិកា ចេតនា មុសាវាទោ។ សោ យមត្តំ ភព្វតិ, តស្ស
អប្បតាយ អប្បសាវន្តោ, មហន្តតាយ មហាសាវន្តោ។ អបិ ច គហដ្ឋានំ
អត្តនោ សន្តកំ អនាតុកាមតាយ នត្តិទិអធិនយប្បវត្តោ អប្បសាវន្តោ,
សក្ខិនា ហុត្វា អត្តភព្វានត្ថំ វុត្តោ មហាសាវន្តោ។ បព្ពជិតានំ អប្បកម្មិ តេលំ
វា សប្បី វា លភិក្ខា ហសាធិប្បាយេន “អន្ធិ គាមេ តេលំ នទិ មញ្ជេ សន្តតិ” តិ
បូរណាកថានយេន បវត្តោ អប្បសាវន្តោ, អទិដ្ឋយេវ បន “ទិដ្ឋ” ត្ថិអធិនា
នយេន វនន្តានំ មហាសាវន្តោ។ តស្ស ចត្តារោ សម្ភារា ហោត្តិ - អតចំ វត្ថុ,
វិសំវាទនចិត្តំ, តន្តោ វាយាមោ, បរស្ស តទត្ថវិជាននន្តិ។ ឯកោ បយោគោ
សាហត្ថិកោវ។ សោ កាយេន វា កាយបដិពទ្ធេន វា វាចាយ វា
បរវិសំវាទកកិរិយាករណេ ទដ្ឋព្ពោ។ តាយ ចេ កិរិយាយ បរោ តមត្ថំ ជាតាតិ,
អយំ កិរិយាសមុដ្ឋាបិកាចេតនាក្ខណាយេវ មុសាវាទកម្មនា ពជ្ឈតិ។

បិសុណវាចាភិក្ខុអាទិសុ យាយ វាចាយ, យស្ស តំ វាចំ ភាសតិ, តស្ស
បាទយេ អត្ថនោ បិយការំ, បរស្ស ច សុញ្ញការំ ករោតិ, សា បិសុណវាចា។
យាយ បទ អត្តានម្បិ បរម្បិ ជុសំ ករោតិ, យា វាចា សយម្បិ ជុសា, នេវ
កណ្តាសុខា ន បាទយផ្កមា, អយំ ជុសវាចា។ យេន បទ សម្មំ បលបតិ និវត្តកំ,
សោ សម្មប្បលាហោ។ តេសំ មូលភូតា ចេតនាបិ បិសុណវាចាទិនាមមេវ
លភតិ។ សា ឯវ ច ឥធ អធិប្បតាតិ។

តត្ថ សំកិលិដ្ឋចិត្តស្ស បរេសំ វា កេនាយ, អត្ថនោ បិយកម្សតាយ វា
កាយវិចីបយោកសមុដ្ឋាបិកា ចេតនា បិសុណវាចា។ សា យស្ស ភេទំ ករោតិ,
តស្ស អប្បគុណតាយ អប្បសាវជ្ជា, មហាគុណតាយ មហាសាវជ្ជា។ តស្ស
ចត្តារោ សម្ភារា - ភិក្ខុតញ្ជោ បរោ, ឥតិ ឥមេ នាណ ភវិស្សន្តិ, វិណ ភវិស្សន្តិ
ភេទបុរេក្ខារតា, ឥតិ អហំ បិយោ ភវិស្សមិ វិស្សាសិកោតិ បិយកម្សតា វា,
តជ្ជោ វាយាមោ, តស្ស តទត្ថវិជានន្តិ។

បរស្ស មម្ពច្ឆេទកកាយវិចីបយោកសមុដ្ឋាបិកា ឯកន្តជុសចេតនា
ជុសវាចា។ តស្ស អារិការត្ថមិទំ វត្ថុ - ឯកោ កិរ ធារកោ មាតុ វចនំ
អនាទិយិត្វា អរញ្ញំ គប្បតិ។ មាតា តំ និវត្តតុំ អសក្កោន្តិ, “ចណ្ណា តំ មហីសី
អនុពន្ធាតុ” តិ អក្កោសិ។ អថស្ស តថេវ អរញ្ញោ មហីសី ឧដ្ឋាសិ។ ធារកោ, “យំ
មម មាតា មុខេន កថេសិ, តំ មា ហោតុ, យំ ចិត្តេន ចិន្តេសិ, តំ ហោតុ” តិ
សច្ចកិរិយំ អកាសិ។ មហីសី តត្ថេវ ពន្ធាវិយ អដ្ឋាសិ។ ឯវ មម្ពច្ឆេទកោបិ
បយោកោ ចិត្តសណ្តាតាយ ជុសវាចា ន ហោតិ។ មាតាបិតារោ ហិ កនាចិ
បុត្តកេ ឯវ វទន្តិ - “ចោរា វោ ខណ្ឌាខណ្ឌិកំ ករោន្ត” តិ, ឧប្បលបត្តម្បិ ច នេសំ
ឧបរិ បតន្តំ ន ឥច្ឆន្តិ។ អាចរិយុបជ្ឈាយា ច កនាចិ និស្សិតកេ ឯវ វទន្តិ - “កី
ឥមេ អហិរិកា អនោត្តប្បិនោ ចរន្តិ, និទ្ទមថ នេ” តិ។ អថ ច នេសំ

អាគមាធិកមសម្បត្តិ ឥន្ទ្រិយថា ច ចិត្តសណ្ឋាតាយ ជនុសវាចា ន ហោតិ, ឯវំ
វេចនសណ្ឋាតាយ អជនុសវាចាបិ ន ហោតិ។ ន ហិ មារាបេតុកាមស្ស “ឥមំ សុខំ
សយាបេថា”តិ វេចនំ អជនុសវាចា ហោតិ។ ចិត្តជនុសតាយ បនេសា
ជនុសវាចាវ។ សា យំ សន្ធាយ បវត្តិតា, តស្ស អប្បគុណតាយ អប្បសាវន្នោ,
មហាគុណតាយ មហាសាវន្នោ។ តស្ស តយោ សម្ភារា - អក្កោសិតញ្ចោ បរោ,
កុបិតចិត្តំ, អក្កោសនាតិ។

អនត្ថវិញ្ញាបិកា កាយវេទិបយោគសមុជ្ឈាបិកា អកុសលចេតនា
សម្ពប្បលាហោ។ សោ អាសេវនមន្តតាយ អប្បសាវន្នោ, អាសេវនមហន្តតាយ
មហាសាវន្នោ។ តស្ស ទ្វេ សម្ភារា - ការតយុទ្ធសីតាហារណាទិ-និវត្តកកថា-
បុរេក្ខារតា, តថាវុបិកថាកថនញ្ចាតិ។

អភិជ្ឈាយតីតិ អភិជ្ឈា។ បរកណ្ណាភិមុខី ហុត្វា តន្ត្រិន្ទតាយ បវត្តតីតិ
អត្ថោ។ សា “អហោ វតីធំ មមស្ស”តិ ឯវំ បរកណ្ណាភិជ្ឈាយនលក្ខណា
អទិន្នាទានំវិយ អប្បសាវន្នោ មហាសាវន្នោ ច។ តស្ស ទ្វេ សម្ភារា បរកណ្ណំ
អត្ថនោ បរិណាមនញ្ចា។ បរកណ្ណាវត្ថុកេ ហិ លោភេ ឧប្បន្នេបិ ន តាវ
កម្មបថភេទោ ហោតិ, យាវ ន “អហោ វតីធំ មមស្ស”តិ អត្ថនោ
បរិណាមេតីតិ។

ហិតសុខំ ព្យាទាធយតីតិ, ព្យាទាទោ។ សោ បរិវាសាយ
មនោបទោសលក្ខណោ។ ជនុសវាចាវិយ អប្បសាវន្នោ មហាសាវន្នោ ច។
តស្ស ទ្វេ សម្ភារា បរសត្ថោ ច, តស្ស ច វិជាសចិន្តា។ បរសត្ថវត្ថុកេ ហិ កោដេ
ឧប្បន្នេបិ ន តាវ កម្មបថភេទោ ហោតិ, យាវ ន “អហោ វតាយំ ឧច្ឆិដ្ឋេយ្យ
វិនស្សេយ្យា”តិ តស្ស វិជាសំ ចិន្តេតិ។

យថាភុត្តកហណាភាវេន មិច្ឆា បស្សតីតិ មិច្ឆាទិដ្ឋិ។ សា “នត្ថិ
ទិន្ន”ន្តិអាទិនា នយេនវិបរីតទស្សនលក្ខណា សម្មប្បលាថាវិយ អប្បសាវដ្ឋា
មហាសាវដ្ឋា ច។ អបិ ច អនិយតា អប្បសាវដ្ឋា, និយតា មហាសាវដ្ឋា។ តស្ស
ទ្វេសម្ភារា - វត្ថុនោ ច គហិតាការិបរីតតា យថា ច នំ គណ្ហាតិ, តថាភាវេន
តស្សា ឧបជ្ឈានន្តិ។

ឥមេសំ បន ទសន្នំ អកុសលកម្មបថានំ ធម្មតោ កោដ្ឋាសតោ
អារម្មណតោ វេទនាតោ មូលតោតិ បញ្ចហាការេហិ វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ចោ។
តត្ថ ធម្មតោតិ ឯតេសុ ហិ បដិចាជិយា សត្ត ចេតនាធម្មាវ ហោន្តិ,
អភិជ្ឈាទយោ តិស្សោ ចេតនាសម្មយុត្តា។ កោដ្ឋាសតោតិ បដិចាជិយា សត្ត,
មិច្ឆាទិដ្ឋិ ចាតិ ឥមេ អដ្ឋ កម្មបថា ឯវ ហោន្តិ, នោ មូលានិ, អភិជ្ឈាព្យាថាទា
កម្មបថា ចេវ មូលានិ ច។ អភិជ្ឈា ហិ មូលំ បត្វា លោភោ អកុសលមូលំ
ហោតិ, ព្យាថាទោ ទោសោ អកុសលមូលំ។

អារម្មណតោតិ ចាណាតិចាតោ ជីវិតិទ្រិយារម្មណតោ សម្ពាវារម្មណោ
ហោតិ, អទិន្នាទានំ សត្តារម្មណំ វា សម្ពាវារម្មណំ វា, មិច្ឆាចារោ ដោជ្ជព្រាសេន
សម្ពាវារម្មណោវ, សត្តារម្មណោតិបិ ឯកេ។ មុសាវាទោ សត្តារម្មណោ វា
សម្ពាវារម្មណោ វា, តថា បិសុណាវាចា។ ជុសាវាចា សត្តារម្មណោវ។
សម្មប្បលាថា ទិដ្ឋសុតមុតិវិញ្ញាតវសេន សត្តារម្មណោ វា សម្ពាវារម្មណោ វា,
តថា អភិជ្ឈា។ ព្យាថាទោ សត្តារម្មណោវ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិ តេភូមកធម្មវសេន
សម្ពាវារម្មណោ។

វេទនាតោតិ ចាណាតិចាតោ ទុក្ខវេទនោ ហោតិ។ កិញ្ចាបិ ហិ រាជាទោ
ចោវំ ទិស្វា ហាសមាធិបិ “គន្ធបេ នំ ឃាតេថា”តិ វេទន្តិ, សន្និដ្ឋាបកចេតនា បន
នេសំ ទុក្ខសម្មយុត្តាវ ហោតិ។ អទិន្នាទានំ តិវេទនំ, មិច្ឆាចារោ

សុខមជ្ឈត្តវសេន ទិវេទនោ, សន្និដ្ឋាបកចិត្តេ បន មជ្ឈត្តវេទនោ ន ហោតិ។
មុសាវាទោ តិវេទនោ, តថា បិសុណាវាចា ជរុសវាចា ទុក្ខវេទនា, សម្មប្បលាថោ
តិវេទនោ, អភិជ្ឈា សុខមជ្ឈត្តវសេន ទិវេទនា, តថា មិច្ឆាទិដ្ឋិ ព្យាថាទោ
ទុក្ខវេទនោ។

មូលតោតិ ចាលាភតិចាតោ ទោសមោហាវសេន ទិមូលកោ ហោតិ,
អទិន្នាទានំ ទោសមោហាវសេន វា លោភមោហាវសេន វា, មិច្ឆាចារោ
លោភមោហាវសេន។ មុសាវាទោ ទោសមោហាវសេន វា លោភមោហាវសេន វា,
តថា បិសុណាវាចា សម្មប្បលាថោ ច។ ជរុសវាចា ទោសមោហាវសេន, អភិជ្ឈា
មោហាវសេន ឯកមូលា, តថា ព្យាថាទោ។ មិច្ឆាទិដ្ឋិ លោភមោហាវសេន
ទិមូលាតិ។

ចាលាភតិចាតា បដិវរតាតិអាទីសុ ចាលាភតិចាតាធម្មោ វុត្តត្ថា ឯវ។
យាយ បន វិរតិយា ឯតេ បដិវរតា នាម ហោន្តិ, សា ភេទតោ តិវិធា ហោតិ
សម្មត្តវិរតិ សមាទានវិរតិ សមុច្ឆេទវិរតិ។ តត្ថ អសមាទិន្នសិក្ខាបទានំ
អត្តនោ ជាតិវយពាហុសច្ចាទីនិ បច្ចវេក្ខិត្វា “អយុត្តំ អម្ពាភំ ឯវរូបំ កាតុ”ន្តិ
សម្មត្តំ វត្ថុំ អវិរតិក្កមន្តានំ ឧប្បជ្ឈមាណវិរតិ សម្មត្តវិរតិ វេទិតញ្ញា
សីហឡដីបេ ចក្កនឧចាសកស្សវិយ។ តស្ស កិរ ធម្មារកាលេយេវ មាតុ
រោកោ ឧប្បជ្ឈិ។ វេជ្ជេន ច “អល្លសសកម៌សំ លទ្ធិំ វដ្តតី”តិ វុត្តំ។ តតោ
ចក្កនស្ស ភាតា “គច្ឆ តាត ខេត្តំ អាហិណ្ឌាហិ”តិ ចក្កនំ បេសេសិ។ សោ តត្ថ
គតោ។ តស្មិញ្ច សមយេ ឯកោ សសោ តរុណាសស្សំ ខាទិតុំ អាគតោ ហោតិ។
សោ តំ ទិស្វា វេគេន ជារុត្តោ វល្លិយា ពាធ្វោ “កិរី កិរី”តិ សទ្ទមកាសិ។ ចក្កនោ
តេន សទ្ទេន គន្ធា តំ គហេត្វា ចិន្តេសិ “មាតុ ភេសន្តំ ករោមី”តិ។ បុន ចិន្តេសិ -
“ន មេតំ បតិរូបំ, យូហំ មាតុ ជីវិតការណា បរំ ជីវិតា វោរោបេយ្យ”ន្តិ។ អថ នំ

“គង្គ អរញ្ញេ សសេហិ សន្និ តិណោទកំ បរិភុញ្ញា” តិ មុញ្ញិ។ ភាគរា ច “កី តាត សសោលធ្វោ” តិ? បុច្ឆិតោ តំ បរត្ថី អាចិត្តិ។ តតោ នំ ភាតា បរិភាសិ។ សោ មាតុ សន្និកំ គង្គា, “យតោហំ ជាតោ, នាភិជាតាមិ សញ្ញា ចាណំ ជីវិតា វោរោបេតា” តិ សន្នំ វត្វា អដ្ឋាសិ, តាវនេវ ចស្ស មាតា អរោតា អហោសិ។

សមាទិន្នសិក្ខាបទានំ បន សិក្ខាបទសមាទានេ ច តតុត្ថរិ ច អត្តនោ ជីវិតំ បរិច្ចជិត្វា វត្ថុំ អរិទិក្កមន្តានំ ឧប្បជ្ឈមាណាវិរតិ សមាទានវិរតិ វេទិតញ្ញា, ឧត្តរវឌ្ឍមានបព្ពតវាសីឧចាសកស្សវិយ។ សោ កិរ អម្ហិយវិហារវាសីបិដ្ឋលពុទ្ធវត្តិតត្ថេរស្ស សន្និកេ សិក្ខាបទានិ គហេត្វា ខេត្តំ កសតិ។ អថស្ស គោណោ នដ្ឋោ, សោ តំ គវេសន្តោ ឧត្តរវឌ្ឍមានបព្ពតំ អារុហិ, តត្រ នំ មហាសប្បោ អគ្គហេសិ។ សោ ចិន្តេសិ - “ឥមាយ តិទិណាយ វាសិយា សីសំ ធិន្ទាមី” តិ។ បុន ចិន្តេសិ - “ន មេតំ បតិរូបំ, យូហំ ភាវនីយស្ស គរុនោ សន្និកេ សិក្ខាបទំ គហេត្វា ភិន្នេយ្យ” តិ។ ឯវំ យាវតតិយំ ចិន្តេត្វា - “ជីវិតំ បរិច្ចជាមិ, ន សិក្ខាបទ” តិ អំសេ បរិចំ តិទិណាទណ្ឌាវាសី អរញ្ញេ ធម្មេសិ។ តាវនេវ មហាវាឡោ នំ មុញ្ញិត្វា អគមាសីតិ។

អរិយមគ្គសម្បយុត្តា បនវិរតិ សមុច្ឆេទវិរតិ វេទិតញ្ញា, យស្ស ឧប្បត្តិតោ បភុតិ ចាណំ យាតេស្សមីតិ អរិយបុគ្គលានំ ចិត្តម្សិ ន ឧប្បជ្ឈតីតិ។

យថា ច អកុសលានំ, ឯវំ ឥមេសម្សិ កុសលកម្មបថានំ ធម្មតោ កោដ្ឋាសតោ អារម្មណតោ វេទនាតោ មូលតោតិ បញ្ចហាការេហិ វិនិច្ឆយោ វេទិតញ្ញា។ តត្ថ ធម្មតោតិ ឯតេសុ ហិ បដិចាជិយា សត្ត ចេតនាបិ វដ្តន្តិ វិរតិយោបិ, អន្តេ តយោ ចេតនាសម្បយុត្តាវ។

កោដ្ឋាសតោតិ បដិចាជិយា សត្ត កម្មបថា ឯវ, ន មូលានិ, អន្តេ តយោ
កម្មបថា ចេវ មូលានិ ច។ អនភិជ្ឈា ហិ មូលំ បត្វា អលោភោ កុសលមូលំ
ហោតិ, អព្យាចាទោ អទោសោ កុសលមូលំ, សម្មាទិដ្ឋិ អមោហោ
កុសលមូលំ។

អារម្មណតោតិ ចាណាតិចាតាទីនំ។ អារម្មណានេវ ឯតេសំ អារម្មណានិ។
វីតិក្កមិតព្ពវត្ថុតោយេវ ហិ វិវតិ នាម ហោតិ។ យថា បន និព្ពានាមម្ពណោ
អរិយមគ្គោ កំលេសេ បដហតិ, ឯវំ ដីវិតិន្ទ្រិយាទិអារម្មណាបេតេ កម្មបថា
ចាណាតិចាតាទីនិ ទុស្សីល្យាទិ បដហន្តិទិ វេទិតព្ពា។

វេទនាតោតិ សព្វេ សុខវេទនា វា ហោន្តិ មជ្ឈត្ថវេទនា វា។ កុសលំ បត្វា ហិ
ទុក្ខវេទនា នាម នត្ថិ។

មូលតោតិ បដិចាជិយា សត្ត ញាណាសម្បយុត្តចិត្តេន វិរមន្តស្ស
អលោភអទោសអមោហាវសេន តិមូលា ហោន្តិ, ញាណាវិប្បយុត្តចិត្តេន
វិរមន្តស្ស ទិមូលា។ អនភិជ្ឈា ញាណាសម្បយុត្តចិត្តេន វិរមន្តស្ស ទិមូលា
ហោតិ, ញាណាវិប្បយុត្តចិត្តេន ឯកមូលា។ អលោភោ បន អត្តនាវ អត្តនោ
មូលំ ន ហោតិ។ អព្យាចាទេបិ ឯសេវ នយោ។ សម្មាទិដ្ឋិ អលោភអទោសាវសេន
ទិមូលាវាតិ។ តតិយាទីនិ។

៦. អដ្ឋង្គិកសុត្តវណ្ណានា

១១២. ធម្មំ អដ្ឋមគ្គង្គវសេន ពុជ្ឈនកានំ អដ្ឋាសយវសេន វុត្ថំ។ ធម្មំ។

៧. ទសង្កសុត្តវណ្ណានា

១១៣. សត្វមំ ធនមិច្ឆត្តសម្មត្តវសេន។ តត្ថ មិច្ឆាញាណំនោតិ
មិច្ឆាបច្ឆវេក្ខណេន សមន្នាគតាតិ អត្ថោ។ មិច្ឆាវិមុត្តិនោតិ
អនិយ្យានិកវិមុត្តិនោ កុសលវិមុត្តិតិ គហេត្វា វិភា។ សម្មាញាណំនោតិ
សម្មាបច្ឆវេក្ខណា។ សម្មាវិមុត្តិនោតិ និយ្យានិកាយ ជលវិមុត្តិយា
សមន្នាគតាតិ។ សត្វមំ។

កម្មបថវគ្គោ តតិយោ។

៤. ចតុត្ថវគ្គោ

១. ចតុធាតុសុត្តវណ្ណោ

១១៤. ចតុត្ថវគ្គស្ស បឋមេ បឋវីធាតូតិ បតិជ្ជាធាតុ។ អាថោធាតូតិ
អាពន្ធនធាតុ។ តេជោធាតូតិ បរិចាចនធាតុ។ វាយោធាតូតិ វិត្ថម្ហនធាតុ។
អយមេត្ថ សង្ខេបោ, វិត្តារតោ បនវីសតិកោដ្ឋាសាធិវសេន ឯតា កថេតញ្ច។
បឋមំ។

២. បុព្វេសម្ពោធសុត្តវណ្ណោ

១១៥. ធុតិយេ អយំ បឋវីធាតុយា អស្សនោតិ អយំ បឋវីធាតុនិស្សយោ
អស្សនោ។ ស្វាយំ កាយំ អព្ពន្ធមេត្វា ឧទរំ បសារេត្វា, “ឥធមេ អង្គុលំ
បវេសិតុំ វាយមថា”តិ វា ហត្ថំ បសារេត្វា, “ឥមំ នាមេតុំ វាយមថា”តិ វា វេទតិ,
ឯវំ បវត្តានំ វសេន វេទិតញ្ច។ អនិច្ចាតិអាធិសុ ហុត្វា អភាវាការេន អនិច្ចា,
បដិប័ឡនាការេន ធុត្វា, សភាវិគមាការេន វិបរិណាមធម្មា។ អយំ
បឋវីធាតុយា អាធិនវោតិ យេន អាការេន សា អនិច្ចា ធុត្វា វិបរិណាមធម្មា,
អយមាការោ បឋវីធាតុយា អាធិនវោតិ អត្ថោ។ ធន្តរាគវិនយោ

ធន្ទរាគប្បហានន្តិ និព្វានំ អាគម្ម បថវិធាតុយា ធន្ទរាគោវិនិយតិ ចេវ
បហិយតិ ច, តស្មា និព្វានមស្សា និស្សរណំ។

អយំ អាថោធាតុយា អស្សនោតិ អយំ អាថោធាតុនិស្សយោ អស្សនោ។
ស្វាយំ អញ្ញំ អាថោធាតុយា ឧបទ្កតំ ទិស្វា, “កី អយំ និបន្នកាលតោ បដ្ឋាយ
បស្សវដ្ឋានភិមុខោ និក្ខមតិ ចេវ បរិសតិ ច, អប្បមត្តកម្មិស្ស កម្មំ
ករោន្តស្ស សេនតិន្តំ វត្ថំ បិទ្យេ តព្ភតាការំ ចាបុណាតិ, អនុមោទនមត្តម្បិ
កថេន្តស្ស តាលវណ្ណំ គណ្ហិតព្ភំ ហោតិ, មយំ បន សាយំ និបន្នា ចាតោវ
ឧដ្ឋហាម, មាសបុណ្ណាយដោវិយ នោ សរីរំ, មហាកម្មំ ករោន្តានំ សេនមត្តម្បិ
នោ ន ឧប្បជ្ឈតិ, អសនិសន្នេនវិយ ធម្មំ កថេន្តានំ សរីរេ ឧសុមាការមត្តម្បិ នោ
នត្ថិ”តិ ឯវំ បវត្តានំ វសេន វេទិតព្ពោ។

អយំ តេជោធាតុយា អស្សនោតិ អយំ តេជោធាតុនិស្សយោ អស្សនោ។
ស្វាយំ សីតគហណិកេ ទិស្វា, “កី ឥមេ កិញ្ចិទេវ យាគុកត្តខជ្ជមត្តំ
អន្លោហរិទ្ធា ថទ្ធកុច្ឆិនោ និសីទិទ្ធា សព្ពរត្ថិ អដ្ឋារកជាហំ បរិយេសន្តិ,
ដុសិតមត្តេសុបិ សរីរេ បតិទេសុ អដ្ឋារកជាហំ ឌីត្តិទ្ធា ចារុបិទ្ធាវ និបជ្ឈន្តិ?
មយំ បន អតិថទ្ធម្បិ មំសំ វា បូរំ វា ខាធាម, កុច្ឆិបូរំ ភត្តំ ភុញ្ញាម, តាវទេវ នោ
សព្ពំ ដេណបិណ្ណោវិយ វិលីយតិ, សត្តាហវទ្ធលិកាយ វត្តមាធាយ សរីរេ
សីតានុទហនមត្តម្បិ នោ នត្ថិ”តិ ឯវំ បវត្តានំ វសេន វេទិតព្ពោ។

អយំ វាយោធាតុយា អស្សនោតិ អយំ វាយោធាតុនិស្សយោ អស្សនោ។
ស្វាយំ អញ្ញំ វាតភិរុកេ ទិស្វា, “ឥមេសំ អប្បមត្តកម្មិ កម្មំ ករោន្តានំ
អនុមោទនមត្តម្បិ កថេន្តានំ សរីរំ វាតោវិជ្ឈតិ, ការុតមត្តម្បិ អន្ទានំ គតានំ
ហត្ថចាទា សីទន្តិ, បិដ្ឋិវុជ្ជតិ, កុច្ឆិវាតសីសវាតកណ្ណាវាតាធិហិ និច្ចបទ្កតា
តេលដាលីតាធិនិ វាតភេសន្តាទេវ ករោន្តា អតិណមេន្តិ, អម្ពាកំ បន

មហាកម្មំ ករោន្តានម្បិ តិយាមវត្ថុ ធម្មំ កថេន្តានម្បិ ឯកទិវសេនេវ ទស
យោជនានិ គច្ឆន្តានម្បិ ហត្ថចានសំសីទនមត្ថំ វា បិដ្ឋវុជ្ជនមត្ថំ វា ន ហោតិ"តិ,
ឯវំ បវត្តានំ វសេន វេទិតញោ។ ឯវំ បវត្តា ហិ ឯតា ធាតុយោ អស្សាទេន្តិ ធាម។

អព្ពញ្ញាសិន្តិ អភិវិសិដ្ឋន ញាណេន អញ្ញាសី។ អនុត្តរំ សម្មាសម្ពោធិន្តិ
ឧត្តរិវហិតំ សព្វសេដ្ឋំ សម្មា សាមញ្ញ ពោធិ, អថ វា បសត្ថំ សុន្ទរញ្ញ ពោធិ។
ពោធិតិ វុក្ខោបិ មគ្គោបិ សព្ពញ្ញតញ្ញាណម្បិ និព្វានម្បិ។ "ពោធិវុក្ខមូល
បឋមាភិសម្ពុទ្ធោ"តិ (មហាវ. ១; ឧទា. ១) ច "អន្តរា ច ពោធិ អន្តរា ច គយ"ន្តិ
(មហាវ. ១១; ម.និ. ១.២៨៥) ច អាគតជ្ជានេសុ ហិ វុក្ខោ ពោធិតិ វុច្ឆតិ។ "ពោធិ
វុច្ឆតិ ចតុសុ មគ្គេសុ ញាណ"ន្តិ (ចូឡនិ. ឧត្តរិសាលាសុត្តនិទ្ទេស ១២១)
អាគតជ្ជានេ មគ្គោ។ "បប្បោតិ ពោធិ វរក្ខិមេធសោ"តិ (ធិ. និ. ៣.២១៧)
អាគតជ្ជានេ សព្ពញ្ញតញ្ញាណំ។ "បទ្វាន ពោធិ អមតំ អសង្ខត"ន្តិ អាគតជ្ជានេ
និព្វានំ។ ឥធម បនភគវតោ អរហត្តមគ្គោ អធិប្បតោ។

សាវកានំ អរហត្តមគ្គោ អនុត្តរា ពោធិ ហោតិ, ន ហោតិទិ? ន ហោតិ។
កស្មា? អសព្ពគុណាយកត្តា។ តេសញ្ញា កស្សចិ អរហត្តមគ្គោ
អរហត្តជលមេវ ទេតិ, កស្សចិ តិស្សោវិជ្ជា, កស្សចិ ធម អភិញ្ញា, កស្សចិ
ចតស្សោ បដិសម្ពិទា, កស្សចិ សាវកចារមីញាណំ។ បច្ចេកពុទ្ធានម្បិ
បច្ចេកពោធិញាណមេវ ទេតិ។ ពុទ្ធានំ បន សព្ពគុណាសម្បត្តិ ទេតិ អភិសេកោ
វិយ រញ្ញោ សព្ពលោកិស្សវិយភារំ។ តស្មា អញ្ញាស្ស កស្សចិបិ អនុត្តរា ពោធិ ន
ហោតិ។

អភិសម្ពុទ្ធាតិ បច្ចញ្ញាសិន្តិ "អភិសម្ពុទ្ធា អហំ បត្តោ បដិវិជ្ជិត្វា បិតោ"តិ
ឯវំ បដិជានី។ ញាណញ្ញា បន មេ ទស្សនំ ឧទចាធិតិ អធិគតគុណាទស្សនសមត្ថំ
បច្ចវេក្ខណញ្ញាណញ្ញា មេ ឧទចាធិ។ អកុប្បា មេវិមុត្តិទិ "អយំ មយ្ហំ

អរហត្តជលវិមុត្តិ អកុប្បា"តិ វេទំ ញាណំ ឧទទាទិ។ តត្ថ ទ្វីហាការេហិ
អកុប្បតា វេទិតញា ការណតោ ច អារម្មណតោ ច។ សា ហិ ចត្វហិ មគ្គហិ
សមុច្ឆិន្ទកិលេសានំ បុន អនិវត្តនតាយ ការណតោបិ អកុប្បា, អកុប្បធម្មំ
និព្វានំ អារម្មណំ កត្វា បវត្តតាយ អារម្មណតោបិ អកុប្បា។ អន្តិមាតិ បច្ឆិមា។
នត្ថ ទានិ បុនព្ពរោតិ ឥទានិ បុន អញ្ញោ ភវោ នាម នត្ថិតិ។

ឥមស្មី សុត្តេ ចត្តារិ សច្ចានិ កថិតានិ។ កថំ? ចត្វសុ ហិ ធាតុសុ អស្សាទោ
សមុទយសច្ចំ, អាទិនវោ ទុក្ខសច្ចំ, និស្សរណំ និរោធសច្ចំ, និរោធប្បជាននោ
មគ្គោ មគ្គសច្ចំ។ វិត្តារវសេនបិ កថេតុំ វដ្ឋតិយេវ។ ឯត្ថ ហិ យំ បថវីធាតុំ បដិច្ច
ឧប្បជ្ជតិ សុខំ សោមនស្សំ, អយំ បថវីធាតុយា អស្សាទោតិ បហានបដិវេជោ
សមុទយសច្ចំ។ យា បថវីធាតុ អនិច្ចា ទុក្ខា វិបរិណាមធម្មា, អយំ
បថវីធាតុយា, អាទិនវោតិ បរិញ្ញាបដិវេជោ ទុក្ខសច្ចំ។ យោ បថវីធាតុយា
ធន្តរាភិវេនយោ ធន្តរាភយ្យហានំ, ឥទំ បថវីធាតុយា និស្សរណាន្តិ
សច្ចិកិរិយាបដិវេជោ និរោធសច្ចំ។ យា ឥមេសុ តីសុ ហិ នេសុ ទិដ្ឋិ សង្គេហ្ម វាចា
កម្មន្តោ អាជីវោ វាយាមោ សតិ សមាធិ, អយំ ភាវនាបដិវេជោ មគ្គសច្ចន្តិ។
ទុតិយំ។

៣. អថវិសុត្តវណ្ណានា

១១៦. តតិយេ អថវិន្តិ ញាណាចារេន អថវី, អនុភវនចារេនាតិ អត្តោ។
យាវតាតិ យត្តកោ។ តតិយំ។

៤. នោចេទំសុត្តវណ្ណានា

១១៧. ចតុត្ថេ និស្សជាតិអាទិនិ អាទិតោ វុត្តបដិសេធន យោជេត្វា “ន
និស្សជា, នវិសំយុត្តា, នវិប្បមុត្តា, នវិមរិយាទិកតេន ចេតសា វិហរីសូ”តិ វេទំ

វេទិតញ្ចានិ។ ទុតិយនយេ វិមរិយាទិកតេនាតិ និម្មរិយាទិកតេន។ តត្ថ ទុវិជា
មរិយាទា កិលេសមរិយាទា វដ្ឋមរិយាទាតិ។ តត្ថ ច យស្ស ឧបឡា កិលេសា
បហីនា, ឧបឡា អប្បហីនា, វដ្ឋំ វា បន ឧបឡំ បហីនំ, ឧបឡំ អប្បហីនំ, តស្ស
ចិត្តំ បហីនកិលេសេ វា វដ្ឋំ វា សន្ធាយ វិមរិយាទិកតំ, អប្បហីនកិលេសេ វា វដ្ឋំ
វា សន្ធាយ នវិមរិយាទិកតំ។ ឥធម បន ឧកយស្សាបិ បហីនត្ថា
“វិមរិយាទិកតេន ចេតសា”តិ វុត្ថំ, មរិយាទំ អកត្វា បិតេន អតិក្កន្ធមរិយាទេន
ចេតសាតិ អត្ថោ។ ឥតិ តីសុបិ ឥមេសុ សុត្តេសុ ចតុសច្ចមេវ កថិតំ។ ចតុត្ថំ។

៥. ឯកន្តទុក្ខសុត្តវណ្ណានា

១១៨. បញ្ចមេ ឯកន្តទុក្ខាតិ អតិក្កមិត្វា បិតស្ស តត្ថកាហេវិយ
ឯកន្តេនេវ ទុក្ខា។ ទុក្ខានុបតិភាតិ ទុក្ខេន អនុបតិភា។ ទុក្ខាវក្កន្តាតិ ទុក្ខេន
ឌីក្កន្តា ឌីតិណ្ណា។ សុខាតិ សុខវេទនាយ បច្ចយភូតា។ ឯវំ សព្វត្ថ អត្ថោ
វេទិតញ្ចោ។ ឥមស្មី សុត្តេ ទុក្ខលក្ខណំ កថិតំ។ បញ្ចមំ។

៦-១០. អភិនន្តសុត្តាទិវណ្ណានា

១១៩-១២៣. ធម្មសត្តមេសុ វិវដ្តំ, អវសានេ តីសុ ចតុសច្ចមេវាតិ។ ធម្មាទីនិ។

ចតុត្ថោ វគ្គោ។

ធាតុសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៤. អនមតក្កសំយុត្តំ

១. បឋមវគ្គោ

១. តិណាកដ្ឋសុត្តន្តបិដក

១២៤. អនមតគ្គសំយុត្តស្ស បឋមេ អនមតគ្គោតិ អនុ អមតគ្គោ,
វស្សសតំ វស្សសហស្សំ ញាណោន អនុគន្ធាបិ អមតគ្គោ អវិទិតគ្គោ, ឆាស្ស
សក្កា ឥតោ វា ឯត្តោ វា អគ្គំ ជាតិភំ, អបរិច្ឆិទ្ធបុព្វាបរកោដិកោតិ អត្តោ។
សំសារោតិ ខន្ធាធិនំ អវិច្ឆិទ្ធប្បវត្តា បដិចាជិ។ បុព្វា កោដិ ន បញ្ញាយតីតិ
បុរិមមរិយាទា ន ទិស្សតិ។ យទគ្គេន ចស្ស បុរិមា កោដិ ន បញ្ញាយតិ, បដិមាបិ
តទគ្គេនេវ ន បញ្ញាយតិ, វេមជ្ឈេយេវ បន សត្តា សំសរន្តិ។ បរិយាទានំ
គច្ឆេយ្យាតិ ឥទំ ឧបមាយ ឧទ្ធកត្តា វុត្តំ។ ពាហិរសមយស្មិញ្ចា អត្តោ បរិត្តោ
ហោតិ, ឧបមា មហាតី។ “ហត្ថិ វិយ អយំ គោណោ, គោណោ វិយ សូករោ,
សមុទ្ធោ វិយ តទ្ធាក”ន្តិ ហិ វុត្តេ ន តេសំ តាទិសំ បមាណំ ហោតិ។
ពុទ្ធសមយេ បន ឧបមា បរិត្តោ, អត្តោ មហា។ ចាឡិយញ្ចា ឯកោ ជម្ពុធិចោ
គហិតោ, ឯវុចានំ បន ជម្ពុធិចានំ សតេបិ សហស្សេបិ សតសហស្សេបិ
តិណាធិនិ តេន ឧបក្កមេន បរិយាទានំ គច្ឆេយ្យំ, ន ត្វេវ បុរិសស្ស មាតុ
មាតរោតិ។ ទុក្ខំ បច្ចុទ្ធកូតន្តិ តុម្ភេហិ ទុក្ខំ អនុកូតំ។ តិព្វន្តិ តស្សេវ វេវចនំ។
ព្យសនន្តិ ញាតិព្យសនាទិអនេកវិធំ។ កដសីតិ សុសានំ, បដវីយេវ វា។ សា ហិ
បុនប្បនំ មរណេហិ សរីរនិក្ខេបេន វឡិកា។ អលមេវាតិ យុត្តមេវ។ បឋមំ។

២. បដវីសុត្តន្តបិដក

១២៥. ទុតិយេ មហាបដវិន្តិ ចក្កវាឡបរិយន្តំ មហាបដវី។ និក្ខិបេយ្យាតិ តំ
បដវី ភិទ្ធិត្វា វុត្តប្បមាណំ គុឡិកំ ករិត្វា ឯកមន្តំ ឋបេយ្យ។ ទុតិយំ។

៣. អស្សុសុត្តន្តបិដក

១២៦. តតិយេ កន្ទុត្តានន្តិ សសន្តំ រុទមាណំ។ បស្សន្ទន្តិ សន្តិភំ បវត្ថំ។
 ចតុសុ មហាសមុទ្ទេសូ តិ សិនេរុស្មីហិ បរិច្ឆេទេសុ ចតុសុ មហាសមុទ្ទេសុ។
 សិនេរុស្ស ហិ ចាចីនបស្សំ រជតមយំ, ទក្ខិណបស្សំ មណីមយំ, បច្ឆិមបស្សំ
 ជលិកមយំ, ឧត្តរបស្សំ សុវណ្ណាមយំ។ បុព្វទក្ខិណបស្សេហិ និក្ខត្តា
 រជតមណីរស្មិយោ ឯកតោ ហុត្វា មហាសមុទ្ទបិដ្ឋេន គន្ធា ចក្កវាឡបព្ពតំ
 អាហាច្ឆ តិដ្ឋន្តិ, ទក្ខិណបច្ឆិមបស្សេហិ និក្ខត្តា មណីជលិករស្មិយោ,
 បច្ឆិមុត្តរេស្សេហិ និក្ខត្តា ជលិកសុវណ្ណរស្មិយោ, ឧត្តរចាចីនបស្សេហិ និក្ខត្តា
 សុវណ្ណរជតរស្មិយោ ឯកតោ ហុត្វា មហាសមុទ្ទបិដ្ឋេន គន្ធា ចក្កវាឡបព្ពតំ
 អាហាច្ឆ តិដ្ឋន្តិ។ តាសំ រស្មីនំ អន្តរេសុ ចត្តារោ មហាសមុទ្ទា ហោន្តិ។ តេ
 សន្ធាយ វុត្ថំ “ចតុសុ មហាសមុទ្ទេសូ” តិ។ ញាតិព្យសនន្តិអាទិសុ ព្យសនន្តិ
 វិអសនំ, វិនាសោតិ អត្តោ។ ញាតិនំ ព្យសនំ ញាតិព្យសនំ, ភោគានំ ព្យសនំ
 ភោគព្យសនំ។ រោគោ បន សយមេវ អាហោក្សំ វិយសតិ វិនាសេតិ តិ ព្យសនំ,
 រោគោវ ព្យសនំ រោគព្យសនំ។ តតិយំ។

៤. ទីរសុត្តវណ្ណា

១២៧. ចតុត្ថេ មាតុចញ្ញន្តិ ឯកនាមិកាយ មនុស្សមាតុ ទីរំ។ ឥមេសញ្ញា
 សត្តានំ គណ្ណប្បាទកិបិល្លិកាទិសុ វា មច្ឆកច្ឆចាទិសុ វា បក្ខិជាតេសុ វា
 និព្ពត្តកាលេ មាតុទីរមេវ នត្ថិ, អជបសុមហីសាទិសុ និព្ពត្តកាលេ ទីរំ អត្ថិ,
 តថា មនុស្សេសុ។ តត្ថ អជាទិកាលេ ច មនុស្សេសុ ចាបិ “ធើរី សុមនា
 តិស្សា” តិ ឯវំ នាណាមិកានំ កុច្ឆិយំ និព្ពត្តកាលេ អគ្គហេត្វា តិស្សាតិ
 ឯកនាមិកាយ ឯវំ មាតុ កុច្ឆិយំ និព្ពត្តកាលេ បីតំ ចញ្ញំ ចតុសុ មហាសមុទ្ទេសុ
 ឧទកតោ ពហុតវន្តិ វេទិតញ្ញំ។ ចតុត្ថំ។

៥. បព្ពតសុត្តវណ្ណា

១២៨. បញ្ចមេសក្តា បន, កន្លែតិ សោ កិរ ភិក្ខុ ចិន្តេសិ - “សត្តា
អនមតគ្គស្ស សំសារស្ស ធីយតមត្តា ‘ន សុករំ ន សុករ’ន្តិ កថេតិយេវ, កថំ
នច្ឆិន្ទតិ, សក្កា នុ ខោ ឧបមំ ការាបេតុ”ន្តិ។ តស្មា ឯវមាហ។ កាសិកេនាតិ
តយោ កប្បាសំសូ ឯកតោ គហេត្វា កន្តិតសុត្តមយេន អតិសុខុមវត្ថេន។
តេន បន បរិមជ្ឈេ កិត្តកំ ជីយេយ្យាតិ។ សាសបមត្តំ។ បញ្ចមំ។

៦. សាសបសុត្តវណ្ណានា

១២៩. ធរដ្ឋ អាយសំ នករន្តិ អាយសេន ចាការេន បរិក្ខិត្តំ នករំ, ន បន
អន្តោ អាយសេហិ ឯកក្ខមិកាធិចាសាទេហិ អាកិណ្ណានិ ទដ្ឋព្ភំ។ ធរដ្ឋំ។

៧. សាវកសុត្តវណ្ណានា

១៣០. សត្តមេ អនុស្សវេយ្យន្តិ ឯកេន កប្បសតសហស្សេ អនុស្សវិតេ
អបរោ តស្ស បិតជ្ជានតោ អញ្ញំ សតសហស្សំ, អញ្ញោបិ អញ្ញន្តិ ឯវំ ចត្តារោបិ
ចត្តារិសតសហស្សានិ អនុស្សវេយ្យំ។ សត្តមំ។

៨-៩. គដ្ឋាសុត្តាទិវណ្ណានា

១៣១-១៣២. អជ្ជមេ យា ឯតស្មី អន្តវេ វាលិកាតិ យា ឯតស្មី អាយាមតោ
បញ្ចយោជនសតិកេ អន្តវេ វាលិកា។ នវមេ វត្ថព្ភំ នត្ថិ។ អជ្ជមនវមាទិ។

១០. បុគ្គលសុត្តវណ្ណានា

១៣៣. ទសមេ អដ្ឋិកដ្ឋលោតិអាធិនិ តីណិបិ វាសិវេវចនានេវ។ ឥមេសំ បន
សត្តានំ សអដ្ឋិកាលតោ អនដ្ឋិកាលោវ ពហុតរោ។
គណ្ហាប្បាទកាធិចាណាភូតានញ្ញំ ឯតេសំ អដ្ឋិមេវ នត្ថិ, មច្ឆកច្ឆចាធិភូតានំ

បន អង្គមេរ ពហុតរំ, តស្មា អនង្គិកាលញ្ច ពហុអង្គិកាលញ្ច អគ្គហេតុ
សមដ្ឋិកាលោវ គហេតញ្ច។ ឧត្តរោ គិដ្ឋកូជស្សតិ គិដ្ឋកូជស្ស ឧត្តរបស្ស
បីតោ។ មគទានំ គិវព្ពជេតិ មគទរជ្ជស្ស គិវព្ពជេ, គិវបរិក្ខេបេ បីតោតិ អត្ថោ។
សេសំ សព្ពត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។ ទសមំ។

បឋមោ វគ្គោ។

២. ទុតិយវគ្គោ

១. ទុគ្គតសុត្តវណ្ណានា

១៣៤. ទុតិយវគ្គស្ស បឋមេ ទុគ្គតន្តិ ទលិទ្ធំ កបណំ។ ទុរុបេតន្តិ
ទុស្សណ្ណានេហិ ហត្ថចានេហិ ឧបេតំ។ បឋមំ។

២. សុខិតសុត្តវណ្ណានា

១៣៥. ទុតិយេ សុខិតន្តិ សុខសមប្បីតំ មហាទ្វនំ មហាកោគំ។ សុសន្និតន្តិ
អលង្កតបដិយត្តំ ហត្ថិក្ខន្ធកតំ មហាបរិវារំ។ ទុតិយំ។

៣. តីសមត្ថសុត្តវណ្ណានា

១៣៦. តតិយេ ចារវេយ្យកាតិ ចារវេយ្យទេសវាសិនោ។ សព្ពេ
អារញ្ញិកាតិអាធិសុ ធុតង្គសមាទានវសេន តេសំ អារញ្ញិកាធិការោ វេទិតញ្ចោ។
សព្ពេ សសំយោជនាតិ សព្ពេ សពន្ធនា, កេចិ សោតាបន្នា, កេចិ
សកទាតាមិនោ, កេចិ អនាតាមិនោ។ តេសុ ហិ បុប្ផដ្ឋនោ វា វិណាសវោ វា
នត្ថិ។ ធុន្នន្តិអាធិសុ សេតកាឡាធិវណ្ណេសុ ឯកេកវណ្ណាកាលោវ គហេតញ្ចោ។

ចារិបន្តកាតិ បរិបន្តេ តិជ្ជនកា បន្តយាតហោរា។ ចារិកាតិ បរទារចារិត្តំ
អាបជ្ជនកា។ តតិយំ។

៤៩. មាតុសុត្តាធិវណ្ណា

១៣៧-១៤២. ចតុត្តាធីសុ លិដ្ឋនិយមេន ចេវ ចក្កវាឡនិយមេន ច អត្ថោ
វេទិតញ្ចោ។ បុរិសានញ្ចិ មាតុគាមកាលោ, មាតុគាមាណញ្ច បុរិសកាលោតិ
ឯវមេត្ត លិដ្ឋនិយមោ។ ឥមម្ហា ចក្កវាឡា សត្តា បរចក្កវាឡំ, បរចក្កវាឡា ច
ឥមំ ចក្កវាឡំ សំសរន្តិ។ តេសុ ឥមស្មី ចក្កវាឡេ មាតុគាមកាលេ
មាតុភូតញ្ចេវ ធស្សេន្តោ យោ នមាតាភូតបុព្វោតិ អាហា។ យោ
នបិតាភូតបុព្វោតិអាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។ ចតុត្តាធីនិ។

១០. វេបុល្លបព្ពតសុត្តវណ្ណា

១៤៣. ធនមេ ភូតបុព្ពន្តិ អតីតកាលេ ឯកំ អបទានំ អាហរិត្វា ធស្សេតិ។
សមញ្ញា ឧទទាធិតិ បញ្ញត្តិ អហោសិ។ ចតុហោន អាហេហន្តិតិ ឥទំ ថាមមជ្ឈិមេ
សន្ធាយ វុត្តំ។ អគ្គន្តិ ឧត្តមំ។ ភទ្ទយុគន្តិ សុន្ទរយុគលំ។ តីហោន អាហេហន្តិតិ
ឯត្តាវតា កិវ ទិដ្ឋំ ពុទ្ធានំ អន្តរេ យោជនំ បថីវី ឧស្សន្នា, សោ បព្ពតោ
តិយោជនុព្ពេនា ជាតោ។

អប្បំ វា ភិយ្យោតិ វស្សសតតោ ឧត្តរី អប្បំ ធន វា វីសំ វា វស្សនិ។ បុន
វស្សសតមេវ ជីវនកោ នាម នត្តិ, ឧត្តមកោជិយា បន សជ្ជិ វា អសីតិ វា វស្សនិ
ជីវន្តិ។ វស្សសតំ បន អប្បត្វា បញ្ចវស្សធនវស្សនិកាលេ មីយមាធាវ
ពហុកា។ ឯត្ត ច កកុសន្នោ ភគវា ចត្តាលីសវស្សសហស្សយុកកាលេ,
កោណាគមនោ តីសវស្សសហស្សយុកកាលេ និព្ពត្តោតិ ឥទំ អនុបុព្ពេន
បរិហ័នសទិសំ កតំ, ន បន ឯវំ បរិហ័នំ, វឡិទ្វា វឡិទ្វា បរិហ័នន្តិ វេទិតព្ពំ។

កង់? កកុសន្ទោ តាវ ភគវា ឥមស្មីយេវ កប្ប
 ចត្តាលីសវស្សសហស្សយុកកាលេ និព្វត្តោ អាយុប្បមាណំ បញ្ចកោដ្ឋាសេ
 កត្វា ចត្តារោ វត្វា បញ្ចមេ វិជ្ជមានេយេវ បរិនិព្វតោ។ តំ អាយុ បរិហាយមាណំ
 ធនវស្សកាលំ បត្វា បុនវឌ្ឍមាណំ អសន្នេយ្យំ ហុត្វា តតោ បរិហាយមាណំ
 តីសវស្សសហស្សយុកកាលេ បីតំ, តទា កោណាគមនោ និព្វត្តោ។ តស្មីម្បិ
 តថេវ បរិនិព្វតេ តំ អាយុ ធនវស្សកាលំ បត្វា បុនវឌ្ឍមាណំ អសន្នេយ្យំ ហុត្វា
 បរិហាយិត្វា វីសវស្សសហស្សកាលេ បីតំ, តទា កស្សនោ ភគវា និព្វត្តោ។
 តស្មីម្បិ តថេវ បរិនិព្វតេ តំ អាយុ ធនវស្សកាលំ បត្វា បុនវឌ្ឍមាណំ
 អសន្នេយ្យំ ហុត្វា បរិហាយិត្វា វស្សសតកាលំ បត្តំ, អថ អម្ពាភំ
 សម្មាសម្ពុទ្ធា និព្វត្តោ។ ឯវំ អនុបុព្វេន បរិហាយិត្វា វឌ្ឍិត្វា វឌ្ឍិត្វា បរិហានន្តិ
 វេទិតព្ពំ។ តត្ថ ច យំ អាយុបរិមាណេសុ មន្តេសុ ពុទ្ធា និព្វត្តន្តិ, តេសម្បិ តទេវ
 អាយុបរិមាណំ ហោតីតិ។ ធនមំ។

ទុតិយោវគ្គោ។

អនមតក្កសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៥. កស្សបសំយុត្តំ

១. សន្តជ្ជសុត្តវណ្ណានា

១៤៤. កស្សបសំយុត្តស្ស បឋមេ សន្តជ្ជាយន្តិ សន្តជ្ជោ អយំ។
 ឥតវីតវេនាតិ ន ជូលសុខុមល្ល្លបណីតថិវដិណ្ណានំ យេន កេនចិ, អថ ខោ
 យថាលទ្ធាធិនំ ឥតវីតវេន យេន កេនចិ សន្តជ្ជាតិ អត្ថោ។ ចីវរស្មីញ្ចិ តយោ

សន្តោសា យថាលាភសន្តោសោ យថាពលសន្តោសោ
យថាសារុប្បសន្តោសោតិ។ បិណ្ឌាចាតាធិសុបិ ឯសេវ នយោ។

តេសំ អយំ បភេទសំវណ្ណានា - ឥធនិក្កុ បីវំ លភតិ សុន្ទំ វា អសុន្ទំ វា,
សោ តេនេវ យាបេតិ, អញ្ញំ ន បត្តេតិ, លភន្តោបិ ន គណ្ណាតិ។ អយមស្ស បីវេ
យថាលាភសន្តោសោ។ អថ បន បកតិទុព្ពលោ វា ហោតិ អាពាធដរាភិក្ខុតោ វា,
គរុបីវំ ចារុបន្តោ កិលមតិ, សោ សភាគេន ភិក្ខុនា សន្និ តំ បរិវត្តត្វា
លហុកេន យាបេន្តោបិ សន្តុដ្ឋាវ ហោតិ។ អយមស្ស បីវេ
យថាពលសន្តោសោ។ អបរោ បណីតបច្ចយលាភី ហោតិ, សោ បដ្ឋបីវរាធិនំ
អញ្ញតំ មហាគ្យបីវំ ពហូនិ វា បីវរាធិលភិត្វា - “ឥទំ ថេរានំ ចិរបព្ពជិតានំ, ឥទំ
ពហុស្សតានំ អនុរុបំ, ឥទំ គិលានានំ, ឥទំ អប្បលាភីនំ ហោតូ” តិ ទត្វា តេសំ
បុរាណាបីវំ វា សង្ការក្ខជាធិតោ វា បន នន្តកានិ ឧច្ឆិទិត្វា តេហិ សង្ឃាជី កត្វា
ធារេន្តោបិ សន្តុដ្ឋាវ ហោតិ។ អយមស្ស បីវេ យថាសារុប្បសន្តោសោ។

ឥធនិក្កុ បិណ្ឌាចាតំ លភតិ លូខំ វា បណីតំ វា, សោ តេនេវ យាបេតិ,
អញ្ញំ ន បត្តេតិ, លភន្តោបិ ន គណ្ណាតិ។ អយមស្ស បិណ្ឌាចាតេ យថាលាភ
សន្តោសោ។ យោ បន អត្ថនោ បកតិវិរុទ្ធី វា ព្យាធិវិរុទ្ធី វា បិណ្ឌាចាតំ លភតិ,
យេនស្ស បរិភុត្តេន អជាសុ ហោតិ, សោ សភាគស្ស ភិក្ខុនោ តំ ទត្វា តស្ស
ហត្ថតោ សប្បាយកោជនំ ភុត្វា សមណធម្មំ ករោន្តោបិ សន្តុដ្ឋាវ ហោតិ។
អយមស្ស បិណ្ឌាចាតេ យថាពលសន្តោសោ។ អបរោ ពហុ បណីតំ បិណ្ឌាចាតំ
លភតិ, សោ តំ បីវំ វិយ ចិរបព្ពជិត-ពហុស្សត-អប្បលាភគិលានានំ ទត្វា,
តេសំ វា សេសកំ បិណ្ឌាយ វា ចិវិត្វា មិស្សកាហារំ ភុញ្ញេន្តោបិ សន្តុដ្ឋាវ
ហោតិ។ អយមស្ស បិណ្ឌាចាតេ យថាសារុប្បសន្តោសោ។

ឥឡូវ បងកិត្តិ សេនាសនំលក្ខតិ មនាបំ វា អមនាបំ វា, សោតេន នៅ
សោមនស្សំ នបដិយំ ឧប្បាទេតិ, អន្តមសោតិណាសន្តារកេនាបិ
យថាលទ្ធនៅ តុស្សតិ។ អយមស្ស សេនាសនេ យថាលកសន្តោសោ។ យោ
បងអត្តនោ បកតិវិរុទ្ធី វា ព្យាធិវិរុទ្ធី វា សេនាសនំលក្ខតិ, យត្ថស្ស វសតោ
អដាសុ ហោតិ, សោ តំ សភាគស្ស ភិក្ខុនោ ទត្វា តស្ស សន្តកេ
សប្បាយសេនាសនេ វសន្តោបិ សន្តុដ្ឋោវ ហោតិ។ អយមស្ស សេនាសនេ
យថាពលសន្តោសោ។ អបរោ មហាបុព្វោ លេណមណ្ឌបក្ខជាតារាជីនិ ពហុនិ
បណ្ឌិតសេនាសនាសនំលក្ខតិ, សោ តានិ ជីវរាជីនិ វិយ
ជិរបព្ពជិតពហុស្សុតអប្បលក្ខិតិលាធានំ ទត្វា យត្ថ កត្តចិ វសន្តោបិ
សន្តុដ្ឋោវ ហោតិ។ អយមស្ស សេនាសនេ យថាសារុប្បសន្តោសោ។ យោបិ
“ឧត្តមសេនាសនំនាម បមាទដ្ឋានំ, តត្ថ និសិន្នស្ស ជិនមិទ្ធី ឌីក្កមតិ,
និទ្ទាភិក្ខុតស្ស បដិពុជ្ឈតោ ចាបរិតក្កា ចាតុភវន្តិ” តិ បដិសព្វិក្ខុត្វា តាទិសំ
សេនាសនំ បត្តម្មិ ន សម្មជិច្ឆតិ, សោ តំ បដិក្ខិបិត្វា អព្ពោកាសរុក្ខមូលាទីសុ
វសន្តោ សន្តុដ្ឋោវ ហោតិ។ អយម្មិ សេនាសនេ យថាសារុប្បសន្តោសោ។

ឥឡូវ បងកិត្តិ ភេសន្តិលក្ខតិ ល្ងទំ វា បណ្ឌិតំ វា, សោ យំ លក្ខតិ តេនោ
តុស្សតិ, អញ្ញំ ន បត្តតិ, លក្ខន្តោបិ ន គណ្ណាតិ។ អយមស្ស គិលានបច្ចយេ
យថាលកសន្តោសោ។ យោ បងតេលេនត្ថិកោ ដាលីតំលក្ខតិ, សោ តំ
សភាគស្ស ភិក្ខុនោ ទត្វា តស្ស ហត្ថតោ តេលំ គហេត្វា វា អញ្ញនេវ វា
បរិយេសិត្វា ភេសន្តិ ករោន្តោបិ សន្តុដ្ឋោវ ហោតិ។ អយមស្ស គិលានបច្ចយេ
យថាពលសន្តោសោ។ អបរោ មហាបុព្វោ ពហុ
តេលមធុដាលីតាទិបណ្ឌិតភេសន្តិលក្ខតិ, សោ តំ ជីវរាជីនិ ជិរបព្ពជិត-
ពហុស្សុត-អប្បលក្ខិតិលាធានំ ទត្វា តេសំ អាកតេន យេន កេនចិ
យាបេន្តោបិ សន្តុដ្ឋោវ ហោតិ។ យោ បងឯកស្មី ភាជនេ មុត្តហរិតកំ វេបេត្វា

ឯកស្មី ចតុមជ្ជំ “គណ្ណា, ភន្តេ, យទិច្ឆសី” តិ វុច្ឆមាធនា សចស្ស តេសុ
អញ្ញាតវេនបិ រោគោ វុបសម្មតិ, អថ “មុត្តហរីតកំ នាម ពុទ្ធាធិបិ វណ្ណិត” ត្ថិ
ចតុមជ្ជំ បដិក្ខិបិត្វា មុត្តហរីតកេន ភេសជ្ជំ ករោន្តោ បរមសន្តជ្ជាវ ហោតិ។
អយមស្ស គិលានបច្ចយេ យថាសារុប្បសន្តោសោ។ ឥតិ ឥមេ តយោ សន្តោសេ
សន្ធាយ “សន្តជ្ជាយំ, ភិក្ខុវេ, កស្សចោ ឥតរីតវេន ជីវវេនា” តិ វុត្ថំ។

វណ្ណាវាធិតិ ឯកោ សន្តជ្ជា ហោតិ, សន្តោសស្ស វណ្ណំ ន កថេតិ។ ឯកោ ន
សន្តជ្ជា ហោតិ, សន្តោសស្ស វណ្ណំ កថេតិ។ ឯកោ នេវ សន្តជ្ជា ហោតិ, ន
សន្តោសស្ស វណ្ណំ កថេតិ។ ឯកោ សន្តជ្ជា ច ហោតិ, សន្តោសស្ស ច វណ្ណំ
កថេតិ។ អយំ តាទិសោតិ ទស្សេតុំ ឥតរីតវេន ជីវវេនា សន្តជ្ជិយា ច វណ្ណាវាធិតិ វុត្ថំ។
អនេសនន្តិ ទូតេយ្យបហិលាភមនានុយោគប្បភេទំ នានប្បការំ អនេសនំ។
អលទ្ធាតិ អលភិក្ខា។ យថា ច ឯកោ “កថំ នុ ខោ ជីវំ លភិស្សមី” តិ
បុញ្ញវន្តេហិ ភិក្ខុហិ សទ្ធិ ឯកោ ហុត្វា កោហញំ ករោន្តោ ឧត្តសតិ
បរិតស្សតិ, អយំ ឯវំ អលទ្ធា ច ជីវំ ន បរិតស្សតិ។ លទ្ធា ចាតិ ធម្មេន សមេន
លភិក្ខា។ អគធិតោតិ វិគតលោកគេជោ។ អមុច្ឆិតោតិ អធិមត្តតណ្ហាយ មុច្ឆំ
អនាបន្នោ។ អនជ្ឈាបន្នោតិ តណ្ហាយ អនោត្តដោ អបរិយោនន្នោ។
អាធិនវទស្សវីតិ អនេសនាបត្តិយញ្ច គធិតបរិភោគេ ច អាធិនំ បស្សមាធនា។
និស្សរណាបញ្ញោតិ, “យាវនេវ សីតស្ស បដិហតាយា” តិ វុត្ថនិស្សរណាមេវ
ជានន្តោ បរិកុញ្ញតីតិ អត្ថោ។ ឥតរីតវេន បិណ្ឌាចារតោតិ អាធិសុបិ
យថាលទ្ធាធិនំ យេន កេនចិ បិណ្ឌាចារតេន, យេន កេនចិ សេនាសនេន, យេន
កេនចិ គិលានបច្ចយេ ភេសជ្ជបរិក្ខារេនាតិ ឯវមត្ថោ ទដ្ឋញ្ចោ។

កស្សបេន វា ហិ វោ, ភិក្ខុវេ, ឱវទិស្សមីតិ ឯត្ថ យថា មហាកស្សបត្ថេរោ
ចតុសុ បច្ចយេសុ តីហិ សន្តោសេហិ សន្តជ្ជា, តុម្ពេបិ តថាវចា ភវថាតិ

ឡីវធន្តោ កស្សបេន ឡីវធន្តិ នាម។ យោ វា បេនស្ស កស្សបេនសិសោតិ ឯត្តាបិ
យោ វា បេនញ្ញាបិ កស្សបេនសិសោ មហាកស្សបេត្តេរោ វិយ ចត្វសុ បច្ឆយេសុ
តិហិ សន្តោសេហិ សន្តជ្ជោ កវេយ្យ, តុម្កេបិ តថាវុចា កវថាតិ ឡីវធន្តោ
កស្សបេនសិសេន ឡីវធន្តិ នាម។ តថត្ថាយ បដិបទ្ឋិតព្ពន្ធិ “សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស
ឥមាយ ឥមស្មី សន្តជ្ជិសុត្តេ វុត្តសល្លេខាចារបដិបត្តិយា កថនំ នាម ភាវោ,
អម្ពាភម្មំ ឥមំ បដិបត្តិ បរិបូរំ កត្វា បូរណំ ភាវោយេវ, អាគតោ ខោ បេន
ភាវោ គហេតញ្ញោ” តិ ចិន្តេត្វាយថា មយា កថិតំ, តថត្ថាយ តថាភាវាយ
តុម្កេហិបិ បដិបទ្ឋិតព្ពន្ធិ។ បឋមំ។

២. អនោត្តប្បសុត្តរណ្ណា

១៤៥. ទុតិយេ អនាតាប័តិ យំ វីរិយំ កិលេសេ អាតបតិ, តេន វហិតោ។
អនោត្តប្ប័តិ និព្វាយោ កិលេសុប្បត្តិតោ កុសលានុប្បត្តិតោ ច ភយវហិតោ។
សម្ពោធាយាតិ សម្ពុជ្ឈនត្ថាយ។ និព្វានាយាតិ និព្វានសង្ខតិវិយាយ។
អនុត្តរស្ស យោគក្ខេមស្សាតិ អវហត្តស្ស តញ្ញិ អនុត្តរញ្ជោវ ចត្វហិ ច
យោគហិ ខេមំ។

អនុប្បជ្ជាតិអាទិសុ យេ បុព្វេ អប្បជីលទ្ធិបុព្វំ ជីវរាជី វា បច្ចយំ
 ឧបជ្ជាកសន្ធិវិហារិក-អន្តេវាសីនំ វា អញ្ញាតរតោ មនុញ្ញវត្ថុំ បដិលភិត្វា តំ
 សុភំ សុខន្តិ អយោនិសោ គណ្ណាន្តស្ស អញ្ញាតំ វា បន អនុក្ខតបុព្វំ អារម្មណំ
 យថា តថា វា អយោនិសោ អារដ្ឋេន្តស្ស លោភាធយោ ចាបកា អកុសលា ធម្មា
 ឧប្បជ្ជន្តិ, តេ អនុប្បជ្ជាតិ វេទិតញ្ញា។ អញ្ញថា ហិ អនមតគ្គេ សំសារេ អនុប្បជ្ជា
 នាម ចាបកា ធម្មា នត្ថិ។ អនុក្ខតបុព្វេបិ ច វត្ថុម្ហិ អារម្មណោ វា យស្ស
 បកតិពុទ្ធិយា វា ឧទ្ទេសបរិបុច្ឆាយ វា បរិយត្តិនវកម្មយោនិសោមនសិការាជំ
 វា អញ្ញាតរវសេន បុព្វេ អនុប្បជ្ជិត្វា បច្ឆា តាទិសេន បច្ចយេន សហសា

ឧប្បជ្ជន្តិ, ឥមេបិ “អនុប្បន្នា ឧប្បជ្ជមានា អនត្ថាយ សំវត្ថុយ្យ”ន្តិ វេទិតញ្ច។
តេសុយេវ បនវត្តារម្មណេសុ បុនប្បនំ ឧប្បជ្ជមានា នប្បហ័យន្តិ នាម, តេ
“ឧប្បន្នា អប្បហ័យមានា អនត្ថាយ សំវត្ថុយ្យ”ន្តិ វេទិតញ្ច។ អយមេត្ត
សន្នេចោ, វិត្តារតោ បន ឧប្បន្នានុប្បន្នតេនោ ច បហានប្បហានវិជានញ្ច សត្តំ
វិសុទ្ធិមគ្គេ ញ្ញាណទស្សនវិសុទ្ធិនិទ្ទេសេ កថិតំ។

អនុប្បន្នា មេ កុសលា ធម្មាតិ អប្បដិលទ្ធាបិ សីលសមាធិមគ្គដលសម្ពាតា
អនវជ្ជធម្មា។ ឧប្បន្នាតិ តេយេវ បដិលទ្ធា។ និរុជ្ឈមានា អនត្ថាយ សំវត្ថុយ្យន្តិ
តេ សីលាធិធម្មា បរិហានវិសេន បុន អនុប្បត្តិយា និរុជ្ឈមានា អនត្ថាយ
សំវត្ថុយ្យន្តិ វេទិតញ្ច។ ឯត្ថ ច លោកិយា បរិហាយន្តិ, លោកុត្តរានំ បរិហានិ
នត្ថិតិ។ “ឧប្បន្នានំ កុសលានំ ធម្មានំ វិចិត្តិយា”តិ ឥមស្ស បន សម្មប្បធានស្ស
វសេនាយំ ទេសនា កតា។ ទុតិយមគ្គោ វា សីលំ អនុប្បជ្ជមានោ, បឋមមគ្គោ
និរុជ្ឈមានោ អនត្ថាយ សំវត្ថុយ្យាតិ ឯវម្មេត្ត អត្ថោ ទដ្ឋញ្ចោ។ ឥតិ ឥមស្មី
សុត្ថេ ឥមេ ចត្តារោ សម្មប្បធានា បុព្វភាគវិបស្សនាវសេន កថិតាតិ។ ទុតិយំ។

៣. ចន្ទបមសុត្តវណ្ណានា

១៤៦. តតិយេ ចន្ទបមាតិ ចន្ទសទិសា ហុត្វា។ កី បរិមណ្ឌលតាយ? នោ,
អបិច ខោយថា ចន្ទោ ភកនតលំ បក្ខន្ធមានោ ន កេនចិ សទ្ធិ សន្តវំ វា សិនេហំ
វា អាលយំ វា និកន្តី វា បត្តនំ វា បរិយុជ្ជានំ វា ករោតិ, ន ច ន ហោតិ
មហាជនស្ស បិយោ មនាថោ, តុម្កេបិ ឯវំ កេនចិ សទ្ធិ សន្តវាជីនំ អករណោន
ពហុជនស្ស បិយា មនាថា ចន្ទបមា ហុត្វា ខត្តិយកុលាជីនិ ចត្តារិ កុលានិ
ឧបសម្ព័ន្ធមជាតិ អត្ថោ។ អបិច យថា ចន្ទោ អន្ធការំ វិធមតិ, អាលោកំ ជេតិ, ឯវំ
កិលេសន្ធការវិធមនេន ញ្ញាណាលោកជេរណោន ចាបិ ចន្ទបមា ហុត្វាតិ
ឯវមាធិហិបិ នយេហិ ឯត្ថ អត្ថោ ទដ្ឋញ្ចោ។

អបកស្សៈ កាយ អបកស្សៈ ចិត្តន្ត្តិ តេនេវ សន្តវាជីនំ អករណេន
កាយញ្ច ចិត្តញ្ច អបកស្សៈត្វា, អបនេត្វាតិ អត្ថោ។ យោ ហិ ភិក្ខុ អរញ្ញេបិ ន
វសេតិ, កាមវិតក្កាធយោបិ វិតក្កេតិ, អយំ នេវ កាយំ អបកស្សៈតិ, ន ចិត្តំ។
យោ ហិ អរញ្ញេបិ ខោវិហរេតិ, កាមវិតក្កាធយោ បនេវិតក្កេតិ, អយំ
កាយមេវ អបកស្សៈតិ, ន ចិត្តំ។ យោ តាមន្តេ វសេតិ, កាមវិតក្កាធយោបិ ខោ
ន ចេវិតក្កេតិ, អយំ ចិត្តមេវ អបកស្សៈតិ, ន កាយំ។ យោ បនេ អរញ្ញេ ចេវ
វសេតិ, កាមវិតក្កាធយោ ច នេវិតក្កេតិ, អយំ ឧភយម្បិ អបកស្សៈតិ។ ឯវុចា
ហុត្វា កុលានិ ឧបសង្កមថាតិ ជីបេន្តោ “អបកស្សៈ កាយំ អបកស្សៈ ចិត្ត”ន្តិ
អាហា។

និច្ចនវកាតិ និច្ច នវការ, អាគន្ធកសទិសា ឯវ ហុត្វាតិ អត្ថោ។ អាគន្ធកោ
ហិ បដិចាជិយា សម្បត្តតេហំ បវិសិត្វា សចេ នំ យរសាមិកា ទិស្វា, “អម្ពាគំ
បុត្តភាតរោវិប្បវាសំ គតា ឯវំវិចរីស្វ”តិ អនុកម្មមាណា និសីទាបេត្វា
កោដេន្តិ, ភុត្តមត្ថោយេវ “តុម្ពាគំ ភាជនំ គណ្ហាថា”តិ ឧដ្ឋាយ បក្កមតិ, ន
តេហិ សទ្ធិសន្តវំ វា ករោតិ, ន កិច្ចករណីយានិ វា សំវិទហាតិ, ឯវំ តុម្ពេបិ
បដិចាជិយា សម្បត្តយំ បវិសិត្វា យំ ភិយាបថេសុ បសន្នា មនុស្សា ទេន្តិ, តំ
គហេត្វា និទ្ទសន្តវា, តេសំ កិច្ចករណីយេ អព្យាវជា ហុត្វា និក្ខមថាតិ ជីបេតិ។

តមស្ស បនេ និច្ចនវកការស្ស អាវិការត្ថំ ទ្វេភាតិកវត្ថុ កថេតត្ថំ -
វសាឡនគរតាមតោ កិរ ទ្វេភាតិកា និក្ខមិត្វា បព្ពជិតា, តេ ចូឡនាគត្ថេរោ
ច មហានាគត្ថេរោ ចាតិ បញ្ញាយីសុ។ តេ ចិត្តលបព្ពតេ តីស វស្សានិ វសិត្វា
អរហត្ថំ បត្តា “មាតវំ បស្សីស្សមា”តិ អាគន្ធា វសាឡនគរវិហារេ វសិត្វា
បុនទិវសេ មាតុកាមំ បិណ្ឌាយ បវិសីសុ។ មាតាបិ តេសំ ឧឡ្ហ្ហេន យាគុំ
និហរិត្វា ឯកស្ស បត្តេ អាកិរិ។ តស្សា តំ ឱលោកយមាណាយ បុត្តសិទេហោ

ឧប្បជ្ឈិ។ អថ នំ អាហា - “ត្វំ, តាត, មយ្ហំ បុត្តោ មហានាកោ” តិ។ ដេវោ “បដិមំ
ថេរំ បុច្ឆ ឧចាសិកេ” តិ វត្វា បក្កាមិ។ បដិមថេរស្សបិ យាគុំ ធិត្វា, “តាត, ត្វំ
មយ្ហំ បុត្តោ ចូឡនាកោ” តិ បុច្ឆិ? ដេវោ “កី, ឧចាសិកេ, បុរិមំ ថេរំ ន បុច្ឆសី” តិ?
វត្វា បក្កាមិ។ ឯវំ មាតរាបិ សទ្ធិំ ជិន្នសន្តវោ ភិក្ខុ ជិន្ននវកោ នាម ហោតិ។

អប្បកញ្ញាតិ ន បកញ្ញា, អដ្ឋដ្ឋានេន កាយចាកត្ថិយេន, ចតុដ្ឋានេន
វជីចាកត្ថិយេន, អនេកដ្ឋានេន មនោចាកត្ថិយេន ច វិវហិតាតិ អត្ថោ។
អដ្ឋដ្ឋានំ កាយចាកត្ថិយំ នាម សង្ឃគណបុគ្គល-កោជនសាលា-
ជន្លាយវេនហានតិក្ក-ភិក្ខុចារមគ្គ-អន្តរយវប្បវេសនេសុ កាយេន
អប្បតិរូបករណំ។ សេយ្យដិទំ - ឥនេកក្ខេទោ សង្ឃមជ្ឈេ បល្លតិកាយ វា
និសីទតិ ចានេ ចានំ អាធាយិត្វា វាតិ ឯវមាទិ (មហានិ. ១៦៥)។ តថា
គណមជ្ឈេ។ គណមជ្ឈេតិ ចតុបរិសសន្និចារេ វា សុត្តន្តិកគណានិសន្និចារេ
វា។ តថា វុឡ្យតវេ បុគ្គលេ។ កោជនសាលាយ បន វុឡ្យានំ អាសនំ ន ទេតិ, នវានំ
អាសនំ បដិពាហិតិ។ តថា ជន្លាយវេ។ វុឡ្យេ ចេត្ត អនាបុច្ឆា អគ្គិជលនាទិនិ
ករោតិ។ ជន្លានតិក្កេ ច យទិទំ “ធិហរោ វុឡ្យោតិ បមាណំ អកត្វា
អាគតបដិចាដិយា ជ្ឈាយិតត្ថ” ត្ថិ វុត្ថំ, តម្បិ អនាទិយន្តោ បច្ឆា អាគត្វា ឧទកំ
ឌិតិវត្វា វុឡ្យេ ច នវេ ច ពាជតិ។ ភិក្ខុចារមគ្គេ បន
អគ្គាសនអគ្គោទកអគ្គបិណ្ឌានំ អត្ថាយ បុរោ គច្ឆតិ ពាហាយ ពាហំ
បហរន្តោ។ អន្តរយវប្បវេសនេ វុឡ្យេហិ បឋមតវំ បរិសតិ, ធិហរេហិ សទ្ធិ
កាយកិឡនកំ ករោតិ ឯវមាទិ។

ចតុដ្ឋានំ វជីចាកត្ថិយំ នាម សង្ឃគណបុគ្គលអន្តរយវេសុ
អប្បតិរូបវាចានិច្ឆារណំ។ សេយ្យដិទំ - ឥនេកក្ខេទោ សង្ឃមជ្ឈេ អនាបុច្ឆា ធម្មំ
ភាសតិ។ តថា បុព្វេ វុត្ថប្បការស្ស គណស្ស មជ្ឈេ បុគ្គលស្ស ច សន្តិកេ,

តត្ថេវ មនុស្សហិ បញ្ចំ បុដ្ឋា វុឡ្យតំ អនាបុច្ឆាវិស្សន្នេតិ។ អន្តរយវេ បន
“ឥត្ថន្ទាមេ កី អត្ថិ? កី យាគុ, ឧបាហុ ខាទនីយំ ភោជនីយំ? កី មេ ទស្សសិ? កី
អន្ធិ ខាទិស្សាម? កី ភុញ្ញិស្សាម? កី បិវិស្សាមា” តិ អាទិនិ ភាសតិ។

អនេកជ្ជានំ មនោចាគត្តិយំ នាម តេសុ តេសុ វា នេសុ កាយវាចាហិ
អជ្ឈាចារំ អនាបដ្ឋិត្វាបិ មនសាវ កាមវិតក្កាទិនំ វិតក្កនំ។ អបិច
ទុស្សីលស្សេវ សតោ “សីលវាតិ មំ ជនោ ជា នាតូ” តិ វេ បវត្តា ចាបិច្ឆតាបិ
មនោចាគត្តិយំ។ ឥតិ សព្ពេសម្មិ ឥមេសំ ចាគត្តិយានំ អភាវេន អប្បគញ្ញា
ហុត្វា ឧបសម្ព័មថាតិ វេទតិ។

ជរុទទានន្តិ ជិល្លាកូបំ។ បព្ពតវិសមន្តិ បព្ពតេ វិសមំ បចាតជ្ជានំ។
នទីវិទុគ្គន្តិ នទិយាវិទុគ្គំ ជិន្នតជជ្ជានំ។ អបកស្សេវ កាយន្តិ តាទិសានិ វា នានិ
យោ ឱឡាទិបសុតោ កាយំ អនបកស្ស ឯកតោភារិយំ អកត្វាវ វាយុបត្ថម្ភកំ
អគ្គាហាបេត្វា ចិត្តម្មិ អនបកស្ស “ឯត្ថ បតិ តោ ហត្ថចាទភញ្ញនាទិនិ
ចាបុណាតី” តិ អនាទិនវេទស្សវិតាយ អនុព្ពេជេត្វា សម្មិយាយមា នោ
ឱលោកេតិ, សោ បតិ ត្វា ហត្ថចាទភញ្ញនាទិអនត្ថំ ចាបុណាតិ។ យោ បន
ឧទកត្តិកោ វា អញ្ជេន វា កេនចិ កិច្ចេន ឱលោកេតុកាមោ កាយំ អបកស្ស
ឯកតោ ភារិយំ កត្វា វាយុបត្ថម្ភកំ គាហាបេត្វា, ចិត្តម្មិ អបកស្ស
អាទិនវេទស្សនេន សំវេជេត្វា ឱលោកេតិ, សោ ន បតតិ, យថាវុចី ឱលោកេត្វា
សុទ្ធិ យេនកាមំ បក្កមតិ។

ឯវមេវ ខោតិ ឯត្ថ ឥទំ ឱបម្ពសំសន្តនំ - ជរុទទានាទយោវិយ ហិ ចត្តារិ
កុលានិ, ឱលោកេនបុរិសោវិយ ភិក្ខុ។ យថា អនបកជ្ជកាយចិត្តោ តានិ
ឱលោកេន្តោ បុរិសោ តត្ថ បតតិ, ឯវំ អវក្ខិ តេហិ កាយាទីហិ កុលានិ
ឧបសម្ព័មន្តោ ភិក្ខុ កុលេសុ ពជ្ឈតិ, តតោ នាទប្បការំ

សីលចានភក្កនាធិអនត្ថំ ចាបុណាតិ។ យថា បន អបកដ្ឋកាយចិត្តោ បុរិសោ
តត្ថ ន បតតិ, ឯវំ រក្ខិតេនេវ កាយេន រក្ខិតេហិ ចិត្តេហិ រក្ខិតាយ វាចាយ
សុប្បដ្ឋិតាយ សតិយា អបកដ្ឋកាយចិត្តោ ហុត្វា កុលានិ ឧបសង្កមន្តោ ភិក្ខុ
កុលេសុ ន ពជ្ឈតិ។ អថស្ស យថា តត្ថ អបតិស្ស បុរិសស្ស, ន ចានា ភក្កន្តិ,
ឯវំ សីលចានោ ន ភិក្ខុតិ។ យថា ហត្ថា ន ភក្កន្តិ, ឯវំ សទ្ធាហត្ថោ ន ភិក្ខុតិ។
យថា កុច្ឆិ ន ភិក្ខុតិ, ឯវំ សមាធិកុច្ឆិ ន ភិក្ខុតិ។ យថា សីសំ ន ភិក្ខុតិ, ឯវំ
ព្យាណសីសំ ន ភិក្ខុតិ, យថា ច តំ ខាល្យាកណ្ណាកាធយោ ន វិជ្ឈន្តិ, ឯវំ មិម
រាគកណ្ណាកាធយោ ន វិជ្ឈន្តិ។ យថា សោ និរុបទ្ធកោ យថា វិចី ឱលោកេត្វា សុខី
យេនកាមំ បក្កមតិ, ឯវំ ភិក្ខុ កុលានិ និស្សាយ ចីវរាធយោ បច្ចយេ
បដិសេវន្តោ កម្មជ្ជានំ វឿត្វា សម្ពារេ សម្មសន្តោ អរហត្ថំ បត្វា
លោកុត្តរសុខេន សុខិតោ យេនកាមំ អគតបុព្វំ និព្វានទិសំ គច្ឆតិ។

ឥនានិ យោ ហីនាធិមុត្តិកោ មិច្ឆាបដិបន្នោ ឯវំ វនេយ្យ “សម្មាសម្ពុទ្ធោ
‘តិវិធំ ចាគត្តិយំ បហាយ និច្ចនវកត្តេន ចន្ទបមា កុលានិ ឧបសង្កមថា’ តិ
វនេន្តោ អជ្ជានេ វេបេតិ, អសយ្ហំ ភារំ អាហេបេតិ, យំ ន សក្កា កាតុំ តំ
កាវេតី” តិ, តស្ស វាធបដំ បច្ឆិន្ទិត្វា, “សក្កា ឯវំ កាតុំ, អត្ថិ ឯវំ វចោ ភិក្ខុ” តិ
នស្សេន្តោ កស្សវោ, ភិក្ខុវេតិ អាទិមាហ។

អាគាសេ ចាលី ចាលេសីតិ នីលេ គគនន្តរេ យមកវិជ្ជុតំ ចារយមាធនោ
វិយ ហេជ្ជាភាគំ ឧបរិភាគំ ឧភតោបស្សេសុ ចាលី សព្វារេសិ។ ឥទព្វា បន
តេបិដកេ ពុទ្ធវចនេ អសម្ពិន្ទបទំ នាម។ អត្ថមនោតិ តុដ្ឋចិត្តោ សកមនោ, ន
នោមនស្សេន បច្ឆិន្ទិត្វា គហិតមនោ។ កស្សបស្ស, ភិក្ខុវេតិ ឥទម្បិ
បុរិមនយេនេវ បរវាទំ បច្ឆិន្ទិត្វា អត្ថិ ឯវំ វចោ ភិក្ខុតិ ទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។

បសន្នាការំ ករេយ្យន្តិ ជីវរាជយោ បច្ឆយេ ទទេយ្យំ។ តថត្ថាយ
បដិបន្នេយ្យន្តិ សីលស្ស អាគតជ្ជានេ សីលំ បូរយមាណ, សមាធិវិបស្សនា
មគ្គដលានំ អាគតជ្ជានេ តានិ តានិ សម្មាទយមាណ តថាភារាយ
បដិបន្នេយ្យំ។ អនុទយន្តិ រក្ខណាការំ។ អនុកម្មន្តិ មុទុច្ចត្តំ។ ឧភយព្វោតំ
ការុញ្ញស្សេវ វេវចនំ។ កស្សចោ, ភិក្ខុវេតិ ឥនម្បិ បុរិមនយេនេវ បរវាធំ
បច្ឆិន្ទិត្វា អតិ ឯវរុចោ ភិក្ខុតិ ទស្សនត្ថំ វុត្ថំ។ កស្សបេន វាតិ ឯត្ថ
ចន្ទោបមាធិវសេន យោជនំ កត្វា បុរិមនយេនេវ អត្តោ វេទិតព្វោ។ តតិយំ។

៤. កុល្លបកសុត្តវណ្ណាន

១៤៧. ចតុត្ថ កុល្លបកោតិ កុលយរាជំ ឧបកន្តា។ ទេន្តយេវ មេតិ
ទទន្តយេវ មយ្ហំ។ សន្និយតិ អដ្ឋិយតិ បិដ្ឋិយតិ។ សេសមេត្ត
វុត្តនយានុសារេនេវ វេទិតព្វំ។ ចតុត្ថំ។

៥. ជិណ្ឌាសុត្តវណ្ណាន

១៤៨. បញ្ចមេ ជិណ្ឌាតិ ថេរោ មហាល្លកោ។ គរុកានីតិ តំ សត្វ សន្តិកា
លទ្ធកាលតោ បដ្ឋាយ ជិន្នភិន្នជ្ជានេ សុត្តសំសិព្ពនេន ចេវ អគ្គឡនានេន ច
អនេកានិ បដលានិ ហុត្វា គរុកានិ ជាតានិ។ និព្វសនានីតិ បុព្វេ ភគវតា
និវាសេត្វា អបនីតតាយ ឯវលទ្ធនាមាណិ។ តស្មាតិ យស្មា ត្វំ ជិណ្ឌា ចេវ
គរុបំសុក្ខលោ ច។ គហបតានីតិ បំសុក្ខលិកង្គំវិស្សន្នេត្វា គហបតិហិ
ទិន្នជីវរាជិ ធារេហីតិ វេទតិ។ និមន្តនានីតិ បិណ្ឌាចាតិកង្គំវិស្សន្នេត្វា
សលាកភត្តាធិនិ និមន្តនានិ ភុញ្ញាហីតិ វេទតិ។ មម ច សន្តិកេតិ អារញ្ញកង្គំ
វិស្សន្នេត្វា កាមន្តសេនាសនេយេវ វសាហីតិ វេទតិ។

នគរ ច យថា រាជា សេនាបតី សេនាបតីជ្ជានេ ឋបេត្វា តស្ស
រាជ្ជបដ្ឋានាទិនា អត្តនោ កម្មន អារាជេន្តស្សេវ តំ ឋានន្តំ គហេត្វា អញ្ញស្ស
ននមា នោ អយុត្តំ នាម ករោតិ, ឯវំ សត្តា មហាកស្សបត្តេស្ស
បច្ចុគ្គមនត្ថាយ តិការុតំ មគ្គំ គន្ធា រាជគហស្ស ច នាឡាយ ច អន្តរេ
ពហុបុត្តកុក្ខមូលេ និសិន្នោ តីហិ ឡិវាទេហិ ឧបសម្មាទេត្វា តេន សទ្ធិ អត្តនោ
ចីវរំ បរិវត្តេត្វា ថេរំ ជាតិអារម្ម័កក្កញ្ញោ ជាតិបំសុក្ខលិកក្កញ្ញោ អកាសិ, សោ
តស្មី កត្តកម្មតាធនេន សត្ត ចិត្តំ អារាជេន្តស្សេវ បំសុក្ខលាទិនិវិស្សជ្ជាបេត្វា
គហបតីចីវរបដិគ្គហណាទីសុ និយោជេន្តោ អយុត្តំ នាម ករោតីតិ។ ន
ករោតិ។ កស្មា? អត្តជ្ឈាសយត្តា។ ន ហិ សត្តា ធុតត្ថានិវិស្សជ្ជាបេតុកាមោ,
យថា បន អយដ្ឋិតា ភេរិអាទយោ សទ្ធិ នវិស្សជ្ជន្តិ, ឯវំ អយដ្ឋិតា ឯវុចា
បុគ្គលា ន សីហនាទំ ននន្តិទិ ននាបេតុកាមោ សីហនាទជ្ឈាសយេន ឯវមាហា។
ថេរោបិ សត្ត អជ្ឈាសយានុរូបេនេវ “អហំ ខោ, ភន្តេ, ធីយរត្តំ អារម្ម័កោ
ចេវា” តិអាទិនា នយេន សីហនាទំ ននន្តិ។

ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារន្តិ ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារោ នាម អារម្ម័កស្សេវ លត្តតិ, នោ
តាមន្តវាសិនោ។ តាមន្តស្មិត្តា វសន្តោ ធារកសទ្ធិ សុណាតិ, អសប្បាយរូចានិ
បស្សតិ, អសប្បាយេ សន្តេ សុណាតិ, តេនស្ស អនភិរតិ ឧប្បជ្ជតិ។ អារម្ម័កោ
បន ការុតំ វា អឡយោជនំ វា អតិក្កមិត្វា អរញ្ញំ អជ្ឈោគហេត្វា វសន្តោ
ធិបិព្យគ្យសីហាទីនំ សន្តេ សុណាតិ, យេសំ សវនបច្ចយា
អមាណុសិកាសវនរតិ ឧប្បជ្ជតិ។ យំ សន្ធាយ វុត្ថំ -

“សុញ្ញាការំ បរិជ្ជស្ស, សន្តចិត្តស្ស ភិក្ខុនោ;
អមាណុសី រតី ហោតិ, សម្មា ធម្មំ វិបស្សតោ។

“យតោ យតោ សម្មសតិ, ខន្ធនំ ឧទយត្ថយំ;

លក្ខតិ បីតិចារមាជ្ឈំ, អមតំ តំវិជានតំ។ (ធម្ម. ប. ៣៧៣-៣៧៤);

“បុរោតោ បច្ឆតោ វាបិ, អបរោចេ នវិជ្ជតិ;

តត្ថេវ ជាសុ កវតិ, ឯកស្ស រមតោ វនេ”តិ។

តថា បិណ្ឌាចារិកស្សេវ លព្ពតិ, នោ អបិណ្ឌាចារិកស្សេវ
អបិណ្ឌាចារិកោ ហិ អកាលចារី ហោតិ, តុវិតចារំ គច្ឆតិ, បរិវត្តតិ,
បលិតុធ្វោវ គច្ឆតិ, តត្ថ ច ពហុសំសយោ ហោតិ។ បិណ្ឌាចារិកោ បន ន
អកាលចារី ហោតិ, ន តុវិតចារំ គច្ឆតិ, ន បរិវត្តតិ, អបលិតុធ្វោវ គច្ឆតិ, តត្ថ
ច ន ពហុសំសយោ ហោតិ។

កង់? អបិណ្ឌាចារិកោ ហិ តាមតោ ធូវវិហារេ វសមា នោ កាលស្សេវ
“យាគុំ វា ចារិវាសិកកត្តំ វា លច្ឆាមិ, អាសនសាលាយ វា បន ឧទ្ទេសកត្តាធីសុ
កិត្យាទេវ មយ្ហំ ចាបុណិស្សតី”តិ មក្កជកសុត្តានិ ជិន្នន្តោ សយិតកោរូចានិ
ឧដ្ឋាបេន្តោ ចាតោវ គច្ឆន្តោ អកាលចារី ហោតិ។ មនុស្ស ខេត្តកម្មាធិនំ
អត្ថាយ គេហា និក្ខន្តេយេវ សម្មាបុណិតុំ មិគំ អនុពន្ធន្តោ វិយ វេគេន គច្ឆន្តោ
តុវិតចារី ហោតិ។ អន្តរា កិត្យាទេវ ធិស្វា “អសុកឧចាសកោ វា
អសុកឧចាសិកា វា គេហោ, នោ គេហោ”តិ បុច្ឆតិ, “នោ គេហោ”តិ សុត្វា
“ឥនានិ កុតោលភិស្សាមី”តិ? អគ្គិទឡោ វិយ បវេជតិ, សយំ បច្ឆិមធិសំ
គន្ធកាមោ ចាបិនធិសាយ សលាកំ លភិក្ខុ អញ្ញំ បច្ឆិមធិសាយ លទ្ធសលាកំ
ឧបសង្កមិត្វា, “ភន្តេ, អហំ បច្ឆិមធិសំ គមិស្សាមិ, មម សលាកំ តុម្កេ គណ្ណេ,
តុម្កាកំ សលាកំ មយ្ហំ ទេថា”តិ សលាកំ បរិវត្តតិ។ ឯកំ វា បន សលាកកត្តំ
អាហរិត្វា បរិភូត្តន្តោ “អបរស្សាបិ សលាកកត្តស្ស បត្តំ ទេថា”តិ មនុស្ស ហិ
វុត្តេ, “ភន្តេ, តុម្កាកំ បត្តំ ទេថ, អហំ មយ្ហំ បត្តេ កត្តំ បក្ខិបិត្វា តុម្កាកំ បត្តំ
ទស្សាមី”តិ អញ្ញស្ស បត្តំ ទាបេត្វា ភត្តេ អាហារេ អត្តនោ បត្តេ បក្ខិបិត្វា បត្តំ

បដិទេស្តោ បត្តំ បរិវត្តតិ នាម។ វិហារេ រាជរាជមហាមត្តាធម្មោ មហានាមំ
ទេន្តិ, ឥមិនា ច ភិយ្យោ ទូរគាមេ សលាកាលន្ទា, តត្ថ អគប្បន្តោ បុន សត្តាហំ
សលាកំ នលភតីតិ អលភកយេន គប្បតិ, ឯវំ គប្បន្តោ បលិតុទ្ធោ ហុត្វា គប្បតិ
នាម។ យស្ស ចេស សលាកភត្តាធិនោ អត្ថាយ គប្បតិ, “តំ ទស្សន្តិ នុ ខោ មេ,
ឧទាហុ ន ទស្សន្តិ, បណ្ឌិតំ នុ ខោ ទស្សន្តិ, ឧទាហុ លូខំ, ដោកំ នុ ខោ, ឧទាហុ
ពហុកំ, សីតលំ នុ ខោ, ឧទាហុ ឧណ្ហា”ន្តិ ឯវំ តត្ថ ច ពហុសំសយោ ហោតិ។

បិណ្ឌាចាតិកោ បន កាលស្សេវ វុដ្ឋាយ វត្ថុបដិវត្តំ កត្វា សរីរំ បដិជត្តិក្វា
វសនដ្ឋានំ បរិសិក្ខា កម្មដ្ឋានំ មនសិកត្វា កាលំ សល្លកេត្វា មហាជនស្ស
ឧទ្ធក្ខតិក្ខាធិនំ ធាតុំ បហោនកកាលេ គប្បតីតិ ន អកាលចារី ហោតិ,
ឯកេកំ បទវារំ ន កោដ្ឋាសេ កត្វា វិបស្សន្តោ គប្បតីតិ ន តុរិតចារី ហោតិ,
អត្តនោ គរុភារេន “អសុកោ គេហោ, ន គេហោ”តិ ន បុប្ផតិ,
សលាកភត្តាធិនិយេវ ន គណ្ហាតិ។ អគណ្ហន្តោ កី បរិវត្តស្សតិ? ន អញ្ញាស្ស
វសេន បលិតុទ្ធោវ ហោតិ, កម្មដ្ឋានំ មនសិករោ ឆ្នោយថារុចិ គប្បតិ, ឥតរោ
វិយ ន ពហុសំសយោ ហោតិ។ ឯកស្មី គាមេ វា វិធីយា វា អលភិក្ខា អញ្ញត្ថ
ចរតិ។ តស្មីម្បិ អលភិក្ខា អញ្ញត្ថ ចរន្តោ មិស្សកោធនំ សង្កត្តិក្វា អមតំ វិយ
បរិគុញ្ញក្វា គប្បតិ។

បំសុក្ខលិកស្សេវ លព្ពតិ, នោ អបំសុក្ខលិកស្ស។ អបំសុក្ខលិកោ ហិ
វស្សវាសិកំ បរិយេសន្តោ ចរតិ, ន សេនាសនសប្បាយំ បរិយេសតិ។
បំសុក្ខលិកោ បន ន វស្សវាសិកំ បរិយេសន្តោ ចរតិ, សេនាសនសប្បាយមេវ
បរិយេសតិ។ តេជីវិកស្សេវ លព្ពតិ, ន ឥតរស្ស។ អតេជីវិកោ ហិ
ពហុភណ្ឌោ ពហុបរិក្ខារោ ហោតិ, តេនស្ស ដាសុវិហារោ នត្តិ។

អប្បិដ្ឋានីនព្រាវ លត្តតិ, ន ឥតវេសន្តិ។ តេន វុត្ថំ - “អត្តនោ ច
ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារំ សម្មស្សមាណោ”តិ។ បញ្ចមំ។

៦. ឱវាទសុត្តវណ្ណាន

១៤៩. ធម្មេ អហំ វាតិ កស្មា អាហា? ថេវ អត្តនោ ហ្ននេ ឋបបនត្ថំ។ កី
សាវិបុត្តមោគ្គល្លានា នត្ថិតិ? អត្ថិ។ ឯវំ បនស្ស អហោសិ “ឥមេ ន ចិវំ ឋស្សន្តិ,
កស្សនោ បន វីសវស្សសតាយុកោ, សោ មយំ បរិនិព្វុតេ សត្តបណ្ឌិតុហាយំ
និសីទិត្វា ធម្មវិនយសង្កហំ កត្វា មម សាសនំ
បញ្ចវស្សសហស្សបរិមាណកាលបវត្តនកំ កវិស្សតិ, អត្តនោ តំ ហ្ននេ
ឋបេមិ, ឯវំ ភិក្ខុ កស្សបស្ស សុស្សសិតត្ថំ មញ្ញាស្សន្តិ”តិ។ តស្មា ឯវមាហា។
ទុព្ពចាតិ ទុក្ខេន វត្តញ្ញា។ ទោវចស្សករណោហិតិ ទុព្ពចការករណោហិ។
អប្បទក្ខិណគ្គាហិនោតិ អនុសាសនី សុត្វា បទក្ខិណំ ន គណ្ណាន្តិ យថានុសិដ្ឋំ
ន បដិបដ្ឋន្តិ, អប្បដិបដ្ឋន្តា វាមគាហិនោ នាម ជាតាតិ ទស្សេតិ។ អធ្វាវទន្តេតិ
អតិក្កម្ម វទន្តេ, សុតបរិយត្ថិ និស្សាយ អតិវិយ វាទំ ករោន្តេតិ អត្តោ។ កោ
ពហុតវំ ភាសិស្សតីតិ ធម្មំ កថេន្តោ កោ ពហុំ ភាសិស្សតិ, កី ត្វំ, ឧទាហុ
អហន្តិ? កោ សុន្ទរតរន្តិ, ឯកោ ពហុំ ភាសន្តោ អសហិតំ អមធុរំ ភាសតិ,
ឯកោ សហិតំ មធុរំ, តំ សន្ធាយាហា “កោ សុន្ទរតរ”ន្តិ? ឯកោ បន ពហុញ្ញ
សុន្ទរញ្ញ កថេន្តោ ចិវំ ន ភាសតិ, លហុញ្ញេវ ឧដ្ឋាតិ, ឯកោ អធ្វានំ ចាបេតិ, តំ
សន្ធាយាហា “កោ ចិវតរ”ន្តិ? ធម្មំ។

៧. ទុតិយឱវាទសុត្តវណ្ណាន

១៥០. សត្តមេ សទ្ធាតិ ឱកប្បនសទ្ធា។ វិរិយន្តិ កាយិ កថេតសិកំ វិរិយំ។
បញ្ញាតិ កុសលធម្មជាននបញ្ញា។ ន សន្តិភិក្ខុ ឱវាទកាតិ ឥមស្ស បុគ្គលស្ស

ឱវាទកា អនុសាសកា កល្យាណមិត្តា នត្ថិតិ ៩ធំ, ភន្តេ, បរិហានន្តិ ទស្សន្តិ។
សត្តមំ។

៨. តតិយឱវាទសុត្តវណ្ណនា

១៥១. អដ្ឋមេ តថា ហិ បនាតិ បុព្វេ សោវចស្សតាយ, ឯតរហិ ច
នោវចស្សតាយ ការណបជ្ជបនេ និចាតោ។ តត្រាតិ តេសុ ថេវេសុ។ កោ
នាមាយំ ភិក្ខុតិ កោ នាមា អយំ ភិក្ខុ? កី តិស្សត្ថេវេ កី នាគត្ថេវេតិ?
តត្រាតិ តស្មី ឯវំ សក្ការេ កយិរមាណេ។ តថត្តាយាតិ តថាភារាយ,
អារញ្ញិកាធិការាយាតិ អត្ថោ។ សព្វហ្មចារិកាមោតិ “ឥមេ មំ បរិវារេត្វា
ចរន្ទ្គ” តិ ឯវំ កាមេតិ ឥច្ឆតិ បត្តេតីតិ សព្វហ្មចារិកាមោ។ តថត្តាយាតិ
លាភសក្ការនិព្វត្តនត្តាយ។ ព្រហ្មចារុបទ្ធកេនាតិ យោ សព្វហ្មចារីនំ ចត្វសុ
បច្ឆយេសុ អធិមត្តបត្តន្តរកោ ឧបទ្ធកេតិ វុច្ឆតិ, តេន ឧបទ្ធកា។ អភិបត្តនាតិ
អធិមត្តបត្តនា។ ព្រហ្មចារិអភិបត្តនេនាតិ ព្រហ្មចារីនំ
អធិមត្តបត្តនាសម្ព័ន្ធតេន ចតុបច្ឆយភារេន។ អដ្ឋមំ។

៩. ឈានភិញ្ញាសុត្តវណ្ណនា

១៥២. នវមេ យារនេវ អាកម្ព័យីតិ យារនេវ ឥច្ឆាមិ។ យានិ បន ឥតោ បរំ
វិវិច្ឆេវ កាមេហិតិអាធិនា នយេន ចត្តារិ រូចាវចរជ្ឈាននិ, សព្វសោ រូបសញ្ញានំ
សមតិក្កមាតិអាធិនា នយេន ចតស្សោ អរូបសមាបត្តិយោ, សព្វសោ
នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម សញ្ញាវេទយិតនិរោធន្តិ ឯវំ
និរោធសមាបត្តិ, អនេកវិហិតំ ឥន្ទ្រិយន្តិអាធិនា នយេន បញ្ច លោកិកាភិញ្ញា
ច វុត្តា។ តត្ថ យំ វត្តព្ពំ សិយា, តំ សព្ពំ អនុបទវណ្ណនាយ ថេវ ភាវនាវិធានេន ច
សន្និវិសុទ្ធិមគ្គេ (វិសុទ្ធិ. ១.៦៩) វិត្តារិតមេវ។ ធម្មភិញ្ញាយ បន អាសវានំ ឧយាតិ

អាសវ៉ានំ ខយេន។ អនាសវន្តិ អាសវ៉ានំ អបច្ចយភូតំ។ ចេតោវិមុត្តិន្តិ
អរហត្តជលសមាធិ។ បញ្ញាវិមុត្តិន្តិ អរហត្តជលបញ្ញំ។ នវមំ។

១០. ឧបស្សយសុត្តរវណ្ណនា

១៥៣. ធនមេ អាយាម, ភន្តេតិ កស្មា ភិក្ខុនិឧបស្សយេតមនំ យាចតិ? ន
លាភសក្ការហេតុ, កម្មជ្ជានត្ថិកា បនេត្ត ភិក្ខុនិយោ អត្ថិ, តា ឧស្សក្ការបេត្វា
កម្មជ្ជានំ កថាបេស្សមីតិ យាចតិ។ ននុ ច សោ សយម្បិ តេបិជកោ
ពហុស្សុតោ, កី សយំ កថេតុំ ន សក្កោតីតិ? នោ ន សក្កោតិ។
ពុទ្ធបដិភាគស្ស បន សាវកស្ស កថំ សទ្ធាតព្ធី មញ្ញិស្សន្តិ យាចតិ។
ពហុកិច្ចោ តុំ ពហុករណីយោតិ កី ថេរោ នវកម្មាធិបសុតោ, យេន នំ
ឯវមាហាតិ? នោ, សត្តិ បន បរិនិព្វតេ ចតស្សោ បរិសា អានន្ទត្ថវ
ឧបសង្កម្ភិត្វា, “ភន្តេ, ឥទានិ កស្ស បត្តចីវរំ គហេត្វា ចរថ, កស្ស បរិវេណំ
សម្មជ្ជេថ, កស្ស មុខោធកំ ទេថា” តិ រោទន្តិ បរិទេវន្តិ។ ថេរោ “អនិច្ចា សម្ពាហ,
វុទ្ធសីវេបិ និល្លេជ្ជាវ មច្ចុរាជា បហាវិ។ ឯសា សម្ពាហនំ ធម្មតា, មា សោចិត្ត, មា
បរិទេវិត្តា” តិ បរិសំ សញ្ញាបេតិ។ ឥន្ទមស្ស ពហុកិច្ចំ។ តំ សម្ពាយ ថេរោ
ឯវមាហា។ សន្ទស្សេសីតិ បដិបត្តិគុណំ ទស្សេសី។ សមាទបេសីតិ
គណ្ណាបេសី។ សមុត្តរេសីតិ សមុស្សាហេសី។ សម្មហំសេសីតិ
បដិលទ្ធកុណោន មោទាបេសី។

ដុល្លតិស្សាតិ សរីរេន ជូលា, នាមេន តិស្សា។ វេទេហមុនិនោតិ
បណ្ឌិតមុនិនោ។ បណ្ឌិតោ ហិ ញ្ញាណសម្ពាតេន វេទេន ព្យាបាតិ សត្តកិច្ចានិ
ករោតិ, តស្មា “វេទេហោ” តិ វុច្ចតិ។ វេទេហោ ច សោ មុនិ ចាតិ, វេទេហមុនិ។
ធម្មំ ភាសិតព្ធី មញ្ញាតីតិ តិបិជកធរស្ស ធម្មភណ្ណាភារិកស្ស សម្មុខេ សយំ
អរញ្ញវាសី បំសុក្ខលិកោ សមាធា “ធម្មកថិកោ អហា” តិ ធម្មំ ភាសិតព្ធី

មញ្ញតិ។ ឥទំ កី បន, កថំ បនាតិ? អវជានមាណា ភណាតិ។ អស្សោសីតិ អញ្ញេន
អាគន្ធា អាហេចិតវសេន អស្សោសិ។ អាគមេហិ តំ, អាវុសោតិ តិដ្ឋ តំ,
អាវុសោ។ មា តេ សង្ខេ ឧត្តរិ ឧបបរិក្ខិតិ មា ភិក្ខុសង្ខេ អតិវេកឡិកាសេ តំ
ឧបបរិក្ខិតិ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - “អានន្ទេន ពុទ្ធបដិភាកោ សាវកោ វារិតោ, ឯកា
ភិក្ខុនី ន វារិតា, តាយ សទ្ធិ សន្តរោ វា សិនេហោ វា ភវិស្សតី” តិ មា តំ សង្ខេ
ឯវំ អមញ្ញតិ។

ឥនានិ អត្ថនោ ពុទ្ធបដិភាការំ ធិបេន្តោ តំ កី មញ្ញសិ,
អាវុសោតិ អាធិមាហា? សត្តរតនន្តិ សត្តបាត្តប្បមាណំ។ នាគន្តិ ហត្ថិ។
អឡដ្ឋរតនំ វាតិ អឡរតនេន ឡនអដ្ឋរតនំ, បុរិមចាទតោ បដ្ឋាយ យាវ កុម្មា
វិទត្តាធិកសត្តបាត្តព្ពេជន្តិ អត្តោ។ តាលបត្តិកាយាតិ តរុណតាលបល្លោន។
ចរិត្តាតិ បុតា, ន មតា វា នដ្ឋា វា, ពុទ្ធបដិភាកស្ស បន សាវកស្ស ឧបវាទំ វត្វា
មហាកស្សបត្ថេវ ធម្មិ អភិញ្ញាហិ សីហនាទំ នន្ទេ តស្ស កាសាវាធិ
កណ្តាកសាខាវិយ កច្ចុសាខាវិយ ច សរីរំ ខាធិតុំ អារទ្ធានិ, តានិ ហារេត្វា
សេតកានិ និវត្តក្ខណោយេវស្ស ចិត្តស្សនោ ឧទចាធិតិ។ ទសមំ។

១១. បីវសុត្តវល្លាណា

១៥២. ឯកាទសមេ ទក្ខិណាគិរិស្មិន្តិ រាជគហំ បរិវាវេត្វា បិតស្ស គិរិនោ
ទក្ខិណាភាគេ ជនបទោ ទក្ខិណាគិរិ នាម, តស្មី ចារិកំ ចរតីតិ អត្តោ។ ចារិកា
ច នាម ធុរិដា ហោតិ តុរិតចារិកា ច អតុរិតចារិកា ច។ តត្ថ យំ ឯកទ្វា ឯកំ
កាសាវំ និវាសេត្វា ឯកំ ចារុបិត្វា បត្តបីវំ អំសេ លត្ថេត្វា ធន្តំ អាធាយ
សរីរតោ សេនេហិ បក្សវន្តេហិ ធិវសេន សត្តជ្ឈយោជនានិ គច្ចតិ, យំ វា បន
ពុទ្ធា កិញ្ចិទេវ ពោធនេយ្យសត្តំ ធិស្វា យោជនសតម្បិ យោជនសហស្សម្បិ
ខណោន គច្ចន្តិ, ឯសា តុរិតចារិកា នាម។ ទេវសិកំ បន ការុតំ អឡយោជនំ

តិកាវុតំ យោជន្តិ ឯត្ថកំ អធ្ជានំ អដ្ឋតនាយ និមន្តនំ អធិវាសយតោ
ជនសង្គហំ ករោតោ គមនំ, ឯសា អត្ថវិចារិកា នាម។ អយំ ឥធម៌ អធិប្បតា។

ននុ ច ថេរោ បញ្ចវិសតិ វស្សានិ នាយាវិយ ទសពលស្ស បច្ឆតោ បច្ឆតោ
គច្ឆន្តោវ អហោសិ, “កហំ អានន្តោ” តិ វចនស្ស ឱកាសមេវ ន អនាសិ, សោ
កិស្មី កាលេ ភិក្ខុសង្ឃន សទ្ធិ ចារិកំ ចរិតុំ ឱកាសំ លភតីតិ? សត្ត
បរិនិព្វានសំវច្ឆរេ។ បរិនិព្វតេ កិវ សត្តវិ មហាកស្សបត្ថេរោ សត្ត បរិនិព្វានេ
សន្និបតិកស្ស ភិក្ខុសង្ឃស្ស មជ្ឈេ និសីទិទ្វា ធម្មវិនយសង្គាយនត្ថំ បញ្ចសតេ
ភិក្ខុ ឧទ្ធិនិទ្វា, “អាវុសោ, មយំ រាជគហេ វស្សំ វសន្តា ធម្មវិនយំ សង្គាយិស្សាម,
តុម្ហេ បុរេ វស្សបនាយិកាយ អត្តនោ បលិពោធំ ឧទ្ធិនិទ្វា រាជគហេ
សន្និបតថា” តិ វត្វា អត្តនា រាជគហំ គតោ។ អានន្តេរោបិ ភគវតោ បត្តចីវរំ
អាទាយ មហាជនំ សញ្ញាបេន្តោ សាវត្ថី គន្ធា តតោ និក្ខម្ម រាជគហំ គច្ឆន្តោ
ទក្ខិណាគិរិស្មី ចារិកំ ចរិ។ តំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។

យេភុយ្យេន កុមារភូតាតិ យេ តេ ហីនាយាវត្តា នាម, តេ យេភុយ្យេន
កុមារកា ទហារា តរុណា ឯកវស្សិកទ្វេវស្សិកា ភិក្ខុ ចេវ
អនុបសម្បន្នកុមារកា ច។ កស្មា បនេតេ បព្ពជិតា, កស្មា ហីនាយាវត្តាតិ?
តេសំ កិវ មាតាបិតរោ ចិន្តេសុំ - “អានន្តេរោ សត្តវិស្សាសិកោ អជ្ជវរេ
យាចិទ្វា ឧបជ្ជហតិ, ឥច្ឆិតិច្ឆិតជ្ជានំ សត្តារំ គហេទ្វា គន្ធី សក្កោតិ, អម្ពា កំ
ធារកេ ឯតស្ស សន្តិកេ បញ្ញាជេម, សោ សត្តារំ គហេទ្វា អាគមិស្សតិ, តស្មី
អាគតេ មយំ មហាសក្ការំ កាតុំ លភិស្សាមា” តិ។ ឥមិនា តាវ ការណេន
នេសំ ញាតកា តេ បញ្ញាជេសុំ។ សត្តវិ បន បរិនិព្វតេ តេសំ សា បត្តនា ឧបច្ឆិន្ទា,
អថ តេ ឯកទិវសេនេវ ឧប្បញ្ញាជេសុំ។

យថាភិវន្តន្តិ យថារុចិយា យថាអដ្ឋាសយេន។ តិកភោជនំ បញ្ញត្តន្តិ, ឥទំ
“គណភោជនេ អញ្ញត្រ សមយា ចាចិត្តិយ”ន្តិ (ចាចិ. ២០០)។ ឥទំ សន្ធាយ វុត្តំ។
តត្ថ ហិ តិណ្ណំ ជនានំ អកប្បិយនិមន្តនំ សាទិយិត្វា ឯកតោ បដិគ្គណ្ឌាឆ្លានម្បិ
អនាបត្តិ, តស្មា “តិកភោជន”ន្តិ វុត្តំ។

ទុម្ពដ្ឋនំ បុគ្គលានំ និគ្គហាយាតិ ទុស្សីលបុគ្គលានំ និគ្គណ្ឌានត្ថំ។ បេសលានំ
ភិក្ខុនំ ជាសុវិហារាយាតិ ទុម្ពដ្ឋនំ និគ្គហេនេវ បេសលានំ ឧបាសថបវារណា
វត្តន្តិ, សមគ្គវាសោ ហោតិ, អយំ តេសំ ជាសុវិហារោ ហោតិ, ឥមស្ស
ជាសុវិហារស្ស អត្ថាយ។ មា ចាចិច្ឆា បក្ខំ និស្សាយ សង្ឃំ ភិទ្ទេយ្យន្តិ យថា
នេវធនោ សបរិសោ កុលេសុ វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ញន្តោ ចាចិច្ឆេ និស្សាយ សង្ឃំ ភិទ្ធិ,
ឯវំ អញ្ជេបិ ចាចិច្ឆា គណាពន្ធន កុលេសុ វិញ្ញាបេត្វា ភុញ្ញមាណ គណំ វឿត្វា
តំ បក្ខំ និស្សាយ មា សង្ឃំ ភិទ្ទេយ្យន្តិ, ឥតិ ឥមិនា ការណេន បញ្ញត្តន្តិ អត្ថោ។
កុលាទុទ្ទយតាយ ចាតិ ភិក្ខុសង្ឃេ ឧបាសថបវារណំ កត្វា សមគ្គវាសំ
វសន្តេ មនុស្សា សលាកភត្តាធិនិ ធឪតា សគ្គបរាយណា ភវន្តិ, ឥតិ ឥមាយ
កុលាទុទ្ទយតាយ ច បញ្ញត្តន្តិ អត្ថោ។

សស្សយាតំ មញ្ញេ ចរសីតិ សស្សំ យាតេន្តោវិយ អាហិណ្ឌាសិ។
កុលូបយាតំ មញ្ញេ ចរសីតិ កុលានិ ឧបយាតេន្តោវិយ បានន្តោវិយ
អាហិណ្ឌាសិ។ ឱលុដ្ឋតីតិ វិសេសេន បលុដ្ឋតិ ភិដ្ឋតិ។ បលុដ្ឋន្តិ ខោតេ, អាវុសោ,
នវប្បាយាតិ, អាវុសោ, ឯតេ តុយ្ហំ ចាយេន យេតុយ្យេន នវកា
ឯកវស្សិកទុវស្សិកា ធមារា ចេវ សាមណោ ច បលុដ្ឋន្តិ ភិដ្ឋន្តិ។ ន វាយំ
កុមារកោ មត្តមញ្ញាសីតិ អយំ កុមារកោ អត្តនោ បមាណំ ន ជានាតីតិ ចេវ
តន្តេន្តោ អាហា។

កុមារកវ៉ានា ន មុច្ឆាមាតិ កុមារកវ៉ានតោ ន មុច្ឆាម។ តថាហិ បន ត្វន្តិ
ឥនមស្ស ឯវំ វត្តត្ថតាយ ការណាទស្សនតំ វុត្តំ។ អយញ្ញេត្ថ អធិប្បាយោ -
យស្មា ត្វំ ឥមេហិ នវេហិ ភិក្ខុហិ ឥន្ទ្រិយសំវរេហិតេហិ សទ្ធិវិចរសិ, តស្មា
កុមារកេហិ សទ្ធិវិចរន្តោ កុមារកោតិ វត្តត្ថតំ អរហសីតិ។

អញ្ញតិត្ថិយបុញ្ញោ សមាធាតិ ឥទំ យស្មា ថេរស្ស ឥមស្មី សាសនេ នេវ
អាចរិយោ ន ឧបជ្ឈាយោ បញ្ញាយតិ, សយំ កាសាយានិ គហេត្វានិក្ខន្តោ,
តស្មា អនត្តមនតាយ អញ្ញតិត្ថិយបុញ្ញតំ អាហេបយមាធា អាហា។

សហសាតិ ឯត្ថ រាគមោហចារោមិ សហសាចារោ, ឥទំ បន
នោសចារវសេន វុត្តំ។ អប្បជិសង្ខាតិ អប្បច្ចវេក្ខិត្វា, ឥនានិ អត្ថនោ បព្ពដ្ឋំ
សោធន្តោ យត្វាហំ, អាវុសោតិអាទិមាហា។ តត្ថ អញ្ញំ សត្តារំ ឧទ្ទិសិតុន្តិ
វេបេត្វា ភកវន្តំ អញ្ញំ មយ្ហំ សត្តាតិ ឯវំ ឧទ្ទិសិតុំ ន ជាធាមិ។ សម្ពាធា
យរាវាសោតិអាទីសុ សចេមិ សជ្ជិហត្ថេ យវេ យោជនសតន្តវេមិ វា ទ្វេ
ជាយម្បតិការ វសន្តិ, តថាមិ តេសំ សកិញ្ចនសបលិពោធដ្ឋេន យរាវាសោ
សម្ពាធាយេវ។ រជាបថោតិ រាគរជាទីនំ ឧដ្ឋានដ្ឋានន្តិ មហាអដ្ឋកថាយំ វុត្តំ។
“អាគមនបថោ”តិមិ វុត្តំ វុដ្ឋតិ។ អលគ្គនដ្ឋេន អញ្ញោកាសោវិយាតិ
អញ្ញោកាសោ។ បព្ពជិតោ ហិ ក្ខេជាការវតនមយចាសាទនេវិមាធាទីសុ
មិហិតទ្វារវាតចានេសុ បដិច្ចន្នេសុ វសន្តោមិ នេវ លគ្គតិ ន សដ្ឋតិ ន ពជ្ឈតិ,
តេន វុត្តំ “អញ្ញោកាសោ បព្ពដ្ឋា”តិ។ អបិច សម្ពាធា យរាវាសោ
កុសលកិរិយាយ ឌីកាសាភាវតោ រជាបថោ អសំវុតសង្ការដ្ឋានំ វិយ រជាទំ,
កិលេសរជាទំ សន្និចាតដ្ឋានតោ, អញ្ញោកាសោ បព្ពដ្ឋា កុសលកិរិយាយ
យថា សុខំ ឌីកាសសញ្ញាវតោ។

នយំទំ សុករំ...បេ.... បព្ពដេយ្យន្តិ ឯត្ថ អយំ សង្ខេបកថា - យទេតំ
សិក្ខត្តយព្រហ្មចរិយំ ឯកម្មិ ធិវសំ អខណ្ឌំ កត្វា ចរិមកចិត្តំ ចាបេតព្ពតាយ
ឯកន្តបរិបុណ្ណំ ចរិតព្ពំ, ឯកធិវសម្មិ ច កិលេសមលេន អមលីនំ កត្វា
ចរិមកចិត្តំ ចាបេតព្ពតាយ ឯកន្តបរិសុទ្ធី, សង្ខេបនិទានំ លិខិតសង្ខេបនិទានំ
ឆោតសង្ខេបប្បដិភាគំ ចរិតព្ពំ, ឥទំ ន សុករំ អភារំ អជ្ឈាវសតា អភារមជ្ឈេ
វសន្តេន ឯកន្តបរិបុណ្ណំ...បេ.... ចរិតុំ, យំនូនាហំ កេសមស្សំ ឱហារេត្វា
កសាយរសបីតតាយ កាសាយានិ ព្រហ្មចរិយំ ចរន្តានំ អនុច្ឆរិកានិ វត្ថានិ
អច្ឆាទេត្វា បរិទហិត្វា អភារស្មា និក្ខមិត្វា អនការិយំ បព្ពដេយ្យន្តិ។ ឯត្ថ ច
យស្មា អភារស្ស ហិតំ កសិវណិជ្ជាធិកម្មំ អភារិយន្តិ វុច្ឆតិ, តំ បព្ពដ្ឋាយ នត្ថិ,
តស្មា បព្ពដ្ឋា អនការិយាតិ ញាតព្ពា, តំ អនការិយំ។ បព្ពដេយ្យន្តិ បដិបទ្ទេយ្យំ។

បដបិលោតិកានន្តិ ជិល្លាបិលោតិកានំ តេរសហត្ថាបិ ហិ នវសាដកោ
ទសានំ និទ្ទកាលតោ បដ្ឋាយ បិលោតិកាតិ វុច្ឆតិ។ ឥតិ មហារហានិ វត្ថានិ
និទ្ទិត្វា កតំ សង្ខេបនិទានំ “បដបិលោតិកានំ សង្ខេបនិទានំ” ត្ថិ វុច្ឆតិ។
អទ្ធានមគ្គប្បដិបទ្ទេតិ អឡយោជនតោ បដ្ឋាយ មគ្គោ អទ្ធានន្តិ វុច្ឆតិ, តំ
អទ្ធានមគ្គំ បដិបទ្ទេ, ធិយមគ្គំ បដិបទ្ទេតិ អត្ថោ។

ឥទានិ យថា ឯស បព្ពដិទោ, យថា ច អទ្ធានមគ្គំ បដិបទ្ទេ, ឥមស្សត្ថស្ស
អាវិការត្ថំ អភិជីហារតោ បដ្ឋាយ អនុបុត្តិកថា កថេតព្ពា - អតីតេ កិរ
កប្បសតសហស្សមត្តកេ បទុមុត្តរោ នាម សត្តា ឧទចាធិ, តស្មី ហំសវតីនករំ
ឧបនិស្សាយ ខេមេ មិគទាយេ វិហារន្តេ វេទេហោ នាម កុដុម្ពិកោ
អសីតិកោជិនិវត្តោ ចាតោវ សុភោជនំ ភុញ្ញិត្វា ឧចោសថផ្កានិ អធិដ្ឋាយ
គន្ធបុច្ឆាធិនិ គហេត្វាវិហារំ គន្ធា សត្តារំ បូជេត្វា វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ។ តស្មី
ខណោ សត្តា មហានិសកត្តេវ នាម តតិយសាវកំ “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម

សាវកានំ ភិក្ខុនំ ធុតវាទានំ យទិទំ និសកោ"តិ ឯតទគ្គេ ឋបេសិ។ ឧចាសកោ
តំ សុត្វា បសន្នោ ធម្មកថាវសានេ មហាជនេ ឧដ្ឋាយ គតេ សត្តារំ វន្តិត្វា,
“ភន្តេ, ស្វេ មយ្ហំ ភិក្ខុំ អធិវាសេថា”តិ អាហា។ មហា ខោ, ឧចាសក,
ភិក្ខុសង្ឃាតិ។ កិត្តកោ ភគវាតិ។ អដ្ឋសដ្ឋិភិក្ខុសតសហស្សន្តិ។ ភន្តេ, ឯកំ
សាមណោម្បិ វិហារេ អសេសេត្វា ភិក្ខុំ អធិវាសេថាតិ។ សត្តា អធិវាសេសិ។
ឧចាសកោ សត្តុ អធិវាសនំ វិនិច្ឆ័យ គេហំ គន្ធា មហាទានំ សង្ខេត្វា បុណ្ណិវសេ
សត្តុ កាលំ អាហោចាបេសិ។ សត្តា បត្តចីវរមាធាយ ភិក្ខុសង្ឃបរិវុតោ
ឧចាសកស្ស យរំ គន្ធា បញ្ញត្តាសនេ និសិទ្ធា ទក្ខិណោទការវសានេ
យាគុកត្តាធិនិ សម្មជិច្ឆន្តោ ភត្តវិស្សគ្គំ អកាសិ។ ឧចាសកោបិ សត្តុ សន្តិកេ
និសីទិ។

តស្មី អន្តរេ មហានិសកត្ថេរោ បិណ្ឌាយ ចរន្តោ តមេវ វីថី បដិបទ្ធិ។
ឧចាសកោ ទិស្វា ឧដ្ឋាយ គន្ធា ថេរំ វន្តិត្វា “បត្តំ, ភន្តេ, នោ ទេថា”តិ អាហា។
ថេរោ បត្តំ អនាសិ។ ភន្តេ, ឥធម៌ បរិសេស, សត្តាបិ គេហោ និសិទ្ធាតិ។ ន
វន្តិស្សតិ ឧចាសកាតិ។ ឧចាសកោ ថេរស្ស បត្តំ គហេត្វា បិណ្ឌាចាតស្ស
បូរេត្វា នីហរិត្វា អនាសិ។ តតោ ថេរំ អនុគន្ធា និវត្តោ សត្តុ សន្តិកេ និសីទិត្វា
ឯវមាហា - “ភន្តេ, មហានិសកត្ថេរោ ‘សត្តា គេហោ និសិទ្ធា’តិ វុត្តេបិ បរិសិទ្ធិ ន
ឥច្ឆិ, អត្ថិ នុ ខោ ឯតស្ស តុម្ហាកំ គុណោហិ អតិរេកោ គុណោ”តិ។ ពុទ្ធានញ្ច
វណ្ណាមច្ឆេរំ នាម នត្ថិ។ អថ សត្តា ឯវមាហា - “ឧចាសក, មយំ ភិក្ខុ
អាគមយមាណា គេហោ និសីទាម, សោ ភិក្ខុ ន ឯវំ និសីទិត្វា ភិក្ខុំ ឧទិត្តតិ។ មយំ
កាមន្តសេនាសនេ វសាម, សោ អវញ្ញស្មីយេវ វសតិ។ មយំ ធន្នេ វសាម, សោ
អញ្ញោកាសម្មិយេវ វសតិ។ ឥតិ តស្ស អយញ្ច អយញ្ច គុណោ”តិ មហាសមុទ្ធំ
បូរយមាណាវ កថេសិ។ ឧចាសកោ បកតិយាបិ ជលមាណទីទោ តេលេន
អាសិត្តោ វិយ សុដ្ឋតំ បសន្នោ ហុត្វា ចិន្តេសិ - “កី មយ្ហំ អញ្ញាយ សម្បត្តិយា,

អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស សន្តិកេ ធុតវាទានំ អគ្គការត្ថាយ បត្តនំ
ករិស្សាមី”តិ?

សោ បុនបិ សត្តារំ និមន្តេត្វា តេនេវ និយាមេន សត្ត ទិវសានិ ទានំ ទត្វា
សត្តមេ ទិវសេ អជ្ជសដ្ឋិតិក្កុសតសហស្សស្ស តិច្ឆិវាទិ ទត្វា សត្ត ចាទមូលេ
និបដ្ឋិត្វា ឯវមាហា - “យំ មេ, ភន្តេ, សត្ត ទិវសានិ ទានំ ទេន្តស្ស មេត្តំ កាយកម្មំ
មេត្តំ វចីកម្មំ មេត្តំ មនោកម្មំ, ឥមិនាហំ ន អញ្ញំ ទេវសម្បត្តិ វា
សក្កមារព្រហ្មសម្បត្តិ វា បត្តេមិ, ឥទំ បន មេ កម្មំ អនាគតេ ឯកស្ស ពុទ្ធស្ស
សន្តិកេ មហានិសកត្តេវេន បត្តជ្ជានន្តរំ ចាបុណានត្ថាយ តេវសធុតផ្គុំធរានំ
អគ្គការស្ស បច្ឆយោ ហោតូ”តិ។ សត្តា “មហន្តំ ហំនំ ឥមិនា បត្តិតំ,
សមិជ្ឈិស្សតិ នុ ខោ”តិ ឱលោកេន្តោ សមិជ្ឈនការំ ទិស្វា អាហា - “មនាបំ តេ
ហំនំ បត្តិតំ, អនាគតេ សតសហស្សកប្បមត្តកេ គោតមោ នាម ពុទ្ធា
ឧប្បជ្ឈិស្សតិ, តស្ស តុំ តតិយសារកោ មហាកស្សបត្តេវេ នាម ភរិស្សសី”តិ។
តំ សុត្វា ឧចាសកោ “ពុទ្ធានំ ទ្វេ កថា នាម នត្ថិ”តិ បុនទិវសេ បត្តព្ភិរិយ តំ
សម្បត្តិ អមញ្ញត្ថ។ សោ យាវតាយុកំ សីលំ រក្ខិត្វា តត្ថ កាលផ្គុំតោ សគ្គ
និព្ពត្តិ។

តតោ បដ្ឋាយ ទេវមនុស្សេសុ សម្បត្តិ អនុភវន្តោ ឥតោ ឯកនុតិកប្ប
វិបស្សិម្ហិ សម្មាសម្ពុទ្ធពន្ធមតីនគរំ និស្សាយ ខេមេ មិគទាយេ វិហារន្តេ
ទេវលោកា ចរិត្វា អញ្ញតវស្មី បរិជិណ្ឌោ ព្រាហ្មណកុលេ និព្ពត្តិ។ តស្មីព្វា
កាលេ “វិបស្សី ភកវា សត្តមេ សត្តមេ សំវច្ឆវេ ធម្មំ កថេតី”តិ មហន្តំ
កោលាហលំ ហោតិ។ សកលជម្ពុជីបេ ទេវតា “សត្តា ធម្មំ កថេស្សតិ”តិ
អាហេថេន្តិ, ព្រាហ្មណោ តំ សាសនំ អស្សោសិ។ តស្ស ច និវាសនសាដកោ
ឯកោ ហោតិ, តថា ព្រាហ្មណិយា, ចារុបនំ បន ទិដ្ឋម្បិ ឯកមេវ។ សកលនគរេ

“ឯកសាជកព្រាហ្មណ៍” តិ បញ្ញាយតិ។ ព្រាហ្មណ៍ កេនចិនេវ កិច្ចន សន្និចារេត សតិ ព្រាហ្មណ៍ គេហេ ឋេបេត្វា សយំ គច្ឆតិ, ព្រាហ្មណ៍នំ សន្និចារេត សតិ សយំ គេហេ តិដ្ឋតិ, ព្រាហ្មណ៍ តំ វត្ថំ ចារុបិច្ឆា គច្ឆតិ។ តស្មី បនទិវសេ ព្រាហ្មណ៍ ព្រាហ្មណ៍ អាហា - “ភោតិ, កី វត្ថី ធម្មស្សវនំ សុណិស្សសិ ទិវា” តិ? “មយំ មាតុកាមជាតិកា នាម វត្ថី សោតុំ ន សក្កោម, ទិវា សោស្សមី” តិ ព្រាហ្មណ៍ គេហេ ឋេបេត្វា វត្ថំ ចារុបិច្ឆា ឧចាសិកាហិ សទ្ធិ ទិវា គន្ធា សត្តារំ វន្តិច្ឆា ឯកមន្តេ និសិដ្ឋា ធម្មំ សុត្វា ឧចាសិកាហិយេវ សទ្ធិ អាគមាសិ។ អថ ព្រាហ្មណ៍ ព្រាហ្មណ៍ គេហេ ឋេបេត្វា វត្ថំ ចារុបិច្ឆា វិហារំ គតោ។

តស្មី ច សមយេ សត្តា បរិសមជ្ឈេ អលង្កតធម្មាសនេ សន្និសិដ្ឋោ ចិត្តពិជនី អាធាយ អាគាសគង្គំ ឌីតារេន្តោវិយ សិនេរុំ មត្តំ កត្វា សាគរំ និម្មថេន្តោវិយ ធម្មកថំ កថេតិ។ ព្រាហ្មណ៍ស្ស បរិសន្តេ និសិដ្ឋស្ស ធម្មំ សុណាន្តស្ស បឋមយាមស្មីយេវ សកលសរីរំ បូរយមាធា បញ្ចវណ្ណា បីតិ ឧប្បជ្ឈិ។ សោ ចារុតវត្ថំ សង្ឃិច្ឆា “នសពលស្ស នស្សមី” តិ ចិន្តេសិ។ អថស្ស អាទិនវសហស្សំ នស្សយមាធា មច្ឆេវ ឧប្បជ្ឈិ, សោ “ព្រាហ្មណ៍យា ច មយ្ហព្វា ឯកមេវ វត្ថំ, អញ្ញំ កិញ្ចា ចារុបនំ នត្ថិ, អចារុបិច្ឆា ច នាម ពហិ ចរិតុំ ន សក្កា” តិ សព្វថាបិ អនាតុកាមោ អហោសិ។ អថស្ស និក្ខន្តេ បឋមយាមេ មជ្ឈិមយាមេបិ តថេវ បីតិ ឧប្បជ្ឈិ, សោ តថេវ ច ចិន្តេត្វា តថេវ អនាតុកាមោ អហោសិ។ អថស្ស មជ្ឈិមយាមេ និក្ខន្តេ បច្ឆិមយាមេបិ តថេវ បីតិ ឧប្បជ្ឈិ, សោ “តរណំ វា ហោតុ មរណំ វា, បច្ឆាបិ ជានិស្សមី” តិ វត្ថំ សង្ឃិច្ឆា សត្វ ចាទម្បលេ ឋេបេសិ។ តតោ វាមហត្ថំ អាភុជិត្វា និក្ខណេន ហត្ថេន តិក្ខត្តំ អន្តោដេត្វា “ជិតំ មេ ជិតំ មេ” តិ តយោ វារេ នទិ។

តស៊ីញ៉ា សមយេ ពន្ធមរាជា ធម្មាសនស្ស បច្ឆតោ អន្តោសាលិយំ និសិទ្ធា
ធម្មំ សុណាតិ។ រញ្ជ្រា ច នាម “ជិតំ មេ” តិ សន្តោ អមនាថោ ហោតិ។ សោ
បុរិសំ បេសេសិ “គច្ឆ ឯតំ បុច្ឆ កី វនេសី” តិ? សោ តេន គន្ធា បុច្ឆតោ អាហា -
“អវសេសា ហត្ថិយានាទីនិ អារុយ្ហ អសិច្ចាទីនិ គហេត្វា បរសេនំ ជិនន្តិ, ន តំ
អច្ឆរិយំ, អហំ បន បច្ឆតោ អាគច្ឆន្តស្ស កូដគោណាស្ស មុគ្គរេន សីសំ ភិន្និត្វា
តំ បលាបេន្តោវិយ មច្ឆេវចិត្តំ មទ្ធិត្វា ចារុតវត្ថំ ទសពលស្ស អនាសី, តំ មេ
មច្ឆរិយំ ជិត” តិ អាហា។ បុរិសោ គន្ធា តំ បវត្ថី រញ្ជ្រា អាហោចេសិ។ រាជា អាហា -
“អម្ពេ ភណោ ទសពលស្ស អនុរូបំ ន ជានិម្ហា, ព្រាហ្មណោ បន ជានី” តិ
វត្ថយុគម្បិ បេសេសិ។ តំ ទិស្វា ព្រាហ្មណោ ចិន្តេសិ - “អយំ មយ្ហំ តុណ្ហី
និសិន្នស្ស បឋមំ កិត្តិ អទិត្វា សត្តុ គុណោ កថេន្តស្ស អនាសី, សត្តុ គុណោ
បជិច្ច ឧប្បន្នេន មយ្ហំ កោ អត្តោ” តិ តម្បិ វត្ថយុគំ ទសពលស្ស វ អនាសិ។
រាជា “កី ព្រាហ្មណោន កត” តិ? បុច្ឆិត្វា, “តម្បិ តេន វត្ថយុគំ តថាគតស្សេវ
ទិន្ន” តិ សុត្វា អញ្ញានិ ទ្វេ វត្ថយុគានិ បេសេសិ។ សោ តានិបិ អនាសិ។ រាជា
អញ្ញានិបិ ចត្តារីតិ ឯវំ យាវ ទូត្តិស វត្ថយុគានិ បេសេសិ។ អថ ព្រាហ្មណោ
“ឥទំ វឌ្ឍេត្វា គហណំវិយ ហោតិ” តិ អត្តនោ អត្តាយ ឯកំ ព្រាហ្មណិយា
អត្តាយ ឯកន្តិ ទ្វេ វត្ថយុគានិ គហេត្វា តីស យុគានិ តថាគតស្សេវ អនាសិ។
តតោ បដ្ឋាយ ច សត្តុវិស្សាសិកោ ជាតោ។

អថ នំ រាជា ឯកទិវសំ សីតសមយេ សត្តុ សន្តិកេ ធម្មំ សុណាន្តំ ទិស្វា
សតសហស្សគ្បនិកំ អត្តនោ ចារុតំ វត្តកម្ពលំ ទត្វា អាហា - “ឥតោ បដ្ឋាយ
ឥទំ ចារុបិត្វា ធម្មំ សុណាហី” តិ។ សោ “កី មេ ឥមិនា កម្ពលេន ឥមស្មី
បូតិកាយេ ឧបនីតេនា” តិ? ចិន្តេត្វា, អន្តោគន្ធកុដិយំ តថាគតមញ្ញស្ស ឧបរិ
វិតានំ កត្វា អគមាសិ។ អថ ឯកទិវសំ រាជា ចាតោវ វិហារំ គន្ធា
អន្តោគន្ធកុដិយំ សត្តុ សន្តិកេ និសិទិ។ តស៊ីញ៉ា សមយេ ធឮត្តណ្ណា ពុទ្ធវស្មិយោ

កម្ពុលំ បដិបាញ់ន្តិ, កម្ពុលោ អតិវិយ វិរោចតិ។ រាជា ឧទ្ទំ ឌីលោកេន្តោ
សញ្ញានិទ្ទា អាហា - “ភន្តេ, អម្ព្មាកំ ឯស កម្ពុលោ, អម្ពេហិ
ឯកសាជកព្រាហ្មណស្ស ទិណ្ឌោ” តិ។ តុម្ពេហិ, មហារាជ, ព្រាហ្មណោ បូជិតោ,
ព្រាហ្មណោ អហំ បូជិតោ តិ។ រាជា “ព្រាហ្មណោ យុត្តកំ អញ្ញាសិ, ន មយ” ន្តិ
បសីទិទ្វា យំ មនុស្សនំ ឧបការក្ខតំ, តំ សត្វំ អដ្ឋជ្ជកំ កត្វា សត្វជ្ជកំ ឆាម ធានំ
ទត្វា បុរោហិតជ្ជានេ វេបេសិ។ សោមិ “អដ្ឋជ្ជកំ ឆាម ចតុស្ស័ជ្ជិ ហោតី” តិ
ចតុស្ស័ជ្ជិ សលាកកត្តានិ ឧបនិពន្ធាបេត្វា យាវជីវំ ធានំ ទត្វា សីលំ រក្ខិត្វា
តតោ ចុតោ សគ្គេ និព្ពត្តិ។

បុន តតោ ចុតោ ឥមស្មី កប្បេ កោណាគមនស្ស ច ភគវតោ
កស្សបទសពលស្ស ចាតិ ទិទ្ធិំ ពុទ្ធានំ អន្តរេ ពារាណសិយំ កុដុម្ពិយយរេ
និព្ពត្តោ, សោ វុទ្ធិមន្វាយ យរាវាសំ វសន្តោ ឯកទិវសំ អរញ្ញេ ជង្សិវិហារំ ចរតិ។
តស្មីព្វា សមយេ បច្ចេកពុទ្ធា នទីតិវេ ចីវរកម្មំ ករោន្តោ អនុវាតេ អប្បហោន្តេ
សង្ស្រិត្វា វេបេតុំ អារទ្វោ។ សោ ទិស្វា, “កស្មា, ភន្តេ, សង្ស្រិត្វា វេបេថា” តិ?
អាហា។ អនុវាតោ នប្បហោតី តិ។ “ឥមិនា, ភន្តេ, ករោថា” តិ សាជកំ ទត្វា,
“និព្ពត្តនិព្ពត្តជ្ជានេ មេ កេនចិ បរិហានិ មា ហោតូ” តិ បត្តនំ បដ្ឋបេសិ។
យរេបិស្ស ភគិនិយា សទ្ធិ ភរិយាយ កលហំ ករោន្តិយា បច្ចេកពុទ្ធា បិណ្ឌាយ
ចារិសិ។

អថស្ស ភគិនី បច្ចេកពុទ្ធស្ស បិណ្ឌាចាតំ ទត្វា តស្ស ភរិយំ សន្វាយ
“ឯវ្យុបំ ពាលំ យោជនសតេន បរិវន្នេយ្យ” ន្តិ បត្តនំ បដ្ឋបេសិ។ សា គេហទ្វារេ
បិតា តំ សុត្វា, “ឥមាយ ទិទ្ធិំ ភត្តំ ឯស មា កុញ្ញតូ” តិ បត្តំ គហេត្វា បិណ្ឌាចាតំ
ធម្មត្វា កលលស្ស បូរេត្វា អធាសិ។ ឥតរា ទិស្វា, “ពាលេ មំ តាវ អក្កោស វា
បហាវ វា។ ឯវ្យុបស្ស បន ទ្វេ អសង្ខេយ្យានិ បូរិតចារមិស្ស បត្តតោ ភត្តំ ធម្មត្វា

កលលំ ឆាតុំ ន យុត្ត"ន្តិ អាហា។ អថស្ស ភរិយាយ បដិសម្ពាទំ ឧប្បជ្ជិ។ សា
"តិជ្ជប, ភន្តេ"តិ កលលំ ឆឡេត្វា បត្តំ ឆោរិក្ខា គន្ធិបុណ្ណាន ឧត្តដ្ឋេត្វា បរវស្ស
ចតុមធុរស្ស បូរេត្វា ឧបរិ អាសិត្តេន បទុមគត្តវណ្ណាន សប្បិធាវិជ្ជាតមាទំ
បច្ចេកពុទ្ធស្ស ហត្ថ វេបេត្វា, "យថា អយំ បិណ្ឌាចារតោ ឱកាសជាតោ, វរំ
ឱកាសជាតំ មេ សរិរំ ហោត្វ"តិ បត្តនំ បដ្ឋបេសិ។ បច្ចេកពុទ្ធា អនុមោធិត្វា
អាភាសំ បក្ខន្ធិ។ តេបិ ជាយម្បតិកា យាវតាយុកំ កុសលំ កត្វា សគ្គ
និព្វត្តិត្វា បុន តតោ ចរិក្ខា ឧចាសកោ ពារាណសិយំ អសីតិកោជិវិភវស្ស
សេដ្ឋិនោ បុត្តោ ហុត្វា និព្វត្តិ, ឥតរា តាធិសស្សេវ ធីតា ហុត្វា និព្វត្តិ។

តស្ស វុទ្ធិប្បត្តស្ស តមេវ សេដ្ឋីធីតវំ អានយីសុ។ តស្ស បុព្វ
អធិន្នវិចារកស្ស តស្ស កម្មស្ស អានុភាវេន បតិកុលំ បរិជ្ជមត្តាយ ឧម្មារព្ពន្ធព
សកលសរិរំ ឧគ្សាធិតវច្ឆកុដិវិយ ទុក្ខន្ធិ ជាតំ។ សេដ្ឋិកុមារោ "កស្សយំ
គន្ធា"តិ បុច្ឆិត្វា "សេដ្ឋិកញ្ញាយា"តិ សុត្វា "និហរថ និហរថា"តិ
អាកតនិយាមេនេវ កុលយរំ បេសេសិ។ សា ឯតេនេវ និហារេន សត្តសុ ហ្មនេសុ
បដិនិវត្តិតា ចិន្តេសិ - "អហំ សត្តសុ ហ្មនេសុ បដិនិវត្តា។ កី មេ ជីវិតេនា"តិ?
អត្ថនោ អាករណាកណ្ណំ ភញ្ញាបេត្វា សុវណ្ណិដ្ឋកំ កាវេសិ រតនាយតំ
វិទត្តិវិត្តតំ ចតុរដ្ឋុលុព្ពេធំ។ តតោ ហរិវាលមនោសិលាបិណ្ឌំ គហេត្វា អដ្ឋ
ឧប្បលហត្ថកេ អាធាយ កស្សបទសពលស្ស ចេតិយករណដ្ឋានំ គតា។
តស្មិញ្ច ខណោ ឯកា ឥដ្ឋកបន្តិ បរិក្ខិបិត្វា អាកច្ចមាធា យជនិដ្ឋកាយ ឧនា
ហោតិ។ សេដ្ឋីធីតា វុឡ្យកី អាហា - "ឥមំ ឥដ្ឋកំ ឯត្ថ វេបេថា"តិ។ អម្ព, ភន្តកេ
កាលេ អាកតាសិ, សយមេវ វេបេហិតិ។ សា អារុយ្ហ តេលេន
ហរិវាលមនោសិលំ យោជេត្វា តេន ពន្ធនេន ឥដ្ឋកំ បតិជ្ជបេត្វា ឧបរិ អដ្ឋហិ
ឧប្បលហត្ថកេហិ បូជំ កត្វា វុទ្ធិត្វា, "និព្វត្តនិព្វត្តជ្ជានេ មេ កាយតោ

ចន្ទនគន្លោ វាយតុ, មុខតោ ឧប្បលគន្លោ”តិ បត្តនំ កត្វា, ចេតិយំ វន្តិត្វា,
បទក្ខិណំ កត្វា អគមាសិ។

អថ តស្មីយេវ ខណោ យស្ស សេដ្ឋីបុត្តស្ស បឋមំ គេហំ នីតា, តស្ស តំ
អារព្ភ សតិ ឧទចាទិ។ នគរេបិ នក្ខត្តំ សំយុដ្ឋំ ហោតិ។ សោ ឧបជ្ឈាកេ អាហា -
“តទា ឥធ អានីតា សេដ្ឋីដីតា អត្ថិ, កហំ សា”តិ? “កុលគេហោ សាមី”តិ។
“អានេថ នំ, នក្ខត្តំ កិឡិស្សមា”តិ។ តេ គន្ធា, តំ វន្តិត្វា វិតា “កី, តាតា,
អាកតត្តា”តិ? តាយ បុជ្ជា តំ បវត្ថី អាចិក្ខិសុ។ “តាតា, មយា អាករណាកណ្ណោន
ចេតិយំ បូជិតំ, អាករណំ មេ នត្ថិ”តិ។ តេ គន្ធា សេដ្ឋីបុត្តស្ស អាហោចេសុ។
“អានេថ នំ, បិឡ្យន្ទនំ លភិស្សមា”តិ។ តេ អានយីសុ។ តស្ស សហ
យរប្បវេសេន សកលគេហំ ចន្ទនគន្លោ វាយតុ ឧប្បលគន្លោ វាយិ។

សេដ្ឋីបុត្តោ តំ បុច្ឆិ - “បឋមំ តវ សរីរតោ ឧត្តន្លោ វាយិ, ឥទានិ បន តេ
សរីរតោ ចន្ទនគន្លោ, មុខតោ ឧប្បលគន្លោ វាយតិ។ កី ឯត”ន្តិ? សា អានីតោ
បជ្ឈាយ អត្ថនោ កតកម្មំ អាហោចេសិ។ សេដ្ឋីបុត្តោ “និយ្យានិកំ វត ពុទ្ធានំ
សាសន”ន្តិ បសីទិត្វា យោជនិកំ សុវណ្ណោចេតិយំ កម្ពលកញ្ចកេន បរិក្ខិបិត្វា
តត្ថ តត្ថ វថេក្កប្បមាលោហិ សុវណ្ណបទុមេហិ អលង្ករិ។ តេសំ ទ្វាទសហត្ថា
ឱលម្ពកា ហោន្តិ។ សោ តត្ថ យាវតាយុកំ វត្វា សគ្គេ និព្វត្តិត្វា តតោ ចុតោ
ពារាណសីតោ យោជនមត្តេ ហំនេ អញ្ញាតស្មី អមច្ចកុលេ និព្វត្តិ។ សេដ្ឋីកញ្ញា
នេវលោកតោ ចរិត្វា រាជកុលេ ជេដ្ឋដីតា ហុត្វា និព្វត្តិ។

តេសុ វយប្បត្តេសុ កុមារស្ស វសនកាមេ នក្ខត្តំ សំយុដ្ឋំ, សោ មាតវំ អាហា
- “សាជកំ មេ អម្ព ទេហិ, នក្ខត្តំ កិឡិស្សមី”តិ។ សា ឆោតវត្ថំ នីហិរិត្វា
អទាសិ។ “អម្ព ជូលំ ឥទ”ន្តិ។ អញ្ញំ នីហិរិត្វា អទាសិ, តម្បិ បដិក្ខិបិ។ អញ្ញំ
នីហិរិត្វា អទាសិ, តម្បិ បដិក្ខិបិ។ អថ នំ មាតា អាហា - “តាត, យាទិសេ គេហោ

មយំ ជាតា, នត្តិ នោ ឥតោ សុខុមតរស្ស បដិលាភាយ បុញ្ញ"ន្តិ។ "លកនដ្ឋានំ
គន្ធាមិ អម្ពា"តិ។ "បុត្ត អហំ អន្លេវ តុយ្ហំ ពារាណសិនគរេ វន្តបដិលាភម្មិ
ឥន្ធាមិ"តិ។ សោ មាតរំ វន្តិត្វា អាហា - "គន្ធាមិ អម្ពា"តិ។ "គន្ធា, តាតា"តិ។ ឯវំ
កិរស្សា ចិត្តំ អហោសិ - "កហំ គមិស្សតិ, ឥធ វា ឯត្ថ វា គេហោ
និសីទិស្សតិ"តិ? សោ បន បុញ្ញនិយាមេន និក្ខមិត្វា ពារាណសី គន្ធា ឧយ្យានេ
មជ្ឈលសិលាបន្តេ សសីសំ ចារុបិត្វា និបជ្ជិ។ សោ ចា ពារាណសីរញ្ញោ
កាលម្ពតស្ស សត្តមោ ទិវសោ ហោតិ។

អមច្ឆា រញ្ញោ សរីរកិច្ចំ កត្វា រាជម្ព័រណំ និសីទិត្វា មន្តយីសុ - "រញ្ញោ ឯកា
ដីតាវ អត្ថិ, បុត្តោ នត្ថិ។ អរាជកំ វន្តំ ន តិដ្ឋតិ។ កោ រាជា ហោតិ"តិ មន្តិត្វា,
"ត្វំ ហោហិ, ត្វំ ហោហិ"តិ។ បុរោហិតោ អាហា - "ពហុំ ឱលោកេតុំ ន វន្តតិ,
ដុស្សវេទិស្សន្នេមា"តិ។ តេ កុមុទវណ្ណោ ចត្តារោ សិន្ធុវេ យោជេត្វា, បញ្ចវិធំ
រាជកកុជភណ្ឌំ សេតច្ឆត្តញ្ញា វេស្សិយេវ ឋបេត្វា វេទិស្សន្នេត្វា បច្ឆតោ
ត្វិយានិ បគ្គណ្ណាបេសុ។ រថោ ចាបិនទ្វារេន និក្ខមិត្វា ឧយ្យានាភិមុខោ
អហោសិ, "បរិចយេន ឧយ្យានាភិមុខោ គន្ធាតិ, និវត្តមា"តិ កេចិ អាហំសុ។
បុរោហិតោ "មា និវត្តយិត្តា"តិ អាហា។ រថោ កុមារំ បទក្ខិណំ កត្វា
អាហោសនសន្នោ ហុត្វា អដ្ឋាសិ។ បុរោហិតោ ចារុបនកណ្ឌំ អបនេត្វា
ចាទតលានិ ឱលោកេត្តោ "តិដ្ឋតុ អយំ ទីទោ, ទិសហស្សទីបបរិវាសេ ចត្វសុ
ទីបេសុ ឯស វន្តំ កាតុំ យុត្តោ"តិ វត្វា, "បុនបិ ត្វិយានិ បគ្គណ្ណាថ បុនបិ
បគ្គណ្ណាថា"តិ តិក្ខត្តំ ត្វិយានិ បគ្គណ្ណាបេសិ។

អថ កុមារោ មុខំវិវិត្វា ឱលោកេត្វា, "កេន កម្មេន អាគតត្តា"តិ? អាហា។
"នេវ, តុម្ហាកំ វន្តំ ចាបុណាតិ"តិ។ "រាជា កហា"ន្តិ។ "នេវត្តំ គតោ សាមី"តិ។
"កតិ ទិវសា អតិក្កន្តា"តិ? "អដ្ឋ សត្តមោ ទិវសោ"តិ។ "បុត្តោ វា ដីតា វា

នត្តិ" តិ។ "ដីតា អត្ថិ ទេវ, បុត្តោ នត្តិ" តិ។ "តេន ហិ ករិស្សមិ វជ្ជ" តិ។ តេ
តាវ ទេវ អភិសេកមណ្ឌបំ កត្វា រាជដីតំ សញ្ញាលង្ការេហិ អលង្ករិត្វា ឧយ្យានំ
អាទេត្វា កុមារស្ស អភិសេកំ អកំសុ។

អថស្ស កតាភិសេកស្ស សតសហស្សគ្បនិកំ វត្ថំ ឧបហរីសុ។ សោ
"កិមិទំ, តាតា" តិ? អាហ។ "និវាសនវត្ថំ ទេវា" តិ។ "ននុ, តាតា, ជួល" តិ។
"មនុស្សានំ បរិភោគវត្ថុសុ ឥតោ សុខុមតំ នត្តិ ទេវា" តិ។ "តុម្កាកំ រាជា ឯវុបំ
និវាសេសី" តិ? "អាម, ទេវា" តិ។ "ន មញ្ញោ បុញ្ញវា តុម្កាកំ រាជា, សុវណ្ណភិដ្ឋារំ
អាហារថ, លភិស្សម វត្ថុ" តិ។ សុវណ្ណភិដ្ឋារំ អាហរីសុ។ សោ ឧដ្ឋាយ ហត្ថ
ឆោរិត្វា, មុខំវិក្ខាលេត្វា, ហត្ថេន ឧទកំ អាទាយ, បុរត្ថិមទិសាយ អព្ពក្កិរិ,
យនបថវី ភិទ្ធិត្វា អជ្ជ កប្បរុក្ខា ឧដ្ឋហីសុ។ បុន ឧទកំ គហេត្វា ទក្ខិណំ បច្ឆិមំ
ឧត្តរត្ថិ ឯវំ ចតស្សោ ទិសា អព្ពក្កិរិ, សព្ពទិសាសុ អជ្ជ អជ្ជ កត្វា ទ្វត្តិស
កប្បរុក្ខា ឧដ្ឋហីសុ។ សោ ឯកំ ទិព្វទុស្សំ និវាសេត្វា ឯកំ ចារុបិត្វា "នន្ទរញ្ញោ
វិជិតេ សុត្តកន្តិកា ឥតិយោ មា សុត្តំ កន្តិសូតិ ឯវំ ភេរី ចារាបេថា" តិ វត្វា, ធនត្ថំ
ឧស្សាបេត្វា, អលង្កតបជិយត្តោ ហត្ថិកូន្ទវរគតោ នគរំ បរិសិត្វា, ចាសាទំ
អារុយ្ហ មហាសម្បត្តិ អនុភវិ។

ឯវំ កាលេ គច្ឆន្តេ ឯកទិវសំ ទេវី រញ្ញោ សម្បត្តិ ទិស្វា, "អហោ តបស្សី" តិ
ការុញ្ញាការំ ទស្សេសិ។ "កិមិទំ ទេវី" តិ? ច បុដ្ឋា, "អតិមហតិ, ទេវ, សម្បត្តិ,
អតីតេ ពុទ្ធានំ សទ្ធិហិត្វា កល្យាណំ អកត្ថ, ឥទានិ អនាគតស្ស បច្ចយំ
កុសលំ ន ករោថា" តិ? អាហ។ "កស្ស ទស្សមិ? សីលវង្ខោ នត្តិ" តិ។ "អសុញ្ញោ,
ទេវ, ជម្ពុទីចោ អរហន្តេហិ, តុម្កេ ទានមេវ សង្ខេប, អហំ អរហន្តេ លច្ឆាមី" តិ
អាហ។ រាជា បុនទិវសេ ចាចីនទ្វារេ ទានំ សង្ខាបេសិ។ ទេវី ចាតោវ
ឧចាសថង្គានិ អធិដ្ឋាយ ឧបរិចាសាទេ បុរត្តាភិមុខា ឧរេន និបដ្ឋិត្វា - "សចេ

ឯតិស្ស ធិសាយ អរហន្តោ អត្ថិ, អាគច្ឆន្តុ អម្ពាភំ ភិក្ខុំ គណ្ណាន្តុ" តិ អាហ។
តស្សំ ធិសាយំ អរហន្តោ នាហេសុំ។ តំ សក្ការំ កបណាទ្ធិកយាចកានំ អទំសុ។

បុណ្ណិវេសេ ទក្ខិណាធូរេ ធានំ សន្នេត្វា តថេវ អកាសិ, បុណ្ណិវេសេ
បច្ឆិមធូរេ។ ឧត្តរធូរេ សន្និទ្ធិវេសេ បន ទេវីយា តថេវ និមន្តន្តិយា ហិមវន្តេ
វេសន្តានំ បទុមវតីយា បុត្តានំ បញ្ចសតានំ បច្ឆេកពុទ្ធានំ ជេដ្ឋកោ
មហាបទុមបច្ឆេកពុទ្ធា ភាតិកេ អាមន្តេសិ "មារិសា, ទន្ធរាជា តុម្ពេ និមន្តេតិ,
អធិវាសេថ តស្ស" តិ។ តេ អធិវាសេត្វា បុណ្ណិវេសេ អនោតត្តធមោ មុខំ ឆោវិត្វា
អាគាសេន អាគន្ធា ឧត្តរធូរេ ឌីតវីសុ។ មនុស្សា គន្ធា "បញ្ចសតា, ទេវ,
បច្ឆេកពុទ្ធា អាគតា" តិ រញ្ជោ អាហេថេសុំ។ រាជា សទ្ធិ ទេវីយា គន្ធា វន្តិត្វា បត្តំ
គហេត្វា បច្ឆេកពុទ្ធា ចាសាទំ អាហេថេត្វា តេសំ ធានំ ទត្វា ភត្តកិច្ចាវសានេ
រាជា សង្ឃបេរស្ស, ទេវី សង្ឃនវកស្ស ចាទមូលេ និបទ្ធិត្វា, "អយ្យា បច្ឆយេហិ
ន កិលមិស្សន្តិ, មយំ បុញ្ញេន ន ហាយិស្សម, អម្ពាភំ យាវជីវំ ឥធនិវាសាយ
បដិញ្ចំ ទេថា" តិ បដិញ្ចំ ការេត្វា ឧយ្យានេ បញ្ច បណ្ណាសាលាសតានិ បញ្ច
ចន្ត្រមនសតានីតិ សញ្ញាការេន និវាសជ្ជានំ សម្មាទេត្វា តត្ថ វេសាបេសុំ។

ឯវំ កាលេ គច្ឆន្តេ រញ្ជោ បច្ឆន្តោ កុបិកោ។ "អហំ បច្ឆន្តំ វេសមេតុំ គច្ឆាមិ,
តុំ បច្ឆេកពុទ្ធសុ មា បមន្តិ" តិ ទេវី ឌីវទិត្វា គតោ។ តស្មី អនាគតេយេវ
បច្ឆេកពុទ្ធានំ អាយុសន្ធារា ទីលា។ មហាបទុមបច្ឆេកពុទ្ធា តិយាមវត្ថិ
ឈានកិឡំ កិឡិត្វា អរុណុក្កមនេ អាលម្ពនជលកំ អាលម្ពិត្វា បិកោ
អនុចាទិសេសាយ និព្វានធាតុយា បរិនិព្វាយិ, ឯតេនុចាយេន សេសាបីតិ
សព្វេបិ បរិនិព្វតា។ បុណ្ណិវេសេ ទេវី បច្ឆេកពុទ្ធានំ និសីទនជ្ជានំ ហិរិបលីត្តំ
ការេត្វា បុច្ឆានិវិកិរិត្វា ជ្ជបំ ទត្វា តេសំ អាគមនំ ឌីលោកយន្តិ និសិដ្ឋា
អាគមនំ អបស្សន្តិ បុរិសំ បេសេសិ - "គច្ឆ, តាត, ជាធាហិ, កី អយ្យានំ កិញ្ចំ

អដ្ឋសុក"ន្តិ? សោ គន្ធា មហាបទុមស្ស បណ្ណាសាលាយ ធ្វារំវិវិត្វា តត្ថ
អបស្សន្តោ ចន្តមនំ គន្ធា អាលម្ពនជលកំ និស្សាយ បិតំ ទិស្វា វទ្ទិត្វា, "កាលោ,
ភន្តេ"តិ អាហា។ បរិនិព្វតសរីរំ កី កថេស្សតិ? សោ "និទ្ទាយតិ មញ្ញេ"តិ គន្ធា
បិដ្ឋិចាទេ ហេតុន បរាមសិ។ ចាទានំ សីតលតាយ ចេវ ថទ្ធតាយ ច
បរិនិព្វតការំ ញាត្វា ទុតិយស្ស សន្តិកំ អគមាសិ, ឯវំ តតិយស្សតិ សព្ពេសំ
បរិនិព្វតការំ ញាត្វា រាជកុលំ គតោ។ "កហំ, តាត, បច្ឆេកពុទ្ធា"តិ? បុដ្ឋោ
"បរិនិព្វតា, ទេវី"តិ អាហា។ ទេវី កន្ទន្តំ រោទន្តំ និក្ខមិត្វា ឆាគវេហិ សទ្ធិ តត្ថ
គន្ធា សាធុកីឡិវតំ ការេត្វា បច្ឆេកពុទ្ធានំ សរីរកិច្ចំ កត្វា ឆាតុយោ គហេត្វា
ចេតិយំ បតិដ្ឋាបេសិ។

រាជា បច្ឆន្តំ វុបសមេត្វា អាគតោ បច្ឆគ្គមនំ អាគតំ ទេវី បុច្ឆិ "កី, ភន្តេ,
បច្ឆេកពុទ្ធសុ នប្បមជ្ឈិ, និរោគា អយ្យ"តិ? "បរិនិព្វតា ទេវា"តិ។ រាជា ចិន្តេសិ -
"ឯវុចានម្មិ បណ្ឌិតានំ មរណំ ឧប្បជ្ឈតិ, អម្ពាភំ កុតោ មោក្ខោ"តិ? សោ នគរំ
អគន្ធា ឧយ្យានមេវ បរិសិទ្ធា ជេដ្ឋបុត្តំ បក្កោសាបេត្វា តស្ស រជ្ជំ បដិយាទេត្វា
សយំ សមណកបព្ពជ្ជំ បព្ពជិ, ទេវីបិ "ឥមស្មី បព្ពជិតេ អហំ កី ករិស្សមី"តិ?
តត្ថេវ ឧយ្យានេ បព្ពជិតា។ ទ្វេបិ ឈានំ ការេត្វា តតោ បុតា ព្រហ្មលោកេ
និព្វត្តិសុ។

តេសុ តត្ថេវ វសន្តេសុ អម្ពាភំ សត្តា លោកេ ឧប្បជ្ឈិត្វា
បរិត្តិតវរធម្មចក្កោ អនុបុព្វេន រាជគហំ ចារិសិ។ អយំ បិប្បលិមាណាវោ
មគធេរដ្ឋេ មហាតិគ្គព្រាហ្មណគាមេ កបិលព្រាហ្មណស្ស អគ្គមហេសិយា
កុច្ឆិម្ហំ និព្វត្តោ, អយំ ភទ្កា កាបិលានី មន្ទរដ្ឋេ សាគលនគរេ
កោសិយកោត្តព្រាហ្មណស្ស អគ្គមហេសិយា កុច្ឆិស្មី និព្វត្តា។ តេសំ ទោ
អនុក្កមេន វឌ្ឍមាធានំ បិប្បលិមាណាវស្ស វិសតិមេ វស្សេ ភទ្កាយ

សោឡសមេ វស្សេ សម្បត្ត មាតាបិតារា បុត្តំ ឱលោកេត្វា, “តាត, តុំ
វយប្បត្តោ, កុលវំសោ នាម បតិជ្ជបេតត្តោ” តិ អតិវិយ និប្បិឡយីសុ។
មាណវោ អាហា - “មយ្ហំ សោតបថេ វវ្សបំ កជំ មា កថេថ។ អហំ យាវ តុម្ហេ
ធរថ, តាវ បដិជគ្គិស្សមិ, តុម្ហាកំ បច្ឆតោ និក្ខមិត្វា បព្ពជិស្សមិ” តិ។ តេ
កតិចាហំ អតិក្ខមិត្វា បុន កថយីសុ, សោមិ តថេវ បដិក្ខមិ។ បុន កថយីសុ,
បុនមិ បដិក្ខមិ។ តតោ បដ្ឋាយ មាតា និវន្តំ កថេតិយេវ។

មាណវោ “មម មាតវំ សញ្ញាបេស្សមិ” តិ វត្តសុវណ្ណាស្ស និក្ខសហស្សំ
ទត្វា សុវណ្ណាការេហិ ឯកំ ឥត្ថិវ្សំ កាវាបេត្វា តស្ស
មជ្ឈនយដ្ឋនាទិកម្មបរិយោសានេ តំ វត្តវត្តំ និវាសាបេត្វា វណ្ណសម្បន្នេហិ
បុប្ផេហិ ថេវ នាមាអលង្ការេហិ ថ អលង្ការាបេត្វា មាតវំ បក្កោសាបេត្វា អាហា
- “អម្ព វវ្សបំ អារម្មណំ លកន្តោ គេហេ វសាមិ, អលកន្តោ ន វសាមិ” តិ។
បណ្ឌិតា ព្រាហ្មណី ចិន្តេសិ - “មយ្ហំ បុត្តោ បុញ្ញវា ទិន្ននា នោ កតាភិជីហារោ,
បុញ្ញំ ករោន្តោ ន ឯកកោវ អកាសិ, អន្ធា ឯតេន សហ កតបុញ្ញា
សុវណ្ណារូបកបដិភាតា ភវិស្សតិ” តិ អជ្ជ ព្រាហ្មណោ បក្កោសាបេត្វា
សត្តកាមេហិ សន្តប្បេត្វា សុវណ្ណារូបកំ វេទំ អាហារេត្វា, “គច្ឆថ, តាតា, យត្ត
អម្ហាកំ ជាតិកោត្តកោគេហិ សមាណកុលេ វវ្សបំ ទារិកំ បស្សថ, ឥមមេវ
សុវណ្ណារូបកំ, បណ្ណាការំ កត្វា ទេថា” តិ ឧយ្យោដេសិ។

តេ “អម្ហាកំ នាម ឯតំ កម្ម” តិ និក្ខមិត្វា, “កត្ត គមិស្សមា” តិ? ចិន្តេត្វា,
“មន្ទវដ្ឋំ នាម ឥត្តាករោ, មន្ទវដ្ឋំ គមិស្សមា” តិ មន្ទវដ្ឋេ សាគលនកំ អគមីសុ។
តត្ថ តំ សុវណ្ណារូបកំ ម្ហានតិតេ វេបេត្វា ឯកមន្តំ និសីទីសុ។ អថ ភទ្ទាយ ជាតិ
ភទ្ទំ ម្ហាបេត្វា អលង្ការិត្វា សិរិគព្ភេ និសីទាបេត្វា ម្ហាយិតុំ អាគច្ឆន្តិ តំ រូបកំ
ទិស្វា, “អយ្យជីតា មេ ឥនាគតា” តិ សញ្ញាយ តដ្ឋេត្វា “ទុព្ពិនិតេ, កី តុំ

ឥឡូវតា"តិ? តលសត្តិកំ ឧត្តិវិទ្យា, "គង្គ ស័យ"ន្ត គណ្ណបស្សៈ បហវិ។ ហត្ថោ
ចាសាលោ បដិហតោវិយ កម្មវិទ្យា។ សា បដិក្កមិទ្ធា "ឯវំ ជន្ទំ នាម មហាគីរំ
ទិស្វា, 'អយ្យជីតា មេ'តិ សញ្ញំ ឧប្បាទេសី, អយ្យជីតាយ ហិ មេ អយំ
និវាសនបដិក្កាហិកាបិ អយុត្តា"តិ អាហា។ អថ នំតេ មនុស្សា បរិវារេត្វា
“ឯវ្យា តេ សាមិជីតា”តិ បុច្ឆីសុ។ “កី ឯសា, ឥមាយ សតតុណោន
សហស្សតុណោន មយ្ហំ អយ្យា អភិរូបតរា, ទ្វាទសហត្ថេ គព្ពេ និសិទ្ធាយ
បទីបកិច្ចំ នត្តិ, សរីរោភាសេនេវ តមំ វិធមតី”តិ។ “តេន ហិ អាគត្តា”តិ តំ ឧជ្ឈំ
គហេត្វា សុវណ្ណារូបកំ រថំ អាហេបេត្វា កោសិយកោត្តស្ស យរទ្វារេ បុត្វា
អាគមនំ និវេទយីសុ។

ព្រាហ្មណោ បដិសន្ធាវំ កត្វា, “កុតោ អាគតត្តា”តិ? បុច្ឆី។ “មគធេរដ្ឋេ
មហាតិក្កតាមេ កបិលព្រាហ្មណស្ស យរតោ”តិ។ “កី ការណា អាគតា”តិ។
“ឥមំនា នាម ការណោនា”តិ។ “កល្យាណំ, តាតា, សមជាតិកោត្តវិភវោ
អម្ពា កំ ព្រាហ្មណោ, ទស្សមិ ទារិក”ន្ត បណ្ណាការំ គណ្ហិ។ តេ
កបិលព្រាហ្មណស្ស សាសនំ បហិណ្ឌីសុ - “លទ្ធា ទារិកា, កត្តត្ថំ ករោថា”តិ។
តំ សាសនំ សុត្វា បិប្ផលិមាណាវស្ស អាហេចយីសុ - “លទ្ធា កិរ ទារិកា”តិ។
មាណវោ “អហំ នលភិស្សមីតិ ចិន្តេសី, ឥមេ លទ្ធាតិ ច វទន្តិ, អនត្តិកោ ហុត្វា
បណ្ណំ បេសិស្សមី”តិ រហោគតោ បណ្ណំ លិខិ, “ភទ្ទា អត្តនោ
ជាតិកោត្តភោគានុរូបំ យរាវាសំ លភតុ, អហំ និក្ខមិទ្ធា បព្ពជិស្សមិ, មា បច្ឆា
វិប្បជិសារីនី អហោសី”តិ។ ភទ្ទាបិ “អសុកស្ស កិរ មំ ទាតុកាមា”តិ សុត្វា
រហោគតា បណ្ណំ លិខិ, “អយ្យបុត្តោ អត្តនោ ជាតិកោត្តភោគានុរូបំ យរាវាសំ
លភតុ។ អហំ និក្ខមិទ្ធា បព្ពជិស្សមិ, មា បច្ឆា វិប្បជិសារី អហោសី”តិ។ ទ្វេបិ
បណ្ណានិ អន្តរាមគ្គេ សមាគន្ធិសុ។ “ឥទំ កស្ស បណ្ណា”ន្ត? បិប្ផលិមាណាវេន
ភទ្ទាយ បហិតន្តិ។ “ឥទំ កស្ស បណ្ណា”ន្ត? ភទ្ទាយ បិប្ផលិមាណាវស្ស បហិតន្តិ

ច វុត្ត ទ្វេបិ វាចេត្វា, “បស្សេ ធារកានំ កម្ម”ន្តិ ជាលេត្វា អវញ្ញេ ធម្មត្វា
សមាធបណ្ណំ លិខិត្វា ឥតោ ច ឯត្តោ ច បេសេសុំ។ ឥតិ តេសំ អនិច្ចមាធានំយេវ
សមាគមោ អហោសិ។

តំធិវសំយេវ ច មាណវោបិ ឯកំ បុប្ផធាមំ គន្ធាបេសិ, ភទ្ទាបិ ឯកំ
គន្ធាបេសិ។ តានិ អាសនមជ្ឈេ ឋបេត្វា ភុត្តសាយមាសា ឧកោបិ “សយនំ
អារុហិស្សមា”តិ សមាគន្ធា មាណវោ ធឹក្ខណបស្សេន សយនំ អារុហិ។ ភទ្ទា
វាមបស្សេន អារុហិត្វា អាហា - “យស្ស បស្សេ បុច្ឆានិ មិលាយន្តិ, តស្ស រាគចិត្តំ
ឧប្បន្នន្តិ វិជានិស្សម, ឥមំ បុប្ផធាមំ ន អល្លិយិតត្ថ”ន្តិ។ តេ បន អញ្ញមញ្ញស្ស
សវីរសម្មស្សកយេន តិយាមវត្តំ និទ្ធី អនោក្កមន្តាវ វិទិនាមេន្តិ, ធិវា បន
ហសិតមត្តម្បំ ន ហោតិ។ តេ លោកាមិសេន អសំសជ្ជា យាវ មាតាបិតរោ
ធជន្តិ, តាវ កុដុម្ពំ អវិចារេត្វា តេសុ កាលន្តតេសុ វិចារយីសុ។ មហាតិ
មាណាវស្ស សម្បត្តិ, ឯកធិវសំ សវីរំ ឧត្តជ្ជេត្វា ធម្មតត្ថំ សុវណ្ណាបុណ្ណាមេវ
មគធនាឡិយា ធានសនាឡិមត្តំ លទ្ធី វដ្តតិ។ យន្តពន្ធានិ សង្ខិ មហាតទ្ធាកានិ,
កម្មន្តោ ធានសយោជនិកោ, អនុរាជបុរ្យមាណា បុទ្ទស ធានកាមា, បុទ្ទស
ហត្ថានិកា, បុទ្ទស អស្សានិកា, បុទ្ទស រថានិកា។

សោ ឯកធិវសំ អលន្តតំ អស្សំ អារុយ្ហ មហាជនបរិវុតោ កម្មន្តំ គន្ធា
ខេត្តកោជិយំ ឋិតោ នន្តលេហិ ភិទ្ធគដ្ឋានតោ កាកាធយោ សកុលោ
គណ្ហាប្បាទកានិចាណោ ឧទ្ធវិត្វា ខាទន្តេ ធិស្វា, “តាតា, ឥមេ កី ខាទន្តិ”តិ បុច្ឆិ?
“គណ្ហាប្បាទកេ អយ្យ”តិ។ “ឯតេហិ កតំ ចាបំ កស្ស ហោតិ”តិ? “តុម្ហាកំ,
អយ្យ”តិ។ សោ ចិន្តេសិ - “សេច ឯតេហិ កតំ ចាបំ មយ្ហំ ហោតិ, កី មេ
កីស្សតិ សត្តអសីតិកោជិធនំ? កី ធានសយោជនោ កម្មន្តោ, កី យន្តពន្ធានិ

សង្ឃី មហាតទ្យាការី, ក៏ ចុះទុក តាម? សព្វមេតំ ភក្ត្រាយ កាបិលានិយា
និយ្យាតេត្វានិក្ខមិត្វា បព្ពជិស្សមី” តិ។

ភក្ត្រាបិ កាបិលានិ តស្មី ខណោ អព្ពន្ធរុត្តម្ហិ តយោ តិលកុម្ភេ បត្តរាបេត្វា
ធាតីហិ បរិវត្តានិសិដ្ឋា កាកេ តិលចាលាកេ ខាទមាទេ ទិស្វា, “អម្ពា ក៏ ឥមេ
ខាទន្តី” តិ? បុច្ឆិ។ “ចាលាកេ អយ្យេ” តិ។ “អកុសលំ កស្ស ហោតី” តិ? “តុម្ពាកំ
អយ្យេ” តិ។ សា ចិន្តេសិ - “មយ្ហំ ចតុហត្ថវត្ថំ នាឡិកោទនមត្តញ្ចាលទ្ធុវដ្ឋតិ,
យទិ ច បទេតំ ឯត្តកេន ជនេន កតំ អកុសលំ មយ្ហំ ហោតិ, ភវសហស្សេនបិ
វដ្តតោ សីសំ ឧត្តិបិតុំ ន សក្កា, អយ្យបុត្ត អាគតមត្តេយេវ សព្វំ តស្ស
និយ្យាតេត្វានិក្ខម្ម បព្ពជិស្សមី” តិ។

មាលារោ អាគន្ធា ទ្គត្វា ចាសាទំ អារុយ្ហ មហារាហេ បល្លង្កេ និសីទិ, អថស្ស
ចក្កវត្តិនោ អនុច្ឆិកំ ភោជនំ សង្ខយីសុ។ ទ្វេបិ ភុញ្ញិត្វា បរិជនេ និក្ខន្តេ
រហោគតា ជាសុកដ្ឋានេ និសីទីសុ។ តតោ មាលារោ ភក្ត្រំ អាហា - “ភទ្កេ, ត្វំ ឥមំ
យរំ អាគច្ឆន្តិ កិត្តកំ ធនំ អាហរី” តិ? “បញ្ចបណ្ណាស សកជសហស្សានិ
អយ្យា” តិ។ “ឯតំ សព្វំ, យា ច ឥមស្មី យវេ សត្តអសីតិកោជិយោ, យន្តពទ្វា
សង្ឃីតទ្យាការីភេទា សម្បត្តិ អត្ថិ, សព្វំ តុយ្ហំយេវ និយ្យាតេមី” តិ។ “តុម្ភេ បទ
អយ្យា” តិ។ “អហំ បព្ពជិស្សមី” តិ។ “អយ្យា អហម្បិ តុម្ពាកំយេវ អាគមនំ
ឱលោកយមាធា និសិដ្ឋា, អហម្បិ បព្ពជិស្សមី” តិ។ តេសំ អាទិត្តបណ្ណាកុជិវិយ
តយោ ភវា ឧបជ្ឈហីសុ។ តេ “បព្ពជិស្សមា” តិ វត្វា អន្តរាបណាតោ
កសាយរសបីតានិ វត្តានិ មត្តិកាបត្តេ ច អាហារាបេត្វា អញ្ញាមញ្ញំ កេសេ
ឱហារេត្វា, “យេ លោកេ អរហន្តោ, តេ ឧទ្ទិស្ស អម្ពាកំ បព្ពជ្ជា” តិ បព្ពជិត្វា
ជីវិកាសុ បត្តេ ឱសាបេត្វា អំសេ លត្តេត្វា ចាសាទតោ ឱតីវីសុ។ តេហេ
ទាសេសុ ច កម្មការេសុ ច ន កោចិ សញ្ញានិ។

អថ នេ ព្រាហ្មណ៍កាមតោ និក្ខម្ភ ធាសតាមទ្វារេន គច្ឆន្តេ
អាភប្បកុត្តវសេន ធាសតាមវាសិនោ សញ្ញានីសុ។ តេ រុទន្តា ចាទេសុ
និបតិក្ខា “កី អម្ពេ អនាថេ ករោថ អយ្យា” តិ? អាហំសុ។ “មយំ, ភណ្ឌោ
‘អាទិត្តបណ្ណាសាលាវិយ តយោ ភវា’ តិ បព្ពជិម្ហា, សថេ តុម្ពេសុ ឯកេកំ ភុជិស្សំ
ករោម, វស្សសតម្មិ នប្បហោតិ, តុម្ពេវ តុម្ហាកំ សីសំ ជោវិត្វា ភុជិស្សា ហុត្វា
ជីវថា” តិ វត្វា តេសំ រោទន្តានំយេវ បក្កមីសុ។ ថេរោ បុរតោ គច្ឆន្តោ និវត្តិត្វា
ឡិលោកេន្តោ ចិន្តេសិ - “អយំ ភទ្កា កាបិលានី សកលជម្ពុជីបគ្សនិកា ឥត្ថិ
មយំ បច្ឆតោ អាគច្ឆតិ។ ហំនំ ខោ បនេតំ វិជ្ជតិ, យំ កោចិទេវ ឯវំ ចិន្តេយ្យ ‘ឥមេ
បព្ពជិត្វាបិ វិនា ភវិតុំ ន សក្កោន្តិ, អនន្ទរិកំ ករោន្តិ” តិ។ “កោចិ វា បន មនំ
បទ្វសេត្វា អចាយបូរកោ ភវេយ្យ។ ឥមំ បហាយ មយា គន្ធុំ វជ្ជតិ” តិ ចិត្តំ
ឧប្បាទេសិ។

សោ បុរតោ គច្ឆន្តោ ទ្វេធាបថំ ទិស្វា តស្ស មត្តកេ អជ្ឈាសិ។ ភទ្កាបិ អាគន្ធា
វជ្ជិត្វា អជ្ឈាសិ។ អថ នំ អាហា - “ភទ្កេ, តាទិសី ឥត្ថិ មម បច្ឆតោ អាគច្ឆន្តិ ទិស្វា,
‘ឥមេ បព្ពជិត្វាបិ វិនា ភវិតុំ ន សក្កោន្តិ’ តិ ចិន្តេត្វា អម្ពេសុ បទុជ្ជចិត្តោ
មហាជនោ អចាយបូរកោ ភវេយ្យ។ ឥមស្មី ទ្វេធាបថេ តុំ ឯកំ គណ្ហា, អហំ
ឯកេន គមិស្សមី” តិ។ “អាម, អយ្យ, បព្ពជិតានំ មាតុកាមា នាម មលំ,
‘បព្ពជិត្វាបិ វិនា ន ភវន្តិ’ តិ អម្ហាកំ ទោសំ បស្សន្តិ, តុម្ពេ ឯកំ មគ្គំ គណ្ហាថ, វិនា
ភវិស្សមា” តិ តិក្ខុត្ថំ បទក្ខិណំ កត្វា ចតុសុ ហំនេសុ បញ្ចបតិដ្ឋិតេន វជ្ជិត្វា
ទសនខសមោធានសមុជ្ឈលំ អញ្ញាលី បគ្គយ្ហ, “សតសហស្សកប្បប្បមាលោ
អទ្វានេ កតោ មិត្តសន្តវោ អជ្ឈ ភិជ្ជតិ” តិ វត្វា, “តុម្ពេ ទក្ខិណាជាតិកា នាម,
តុម្ហាកំ ទក្ខិណាមគ្គោ វជ្ជតិ, មយំ មាតុកាមា នាម វាមជាតិកា, អម្ហាកំ
វាមមគ្គោ វជ្ជតិ” តិ វជ្ជិត្វា មគ្គំ បដិបន្នា។ តេសំ ទ្វេធាភូតកាលេ អយំ
មហាបថី “អហំ ចក្កវាឡិភិវិសិនេរុបព្ពតេ ធាវេតុំ សក្កោន្តិបិ តុម្ហាកំ គុណោ

ធារេតុំ ន សក្កោមី" តិ វេទន្តិវិយ វិវរមាធា អកម្មិ, អាភាសេ អសនិសន្នោវិយ
បវត្ថិ, ចក្កវាឡបព្ពតោ ឧន្ទទិ។

សម្មាសម្ពុទ្ធា វេទ្យវេទមហាវិហារេ គន្ធកុដិយំ និសិន្នោ បថីកម្មនសទ្ធិ
សុត្វា, "កស្សុ នុ ខោ បថី កម្មតី" តិ? អាវដ្ឋេន្តោ "ចិប្បលិមាណាវោ ច ភទ្កា ច
កាបិលានិ មំ ឧទ្ទិស្ស អប្បមេយ្យំ សម្មត្ថិ បហាយ បព្ពជិតា, តេសំ
វិយោគដ្ឋានេ ឧភិន្នម្យិ គុណាពលេន អយំ បថីកម្មេ ជាតោ, មយាបិ ឯតេសំ
សង្កហំ កាតុំ វេទន្តិ" តិ គន្ធកុដិលោ និក្ខម្ហ សយមេវ បត្តចីវរំ អាធាយ,
អសីតិមហាថេវេសុ កញ្ចំ អនាមន្តេត្វា តិការុតំ មគ្គំ បច្ចុគ្គមនំ កត្វា
រាជគហស្ស ច នាឡន្ទាយ ច អន្តរេ ពហុបុត្តកនិក្រោធរុក្ខមូលេ បល្លង្គំ
អាភុជិត្វា និសីទិ។ និសីទន្តោ បន អញ្ញាតរោ បំសុក្ខលិកោវិយ អនិសីទិត្វា
ពុទ្ធវេសំ គហេត្វា អសីតិហត្ថា យនពុទ្ធវស្មិយោវិស្សន្តេន្តោ និសីទិ។ ឥតិ តស្មី
ខណោ បល្លាធត្ថសកជចក្កក្ខជាតារាធិប្បមាណា ពុទ្ធវស្មិយោ ឥតោ ចិតោ ច
វិប្បន្នន្តិយោវិធាវន្តិយោ ចន្ទិមសហស្សស្វរិយសហស្សឧគ្គមនកាលោវិយ
កុរុមាធា តំ វេទន្តំ ឯកោភាសំ អកំសុ។ ទ្វត្ថិសមហាបុរិសលក្ខណានំ សិរិយា
សមុជ្ឈលិតតារាភគណំវិយ គគនំ, សុបុប្ផិតកមលកុវលយំវិយ សលិលំ,
វេទន្តំវិរោចិត្ត។ និក្រោធរុក្ខស្ស នាម ខន្នោ សេតោ ហោតិ, បត្តានិ នីលានិ
បក្កានិ វត្តានិ។ តស្មី បន ទិវេសេ សតសាខោ និក្រោធរុក្ខោ សុវណ្ណាវណ្ណោ
អហោសិ។

ឥតិ យា សា អទ្ធានមគ្គប្បដិបន្នោតិ បទស្ស អត្ថំ វត្វា, "ឥទានិ យថា ឯស
បព្ពជិតោ, យថា ច អទ្ធានមគ្គំ បដិបន្នោ។ ឥមស្ស អត្ថស្ស អាវិការុតំ
អភិនិហារតោ បដ្ឋាយ អយំ អនុបុព្វិកថា កថេតញ្ចា" តិ វុត្តា, សា ឯវំ
វេទិតញ្ចា។

អន្តរាចរ រាជគហំ អន្តរាចរ ឆាឡន្តន្តិ រាជគហស្ស ច ឆាឡន្តាយ ច អន្តរេ។
សត្តារញ្ចវតាហំ បស្សេយ្យំ ភកវន្តមេវ បស្សេយ្យន្តិ សច អហំ សត្តារំ
បស្សេយ្យំ, ឥមំយេវ ភកវន្តំ បស្សេយ្យំ។ ន ហិ មេ ឥតោ អញ្ញេន សត្តារា ភវិតុំ
សក្កាតិ។ សុគតញ្ចវតាហំ បស្សេយ្យំ ភកវន្តមេវ បស្សេយ្យន្តិ សច អហំ
សម្មាបដិបត្តិយា សុដ្ឋ គតត្តា សុគតំ នាម បស្សេយ្យំ, ឥមំយេវ ភកវន្តំ
បស្សេយ្យំ។ ន ហិ មេ ឥតោ អញ្ញេន សុគតេន ភវិតុំ សក្កាតិ។ សម្មាសម្ពុទ្ធុញ្ច
វតាហំ បស្សេយ្យំ ភកវន្តមេវ បស្សេយ្យន្តិ សច អហំ សម្មា សាមញ្ញ សច្ចានិ
ពុទ្ធត្តា សម្មាសម្ពុទ្ធុ នាម បស្សេយ្យំ, ឥមំយេវ ភកវន្តំ បស្សេយ្យំ។ ន ហិ មេ
ឥតោ អញ្ញេន សម្មាសម្ពុទ្ធលោ ភវិតុំ សក្កាតិ អយមេត្ថ អធិប្បាយោ។ ឯវំ
ទស្សនេនេវ “ភកវតិ ‘អយំ សត្តា, អយំ សុគតោ, អយំ សម្មាសម្ពុទ្ធា’ តិ
និក្ខេដ្ឋោ អហំ, អាវុសោ, អហោសិ” ន្តិ ធិបេតិ។ សត្តា មេ, ភន្តេតិ ឥទំ កិញ្ចាបិ ទ្វេ
វារេ អាគតំ, តិក្ខត្តំ បន វុត្តន្តិ វេទិតព្ធុំ។ ឥមំនា ហិ សោ “ឯវំ តិក្ខត្តំ សាវកត្តំ
សាវេសី, អាវុសោ” តិ ធិបេតិ។

អជានញ្ញោវាតិ អជានមាណោ។ ធុតិយបទេបិ ឯសេវ នយោ។ មុទ្ធាបិ តស្ស
វិបតេយ្យាតិ យស្ស អញ្ញាស្ស “អជានំយេវ ជានាមី” តិ បដិញ្ញាស្ស ពាហិរកស្ស
សត្តនោ ឯវំ សព្វេចតសា សមន្នាគតោ បសន្នចិត្តោ សាវកោ ឯវុបំ
បរមនិបច្ចការំ ករេយ្យ, តស្ស វណ្ណានិទ្ធាលបក្កំ វិយ គីវតោ មុទ្ធាបិ
វិបតេយ្យ, សត្តនា បន ជលេយ្យាតិ អត្តោ។ កី វា ឯតេន, សច
មហាកស្សបត្តោ ឥមំនា ចិត្តប្បសាទេន ឥមំ បរមនិបច្ចការំ
មហាសមុទ្ធស្ស ករេយ្យ, តត្ថកថាលេ បក្ខិត្តឧទកតិន្ទរិយ វិលយំ គច្ឆេយ្យ។
សច ចក្កវាឡស្ស ករេយ្យ, ធុសមុដ្ឋិវិយ វិកិរេយ្យ។ សច សិនេរុបព្ពតស្ស
ករេយ្យ, កាកតុណ្ណោន បហាជបិដ្ឋមុដ្ឋិវិយ វិទ្ធីសេយ្យ។ សច មហាបថវិយា
ករេយ្យ, វាតាហាតកស្មបុញ្ញោវិយ វិកិរេយ្យ។ ឯវុចោបិ បន ថេរស្ស

និបច្ចាការោសត្តុ សុវណ្ណវណ្ណា ចាទបិដ្ឋេ លោមមត្តម្បីវិកោបេតុំ នាសក្ខិ។
តិដ្ឋតុ ច មហាកស្សបោ, មហាកស្សបសទិសានំភិក្ខុនំ សហស្សម្បី
សតសហស្សម្បី និបច្ចាការទស្សនេន នេវ ទសពលស្ស ចាទបិដ្ឋេ
លោមមត្តម្បីវិកោបេតុំ បំសុក្ខលដីវេវ វា អំសុមត្តម្បី ចាលេតុំ សក្កោតិ។ ឯវំ
មហានុភារោ ហិ សត្តា។

តស្មាតិហតេ កស្សបាតិ យស្មា អហំ ជានន្តោ ឯវ “ជានាមី”តិ, បស្សន្តោ
ឯវ ច “បស្សមី”តិ វនាមិ, តស្មា, កស្សប, តយា ឯវំ សិក្ខិតតំ។ តិព្ពន្ធិ ពហលំ
មហន្តំ។ ហិរោត្ថប្បន្និ ហិរិ ច ឡុត្ថប្បញ្ច។ បច្ចុបដ្ឋិតំ ភវិស្សតិ តិ បឋមតរមេវ
ឧបដ្ឋិតំ ភវិស្សតិ។ យោ ហិ ថេរាទិសុ ហិរោត្ថប្បំ ឧបដ្ឋបេត្វា ឧបសង្កមតិ
ថេរាទយោបិ តំ សហិរិកា សឡុត្ថប្បា ច ហុត្វា ឧបសង្កមន្តិ តិ អយមេត្ត
អាទិសំសោ។ កុសលូបសំហិតន្តិ កុសលសន្និស្សិតំ។ អដ្ឋិ កត្វាតិ អត្តានំ តេន
ធម្មេន អដ្ឋិកំ កត្វា, តំ វា ធម្មំ “ឯស មយ្ហំ អត្តោ”តិ អដ្ឋិ កត្វា។ មនសិ កត្វាតិ
ចិត្តេ វេបេត្វា។ សព្ពេចតសាសមន្នាហិរិក្វាតិ ចិត្តស្ស ថោកម្បី ពហិ គន្ធី
អនេន្តោ សព្ពេន សមន្នាហារចិត្តេន សមន្នាហិរិក្វា។ ឡុហិតសោតោតិ
វេហិតសោតោ, ញាណសោតញ្ច បសាទសោតញ្ច ឡុហិត្វា មយា ទេសិតំ ធម្មំ
សក្កច្ចមេវ សុណិស្សមីតិ ឯវញ្ជិ តេ សិក្ខិតតំ។ សាតសហគតា ច មេ
កាយគតាសតីតិ អសុភេសុ ថេវ អាណាទានេ ច បឋមជ្ឈានវសេន
សុខសម្បយុត្តា កាយគតាសតិ។ យោ ច បនាយំ តិវិជោ ឡុវាជោ, ថេរស្ស
អយមេវ បព្ពដ្ឋា ច ឧបសម្បទា ច អហោសិ។

សរណោតិ សកិលេសោ សឥណោ ហុត្វា។ វដ្ឋបិណ្ឌំ ភុញ្ញន្តិ សទ្ធាទេយ្យំ
ភុញ្ញិ។ ចត្តារោ ហិ បរិភោគា ថេយ្យបរិភោគោ ឥណាបរិភោគោ
ធាយជ្ជបរិភោគោ សាមិបរិភោគោតិ។ តត្ថ ទុស្សីលស្ស សង្ឃមជ្ឈេ និសីទិក្វា

ភុញ្ញន្តស្សបិ បរិភោគោ វេយ្យបរិភោគោ នាម។ កស្មា? ចតុស្ក បច្ចយេសុ
អនិស្សរតាយ។ សីលវតោ អបច្ចវេត្តិតបរិភោគោ ឥណ្ឌបរិភោគោ នាម។
សត្តន្ធិសេខានំ បរិភោគោ នាយជ្ជបរិភោគោ នាម។ ជីណាសវស្ស បរិភោគោ
សាមិបរិភោគោ នាម។ ឥតិ ជីណាសវោវ សាមី ហុត្វា អនណោ បរិភុញ្ញតិ។
វេរោ អត្តនោ បុទុជ្ឈនេន ហុត្វា បរិភុត្តបរិភោគំ ឥណ្ឌបរិភោគំយេវ ករោន្តោ
ឯវមាហា។ អដ្ឋមិយា អញ្ញា ឧទទាធិតិ អដ្ឋមេ ទិវសេ អរហត្តជលំ ឧប្បជ្ឈិ។

អថ ខោ, អាវុសោ, ភគវា មគ្គា ឱក្ខម្ហាតិ មគ្គតោ ឱក្ខមនំ បឋមតវំ
តំទិវសេយេវ អហោសិ, អរហត្តាធិគមោ បច្ឆា។ ទេសនាវាវស្ស បន ឯវំ
អាគតត្តា អរហត្តាធិគមោ បឋមំ ធិបិតោ។ កស្មា បន ភគវា មគ្គា ឱក្ខន្តោតិ?
ឯវំ កិរស្ស អហោសិ “ឥមំ ភិក្ខុំ ជាតិអារម្មណំ ជាតិបំសុក្ខលំកំ
ជាតិឯកាសនិកំ ករិស្សមី”តិ។ តស្មា ឱក្ខមិ។

មុទុកា ខោ ត្យាយន្តិ មុទុកា ខោ តេ អយំ។ ឥមញ្ច បន វាចំ ភគវា តំ ជីវំ
បទុមបុប្ផវណ្ណេន ចាណិណា អន្តន្តេន បរាមសន្តោ អាហា។ កស្មា ឯវមាហាតិ?
វេរេន សហា ជីវំ បរិវត្តេតុកាមតាយ។ កស្មា បរិវត្តេតុកាមោ ជាតោតិ? វេរំ
អត្តនោ ហំនេ វេបេតុកាមតាយ។ វេរោ បន យស្មា ជីវស្ស វា បត្តស្ស វា វណ្ណោ
កថិតេ “ឥមំ តុម្ហាកំ គណ្ហោថា”តិវចនំ ចារិត្តមេវ, តស្មា “បដិគ្គណ្ហាតុ មេ,
ភន្តេ, ភគវា”តិ អាហា។ ធាវេស្សសិ បន មេ ភំ, កស្សប, សាណានិ បំសុក្ខលានិ
និព្ពាសនានីតិ, កស្សប, ភំ ឥមានិ បរិភោគនិណ្ហានិ បំសុក្ខលានិ ចារុបិតុំ
សក្ខិស្សសីតិ វទតិ។ តញ្ច ខោ ន កាយពលំ សន្ធាយ, បដិបត្តិបូរណំ បន
សន្ធាយ ឯវមាហា។ អយញ្ញេត្ត អធិប្បាយោ - អហំ ឥមំ ជីវំ បុណ្ណំ នាម ធាសី
ចារុបិត្វា អាមកសុសានេ ធីទ្ធិតំ តំ សុសានំ បរិសិត្វា តុម្ហមត្តេហិ ចាណាកេហិ
សម្បវិកិណ្ណំ តេ ចាណាកេវិជុនិត្វា មហាអរិយវំសេ វត្វា អគ្គហោសី, តស្ស

មេ ឥម៍ ជីវំ គហិតទិវសេ ធនសសហស្សចក្កវាឡេ មហាបថី មហាវិវំ
វិវរមាណ កម្មត្ថ, អាគាសោ តជតជាយិ, ចក្កវាឡេនេវតា សាធុការមទំសុ,
“ឥម៍ ជីវំ គណ្ណាន្តេន ភិក្ខុនា ជាតិបំសុក្ខលិកេន ជាតិអារម្មណេន
ជាតិឯកាសនិកេន ជាតិសបទានចារិកេន ភវិតុំ វដ្តតិ, ត្វំ ឥមស្ស ជីវស្ស
អនុច្ឆិកំ កាតុំ សក្ខិស្សសី” តិ។ យេវេហិ អត្តនា បញ្ចន្ធិ ហត្ថិនំ ពលំ ធាវេតិ,
សោ តំ អតក្កយិត្វា “អហមេតំ បជិបត្តិ បូរេស្សមី” តិ ឧស្សាហេន
សុគតជីវស្ស អនុច្ឆិកំ កាតុកាមោ “ធាវេស្សមហំ, ភន្តេ” តិ អាហា។
បជិបទ្ធិន្តិ បជិបន្នោស្មិ។ ឯវំ បន ជីវបរិវត្តនំ កត្វា ច យេវេន ចារុតជីវំ ភគវា
ចារុបិ, សត្ត ជីវំ យេវេ។ តស្មី សមយេ មហាបថី ឧទកបរិយន្តំ កត្វា ឧន្ទទន្តិ
កម្មត្ថ។

ភគវតោ បុត្តោតិអាទីសុ យេវេ ភគវន្តំ និស្សាយ អរិយាយ ជាតិយា
ជាតោតិ ភគវតោ បុត្តោ។ ឧវេន វសិត្វា មុខតោ និក្ខន្ធាវាទិវសេន បព្ពដ្ឋាយ
ចេវ ឧបសម្មទាយ ច បតិជ្ជិតត្តា ឱវសោ មុខតោ ជាតោ។ ឱវាទធម្មតោ
ជាតត្តា ឱវាទធម្មេន ច និម្មិតត្តា ធម្មជា ធម្មនិម្មិតោ។ ឱវាទធម្មទាយាទំ
នវលោកុត្តរធម្មទាយាទមេវ វា អវហតីតិ ធម្មទាយាទោ។ បជិត្តហិតានិ
សាលានិ បំសុក្ខលានីតិ សត្តារា ចារុតំ បំសុក្ខលជីវំ ចារុបនត្ថាយ
បជិត្តហិតំ។

សម្មា វទមាណោ វទេយ្យតិ យំ បុគ្គលំ “ភគវតោ បុត្តោ” តិអាទីហិ
គុណេហិ សម្មា វទមាណោ វទេយ្យ, មមំ តំ សម្មា វទមាណោ វទេយ្យ, អហំ
ឯវុចោតិ។ ឯត្តាវតា យេវេន បព្ពដ្ឋា ច បរិសោធិតា ហោតិ។ អយញ្ចេត្ថ
អធិប្បាយោ - អាវុសោ, យស្ស ន ឧបជ្ឈាយោ បញ្ញាយតិ, ន អាចរិយោ, កី សោ
អនុបជ្ឈាយោ អនាចរិយោ ម្ហាបិតមុណ្ណាកោ សយំគហិតកាសាវោ

“តិវត្តិយបក្កន្តកោ”តិ សង្ខំ គតោ ឯវំ តិការុតំ មគ្គំ បច្ចុគ្គមនំ លភតិ, តីហិ
ឡិវាទេហិ បព្ពដ្ឋំ វា ឧបសម្បទំ វា លភតិ, កាយេន កាយំ ជីវេបរិវត្តនំ លភតិ?
បស្ស យាវ ទុក្ខាសិតំ វចនំ មុល្លនន្ទាយ ភិក្ខុនិយាតិ។ ឯវំ បព្ពដ្ឋំ សោធម្មា
តនានិ ធម្មា អភិញ្ញាហិ សីហនាទំ នទិតុំ អហំ ខោ, អារុសោតិ អាទិមាហ។
សេសំ បុរិមនយេនេវ វេទិតព្ពំ។ ឯកាទសមំ។

១២. បរិមរណសុត្តន្តវណ្ណនា

១៥៥. ឆ្មាទសមេ តថាគតោតិ សត្តោ។ ន ហេតុំ, អារុសោ, អត្ថសំហិតន្តិ,
អារុសោ, ឯតំ ទិដ្ឋិតតំ អត្ថសន្និស្សិតំ ន ហោតិ។ អាទិព្រហ្មចរិយកក្កិ
មគ្គព្រហ្មចរិយស្ស បុព្ពភាគបដិបទាបិ ន ហោតិ។ ឯតញ្ចិ, អារុសោ,
អត្ថសំហិតន្តិ, អារុសោ, ឯតំ ចតុសច្ចកម្មជ្ជានំ អត្ថសន្និស្សិតំ។ ឯតំ
អាទិព្រហ្មចរិយកក្កិ ឯតំ មគ្គព្រហ្មចរិយស្ស អាទិ បុព្ពភាគបដិបទា។
ឆ្មាទសមំ។

១៣. សទ្ធម្មប្បតិរូបកសុត្តន្តវណ្ណនា

១៥៦. តេរសមេ អញ្ញាយ សណ្ឋាហីសូតិ អរហន្តេ បតិជ្ជហីសុ។
សទ្ធម្មប្បតិរូបកក្កិ ទ្វេ សទ្ធម្មប្បតិរូបកានិ អធិកមសទ្ធម្មប្បតិរូបកញ្ច
បរិយត្តិសទ្ធម្មប្បតិរូបកញ្ច។ តត្ថ -

“ឡិកាសេ ចេវ ញ្ញាលោ ច, បីតិយា ច វិកម្មតិ;
បស្សន្តិយា សុខេ ចេវ, យេហិ ចិត្តំ បវេធិតិ។

“អធិមោក្ខេ ច បក្កាហោ, ឧបជ្ជានេ ច កម្មតិ;
ឧបេក្ខាវជ្ជនាយ ចេវ, ឧបេក្ខាយ ច និកក្កិយា។

“ឥមាធិ ធន ឃាធាធិ, បញ្ញា យស្ស បរិចិត្តា;

ធម្មទុក្ខកុសលោ ហោតិ, ន ច សម្មោហា គច្ឆតី” តិ។ (បដិ. ម. ២.៧); -

ឥទំវិបស្សនាញាណាស្ស ឧបក្កិលេសជាតំ អធិគមសទ្ធម្មប្បតិរូបកំ នាម។
តិស្សោ បន សង្កឹតិយោ អនាវុឌ្ឍំ ធាតុកថា អារម្មណកថា អសុភកថា
ញាណាវត្ថុកថា វិជ្ជាករណ្ណាកោតិ ឥមេហិ បញ្ចហិ កថាវត្ថុហិ បរិពាហិរំ
គុឡ្យវិនយំ គុឡ្យវេស្សន្តរំ គុឡ្យមហោសធំ វណ្ណបិដកំ អង្គលីមាលបិដកំ
រដ្ឋបាលគង្គិតំ អាឡ្យវកគង្គិតំ វេទល្លបិដកន្តិ អពុទ្ធវចនំ
បរិយត្តិសទ្ធម្មប្បតិរូបកំ នាម។

ជាតរូបប្បតិរូបកន្តិ សុវណ្ណាសវិធានំ អារក្ខជមយំ សុវណ្ណាវណ្ណំ
អាករណជាតំ។ ធលាភាលេសុ ហិ មនុស្សា “អាករណភណ្ឌកំ
គណ្ហិស្សាមា” តិ អាបណំ គច្ឆន្តិ។ អថ នេ អាបណិកា ឯវំ វទន្តិ, “សចេ តុម្ភេ
អាករណត្ថិកា, ឥមាធិ គណ្ហាថ។ ឥមាធិ ហិ យធាធិ ចេវ វណ្ណាវន្តាធិ ច
អប្បគ្យានិ ចា” តិ។ តេ តេសំ សុត្វា, “ការណំ ឥមេ វទន្តិ, ឥមាធិ បិឡ្យនិទ្ទា
សក្កា នក្ខត្តំ កិឡិកុំ, សោភន្តិ ចេវ អប្បគ្យានិ ចា” តិ តានិ គហេត្វា គច្ឆន្តិ។
សុវណ្ណាភណ្ឌំ អវិក្កិយមាធំ និទហិត្វា ឋបេតព្ពំ ហោតិ។ ឯវំ តំ
ជាតរូបប្បតិរូបកេ ឧប្បន្នេ អន្តរាយតិ នាម។

អថ សទ្ធម្មស្ស អន្តរាយតំ ហោតិ តិ អធិគមសទ្ធម្មស្ស បដិបត្តិសទ្ធម្មស្ស
បរិយត្តិសទ្ធម្មស្សតិ តិវិធស្សបិ សទ្ធម្មស្ស អន្តរាយតំ ហោតិ។
បឋមពោធិយញ្ញា ភិក្ខុ បដិសម្ពិទ្ធប្បត្តា អហោសុំ។ អថ កាលេ គច្ឆន្តេ
បដិសម្ពិទ្ធា ចាបុណីតុំ ន សក្ខីសុ, ធម្មភិញ្ញា អហោសុំ។ តតោ ធម អភិញ្ញា
ចាបុណីតុំ អសក្កោន្តា តិស្សោ វិជ្ជា ចាបុណីសុ។ ឥធាធិ កាលេ គច្ឆន្តេ
តិស្សោ វិជ្ជា ចាបុណីតុំ អសក្កោន្តា អាសវក្ខយមត្តំ ចាបុណីស្សន្តិ។ តម្បិ

អសក្កោន្តា អនាគាមិជលំ, តម្បី អសក្កោន្តា សកនាគាមិជលំ, តម្បី
អសក្កោន្តា សោតាបត្តិជលំ។ គប្បន្តេ កាលេ សោតាបត្តិជលម្បី បត្តំ ន
សក្ខិស្សន្តិ។ អថ នេសំ យទាវីបស្សនា ឥមេហិ ឧបក្កិលេសេហិ ឧបក្កិលិដ្ឋា
អារទ្ធមត្តារ ឋស្សតិ, តទា អធិគមសទ្ធម្មា អន្តរហិតោ នាម ភវិស្សតិ។

បឋមពោធិយញ្ញំ ភិក្ខុ ចតុន្នំ បដិសម្ពិទានំ អនុច្ឆរិកំ បដិបត្តិ បូរយីសុ។
គប្បន្តេ កាលេ តំ អសក្កោន្តា ធន្នំ អភិញ្ញាទំ, តម្បី អសក្កោន្តា តិស្សន្នំវិជ្ជាទំ,
តម្បី អសក្កោន្តា អរហត្តជលមត្តស្ស។ គប្បន្តេ បន កាលេ អរហត្តស្ស
អនុច្ឆរិកំ បដិបត្តិ បូរេតុំ អសក្កោន្តា អនាគាមិជលស្ស អនុច្ឆរិកំ បដិបត្តិ
បូរេស្សន្តិ, តម្បី អសក្កោន្តា សកនាគាមិជលស្ស, តម្បី អសក្កោន្តា
សោតាបត្តិជលស្ស។ យទា បន សោតាបត្តិជលស្សបិ អនុច្ឆរិកំ បដិបទំ បូរេតុំ
អសក្កោន្តា សីលចារិសុទ្ធិមត្តារ ឋស្សន្តិ, តទា បដិបត្តិសទ្ធម្មា អន្តរហិតោ
នាម ភវិស្សតិ។

យាវ បន តេបិជកំ ពុទ្ធវចនំ វត្តតិ, ន តាវ សាសនំ អន្តរហិតន្តិ វត្តំ វដ្តតិ។
តិដ្ឋន្តុ តីណិ វា, អភិធម្មបិដកេ អន្តរហិតេ ឥតវេសុ ទ្វីសុ តិដ្ឋន្តេសុបិ
អន្តរហិតន្តិ ន វត្តព្ភមេវ។ ទ្វីសុ អន្តរហិតេសុ វិនយបិដកមត្តេ ឋិតេបិ, តត្រាបិ
ខន្ធកបរិវាវេសុ អន្តរហិតេសុ ឧកតោវិភង្គមត្តេ, មហាវិនយេ អន្តរហិតេ ទ្វីសុ
ចាតិមោក្ខេសុ វត្តមាទេសុបិ សាសនំ អន្តរហិតមេវ។ យទា បន ទ្វេ
ចាតិមោក្ខា អន្តរាយិស្សន្តិ, អថ បរិយត្តិសទ្ធម្មស្ស អន្តរទានំ ភវិស្សតិ។
តស្មី អន្តរហិតេ សាសនំ អន្តរហិតំ នាម ហោតិ។ បរិយត្តិយា ហិ
អន្តរហិតាយ បដិបត្តិ អន្តរាយតិ, បដិបត្តិយា អន្តរហិតាយ អធិគមោ
អន្តរាយតិ។ កី ការណា? អយញ្ញំ បរិយត្តិ បដិបត្តិយា បច្ចយោ ហោតិ,
បដិបត្តិ អធិគមស្ស។ ឥតិ បដិបត្តិតោបិ បរិយត្តិមេវ បមាណំ។

នដុ ច កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ កបិលោ នាម អនាវាធកភិក្ខុ
“ចាតិមោក្ខំ ឧទ្ទិសិស្សាមី” តិ ពិជនី គហេត្វា អាសនេ និសិន្នោ “អត្ថិ ឥមស្មី
វត្តន្តា” តិ បុច្ឆិ, អថ តស្ស ភយេន យេសម្បិ ចាតិមោក្ខោ វត្តតិ, តេបិ “មយំ
វត្តាមា” តិ អវត្វា “ន វត្តាមា” តិ វទីសុ, សោ ពិជនី ឋបេត្វា ឧដ្ឋាយាសនា គតោ,
តទា សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស សាសនំ ឱសក្កិតន្តិ? កិញ្ចាបិ ឱសក្កិតំ, បរិយត្ថិ បន
ឯកន្តេនេវ បមាណំ។ យថា ហិ មហាតោ តទ្យាកស្ស ចាឡិយា ជិរាយ ឧទកំ ន
ឋស្សតីតិ ន វត្តព្ពំ, ឧទកេ សតិ បទុមាធិនិ បុច្ឆានិ ន បុច្ឆិស្សន្តិ តិ ន វត្តព្ពំ,
ឯវមេវ មហាតទ្យាកស្ស ជិរចាឡិសទិសេ តេបិជកេ ពុទ្ធវចនេ សតិ
មហាតទ្យាកេ ឧទកសទិសា បជិបត្តិបូរកា កុលបុត្តា នត្ថិ តិ ន វត្តព្ពំ, តេសុ
សតិ មហាតទ្យាកេ បទុមាធិនិ បុច្ឆានិ វិយ សោតាបន្នាទយោ អរិយបុគ្គលា
នត្ថិ តិ ន វត្តព្ពំ ឯវ ឯកន្តេតោ បរិយត្ថិយេវ បមាណំ។

បថវិធាត្វតិ ទ្វេ សតសហស្សានិ ចត្តារិ ច នបុតានិ ពហុលា មហាបថវិ។
អាចោធាត្វតិ បថវិតោ បដ្ឋាយ យាវ សុភកិណ្ឌាព្រហ្មលោកា ឧគ្គតំ
កប្បវិធាសកំ ឧទកំ។ តេជោធាត្វតិ បថវិតោ បដ្ឋាយ យាវ
អាភស្សព្រហ្មលោកា ឧគ្គតោ កប្បវិធាសកោ អគ្គិ។ វាយោធាត្វតិ បថវិតោ
បដ្ឋាយ យាវ វេហប្បលព្រហ្មលោកា ឧគ្គតោ កប្បវិធាសកោ វាយុ។ ឯតេសុ
ហិ ឯកធម្មាបិ សត្តុ សាសនំ អន្តរធាបេតុំ ន សក្កោតិ, តស្មា ឯវមាហា។ ឥដេវ
តេ ឧប្បជ្ឈន្តិ តិ លោហតោ លោហខាទកំ មលំ វិយ ឥមស្មី មយ្ហំយេវ សាសនេ
តេ ឧប្បជ្ឈន្តិ។ មោយបុរិសាតិ តុច្ឆបុរិសា។

អាទិកេនេវ ឱបិលវតីតិ ឯត្ថ អាទិកេនាតិ អាទានេន គហលោន។
ឱបិលវតីតិ និមុជ្ជតិ។ ឥទំ វុត្ថំ ហោតិ - យថា ឧទកចរា នាវា ភណ្ឌំ ភណ្ឌាន្តិ
និមុជ្ជតិ, ឯវ បរិយត្ថិអាទិនំ បូរណេន សទ្ធម្មស្ស អន្តរធានំ ន ហោតិ។

បរិយត្តិយា ហិ ហាយមាឆាយ បដិបត្តិ ហាយតិ, បដិបត្តិយា ហាយមាឆាយ
អធិគមោ ហាយតិ។ បរិយត្តិយា បូរយមាឆាយ បរិយត្តិធរា បុគ្គលា បដិបត្តិ
បូរេន្តិ, បដិបត្តិបូរកា អធិគមំ បូរេន្តិ។ ឥតិ នវចនោវិយ បរិយត្តិយាធិសុ
វឌ្ឍមាឆាសុ មយ្ហំ សាសនំ វឌ្ឍតិ យេវាតិ ធស្សេតិ។

ឥនានិ យេហិ ធម្មហិ សទ្ធម្មស្ស អន្តរធានញោវ ឋិតិ ច ហោតិ, តេ
ធស្សេន្តោ បញ្ចា ខោតិអាធិមាហ។ តត្ថ ឌុក្កមនីយាតិ អវក្កមនីយា,
ហេដ្ឋាគមនីយាតិ អត្ថោ។ សត្វិ អគារវាតិអាធិសុ អគារវាតិ ការវហិតា។
អប្បតិស្សាតិ អប្បតិស្សយា អនិច្ចតិកា។ តត្ថ យោ ចេតិយផ្តលំ
អាហេហន្តោ ធន្តំ ធារេតិ, ឧចាហនំ ធារេតិ, អញ្ញតោ ឌីលោកេត្វា កថំ កថេន្តោ
គច្ឆតិ, អយំ សត្វិ អគារវោ នាម។

យោ ធម្មស្សវនស្ស កាលេ សង្ឃដ្ឋេ ធម្មាសាមណេហិ បរិវារិតោ
និសីទតិ, អញ្ញានិ វា នវកម្មាធិនិ ករោតិ, ធម្មស្សវនគ្គេ និសីន្នោ និទ្ទាយតិ,
វិត្តិត្តោ វា អញ្ញំ កថេន្តោ និសីទតិ, អយំ ធម្ម អគារវោ នាម។

យោ ថេរុបដ្ឋានំ គន្ធា, អវទ្ធិត្វា និសីទតិ, ហត្ថបល្លតិកំ ទុស្សបល្លតិកំ
ករោតិ, អញ្ញំ វា បន ហត្ថចាទកុក្កច្ចំ ករោតិ, វុឌ្ឍានំ សន្តិកេ អនជ្ឈិដ្ឋោ
កថេតិ, អយំ សង្ឃេ អគារវោ នាម។

តិស្សោ បន សិក្ខា អបូរេន្តោវ សិក្ខាយ អគារវោ នាម ហោតិ។ អដ្ឋ
សមាបត្តិយោ អនិព្ពត្តេន្តោ តាសំ វា បន និព្ពត្តនត្ថាយ បយោគំ អករោន្តោ
សមាធិស្មី អគារវោ នាម។ សុក្កបក្ខោ វុត្តិវិបល្លាសេនេវ វេទិតញោតិ។
តេរសមំ។

កស្សបសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៦. លាភសក្ការសំយុត្តំ

១. បឋមវគ្គោ

១. ទារុណសុត្តវដ្ឋាន

១៥៧. លាភសក្ការសំយុត្តស្ស បឋមេ ទារុណោតិ ជន្ទោ។

លាភសក្ការសិលោកោតិ ឯត្ថ លាភោ នាម ចតុបច្ចយលាភោ។ សក្ការោតិ
តេសំយេវ សុកតានំ សុសង្ខតានំ លាភោ។ សិលោកោតិ វដ្ឋាយោសោ។
កដុកោតិ តិច្ឆិណោ។ ជរុសោតិ ខរោ។ អន្តរាយិកោតិ អន្តរាយករោ។ បឋមំ។

២. ពាឡិសុត្តវដ្ឋាន

១៥៨. ទុតិយេ ពាឡិសិកោតិ ពាឡិសំ គហេត្វា ចរមាណោ មច្ឆយាតកោ។
អាមិសគតត្ថិ អាមិសមគ្គតំ។ អាមិសចក្ខុតិ អាមិសេ ចក្ខុ ទស្សនំ អស្សាតិ
អាមិសចក្ខុ។ គិលពាឡិសោតិ គិលិគពាឡិសោ។ អនយំ អាបន្នោតិ ទុក្ខំ បត្តោ។
ព្យសនំ អាបន្នោតិ វិនាសំ បត្តោ។ យថាកាមករណីយោតិ យថាកាមេន
យថារុចិយា យថេវ នំ ពាឡិសិកោ ឥន្ទ្រតិ, តថេវស្ស កត្តញ្ញោតិ អត្តោ។
យថាកាមករណីយោ ចាបិមតោតិ យថា កិលេសមារស្ស កាមោ, ឯវំ
កត្តញ្ញោ, និរយំ វា តិរច្ឆានយោនី វា បេត្តិវិសយំ វា ចាបេតញ្ញោ។ ទុតិយំ។

៣-៤. កុម្មុសុត្តាធិវដ្ឋាន

១៥៩-១៦០. តតិយេ មហាកុម្មកុលន្តិ មហាន្តំ អដ្ឋិកច្ចបកុលំ។ អគមាសីតិ
“ឯត្ថ អន្ទា កិញ្ចិ ខាធិតព្ពំ អត្ថិ, តំ មច្ចរាយន្តោ មំ ឯស និវារេតី”តិ សញ្ញាយ
អគមាសិ។ បឋតាយាតិ បឋតា វុច្ឆតិ ធីយវដ្តកពាទ្វោ អយកន្តកោសកេ

ធន្នាកំ បវេសេត្វា គហិតោ កណ្តិកសល្លសណ្ឋានោ, អយកណ្តាកោ, យស្មី
វេគេន បតិត្វា កជាហេលគ្គមត្ត ធន្នាកោ និក្ខមតិ, រដ្ឋកោ ឯកាពោទ្វា
គច្ឆតេវ។ សោ កុម្មោតិ សោវិទូកុម្មោ។ យេន សោ កុម្មោតិ ឧទកសទ្ធិ សុត្វា
សាសន្តជ្ជានំ ភវិស្សតីតិ និវត្តិត្វា យេន សោ អត្តកាមោ កុម្មោ។ ន ធានិ តំ
អម្ពាកន្តិ ឥធានិ តំ អមិត្តហត្ថំ គតោ, ន អម្ពាកំ សន្តកោតិ អត្តោ។ ឯវំ
សល្លបន្តានំយេវ ច នេសំ នាវាយ បិតោលុទ្ធា រដ្ឋកំ អាកឡិត្វា កុម្មំ គហិត្វា
យថាកាមំ អកាសិ។ សេសមេត្ត ឥតោ អនន្តរសុត្តេ ច ឧត្តានមេវ។
តតិយចតុត្ថានិ។

៥. មិទ្ធិកសុត្តរវណ្ណានា

១៦១. បញ្ចមេ មិទ្ធិកាតិ គូជចាណកា។ គូជាធីតិ គូជភក្ខា។ គូជបូរាតិ
អត្តោ គូជេន ភវិតា។ បុណ្ណា គូជស្សាតិ ឥទំ បុរិមស្សេវ អត្តធិបនំ។
អតិមញ្ញេយ្យាតិ បច្ឆិមចាទេ ភូមិយំ វេបេត្វា បុរិមចាទេ គូជស្ស ឧបរិ
អាហេបេត្វា បិតា “អហម្ពិ គូជាធី”តិ ភណ្ឌិ អតិមញ្ញេយ្យ។ បិណ្ឌាចារោ ចស្ស
បូរោតិ អបរោបិស្ស បត្តបូរោ បណីតបិណ្ឌាចារោ ភវេយ្យ។ បញ្ចមំ។

៦. អសនិសុត្តរវណ្ណានា

១៦២. ធរដ្ឋ កំ, ភិក្ខុវេ, អសនិវិចក្កន្តិ, ភិក្ខុវេ, កំ បុគ្គលំ មត្តកេ បតិត្វា
មទ្ធិមាណំ សុក្កាសនិចក្កំ អាគច្ឆតុ។ អប្បត្តមាណសន្តិ អនធិគតារហត្ថំ។ ឥតិ
ភគវា ន សត្តានំ ធុក្ខកាមតាយ, អាធីនំ បន ទស្សេតុំ ឯវមាហ។
អសនិចក្កញ្ញិ មត្តកេ បតិតំ ឯកមេវ អត្តការំ នាសេតិ,
លាភសក្ការសិលោកេន បរិយាធិណ្ឌិចិត្តោ និរយាធិសុ អនន្តធុក្ខំ អនុភោតិ។
ធរដ្ឋ។

៧. ទិទ្ធសុត្តវណ្ណា

១៦៣. សត្តមេ ទិទ្ធកតោនាតិ កតទិទ្ធនេវិសល្លេនាតិ វិសមគ្គិកេន។
សល្លេនាតិ សត្តិយា។ សត្តមំ។

៨. សិដ្ឋាលសុត្តវណ្ណា

១៦៤. អដ្ឋមេ សិដ្ឋាលោតិ ជសិដ្ឋាលោ។ យថា ហិ សុវណ្ណាវណ្ណាបិ កាយោ
បូតិកាយោ ត្រូវ, តំខណំ កឡិកម្មិ ច មុត្តំ បូតិមុត្តន្ត្រូវ វុច្ចតិ, ឯវំ
តទហុជាតោបិ សិដ្ឋាលោ ជសិដ្ឋាលោត្រូវ វុច្ចតិ។ ឧក្កល្លាកេន នាមាតិ
ឯវំនាមកេន រោគេន។ សោ កិវ សីតកាលេ ឧប្បជ្ជតិ។ តស្មី ឧប្បន្នេ
សកលសរីរតោ លោមាធិ បតន្តិ, សកលសរីរំ និល្លោមំ ហុត្វា, សមន្តតោ
ដុជតិ, វាតញ្ចាហតា វណា វុជ្ជន្តិ។ យថា ឧម្ពុត្តកសុនខេន ធន្នោ បុរិសោ
អនុជ្ជិតោវ ភមតិ, ឯវំ តស្មី ឧប្បន្នេ ភមិតញ្ចោ ហោតិ, អសុកដ្ឋានេ សោត្តិ
ភវិស្សតីតិ ន បញ្ញាយតិ។ អដ្ឋមំ។

៩. វេរម្ពសុត្តវណ្ណា

១៦៥. នវមេ វេរម្ពវាតាតិ ឯវំនាមកា មហាវាតា។ កីធិសេ បន ហ្វានេ តេ
វាតា វាយន្តីតិ? យត្ថ បិតស្ស ចត្តារោ ធិចា ឧប្បលិធិបត្តមត្តា ហុត្វា
បញ្ញាយន្តិ។ យោ បក្ខិ គច្ឆតីតិ នវវុដ្ឋេ ទេវេវិវរុន្តោ វាតសកុណោ តត្ថ គច្ឆតិ,
តំ សន្នាយេតំ វុត្តំ។ អរក្ខិតេនេវ កាយេនាតិអាធិសុ ហត្ថចានេ កីឡាបេន្តោ
ខន្ធជីវា នាមេន្តោ កាយំ ន រក្ខតិ នាម, នាធាវិធំ ទុដ្ឋល្លកមំ កថេន្តោ វាចំ ន
រក្ខតិ នាម, កាមវិតក្កាធយោវិតក្កេន្តោ ចិត្តំ ន រក្ខតិ នាម។ អនុបដ្ឋិតាយ
សតិយាតិ កាយគតាសតី អនុបដ្ឋបេត្វា។ នវមំ។

១០. សភាជកសុត្តន្តវណ្ណនា

១៦៦. ធនមេ អសក្ការេន ចូកយន្តិ អសក្ការេន ច ឧកយេន។ សមាធិតិ
អរហត្តជលសមាធិ។ សោ ហិ តេន ន វិកម្មតិ។ អប្បមាណវិហារិនោតិ
អប្បមាណេន ជលសមាធិនា វិហរន្តស្ស។ សាតតិកន្តិ សតតការី។
សុខុមទិដ្ឋិវិបស្សកន្តិ អរហត្តមគ្គទិដ្ឋិយា សុខុមទិដ្ឋិជលសមាបត្តិអត្ថាយ
វិបស្សនំ បដ្ឋបេត្វា អាគតត្តា វិបស្សកំ។ ឧបាទានក្ខយារាមន្តិ
ឧបាទានក្ខយសម្ព័ន្ធាតេ និព្វានេ រតំ។ អាហុ សប្បុរិសោ ឥតិ តិ សប្បុរិសោតិ
កថេន្តិ ធនមំ។

បឋមោ វគ្គោ។

២. ទុតិយវគ្គោ

១-២. សុវណ្ណចាតិសុត្តានិវណ្ណនា

១៦៧-១៦៨. ទុតិយវគ្គស្ស បឋមេ សម្មជាធម្មសា ភាសន្តន្តិ
អប្បមត្តកេនបិ ការណេន សម្មជាធម្មេ មុសា ភាសន្តំ។ “សីលំ បូរេស្សមី” តិ
សិរិហិតតិក្កំ សិនេរុមត្តោបិ បច្ចយរាសិ ចាលេតុំ ន សក្កោតិ។ យទា បន សីលំ
បហាយ សក្ការនិស្សិតោ ហោតិ, តទា កុណ្ឌកមុដ្ឋិហេតុបិ មុសា ភាសតិ,
អញ្ញំ វា អកិច្ចំ ករោតិ។ ទុតិយំ ឧត្តានមេវាតិ។ បឋមទុតិយានិ។

៣-១០. សុវណ្ណនិក្ខេបសុត្តានិវណ្ណនា

១៦៩. តតិយានិសុ សុវណ្ណនិក្ខេបស្សតិ ឯកស្ស កញ្ចាននិក្ខេបស្ស។
សិដ្ឋិនិក្ខេបស្សតិ សិដ្ឋិសុវណ្ណនិក្ខេបស្ស។ បថវិយាតិ ចក្កវាឡព្ពន្ធរាយ
មហាបថវិយា។ អាមិសកិញ្ចិក្ខុហេតុតិ កស្សចិទេវ អាមិសស្ស ហេតុ

អន្តមសោ កុណ្ឌកមុដ្ឋិនោបិ។ ជីវិតហេតុតិ អជីយំ ចោរេហិ គហេត្វា ជីវិត
វោរោបិយមាណេ តស្សបិ ហេតុ។ ជនបទកល្យាណីយាតិ ជនបទេ ឧត្តមិត្តិយា។
តតិយាធិនិ។

ទុតិយោ វគ្គោ។

៣. តតិយវគ្គោ

១-២. មាតុគាមសុត្តាធិវណ្ណោ

១៧០-១៧១. តតិយវគ្គស្ស បឋមេ ន តស្ស, ភិក្ខុវេ, មាតុគាមោតិ ន តស្ស
រហោ ឯកកស្ស និសិទ្ធស្ស តេន ធម្មេន អត្ថិកោបិ មាតុគាមោ ចិត្តំ
បរិយាទាតុំ សក្កោតិ, យស្ស លាភសក្ការសិលោកោ ចិត្តំ បរិយាទាតុំ
សក្កោតីតិ, អត្ថោ។ ទុតិយំ ឧត្តានមេវាតិ។ បឋមទុតិយាធិនិ។

៣-៦. ឯកបុត្តកសុត្តាធិវណ្ណោ

១៧២-១៧៥. តតិយេ សទ្ធាតិ សោតាបជ្ជោ។ សេសមេត្ត ឧត្តានមេវា។ តថា
ចតុត្ថេ បញ្ចមេ ធម្មេ ច។ តតិយាធិនិ។

៧. តតិយសមណព្រាហ្មណសុត្តវណ្ណោ

១៧៦. សត្តមេ សមុទយន្តិអាធិសុ សហ បុព្វកម្មេន អត្តភារោ
កោលបុត្តិយំ វណ្ណោចោក្ខរតា កល្យាណាវាគ្ករណតា ធុតគុណារីករណំ
ចីវរធារណំ បរិវាសម្បត្តីតិ ឯវមាទិ លាភសក្ការស្ស សមុទយោ នាម, តំ
សមុទយសច្ចវសេន នប្បជានាតិ, និរោធា ច បដិបទា ច
និរោធសច្ចមគ្គសច្ចវសេនេវ វេទិតញ្ញា។ សត្តមំ។

៨. ជីវិតសុត្តន្តបិដក

១៧៧. អដ្ឋមេ យស្មា លាភសក្ការសិលោកោ នរកាធិសុ, ជិញ្ញត្តន្តោ
សកលម្បិ ឥមំ អត្តការំ នាសេតិ, ឥធាបិ មរណាម្បិ មរណាមត្តម្បិ ទុក្ខំ
អារាហតិ, តស្មា ជីវិតំ ជិន្នតិ តិរិយាមិ វុត្តំ។ អដ្ឋមំ។

៩. វជ្ជសុត្តន្តបិដក

១៧៨. នវមេ វាឡវជ្ជយាតិ សុត្តាធិមយា វជ្ជំ មុទុកា ហោតិ វាឡវជ្ជំ ខរា
ជរុសា, តស្មា អយមេវ គហិតា។ នវមំ។

១០. ភិក្ខុសុត្តន្តបិដក

១៧៩. ទសមេ ទិដ្ឋជម្ពុសុខវិហារាតិ ជលសមាបត្តិសុខវិហារា។
តេសាបាមស្សាតិ តេសំ អហំ អស្ស។ វិណាសវោ ហិ លាភី បុញ្ញសម្មន្តោ
យាគុខជ្ជកាធិនិ គហេត្វា អាកតាគតានំ អនុមោទនំ ករោន្តោ ជម្ពុ ទេសេន្តោ
បញ្ញំ វិស្សន្តោ ជលសមាបត្តិ អប្បេត្វា និសីទិភ្នំ ឱកាសំ នលភតិ, តំ
សន្ធាយ វុត្តន្តិ។ ទសមំ។

តតិយោវគ្គោ។

៤. បតុត្តវគ្គោ

១-៤. ភិក្ខុសុត្តន្តបិដក

១៨០-១៨៣. បតុត្តវគ្គស្ស បឋមំ ឧត្តានមេវ។ ទុតិយាធិសុ កុសលមូលន្តិ
អលោភាទិទិវិធកុសលជម្លោ។ សុក្កោ ជម្លោតិ តស្សេវ បរិយាយទេសនា។
អយំ បនេត្ត សង្ខេបត្តោ - យស្ស កុសលមូលាធិសង្ខាតស្ស អនវជ្ជជម្ពុស្ស

អសមុប្បិទ្ធគ្នា ទេវទត្តា សគ្គ វា និព្វត្តយ្យ, មគ្គដលានិ វា អធិគច្ឆយ្យ, ស្វាស្ស
សមុប្បិទ្ធមគមា សព្វសោ សមុប្បិទ្ធន្ទាវិនដ្ឋា។ បឋមាធិនិ។

៥. អចិរបក្កនុសុត្តវណ្ណានា

១៨៤. បញ្ចមេ បរាភវាយាតិ អវឌ្ឍិយាវិនាសាយ។ អស្សតវីតិ វឌ្ឍវាយ
កុច្ឆិស្មី គទ្រភស្ស ជាតា។ អត្តវធាយ គព្ពំ គណ្ណាតីតិ តំ អស្សន សទ្ធិ
សម្បយោដេន្តិ, សា គព្ពំ គណ្ណាត្វា កាលេ សម្បត្តវិជាយិតុំ ន សក្កោតិ,
ចានេហិ ភូមិយំ បហវន្តិ តិជ្ជតិ, អថស្សា ចត្តារោ ចានេ ចត្វសុ ខាល្យាកេសុ
ពន្ធិត្វា កុច្ឆិ ជាលេត្វា ចោតំ និហវន្តិ, សា តត្ថវ មរតិ។ តេនេតំ វុត្តំ។ បញ្ចមំ។

៦. បញ្ចវជសតសុត្តវណ្ណានា

១៨៥. ធម្មេ កត្តាភិហារោតិ អភិហរិតព្ពំ ភត្តំ។ តស្ស បន បមាលំ ទស្សេតុំ
បញ្ច ច ថាលិចាកសតានីតិ វុត្តំ។ តត្ថ ឯកោ ថាលិចាកោ ទសន្នំ បុរិសានំ ភត្តំ
គណ្ណាតិ។ ធាសាយ បិត្តំ ភិទ្ទេយ្យន្តិ អប្បបិត្តំ វា មប្បបិត្តំ វាស្ស ធាសបុដេ
បក្ខិបេយ្យំ។ ធម្មំ។

៧-១៣. មាតុសុត្តានិវណ្ណានា

១៨៦-១៨៧. សត្តមេ មាតុបិ ហេតុតិ “សចេ មុសា ភណាសិ, មាតវំ តេ
វិស្សន្នេស្សាម។ នោ ចេ ភណាសិ, នវិស្សន្នេស្សាមា”តិ ឯវំ ចោវេហិ អជីវិយំ
បុច្ឆមា នោ តស្សា ចោវហត្ថគតាយ មាតុយាបិ ហេតុ សម្បជានមុសា ន
ភាសេយ្យាតិ អត្តោ។ ឥតោ បវេសុបិ ឯសេវ នយោតិ។ សត្តមាធិនិ។

លាភសក្ការសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៧. រាហុលសំយុត្តំ

១. បឋមវគ្គោ

១-៨. ចក្ខុសុត្តានិវង្គោនា

១៨៨-១៩៥. រាហុលសំយុត្តស្ស បឋមេ ឯកោតិ ចតុសុ ឥរិយាបថេសុ
ឯកវិហារី។ រូបកដ្ឋោតិ វិវេកដ្ឋោ និស្សន្នោ។ អប្បមត្តោតិ សតិយា
អវិប្បវសន្តោ។ អាតាប៊ីតិ វិរិយសម្មន្នោ។ បហិតតោវិហរេយ្យន្តិ
វិសេសាធិគមត្ថាយ បេសិតតោ ហុត្វាវិហរេយ្យំ។ អនិច្ចន្តិ ហុត្វា
អភាវាការេន អនិច្ចំ។ អថ វា ឧប្បាទវយវន្តតាយ តាវកាលិកតាយ
វិបរិណាមកោធិយា និច្ចបដិក្ខេបតោតិ ឥមេហិបិ ការណេហិ អនិច្ចំ។ ទុក្ខន្តិ
ចតុហិ ការណេហិ ទុក្ខំ ទុក្ខមនដ្ឋេន ទុក្ខវត្ថុកដ្ឋេន សតតសម្ប័ន្ធនដ្ឋេន
សុខបដិក្ខេបេនាតិ។ កល្យាណ្ណិយុត្តំ។ ឯតំ មមាតិ តណ្ហាគាហោ។
ឯសោហាមស្មីតិ មានគាហោ។ ឯសោ មេ អត្តាតិ ទិដ្ឋិគាហោ។ តណ្ហាគាហោ
ចេត្ត អដ្ឋសតតណ្ហាវិចិត្រវសេន, មានគាហោ នវិជមានវសេន, ទិដ្ឋិគាហោ
ទ្វាសដ្ឋិទិដ្ឋិវសេន វេទិតញ្ចោ។ និព្វិន្ទវិវដ្ឋតីតិ ឯត្ថ វិរាគវសេន ចត្តារោ មគ្គា
កថិតា, វិរាគាវិមុច្ចតីតិ ឯត្ថ វិមុត្តិវសេន ចត្តាវិ សាមញ្ញជលានិ។

ឯត្ថ ច បញ្ចសុ ទ្វារេសុ បសាទាវ គហិតា, មនោតិ ឥមិនា តេភូមកំ
សម្មសនទាវចិត្តំ។ ទុតិយេ បញ្ចសុ ទ្វារេសុ អារម្មណមេវ។ តតិយេ បញ្ចសុ
ទ្វារេសុ បសាទាវត្ថុកថិត្តមេវ, មនោវិញ្ញាណេន តេភូមកំ សម្មសនទាវចិត្តំ
គហិតំ។ ឯវំ សព្ពត្ថ នយោ នេតញ្ចោ។ ធម្មតេភូមកធម្មា។ អដ្ឋមេ បន តណ្ហាតិ
តស្មី តស្មី ទ្វារេ ជវនប្បត្តាវ លព្ពតិ។ បឋមាទីនិ។

៩. ធាតុសុត្តន្តវណ្ណនា

១៩៦. នវមេ វិញ្ញាណធាតុវសេន នាមំ, សេសាហិ រូបន្តិ នាមរូបំ កថិតំ។
នវមំ។

១០. ខន្ធសុត្តវណ្ណនា

១៩៧. ទសមេ រូបក្ខន្ធនោ កាមាវចរោ, សេសា ចត្តារោ
សត្តសង្កាហិកបរិច្ឆេទេន ចតុក្កមកា។ ឥធ បនតេក្កមកាតិ គហោតញ្ច។
ទសមំ។

បឋមោ វគ្គោ។

២. ទុតិយវគ្គោ

១-១០. ចក្ខុសុត្តាទិវណ្ណនា

១៩៨-១៩៩. ទុតិយេ ទស ឧត្តានត្ថានេវ។ បឋមាទិនិ។

១១. អនុសយសុត្តវណ្ណនា

២០០. ឯកាទសមេ ឥមស្មិញ្ច សវិញ្ញាណកេ កាយេតិ អត្តនោ
សវិញ្ញាណកកាយំ ទស្សេតិ, ពហិទ្ធា ចាតិ បរស្ស សវិញ្ញាណកំ វា
អវិញ្ញាណកំ វា។ បុរិមេន វា អត្តនោ ច បរស្ស ច វិញ្ញាណមេវ ទស្សេតិ,
បច្ឆិមេន ពហិទ្ធា អនិទ្រ្ទិយពន្ធរូបំ។ អហង្គារមមង្គារមាណនុសយាតិ
អហំការទិដ្ឋិ ច មមំការតណ្ហា ច មាណនុសយា ច។ ន ហោន្តិតិ ឯតេ កិលេសា
កថំ ជានន្តស្ស ឯតេសុ វត្ថុសុ ន ហោន្តិតិ បុច្ឆតិ។ សម្មប្បញ្ញាយ បស្សតីតិ
សហវិបស្សនាយ មគ្គបញ្ញាយ សុដ្ឋ បស្សតិ។ ឯកាទសមំ។

១២. អបគតសុត្តន្តវណ្ណា

២០១. ធូរទសមេ អហត្តារមមត្តារមាណបគតន្តិ អហំការតោ ច
មមំការតោ ច មាណតោ ច អបគតំ។ វិជា សមតិក្កន្ធន្តិ មាណកោដ្ឋាសេ សុដ្ឋ
អតិក្កន្ធន្តំ។ សន្តំ សុវិមុត្តន្តិ កិលេសរូបសមេន សន្តំ, កិលេសេហោ សុដ្ឋវិមុត្តំ។
សេសំ ឧត្តានមេវាតិ។ ធូរទសមំ។

ទុតិយោ វគ្គោ។

ធូរទសមិ អសេក្ខក្ខមិ កថិតា។ បឋមោ បនេត្ត អាយាចន្តស្ស ទេសិតោ,
ទុតិយោ អនាយាចន្តស្ស។ សកលេបិ បន រាហុលសំយុត្តេ ថេរស្ស
វិមុត្តិបរិចាចនីយធម្មាវ កថិតាតិ។

រាហុលសំយុត្តវណ្ណា និដ្ឋិតា។

៨. លក្ខណសំយុត្តំ

១. បឋមវគ្គោ

១. អដ្ឋិសុត្តវណ្ណា

២០២. លក្ខណសំយុត្តេ ហ្វាយំ អាយស្មា ច លក្ខណោតិ លក្ខណេត្តរោ
វុត្តោ, ឯស ជជិលសហស្សព្ពន្ធរ ឯហិភិក្ខុបសម្មទាយ ឧបសម្មន្នោ
អាទិត្តបរិយាយាវសានេ អរហត្តំ បត្តោ ឯកោ មហាសាវកោតិ វេទិតញ្ចោ។
យស្មា បនេស លក្ខណសម្មន្នេន សញ្ញាការបរិបូរេន ព្រហ្មសមេន អត្តភាវេន
សមន្នាគតោ, តស្មា “លក្ខណោ”តិ សន្និ គតោ។ មហាមោគ្គល្លានោ បន
បព្ពជិតទិវសតោ សត្តមេ ទិវសេ អរហត្តំ បត្តោ ទុតិយោ អគ្គសាវកោ។

សំគំ ចាត្វាកាសីតិ មន្តហសិតំ ចាតុអកាសិ, បកាសយិ ធស្សេសីតិ វុត្តំ
ហោតិ។ កី បន ធិស្វា ថេរោ សំគំ ចាត្វាកាសីតិ? ឧបរិ ចាឡិយំ អាគតំ
អដ្ឋិកសង្ខតិកំ ឯកំ បេតលោកេ និព្ពត្តំ សត្តំ ធិស្វា។ តញ្ច ខោ ធិព្ពេន ចក្កុនា,
ន បសាទចក្កុនា។ បសាទចក្កុស្ស ហិ ឯតេ អត្តភារា ន អាចាជំ អាគច្ឆន្តិ។
ឯវ្យុបំ បន អត្តភារំ ធិស្វា ការុញ្ញោ កត្តព្ពេ កស្មា សំគំ ចាត្វាកាសីតិ? អត្តនោ
ច ពុទ្ធភ្រាណស្ស ច សម្មត្តិ សមនុស្សរណតោ។ តញ្ច ធិស្វា ថេរោ
“អធិជ្ជសច្ចេន នាម បុគ្គលេន បដិលភិតញ្ចា ឯវ្យុចា អត្តភារា មុត្តោ អហំ,
លាភា វត មេ, សុលទ្ធុ វត មេ” តិ អត្តនោ ច សម្មត្តិ អនុស្សវិត្វា - “អហោ
ពុទ្ធស្ស ភគវតោ ព្រាណសម្មត្តិ, ‘យោ កម្មវិចារោ, ភិក្ខុវេ, អចិន្តេយ្យេន
ចិន្តេតញ្ញោ’ តិ ធនេសេសិ, បច្ឆក្ខំ វត កត្វា ពុទ្ធា ធនេសេន្តិ, សុប្បដិវិទ្ធា ពុទ្ធានំ
ធម្មធាតូ” តិ ឯវំ ពុទ្ធភ្រាណសម្មត្តិញ្ច អនុស្សវិត្វា សំគំ ចាត្វាកាសីតិ។

អថ លក្ខណត្ថេរោ កស្មា ន អន្តស, កិមស្ស ធិព្ពចក្ក នត្ថិតិ? នោ នត្ថិ,
មហាមោគ្គល្លានោ បន អារុដ្ឋេន្តោ អន្តស, ឥតរោ បន អនារុដ្ឋនេន ន អន្តស។
យស្មា បន ជីវាសវា នាម ន អការណា សំគំ ករោន្តិ, តស្មា តំ
លក្ខណត្ថេរោ បុច្ឆិ កោនុខោ, អារុសោ មោគ្គល្លាន, ហេតុ, កោ បច្ឆយោ
សិតស្ស ចាតុកម្មាយាតិ? ថេរោ បន យស្មា យេហិ អយំ ឧបបត្តិ សាមំ អធិដ្ឋា,
តេ ទុស្សន្ទាបយា ហោន្តិ, តស្មា ភគវន្តំ សក្ខី កត្វា ព្យាកាតុកាមតាយ
អកាលោ ខោ, អារុសោតិអាធិមាហ។ តតោ ភគវតោ សន្តិកេ បុដ្ឋោ ឥធាហំ,
អារុសោតិអាធិនា នយេន ព្យាកាសិ។

តត្ថ អដ្ឋិកសង្ខតិកន្តិ សេតំ និម្ពុសលោហិតំ អដ្ឋិសង្ខតំ។ គិដ្ឋាបិ
កាកាបិ កុលលាបីតិ ឯតេបិ យក្ខតិដ្ឋា ថេវ យក្ខកាកា ច យក្ខកុលលា ច
បច្ចេតញ្ញា។ ចាកតិកានំ បន គិដ្ឋាជីនំ អាចាជម្បិ ឯតំ រូបំ នាគច្ឆតិ។

អនុបតិក្ខា អនុបតិក្ខាតិ អនុពន្ធិក្ខា អនុពន្ធិក្ខា។ វិគុទេន្តិក្ខា អសិទ្ធារូបមេហិ
តិច្ឆិណេហិ លោហតុណ្ហកេហិ វិជ្ឈិត្វា វិជ្ឈិត្វា ឥតោ ចិតោ ច ចរន្តិ គច្ឆន្តិ។ សា
សុទំ អដ្ឋស្សរំ ករោតីតិ ឯត្ថ សុទន្តិ និចាតោ, សា អដ្ឋកសម្ព័លីកា អដ្ឋស្សរំ
អាតុរស្សរំ ករោតីតិ អត្ថោ។ អកុសលវិចាកានុកវនតំ កិរ
យោជនប្បមាណាបិ តាធិសា អត្ថភាវា និព្ពត្តន្តិ, បសាទុស្សនា ច ហោន្តិ
បក្កកណ្ហាសធិសា។ តស្មា សា អដ្ឋកសម្ព័លីកា ពលវេទនាតុរា តាធិសំ
សទ្ធមកាសីតិ។

ឯវញ្ច បនវត្វា បុន អាយស្មា មហាមោគ្គល្លានោ “វដ្ឋតាមិសត្តា នាម
ឯវត្វា អត្ថភាវា ន មុច្ឆន្តិ” តិ សត្តេសុ ការុញ្ញំ បដិច្ច ឧប្បន្នំ ធម្មសំវេកំ
នស្សេន្តោ តស្ស មញ្ញំ, អារុសោ, ឯតទហោសិ អច្ឆរិយំ វត កោតិអាធិមាហ។
តតោ ភគវា ថេរស្ស អានុការំ បកាសេន្តោ ចក្ខុភូតា វត, ភិក្ខុវេ, សាវកា
វិហារន្តិកិអាធិមាហ។ តត្ថ ចក្ខុភូតំ ជាតំ ឧប្បន្នំ ឯតេសន្តិ ចក្ខុភូតា,
ភូតចក្ខុកា ឧប្បន្នចក្ខុកា ចក្ខុ ឧប្បន្នេត្វា វិហារន្តិកិ អត្ថោ។ ទុតិយបទេបិ
ឯសេវ នយោ។ យត្រ ហិ នាមាតិ ឯត្ថ យត្រាតិ ការណាវចនំ។ តត្រាយំ
អត្ថយោជនា - យស្មា នាម សាវកោបិ ឯវត្វំ ព្រាស្សតិ វា នក្ខតិ វា សក្ខិ វា
កិរស្សតិ, តស្មា អវេចុម្ព - “ចក្ខុភូតា វត, ភិក្ខុវេ, សាវកា វិហារន្តិ,
ព្រាណភូតា វត, ភិក្ខុវេ, សាវកា វិហារន្តិ” តិ។ បុព្វេវ មេ សោ, ភិក្ខុវេ, សត្តោ
ធិដ្ឋាតិ ពោធិមណ្ឌោ សព្ពញ្ញតញ្ញាណបដិវេជន អប្បមាណេសុ ចក្កវាឡេសុ
អប្បមាណេ សត្តនិកាយេ ភវគតិយោនិបិទិនិវាសេ ច បច្ចក្ខំ ករោន្តន មយា
បុព្វេវ សោ សត្តោ ធិដ្ឋាតិ វទតិ។

គោយាតកោតិ កាវោ វជិត្វា អដ្ឋិតោ មំសំ មោចេត្វា វិក្កិណិត្វា ជីវិកំ
កប្បនកសត្តោ។ តស្សេវ កម្មស្ស វិចាកាវសេសេនាតិ តស្ស

នាពេលនោះហើយ អាយុហិតស្ស អបរាបរិយកម្មស្ស។ តត្រ ហិ យាយ
ចេតនាយ នរកេ បដិសន្ធិ ជនិតា, តស្សវិចារកេ បរិក្ខិណោ អវសេសកម្មំ វា
កម្មនិមិត្តំ វា អារម្មណំ កត្វា បុន បេតាធីសុ បដិសន្ធិ និព្ពត្តតិ, តស្មា សា
បដិសន្ធិ កម្មសភាគតាយ អារម្មណសភាគតាយ វា “តស្សេវ កម្មស្ស
វិចារការសេសោ”តិ វុច្ចតិ។ អយញ្ច សត្តោ ឯវំ ឧប្បន្នោ។ តេនាហា - “តស្សេវ
កម្មស្ស វិចារការសេសោ”តិ។ តស្ស កិរ នរកា ចរណកាលេ និម្មុសកតានំ
គុណំ អដ្ឋិរាសិយេវ និមិត្តំ អហោសិ។ សោ បដិច្ចន្ទម្បិ តំ កម្មំ វិញ្ញំ ចាកជំរិយ
ករោត្តោ អដ្ឋិសន្ធិលិកបេតោ ជាតោ។ បឋមំ។

២. បេសិសុត្តវណ្ណា

២០៣. មំសបេសិវត្ថុស្មី គោយាតកោតិ គោមំសបេសិយោ កត្វា
សុត្វាបេត្វា វល្លវិក្កយេន អនេកានិ វស្សនិ ជីវិកំ កប្បេសិ, តេនស្ស នរកា
ចរណកាលេ មំសបេសិយេវ និមិត្តំ អហោសិ។ សោ មំសបេសិបេតោ ជាតោ។
ធុតិយំ។

៣. បិណ្ឌសុត្តវណ្ណា

២០៤. មំសបិណ្ឌវត្ថុស្មី សាគុណិកោតិ សគុណោ គហេត្វា
វិក្កិណានកាលេ និប្បត្តបម្ម មំសបិណ្ឌមត្តេ កត្វាវិក្កិណានោ ជីវិកំ កប្បេសិ,
តេនស្ស នរកា ចរណកាលេ មំសបិណ្ឌវត្ថុ និមិត្តំ អហោសិ។ សោ
មំសបិណ្ឌបេតោ ជាតោ។ ធុតិយំ។

៤. និច្ឆវិសុត្តវណ្ណា

២០៥. និច្ចវិវត្តស្មី តស្ស ឡើងក្នុងកស្ស ឯឡើងក្រ វង្សា វង្សា និច្ចម្ម កត្វា កប្បិតជីវិតកស្ស បុរិមនយេនេវ និច្ចម្ម ឯឡើងកស្ស វិវត្ត អហោសិ។ សោ និច្ចវិបេតោ ជាតោ។ ចតុត្ថំ។

៥. អសិលោមសុត្តរណ្តា

២០៦. អសិលោមវត្តស្មី សោ សូករិកោ ធីយរត្តំ និវាបបុដ្ឋេ សូករេ អសិនា វង្សា វង្សា ធីយរត្តំ ជីវិតកំ កប្បេសិ, តស្ស ឧត្តត្តាសិកភារោវ និមិត្តំ អហោសិ។ តស្មា អសិលោមបេតោ ជាតោ។ បញ្ចមំ។

៦. សត្តិសុត្តរណ្តា

២០៧. សត្តិលោមវត្តស្មី សោ មាគរិកោ ឯកំ មិគញ សត្តិញ គហេត្វា វនំ គន្ធា តស្ស មិគស្ស សមិបំ អាគតាគតេ មិគេ សត្តិយាវិជ្ជិត្វា មារេសិ, តស្ស សត្តិយាវិជ្ជនកភារោយេវ និមិត្តំ អហោសិ។ តស្មា សត្តិលោមបេតោ ជាតោ។ ធម្មំ។

៧. ឧសុលោមសុត្តរណ្តា

២០៨. ឧសុលោមវត្តស្មី ការណ៍កោតិ រាជាបរាធិកេ អនេកាហិ ការណាហិ បិដ្ឋេត្វា អវសានេ កណ្តោនវិជ្ជិត្វា មារណាកបុរិសោ។ សោ កិរ “អមុកស្មី បទេសេវិទ្ធោ មរតី”តិ ញត្វាវិជ្ជិតិ។ តស្សេវំ ជីវិតកំ កប្បេត្វា នរកេ ឧប្បន្នស្ស តតោ បក្កាវសេសេន ឥធូបបត្តិកាលេ ឧសុនា វិជ្ជនកភារោយេវ និមិត្តំ អហោសិ។ តស្មា ឧសុលោមបេតោ ជាតោ។ សត្តមំ។

៨. សូចិលោមសុត្តរណ្តា

២០៩. សូចិលោមវត្ថុស្មី សូតោតិ អស្សនមកោ។ គោធមកោតិបិ
វទន្តិយេវ។ តស្ស បតោធសូចិយា វិជ្ឈនភារោយេវ និមិត្តំ អហោសិ។ តស្មា
សូចិលោមបេតោ ជាតោ។ អដ្ឋមំ។

៩. ទុតិយសូចិលោមសុត្តវណ្ណា

២១០. ទុតិយេ សូចិលោមវត្ថុស្មី សូចកោតិ បេសុញ្ញការកោ។ សោ កិរ
មនុស្សេ អញ្ញមញ្ញញ្ចា ភិទ្ធិ, រាជកុលេ ច “ឥមស្ស ឥមំ នាម អត្ថិ, ឥមិនា ឥទំ
នាម កត”ន្តិ សូចេត្វា សូចេត្វា អនយព្យសនំ ចាបេសិ។ តស្មា យថា តេន
សូចេត្វា មនុស្សា ភិទ្ធិ, តថា សូចីហិ ភេទនទុក្ខំ បច្ចនុកោតុំ កម្មមេវ និមិត្តំ
កត្វា សូចិលោមបេតោ ជាតោ។ នវមំ។

១០. កុម្ភណ្ណសុត្តវណ្ណា

២១១. អណ្ណភារិវត្ថុស្មី តាមក្ខជកោតិ វិនិច្ឆយាមច្ឆោ។ តស្ស
កម្មសភាគតាយ កុម្ភមត្តា មហាយជប្បមាលា អណ្ណា អហោសុំ។ សោ ហិ
យស្មា រហោ បជិច្ឆន្នេ ឋានេ លញ្ចំ គហេត្វា ក្ខជវិនិច្ឆយេន ចាកជំ ទោសំ
ករោន្តោ សាមិកេ អស្សមិកេ អកាសិ, តស្មាស្ស រហស្សំ អង្គំ ចាកជំ និព្ពត្តំ។
យស្មា ទណ្ឌំ បដ្ឋបេន្តោ បរេសំ អសយ្ហំ ភារំ អារោបេសិ, តស្មាស្ស រហស្សំ អង្គំ
អសយ្ហភារោ ហុត្វា និព្ពត្តំ។ យស្មា យស្មី ឋានេ បិ តេន សមេន ភវិតព្ពំ, តស្មី
ឋត្វា វិសមោ អហោសិ, តស្មាស្ស រហស្សន្តេ វិសមា និសង្ខារ អហោសីតិ។
ទសមំ។

បឋមោ វគ្គោ។

២. ទុតិយវគ្គោ

១. សសីសកសុត្តវណ្ណា

២១២. ចារទារិកវត្ថុស្មី សោសត្តោ បរស្ស រក្ខិតកោបិតំ សស្សាមិកំ ជស្សំ
ជុសន្តោ មីឡ្ហសុខេន កាមសុខេន ចិត្តំ រមយំត្វា កម្មសភាគតាយ ភូមជស្សំ
ជុសន្តោ ទុក្ខមនុកវិតុំ តត្ថ និព្វត្តោ។ បឋមំ។

២. ភូមខាទសុត្តវណ្ណា

២១៣. ទុដ្ឋព្រាហ្មណវត្ថុ ចាកជមេវ។ ទុតិយំ។

៣. និច្ឆវិត្តិសុត្តវណ្ណា

២១៤. និច្ឆវិត្តិវត្ថុស្មី យស្មា មាតុកាមោ នាម អត្តនោ ជស្សេ អនិស្សរោ, សា
ច តំ សាមិកស្ស សន្តកំ ជស្សំ ជេនេត្វា បរេសំ អភិរតី ឧប្បាទេសិ, តស្មា
កម្មសភាគតាយ សុខសម្មស្ស វដ្តិត្វា ទុក្ខសម្មស្ស អនុកវិតុំ និច្ឆវិត្តិ ហុត្វា
ឧប្បន្នា។ តតិយំ។

៤. មជ្ឈុលិត្តិសុត្តវណ្ណា

២១៥. មជ្ឈុលិត្តិវត្ថុស្មី មជ្ឈុលិត្តិវិរូបំ ទុទ្ធសិកំ ពិភក្ខំ។ សា កិរ
យក្ខនាសិកម្មំ ករោន្តិ “ឥមិនា ច ឥមិនា ច ឯវំ ពលិកម្មេ កតេ អយំ នាម
តុម្ហាកំ វឡិ ភវិស្សតី” តិ មហាជនស្ស គន្ធបុច្ឆាធិនំ វញ្ញោយ គហេត្វា
មហាជនំ ទុទ្ធិដ្ឋិ មិច្ឆាធិដ្ឋិ គណ្ណាបេសិ, តស្មា តាយ កម្មសភាគតាយ
គន្ធបុច្ឆាធិនំ ជេនិតត្វា ទុក្ខត្វា, ទុទ្ធស្សនស្ស កាហិតត្វា ទុទ្ធសិកាវិរូបា ពិភក្ខា
ហុត្វា និព្វត្តា។ ចតុត្ថំ។

៥. ឡិកិលីនិសុត្តវណ្ណា

២០៦. ឡើងវិញវត្តស្នំ ឧប្បក្កំ ឡើងវិញ ឡើងវិញ ឡើងវិញ សា កិរ អង្គារចិត្តកេ
 និងបន្ទាវិប្បន្ទមាណវិបរវត្តមាណា បច្ចុតិ, តស្មា ឧប្បក្កា ចេវ ហោតិ ឧល្លាន
 អគ្គិនា បក្កសរីរា, ឡើងវិញ ច កិលិន្ទសរីរា, ពិន្ទុនិស្សា សរីរតោ បច្ច្យាន្តិ,
 ឡើងវិញ ច អង្គារសម្បវិកិណ្ណា។ តស្សា ហិ ហេដ្ឋតោបិ កីសុកបុប្ផវណ្ណា
 អង្គារា, ឧភយបស្សេសុបិ, អាភាសតោបិស្សា ឧបរិ បតន្តិ។ តេន វុត្ថំ - “ឧប្បក្កំ
 ឡើងវិញ ឡើងវិញ” ឡើងវិញ សា តស្សាបកតា សបត្តិ អង្គារកជាហេន ឡើងវិញ តស្ស
 កិរ រញ្ជោ ឯកា នាជកិនី អង្គារកជាហំ សមីបេ ឋបេត្វា គត្តតោ ឧទកំ
 បុញ្ញតិ, ចាណិនា ច សេទំ ករោតិ។ រាជាបិ តាយ សទ្ធិ កថញ្ច ករោតិ,
 បរិតុដ្ឋាការញ្ច ធស្សេតិ។ អគ្គមហេសី តំ អសហមាណា តស្សាបកតា ហុត្វា
 អចិរបក្កន្តស្ស រញ្ជោ តំ អង្គារកជាហំ គហេត្វា តស្សា ឧបរិ អង្គារេ ឡើងវិញ។ សា
 តំ កម្មំ កត្វា តាទិសំយេវ វិចាកំ បច្ចនុកវិតុំ បេតលោកេ និព្ពត្តា។ បញ្ចមំ។

៦. អសីសកសុត្តរវណ្ណា

២០៧. ចោរយាតវត្តស្នំ សោ រញ្ជោ អាណាយ ធីយវត្ថំ ចោរានំ សីសានិ
 ធិន្ទិក្វា បេតលោកេ និព្ពត្តន្តោ អសីសកំ កតាន្តំ ហុត្វា និព្ពត្តិ។ ធម្មំ។

៧-១០. ចាបភិក្ខុសុត្តានិវណ្ណា

២០៨-២២២. ភិក្ខុវត្តស្នំ ចាបភិក្ខុតិ លាមកភិក្ខុ។ សោ កិរ លោកស្ស
 សទ្ធាធម្មេយ្យ ចត្តារោ បច្ចយេ បរិតុស្តិក្វា កាយវចីទ្វារេហិ អសំយតោ
 ភិណ្ឌជីវោ ចិត្តកេឡី កីឡន្តោ វិចរិ។ តតោ ឯកំ ពុទ្ធន្តំ និរយេ បច្ចិក្វា
 បេតលោកេ និព្ពត្តន្តោ ភិក្ខុសទិសេនេវ អត្តភារេន និព្ពត្តិ។
 ភិក្ខុនីសិក្ខុមាណាសាមណោរសាមណេវវត្ថុសុបិ អយមេវ វិនិច្ឆយោ។
 សត្តមាធិនិ។

លក្ខណសម្បត្តិវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

៩. ឱបម្មសម្បត្តិ

១. កូដសុត្តវណ្ណានា

២២៣. ឱបម្មសម្បត្តិស្ស បឋមេ កូដំ កច្ចន្តិតិ កូដជ្ជមា។ កូដំ សមោសរន្តិតិ កូដសមោសរណា។ កូដសមុគ្គាតាតិ កូដស្ស សមុគ្គាតេន។ អវិជ្ជាសមុគ្គាតាតិ អរហត្តមគ្គេន អវិជ្ជាយ សមុគ្គាតេន។ អប្បមត្តាតិ សតិយា អវិប្បវាសេ វិតា ហុត្វា។ បឋមំ។

២. និសិទ្ធសុត្តវណ្ណានា

២២៤. ធុតិយេ មនុស្សេសុ បច្ឆាជាយន្តិតិ យេ មនុស្សលោកតោ ចុតា មនុស្សេសុ ជាយន្តិ, តេ ឯវំ អប្បកាតិ អធិប្បាយោ។ អញ្ញាត្រ មនុស្សេហិតិ យេ បន មនុស្សលោកតោ ចុតា ឋេយេត្វា មនុស្សលោកំ ចត្វសុ អចាយេសុ បច្ឆាជាយន្តិ, តេ មហាបជរិយំ បំសុរិយ ពហុតរា។ ឥមស្មីញ្ច សុត្តេ ទេវាបិ មនុស្សេហោ សង្គហិតា។ តស្មា យថា មនុស្សេសុ ជាយន្តា អប្បកា, ឯវំ ទេវេសុបិតិ វេទិតញ្ចា។ ធុតិយំ។

៣. កុលសុត្តវណ្ណានា

២២៥. តតិយេ សុប្បដំសិយានីតិ សុរិហេវិយានិ។ កុម្មត្តេនកេហិតិ យេ បរយរំ បរិសិត្វា ធិតាលោកេន ឱលោកេត្វា បរកណ្ណំ ហរិតុកាមា យដេ ធិបំ កត្វា បរិសន្តិ, តេ កុម្មត្តេនកា នាម, តេហិ កុម្មត្តេនកេហិ។ សុប្បដំសិយោ ហោតិ អមនុស្សេហិតិ មេត្តាភាវនារហិតំ បំសុបិសាចកាវិដំសយន្តិ, បកេវ

ឧទ្យាណ អមនុស្ស។ ភាវិតាតិ វឌ្ឍិតា។ ពហុលីកតាតិ បុនប្បុនំ កតា។
យានីកតាតិ យុត្តយានំវិយ កតា។ វត្ថុកតាតិ បតិដ្ឋានដ្ឋន វត្ថុវិយ កតា។
អនុដ្ឋិតាតិ អធិដ្ឋិតា។ បរិចិតាតិ សមន្តតោ ចិតា សុវឌ្ឍិតា។ សុសមារទ្ធាតិ
ចិត្តន សុដ្ឋ សមារទ្ធា។ តតិយំ។

២. ឱក្ខាសុត្តរវណ្ណនា

២២៦. ចតុត្ថ ឱក្ខាសតន្តិ មហាមុខឧក្ខលីនំ សតំ។ ធានំ ឧទេយ្យាតិ
បណ្ឌិតភោជនភរិតានំ មហាឧក្ខលីនំ សតំ ធានំ ឧទេយ្យ។ “ឱក្ខាសត”ន្តិបិ
ចាថា, តស្ស ឧណ្ហាធិបិកាសតន្តិ អត្ថោ។ ឯកាយ បន ធិបិកាយ យត្ថកេ
ថានេ អាណោកោ ហោតិ, តតោ សតគុណំ ថានំ សត្តហិ រតនេហិ បូរេត្វា ធានំ
ឧទេយ្យាតិ អត្ថោ។ គន្ធិហានមត្តន្តិ គោធិហានមត្តំ, ភាវិយា ឯកវារំ
អគ្គជនាកឡនមត្តន្តិ អត្ថោ។ គន្ធិហានមត្តំ វា, ធ្វើហិ អង្គលីហិ គន្ធិបិណ្ឌំ
គហេត្វា ឯកវារំ យាយនមត្តន្តិ អត្ថោ។ ឯត្ថកម្មិ ហិ កាលំ យោ បន
គត្តបរិវេណវិហារូបចារ បរិច្ឆេទេន វា ចក្កវាឡបរិច្ឆេទេន វា អបរិមាណាសុ
លោកធាតូសុ វា សព្ពសត្តេសុ ហិតជរណំ មេត្តចិត្តំ ភាវេតុំ សក្កោតិ, ឥទំ
តតោ ឯកធិវសំ តិក្ខត្តំ ទិន្នធានតោ មហាប្បលតរំ។ ចតុត្ថំ។

៣. សត្តិសុត្តរវណ្ណនា

២២៧. បញ្ចមេ បដិលេណិស្សាមីតិអាធិសុ អគ្គេ បហវិត្វា កប្បាសវដ្តិវិយ
នាមេន្តោ និយ្យាសវដ្តិវិយ ច ឯកតោ កត្វា អល្លិយាបេន្តោ បដិលេណោតិ
នាម។ មជ្ឈេ បហវិត្វា នាមេត្វា ជារាយ វា បហវិត្វា ទ្វេបិ ជារា ឯកតោ
អល្លិយាបេន្តោ បដិកោដ្ឋេតិ នាម។ កប្បាសវដ្ឋនករណីយំ វិយ បរត្ថេន្តោ

ចិនកាលំ សំវេល្លិតកិលញ្ចំ បសាវេត្វា បុន សំវេល្លេន្តោវិយ ច បដិវដ្តេតិ នាម។
បញ្ចមំ។

៦. ធនុគ្គហសុត្តវណ្ណានា

២២៨. ធនុ ធន្ន ធម្មា ធនុគ្គហាតិ ធន្ន ធនុនោ ឥស្សាសា។ ធន្ន ធនុ នាម
ទិសហស្សថាមំ វុច្ចតិ, ទិសហស្សថាមំ នាម យស្ស អាហេបិតស្ស ជិយាពន្ធា
លោហាសីសាធិនំ ភាហេ ធន្នោ គហេត្វា យាវ កណ្ណាប្បមាណា ឧត្តិតស្ស
បដិវតោ មុច្ចតិ។ សុសិក្ខិតាតិ ធនុទ្ធាធនុវស្សានិ អាចរិយកុលេ
ឧគ្គហិតសិប្បា។ កតហត្ថាតិ យោ សិប្បមេវ ឧគ្គណ្ហាតិ, សោ កតហត្ថោ ន
ហោតិ, ឥមេ បន កតហត្ថា ចិណ្ណាវសីភាវា។ កត្វចាសនាតិ រាជកុលាធិសុ
ធន្សិតសិប្បា។

តស្ស បុរិសស្ស ជវោតិ ឯវុចោ អញ្ញោ បុរិសោ នាម ន ភូតបុត្តោ,
ពោធិសត្តស្សេវ បន ជវនហំសកាលោ នាម អាសិ។ តទា ពោធិសត្តោ ចត្តារិ
កណ្ណានិ អាហារិ។ តទា កិរស្ស កនិជ្ជភាតរោ “មយំ, ភាតិក, ស្វរិយេន សទ្ធិ
ជិវិស្សមា”តិ អាហេចសុំ។ ពោធិសត្តោ អាហា - “ស្វរិយោ សីយជវោ, ន
សក្ខិស្សេវ តុម្ពេ តេន សទ្ធិ ជិវិតុ”ន្តិ។ តេ ទុតិយំ តតិយម្បិ តថេវ វត្វា
ឯកទិវសំ “គន្ធាមា”តិ យុគន្ធបព្ពតំ អារុហិត្វា និសីធិសុ។ ពោធិសត្តោ “កហំ
មេ ភាតរោ”តិ? បុច្ឆិត្វា, “ស្វរិយេន សទ្ធិ ជិវិតុ គតា”តិ វុត្តេ, “វិនស្សិស្សន្តិ
តបស្សិនោ”តិ តេ អនុកម្មមាណោ សយម្បិ គន្ធា តេសំ សន្តិកេ និសីធិ។ អថ
ស្វរិយេ ឧគ្គច្ឆន្តេ ទ្វេបិ ភាតរោ ស្វរិយេន សទ្ធិយេវ អាកាសំ បក្ខន្តា,
ពោធិសត្តោបិ តេហិ សទ្ធិយេវ បក្ខន្តោ។ តេសុ ឯកស្ស អបត្តេយេវ
អន្តរភត្តសមយេ បក្ខន្តេវសុ អត្ថិ ឧដ្ឋហិ, សោ ភាតរំ បក្ខោសិត្វា “ន

សក្តិម័ត្ត" តិ អាហា។ តមេនំ ពោធិសត្តោ "មា ភាយី" តិ សមស្សសេត្វា
បក្ខបញ្ញារេន បលីវេបេត្វា ធនំ វិនោទេត្វា "គត្វា" តិ បេសេសិ។

ធុតិយោ យាវ អន្តរកត្តា ជីវិត្វា បក្ខន្តរេសុ អគ្គិម្ពិ ឧដ្ឋហិតេ តថេវាហា។
តម្បី សោ តថេវ កត្វា "គត្វា" តិ បេសេសិ។ សយំ បន យាវ មជ្ឈន្តិកា ជីវិត្វា,
"ឯតេ ពាលាតិ មយាបិ ពាលេន ន ភវិត្ត" តិ និវត្តិត្វា - "អធិដ្ឋសហាយ កំ
ពារាណាសិរាជំ បស្សិស្សមី" តិ ពារាណាសី អគមាសិ។ តស្មី នគរមត្តកេ
បរិព្ពមន្តេ ឆ្វាទសយោជនំ នគរំ បត្តកជាហោន ឌីត្តជបត្តោវិយ អហោសិ។ អថ
បរិព្ពមន្តស្ស បរិព្ពមន្តស្ស តត្ថ តត្ថ ជិទ្ធានិ បញ្ញាយីសុ។ សយម្បី
អនេកបាសសហស្សសទិសោ បញ្ញាយិ។ សោ វេកំ បដិសំហរិត្វា
រាជគេហាភិមុខោ អហោសិ។ រាជា ឌីលោកេត្វា - "អាគតោ កិរ មេ
បិយសហាយោ ជវនហំសោ" តិ វាតចានំ វិវិត្វា រតនប័បំ បញ្ញាបេត្វា
ឌីលោកេត្តោ អដ្ឋាសិ។ ពោធិសត្តោ រតនប័បេ និសីទិ។

អថស្ស រាជា សហស្សចាកេន តេលេន បក្ខន្តរាជិ មក្ខេត្វា, មដុលាដេ ថេវ
មដុរចានកញ្ច អនាសិ។ តតោ នំ កតបរិភោគំ "សម្ម, កហំ អគមាសិ" តិ?
បុច្ឆិ។ សោ តំ បវត្តី អាហោចេត្វា "អថាហំ, មហារាជ, យាវ មជ្ឈន្តិកា ជីវិត្វា -
'នត្ថិ ជីវិតេន អត្តោ' តិ និវត្តោ" តិ អាចិត្តិ។ អថ រាជា អាហា - "អហំ, សាមិ,
តុម្ហាកំ សូរិយេន សទ្ធិ ជវនវេកំ បស្សិតុកាមោ" តិ។ ធុក្ករំ, មហារាជ, ន សក្កា
តយា បស្សិតុន្តិ។ តេន ហិ, សាមិ, សរិក្ខកមត្តម្បី ធស្សេហិតិ។ អាម, មហារាជ,
ធនុគ្គហោ សន្និចាកេហិតិ។ រាជា សន្និចាកេសិ។ ហំសោ តតោ ចត្តារោ គហេត្វា
នគរមជ្ឈេ តោរណំ កាវេត្វា អត្តនោ គីវាយ យណ្ឌំ បិឡដ្ឋាបេត្វា
តោរណាស្ស ឧបរិ និសីទិត្វា - "ចត្តារោ ជនា តោរណំ និស្សាយ ចតុទិសាភិមុខា
ឯកេកំ កណ្តំ ឱបន្ត" តិ វិត្វា, សយំ បឋមកណ្តោនេវ សទ្ធិ ឧប្បតិត្វា, តំ កណ្តំ

អគ្គហេតុវា, ធិក្ខណភិក្ខុមុខ គតកណ្ណំ ធនុតោ រតនមត្តាបគតំ គណ្ហិ។
ទុតិយំ ធិរតនមត្តាបគតំ, តតិយំ តិរតនមត្តាបគតំ, ចតុតំ ភូមី អប្បត្ថមេវ
គណ្ហិ។ អថ នំ ចត្តារិ កណ្ណានិ គហេត្វា តោរណោ និសិន្នកាលយេវ
អន្ទសំសុ។ សោ រាជានំ អាហា - “បស្ស, មហារាជ, ឯវំសីយោ អម្ពាភំ ជរោ” តិ។
ឯវំ ពោធិសត្តនេវ ជវនហំសកាលេ តានិ កណ្ណានិ អាហារិតានីតិ វេទិតញ្ញានិ។

បុរតោ ធាវន្តិ អគ្គតោ ជវន្តិ។ ន បនេតា សព្វកាលំ បុរតោវ ហោន្តិ,
កធាបិ បុរតោ, កធាបិ បច្ឆតោ ហោន្តិ។ អាភាសជ្ជកវិមាទេសុ ហិ
ឧយ្យាធានិបិ ហោន្តិ ចោក្ខរណីយោបិ, តា តត្ថ នហាយន្តិ, ឧទកកីឡំ
កីឡមាធា បច្ឆតោបិ ហោន្តិ, វេគេន បន គន្ធា បុន បុរតោវ ធាវន្តិ។
អាយុសម្ពាភតិ រូបជីវិតិន្ទ្រិយំ សន្ធាយ វុត្តំ។ តញ្ជិ តតោ សីយតវំ ជីយតិ។
អរូបធម្មានំ បន ភេទោ ន សក្កា បញ្ញាបេតុ។ ធម្មំ។

៧. អាណិសុត្តរវណ្ណានា

២២៩. សត្តមេ ទសារហានន្តិ ឯវំនាមកានំ ខត្តិយានំ។ តេ កិរ សតតោ
ទសភាគំ គណ្ហិសុ, តស្មា “ទសារហា” តិ បញ្ញាយីសុ។ អានកោតិ
ឯវំលទ្ធនាមោ មុទិដ្ឋោ។ ហិមវន្តេ កិរ មហាកុឡិវនេហោ អហោសិ។ តត្ថ
មហាឆោ កុឡិវេ ឌីតិល្លោភិតិល្លំ ហត្ថិ ខាទតិ។ អថ ហត្ថិ ឧបទុតា ឯកំ
ករេណុំ សក្ករីសុ “ឥមិស្សា បុត្តំ និស្សាយ អម្ពាភំ សោត្តិ ភវិស្សតិ” តិ។ សាបិ
មហេសក្ខំ បុត្តំ វិជាយិ។ តេ តម្បិ សក្ករីសុ។ សោ វុទ្ធិប្បត្តោ មាតវំ បុច្ឆិ, “កស្មា
មំ ឯតេ សក្ករោន្តិ” តិ? សា តំ បវត្តិមាចិត្តិ។ សោ “កី មយ្ហំ កុឡិវេ បហោតិ?
ឯថ គច្ឆាមា” តិ មហាហត្ថិបរិវារេ តត្ថ គន្ធា បឋមមេវ ឌីតិវ។ កុឡិវេ
ឧទកសទ្ទេនេវ អាគន្ធា តំ អគ្គហេសិ។ មហាឆោ កុឡិវស្ស អធិប្ប, សោ តំ
តតោ វា ឯត្តោ វា ចាលេតុំ អសក្កោឆោ មុខេ សោណ្ឌំ បក្ខិបិត្វា វិវិ។ ហត្ថិនោ

“យំនិស្សាយ មយំ ‘សោត្តិ ភិស្សតី’តិ អមញ្ញម្ហា, សោ បឋមតំ គហិតោ”តិ
តតោ តតោ បលាយីសុ។

អថស្ស មាតា អវិទូរេ ឋត្វា “មយំ ជលនាគា, តុម្ពេ ឧទកនាគា នាម,
នាគហិ នាគោ នវិហេវេតញ្ចោ”តិ កុឡីរំ បិយវចនេន វត្វា ឥមំ កាថមាហា -

“យេ កុឡីរា សមុទ្ទស្មី, គង្គាយ យមុនាយ ច;
តេសំ ភំ វារិជា សេដ្ឋោ, មុញ្ច រោទន្តិយា បជ”ន្តិ។

មាតុកាមសន្នោ នាម បុរិសេ ខោភេត្វា តិដ្ឋតិ, តស្មា សោ គហណំ
សិលីលមកាសិ។ ហត្ថិចោតោ វេគេន ឧភោ ចាទេ ឧត្តិបិត្វា តំ បិដ្ឋិយំ អក្កមិ។
សហ អក្កមនា បិដ្ឋិ មត្តិកភាជនំ វិយ ភិដ្ឋិ។ អថ នំ ទន្លេហិ វិដ្ឋិត្វា ឧត្តិបិត្វា
ជលេ ធម្មត្វា តុដ្ឋរំ វិ។ អថ នំ ហត្ថិ ឥតោ ចិតោ ច អាគន្ធា មទ្ធិសុ។ តស្ស
ឯកោ អន្លោ បជិត្តមិត្វា បតិ, តំ សក្កោ ទេវរាជា គហេត្វា គតោ។

ឥតរោ បន អន្លោ វាតាតបេន សុត្តិត្វា បក្កលាខាវសវណ្ណោ អហោសិ,
សោ ទេវេ វុដ្ឋេ ឧទកោយេន វុយ្ហន្តោ ទសភាតិកានំ រាជ្ជនំ ឧបរិសោតេ ជាលំ
បសារាបេត្វា គង្គាយ កីឡន្តានំ អាគន្ធា ជាលេ លត្តិ។ តេ កីឡាបរិយោសានេ
ជាលត្តិ ឧត្តិបិយមានេ តំ ទិស្វា បុច្ឆិសុ “កី ឯត”ន្តិ? “កុឡីរអន្លោ សាមី”តិ។ “ន
សក្កោ ឯស អាភរណត្ថាយ ឧបនេតុំ, បរិយោនន្ធាបេត្វា ភេរី ភិស្សមា”តិ?
បរិយោនន្ធាបេត្វា បហរីសុ។ សន្នោ ទ្វាទសយោជនំ នគរំ អវត្តរិ។ តតោ
អាហំសុ - “ន សក្កោ ឥទំ ទិវសេ ទិវសេ វាទេតុំ, ធលាទិវសត្ថាយ មផ្តលភេរី
ហោត្វ”តិ មផ្តលភេរី អកំសុ។ តស្មី វាទិតេ មហាជនោ អន្តាយិត្វា អបិឡន្តិត្វា
ហត្ថិយានាទិនិ អារុយ្ហ សីយំ សន្និបតន្តិ។ ឥតិ មហាជនំ បក្កោសិត្វា វិយ
អានេតិ តិ អានកោ ត្រូវស្ស នាមំ អហោសិ។

អញ្ញំ អាណី ឌីធម៌សូតិ អញ្ញំ សុវណ្ណាជតាធិមយំ អាណី យជយីសុ។
អាណីសង្ឃដោវ អវសិស្សីតិ សុវណ្ណាធិមយានំ អាណីនំ សង្ឃជមត្តមេវ
អវសេសំ អហោសិ។ អថស្ស ធូរាទសយោជនប្បមាលោក សន្តោ
អន្តោសាលាយម្បិ ធុក្ខន សុយ្យតុ។

គម្ពីរភតិ ចាឡិវសេន គម្ពីរា សល្លសុត្តសទិសា។ គម្ពីរត្ថាភិ អត្ថវសេន
គម្ពីរា មហាវេទល្លសុត្តសទិសា (ម. និ. ១. ៤៤៩ អាទយោ)។ លោកុត្តរភតិ
លោកុត្តរអត្ថទីបកា។ សុញ្ញតប្បដិសំយុត្តាភិ សត្តសុញ្ញតធម្មមត្តមេវ
បកាសកា សំខិត្តសំយុត្តសទិសា។ ឧត្តហេតុតំ បរិយាបុណ្ហតត្ថន្តិ ឧត្តហេតុព្រ
ច បរិយាបុណ្ហតត្ថ ច។ កវិកតាភិ កវីហិ កតា។ ឥតរំ តស្សេវ វេវចនំ។
ចិត្តក្ខរភតិ វិចិត្រអក្ខរា។ ឥតរំ តស្សេវ វេវចនំ។ ពាហិរកាភិ សាសនតោ
ពហិក្ខតា។ សាវកភាសិតាភិ តេសំ តេសំ សាវកេហិ ភាសិតា។
សុស្សសិស្សន្តិភិ អក្ខរចិត្តតាយ ចេវ សវនសម្មត្តិយា ច អត្ថមនា ហុត្វា
សាមណោទហារិក្ខមាតុកាមមហាគហបតិកាទយោ “ឯស ធម្មកថិកោ” តិ
សន្និបតិក្ខា សោតុកាមា ភវិស្សន្តិ។ តស្មាភិ យស្មា តថាគតភាសិតា សុត្តន្តា
អនុគ្គយ្ហមនា អន្តរាយន្តិ, តស្មា។ សត្តមំ។

៨. កលិដ្ឋរសុត្តវណ្ណនា

២៣០. អដ្ឋមេ កលិដ្ឋរុបធានាភិ កលិដ្ឋរុបដិកំ សីស្សុបធានញោវ
ចាទ្ធិបធានញា កត្វា។ អប្បមត្តាភិ សិប្បគ្គហលោ អប្បមត្តា។ អាតាបិ នោភិ
ឧដ្ឋានីរិយាតាបេន យុត្តា។ ឧចាសនស្មិន្តិ សិប្បានំ អភិយោគេ អាចរិយានញា
បយិរុចាសនេ។ តេ កិរ តទា ចាតោវ ឧដ្ឋាយ សិប្បសាលំ គប្បន្តិ, តត្ថ សិប្បំ
ឧត្តហេត្វា សដ្ឋាយាធិហិ អភិយោកំ កត្វា មុខំ ជោវិត្វា យាគុចាធាយ គប្បន្តិ។
យាគុំ បិវិត្វា បុន សិប្បសាលំ គត្វា សិប្បំ គល្លិត្វា សដ្ឋាយំ ករោត្តា

ចាតុរាសាយ គប្បន្តិ។ កតចាតុរាសា សមាធា “មា បមាទេន ចិរំ និទ្ទោក្កមនំ
អហោសី” តិ ខនិរយដិកាសុ សីសេ ច ចាទេ ច ឧបទហិត្វា ថោកំ និបជ្ជិត្វា បុន
សិប្បសាលំ គន្ធា សិប្បំ គហេត្វា សជ្ឈាយន្តិ។ សាយំ សជ្ឈាយំ ករោន្តា ច គេហំ
គន្ធា ភុត្តសាយមាសា បឋមយាមំ សជ្ឈាយំ កត្វា សយនកាលេ តថេវ
កលិដ្ឋំ ឧបធានំ កត្វា សយន្តិ។ ឯវំ តេ អក្ខណវេធិនោ វាលវេធិនោ ច
អហោសុំ។ ឥទំ សន្ធាយេតំ វុត្តំ។

ឱតារន្តិ វិវរំ។ អារម្មណន្តិ បច្ចយំ។ បធានស្មិន្តិ បធានភូមិយំ វិរយំ
កុរុមាធា។ បឋមពោធិយំ កិរ ភិក្ខុ ភត្តកិច្ចំ កត្វាវ កម្មជ្ជានំ មនសិ ករោន្តិ។
តេសំ មនសិករោន្តានំយេវ សូរិយោ អត្ថំ គប្បតិ។ តេ ម្ហាយិត្វា បុន ចង្គមំ
ឱតរិត្វា បឋមយាមំ ចង្គមន្តិ។ តតោ “មា ចិរំ និទ្ទាយិម្ហា” តិ សរីរទរជីវិនោទនត្ថំ
និបជ្ជន្តា កជ្ជខណ្ឌំ ឧបទហិត្វា និបជ្ជន្តិ, តេ បុន បច្ឆិមយាមេ វុជ្ជាយ ចង្គមំ
ឱតរន្តិ។ តេ សន្ធាយ ឥទំ វុត្តំ។ អយម្យិ ដីថោ តិណ្ឌំ រាជ្ជនំ កាលេ
ឯកយណ្ឌិនិគ្យាសោ ឯកបធានភូមិ អហោសិ។ ឆានាមុខេ បហជយណ្ឌិ
បិលិច្ឆិកោឡិយំ ឱសរតិ, កល្យាណិយំ បហជយណ្ឌិ ឆាគដីបេ ឱសរតិ។ “អយំ
ភិក្ខុ បុព្វជ្ជនោ, អយំ បុព្វជ្ជនោ” តិ អដ្ឋលី បសារេត្វា ទស្សេតព្ពោ អហោសិ។
ឯកទិវសំ សព្ពេ អរហន្តោវ អហោសុំ។ តស្មាតិ យស្មា កលិដ្ឋំ បធានានំ មារោ
អារម្មណំ នលភតិ, តស្មា។ អជ្ជមំ។

៩. នាគសុត្តវណ្ណនា

២៣០. នវមេ អតិវេលន្តិ អតិក្កន្តវេលំ កាលំ អតិក្កន្តប្បមាណំ កាលំ។
កិមដ្ឋំ បនាហន្តិ អហំ បន កីការណា ន ឧបសង្កមិស្សាមិ? ភិសមុឡាលន្តិ
ភិសព្ពោវ មុឡាលព្ពា។ អព្ពហេត្វាតិ ឧទ្ធវិត្វា។ ភិដ្ឋន្តាចាតិ ហត្ថិចោតកា។ តេ
កិរ អភិណ្ឌំ ភិដ្ឋាវសន្តំ ករោន្តិ, តស្មា ភិដ្ឋន្តាចាតិ វុច្ឆន្តិ។ បសន្នាការំ ករោន្តិ តិ

បសន្នេហ៍ កត្តញ្ញាការំ ករោន្តិ, ចត្តារោ បច្ចយេ ទេន្តិ។ ធម្មំ ភាសន្តិទិ ឯកំ ទ្វេ
ជាតកានិ វា សុត្តន្តេ វា ឧគ្គល្លាស្វា អសម្ពិន្នេន សរេន ធម្មំ ទេសេន្តិ។
បសន្នាការំ ករោន្តិទិ តេសំ តាយ ទេសនាយ បសន្នា គិហី បច្ចយេ ទេន្តិ។ នេវ
វុល្លោយ ហោតិ ន ពលាយាតិ នេវ គុណវុល្លោយ, ន ញ្ញាណពលាយ ហោតិ,
គុណវុល្លោ បន បរិហាយន្តេ សរីរវុល្លោហិ សរីរពលម្បិ បរិហាយតិ, តស្មា
សរីរស្ស នេវ វុល្លោយ ន ពលាយ ហោតិ។ នវមំ។

១០. ពិធម្មាសុត្តវុល្លោនា

២៣២. ទសមេ សន្និសមលសំកដិវេតិ ឯត្ថ សន្និទិ ភិន្នយរាទំ សន្និ,
សមលោតិ កាមតោ គូជនិក្ខមនមគ្គោ, សំកដិវន្តិ សង្ការជ្ជានំ។ មុទុម្ហសិទ្ធិ
មុទុកំ ម្ហសិកំ។ វុជ្ជានំ បញ្ញាយតីតិ ទេសនា បញ្ញាយតិ។ ទសមំ។

១១. សិដ្ឋាលសុត្តវុល្លោនា

២៣៣. ឯកាទសមេ យេន យេន ឥច្ឆតីតិ សោ ជវសិដ្ឋាលោ ឥច្ឆតិច្ឆិតជ្ជានេ
តិរិយាបថកប្បនេន សីតវាតូបវាយនេន ច អន្តរន្តរា ចិត្តស្សាទម្បិ លភតីតិ
ទស្សេតិ។ សក្យបុត្តិយបដិញ្ញាតិ ឥទំ ទេវទត្ថំ សន្ធាយ វុត្ថំ។ សោ ហិ ឯត្ថកម្មិ
ចិត្តស្សាទំ អនាគតេ អត្តភាវេ ន លភិស្សតីតិ។ ឯកាទសមំ។

១២. ទុតិយសិដ្ឋាលសុត្តវុល្លោនា

២៣៤. ទ្វាទសមេ កតញ្ញតាតិ កតជាននំ។ កតវេទិតាតិ
កតវិសេសជាននំ។ តត្រិទំ ជវសិដ្ឋាលស្ស កតញ្ញតាយ វត្ថុ - សត្ត កិរ
ភាតរោ ខេត្តំ កសន្តិ។ តេសំ សព្វកនិដ្ឋោ ខេត្តបរិយន្តេ ឋាន្តា កាវោ វក្ខតិ។
អថេកំ ជវសិដ្ឋាលំ អជគរោ គល្លិ, សោ តំ ទិស្វា យជ្ជិយា ចោថេត្វា

វិស្សន្ទ្រាបេសិ។ អជគរោ សិដ្ឋាលំ វិស្សន្ទ្រាត្វា តមេវ គណ្ហិ។ សិដ្ឋាលោ ចិន្តេសិ -
“មយ្ហំ ឥមិនា ជីវិតំ ទិន្នំ, អហម្មិ ឥមស្ស ទស្សមី” តិ យាគុយជស្ស ឧបរិ ឋបិតំ
វាសី មុខេន ខំសិទ្ធា តស្ស សន្តិកំ អគមាសិ។ ឥតវេ ភាតរោ ទិស្វា, “សិដ្ឋាលោ
វាសី ហរតី” តិ អនុពន្ធិសុ។ សោ តេហិ ទិដ្ឋការំ ញាត្វា វាសី តស្ស សន្តិកេ
ធខេត្វា បលាយិ។ ឥតវេ អាគន្ធា កនិដ្ឋំ អជគរេន គហិតំ ទិស្វា វាសិយា អជគរំ
និទ្ទិទ្ធា តំ គហេត្វា អគមំសុ។ ឯវំ ជវសិដ្ឋាលេ សិយា យា កាចិ កតញ្ញតា
កតវេទិតា។ សក្យបុត្តិយបដិញ្ញេតិ ឥទម្បិ ទេវទត្តស្ស អាចារមេវ សន្ទាយ
វុត្តន្តិ។ ទ្វាទសមំ។

ឱបម្ពសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

១០. ភិក្ខុសំយុត្តំ

១. កោលិតសុត្តវណ្ណានា

២៣៥. ភិក្ខុសំយុត្តស្ស បឋមេ, អាវុសោតិ សាវកានំ អាលាហោ។ ពុទ្ធា ហិ
ភគវន្តោ សាវកេ អាលបន្តា, “ភិក្ខុវេ” តិ អាលបន្តិ, សាវកា បន “ពុទ្ធវិហិ
សទិសា មា ហោមា” តិ, “អាវុសោ” តិ បឋមំ វត្វា បច្ឆា, “ភិក្ខុវេ” តិ ភណ្ឌន្តិ។
ពុទ្ធវិហិ ច អាលបិតេ ភិក្ខុសង្ឃោ, “ភន្តេ” តិ បដិវចនំ ទេតិ សាវកេហិ,
“អាវុសោ” តិ។ អយំ វុច្ឆតីតិ យស្មា ទុតិយជ្ឈានេ វិតក្កវិចារា និរុដ្ឋន្តិ, យេសំ
និរោធា សន្ទាយតនំ អប្បវត្តិ គច្ឆតិ, តស្មា យទេតំ ទុតិយំ ឈានំ នាម, អយំ
វុច្ឆតិ “អរិយានំ តុណ្ហិភារោ” តិ។ អយមេត្ត យោជនា។ “ធម្មំ វា កថា អរិយោ វា
តុណ្ហិភារោ” តិ ឯត្ថ បន កម្មជ្ជានមនសិការោបិ បឋមជ្ឈានាធិនិបិ អរិយោ
តុណ្ហិភារោត្វេវ សង្ខំ គតានិ។

វិតក្កសហគតាវិតក្ការម្ពណា។ សញ្ញាមនសិការាវិត សញ្ញា ច
មនសិការា ច។ សមុទាចរន្តិតិ បវត្តន្តិ។ ថេរស្ស កិរ ទុតិយជ្ឈានំ ន បគុណំ។
អថស្ស តតោ វុដ្ឋិតស្ស វិតក្កវិចារា ន សន្តតោ ឧបជ្ជហីសុ។ ឥច្ចស្ស
ទុតិយជ្ឈានម្មិ សញ្ញាមនសិការាបិ ហានភាគិយាវ អហេសុំ, តំ ទស្សន្តោ
ឯវមាហា។ សណ្ឋាបេហិតិ សម្មា វេបេហិ។ ឯកោទិការំ ករេហិតិ ឯកគ្គំ
ករេហិ។ សមាទហាវិត សម្មា អាទហា អាហេបេហិ។ មហាភិញ្ញតន្តិ
ធម្មភិញ្ញតំ។ សត្តា កិរ ឥមិនា ឧទាយេន សត្ត ទិវសេ ថេរស្ស ហានភាគិយំ
សមាធិ វឡេត្វា ថេរំ ធម្មភិញ្ញតំ ចាបេសិ។ បឋមំ។

២. ឧបតិស្សសុត្តវណ្ណាន

២៣៦. ទុតិយេ អត្ថិ នុ ខោ តំ កិញ្ចំ លោកស្មិន្តិ ឥទំ អតិឧទ្ធការម្មិ សត្តំ វា
សន្ធារំ វា សន្ធាយ វុត្តំ។ សត្តបិ ខោតិ ឥទំ យស្មា អាទន្តត្ថេរស្ស សត្តិរ អធិមត្តោ
ធន្តោ ច បេមញ្ច, តស្មា “កី នុ ខោ ឥមស្ស ថេរស្ស សត្ត វិបរិណាមេនបិ
សោកាទយោ នុប្បជ្ឈេយ្យ” ត្ថិ ជាននត្ថំ បុច្ឆតិ? ធីយវត្តន្តិ សូករខតលេណាទ្វារេ
ធីយនខបរិញ្ញាជកស្ស វេទនាបរិគ្គហសុត្តន្តំ ទេសិតទិវសតោ បជ្ជាយ
អតិក្កន្តកាលំ សន្ធាយាហា។ តស្មិញ្ចិ ទិវសេ ថេរស្ស ឥមេ វដ្ឋានុគតកិលេសា
សម្មហតាវិត។ ទុតិយំ។

៣. យជសុត្តវណ្ណាន

២៣៧. តតិយេ ឯកវិហារេតិ ឯកស្មី គព្ភេ។ តទា កិរ ពហូ អាគន្ធកាភិក្ខុ
សន្និបតិសុ។ តស្មី បរិវេណាគ្គេន វា វិហារគ្គេន វា សេនាសនេសុ
អទាបុណន្តេសុ ទ្ធិន្តំ ថេរានំ ឯកោ គព្ភោ សម្បត្តោ។ តេ ទិវា ចាដិយេក្ខេសុ
ហានេសុ និសីទន្តិ, វត្ថី បន នេសំ អន្តរេ ជីវសាណី បសារេន្តិ។ តេ អត្តនោ

អត្ថនោ បត្តបត្តជ្ជានេយេវ និសីទន្តិ។ តេន វុត្ថំ “ឯកវិហារេ” តិ។ ឌីឡារិកេនាតិ
ឥទំ ឌីឡារិការម្មណាតំ សន្ទាយ វុត្ថំ។ ធិត្ថបក្កធិត្ថសោតធាតុវិហារេន ហិ សោ
វិហាសិ, តេសញ្ច រូបាយតនសន្ទាយតនសន្ទាតំ ឌីឡារិកំ អារម្មណំ។ ឥតិ
ធិត្ថបក្កនា រូបស្ស ធិដ្ឋត្តា ធិញ្ញាយ ច សោតធាតុយា សន្ទស្ស សុតត្តា សោ
វិហារោ ឌីឡារិកោ នាម ជាតោ។ ធិត្ថបក្កវិសុដ្ឋិ ភគវតោ រូបធស្សនត្ថាយ
វិសុទ្ធិ អហោសិ។ ធិត្ថប សោតធាតុ តិ សាមិ ភគវតោ សន្ទសុណានត្ថំ វិសុដ្ឋិ។
ភគវតោមិ ថេរស្ស រូបធស្សនត្ថញ្ចេវ សន្ទសុណានត្ថញ្ច តទុកយំ វិសុដ្ឋិ។ តទា
កិវ ថេរោ “កមំ នុ ខោ ឯតវហិ សត្តា វិហារតិ” តិ អាណោកំ វឌ្ឍនា ធិត្ថេន
ចក្កនា សត្តារំ ជេតវនេ វិហារេ គន្ធកុដិយំ និសិទ្ធិ ធិស្វា តស្ស ធិញ្ញាយ
សោតធាតុយា សន្ទំ សុណិ។ សត្តាមិ តថេវ អកាសិ។ ឯវំ តេ អញ្ញមញ្ញំ
បស្សីសុ ថេវ, សន្ទញ្ច អស្សោសុ។

អារទ្ធវិវិយោតិ បរិបុណ្ណវិវិយោ បគ្គហិតវិវិយោ។ យាវនេវ
ឧបនិក្ខេបនមត្តាយាតិ តិយោជនសហស្សវិគ្គារស្ស ហិមវតោ សន្តិកេ បបិតា
សាសបមត្តា ចាសាណាសក្ខរា “ហិមវា នុ ខោ មហា, អយំ នុ ខោ
ចាសាណាសក្ខរា” តិ ឯវំ យាវ ឧបនិក្ខេបនមត្តស្សេវ អត្ថាយ ភវេយ្យាតិ វុត្ថំ
ហោតិ។ បរតោមិ ឯសេវ នយោ។ កប្បន្តិ អាយុកប្បំ។ លោណាយជាយាតិ
ចក្កវាឡមុខវដ្តិយា អាធារកំ កត្វា មុខវដ្តិយា ព្រហ្មលោកំ អាហរូ បិតាយ
លោណាចាជិយាតិ ធស្សេតិ។

ឥមេ បនថេរោ ឧបមំ អាហារន្តា សិក្ខកេនេវ ច វិជ្ជមានគុណោ ច
អាហារីសុ។ កមំ? អយញ្ញំ ឥទ្ធិ នាម អច្ចុត្តតជ្ជេន ថេវ វិបុលជ្ជេន ច
ហិមវន្តសធិសា, បញ្ញា ចតុក្កមកធម្មេ អនុបរិសិទ្ធា បិតជ្ជេន សព្ពព្យញ្ញនេសុ
អនុបរិជ្ជលោណាសសធិសា។ ឯវំ តាវ សិក្ខកជ្ជេន អាហារីសុ។

សមាជិកក្នុងគណៈបន មហាមោក្ខណ្ឌនត្ថេរស្សវិភូតំ ចាកដំ។ កិញ្ចាបិ
សាវបុត្តត្ថេរស្ស អវិជ្ជមានឥទ្ធិ នាម នត្ថិ, ភគវតា បន “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម
សាវកានំភិក្ខុនំ ឥទ្ធិមន្តានំយទិទំ មហាមោក្ខណ្ឌនោ” តិ អយមេវ ឯតទគ្គ
ឋបិតោ។ វិបស្សនាលក្ខណៈ បន សាវបុត្តត្ថេរស្សវិភូតំ ចាកដំ។ កិញ្ចាបិ
មហាមោក្ខណ្ឌនត្ថេរស្សបិ បញ្ញា អត្ថិ, ភគវតា បន “ឯតទគ្គំ, ភិក្ខុវេ, មម
សាវកានំភិក្ខុនំ មហាបញ្ញានំយទិទំ សាវបុត្តោ” តិ (អ. និ. ១.១៨៩) អយមេវ
ឯតទគ្គ ឋបិតោ។ តស្មា យថា ឯត អញ្ញាមញ្ញស្ស ធុរំ ន ចាបុណន្តិ, ឯវំ
វិជ្ជមានគុណោ អាហារីសុ។ សមាជិកក្នុងគណៈស្ម័ញ្ញ មហាមោក្ខណ្ឌនោ និប្បត្តិ
គតោ, វិបស្សនាលក្ខណៈ សាវបុត្តត្ថេរោ, ធិសុបិ ឯតសុ សម្មាសម្ពុទ្ធាតិ។
តតិយំ។

២. នវសុត្តន្តបិដក

២៣៨. ចតុត្ថ អប្បោស្សក្កោតិ និរុស្សក្កោ។ សង្គសាយតីតិ វិហារតិ។
វេយ្យាវច្ឆន្តិ ចីវរេ កត្តត្ថកិច្ចំ។ អភិចេតសិកានន្តិ អភិចិត្តំ ឧត្តមចិត្តំ
និស្សិតានំ។ និកាមលាភីតិ ឥច្ឆិតិច្ឆិតក្ខណោ សមាបជ្ជនសមត្ថតាយ
និកាមលាភី។ អកិច្ឆលាភីតិ ឈានចារិបន្តិកេ សុខេនវិក្ខម្ភត្វា
សមាបជ្ជនសមត្ថតាយ អនុក្ខលាភី។ អកសិរលាភីតិ យថាបរិច្ឆេទេន
វុដ្ឋានសមត្ថតាយ វិបុលលាភី, បគុណជ្ឈានោតិ អត្ថោ។ សិចិលមារព្ភាតិ
សិចិលវីរិយំ បវត្តត្វា។ ចតុត្ថំ។

៣. សុជាតសុត្តន្តបិដក

២៣៩. បញ្ចមេ អភិវុទ្ធាតិ អញ្ញានិ រូចានិ អតិក្កន្តរូចោ។ ធស្សនីយោតិ
ធម្មត្ថយុត្តោ។ ចាសាធិកោតិ ធស្សនេន ចិត្តំ បសាទេតុំ សមត្តោ។
វណ្ណោចាក្ខរតាយាតិ ធិវវណ្ណាសុន្ទរតាយ។ បញ្ចមំ។

៦. លក្ខណ្ឌកកទ្ធិយសុត្តវណ្ណនា

២៤០. ធម្មេ ធុត្តណ្ណានិ វិរូបសរីរវណ្ណំ។ ឱកោជិមកន្តិ រស្សំ។ បរិក្ខត្របន្តិ
បមាណាវសេន បរិក្ខតជាតិកំ។ តំ កិរ ធម្មត្ថិយាភិក្ខុ, “អាវុសោ ភទ្ធិយ,
អាវុសោ, ភទ្ធិយា”តិ តត្ថ តត្ថ បរាមសិត្វា នាធម្មការំ កិឡន្តិ អាកឡន្តិ
បរិកឡន្តិ។ តេន វុត្តំ “បរិក្ខត្រប”ន្តិ។ កស្មា បនេស ឯវរូចោ ជាតោ? អយំ កិរ
អតីតេ ឯកោ មហារាជា អហោសិ, តស្ស មហាល្លកោ ច មហាល្លកិត្តិយោ ច
បដិក្ខលា ហោន្តិ។ សោ សចេ មហាល្លកេ បស្សតិ, តេសំ ចូឡំ វេចាបេត្វា កច្ចំ
ពន្លាបេត្វា យថារុចិ កិឡាបេតិ។ មហាល្លកិត្តិយោ ច ធិស្វា តាសម្បំ ឥច្ឆិតិច្ឆិតំ
វិប្បការំ កត្វា យថារុចិ កិឡាបេតិ។ តេសំ បុត្តជីតាធិនំ សន្តិកេ មហាសារដ្ឋំ
ឧប្បជ្ឈតិ។ តស្ស ចាបកិរិយា បជីវិតោ បដ្ឋាយ ធរេវលោកេ ឯកកោលាហលំ
អកាសិ។

អថ សក្កោ ចិន្តេសិ - “អយំ អន្ធពាលោ មហាជនំ វិហេវេតិ, កិរិស្សមិស្ស
និគ្គហ”ន្តិ។ សោ មហាល្លកកាមិយវណ្ណំ កត្វា យានកេ ឯកំ តក្កចាជី
អាហេបេត្វា យានំ បេសេន្តោ នគរំ បរិសតិ។ រាជាបិ ហត្ថិ អាវុយ្ហ នគរតោ
និក្ខត្តោ តំ ធិស្វា - “អយំ មហាល្លកោ តក្កយានកេន អម្ពាភំ អភិមុខោ
អាគច្ឆតិ, វារេថ វារេថា”តិ អាហា។ មនុស្ស ឥតោ ចិតោ ច បក្ខន្ធាបិ ន
បស្សន្តិ។ សក្កោ ហិ “រាជារំ មំ បស្សតុ, មា អញ្ញោ”តិ ឯវំ អធិដ្ឋហិ។ អថ តេសុ
មនុស្សេសុ “កហំ, ទេវ, កហំ ទេវា”តិ វទន្តេសុ ឯវំ រាជា សហ ហត្ថិ នា វុច្ឆា
វិយ ធម្មយា យានស្ស ហេដ្ឋា ចារិសិ។ សក្កោ តក្កចាជី ភិក្ខុ។

រាជា សីសតោ បដ្ឋាយ តក្កេន កិលិន្ទសរីរោ អហោសិ។ សោ សរីរំ
ឧត្តង្គាបេត្វា ឧយ្យានោក្ខរណីយំ ទ្គត្វា អលង្គតសរីរោ នគរំ បរិសន្តោ បុន តំ
អទ្ទស។ ទិស្វា “អយំ សោ អម្ពេហិ ទិជ្ជមហាល្លកោ បុន ទិស្សតិ។ វាវេថ វាវេថ
ន”ន្តិ អាហា។ មនុស្ស “កហំ, ទេវ, កហំ, ទេវា”តិ ឥតោ ចិតោ ចរិជានីសុ។ សោ
បឋមវិប្បការមេវ បុន ចាបុណី។ តស្មី ខណោ សក្កោ គោណោ ច យានញ្ច
អន្តរជាបេត្វា អាគាសេ ឋត្វា អាហា, “អន្ធពាល, ត្វំ មយិ តក្កវាណិជកោ
ឯសោ”តិ សញ្ញំ ករោសិ, សក្កោហំ ទេវរាជា, “តវេតំ ចាប កិរិយំ
និវាវេស្សមី”តិ អាគតោ, “មា បុន ឯវរុបំ អកាសី”តិ សន្តជ្ជត្វា អគមាសិ។
ឥមិនា កម្មេន សោ ទុព្ពណ្ណា អហោសិ។

វិបស្សីសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ បនេស ចិត្តបត្តកោកិលោ នាម ហុត្វា ខេមេ
មិគទាយេ វសន្តោ ឯកទិវសំ ហិមវន្តំ គន្ធា មធំ អម្ពជលំ តុណ្ហាន គហេត្វា
អាគច្ឆន្តោ ភិក្ខុសង្ឃបរិវារំ សត្តារំ ទិស្វា ចិន្តេសិ - “អហំ អញ្ញេសុ ទិវសេសុ
វិត្តកោ តថាគតំ បស្សមិ។ អន្ធិ បន មេ ឥមំ អម្ពបក្កំ អត្ថិ, ទសពលស្ស តំ
ទស្សមី”តិ ឌីតវិត្វា អាគាសេ ចរិតិ។ សត្តា តស្ស ចិត្តំ ញាត្វា ឧបដ្ឋាកំ
ឌីលោកេសិ។ សោ បត្តំ និហរិត្វា ទសពលំ វន្តិត្វា សត្តុ ហត្ថេ ឋបេសិ។
កោកិលោ ទសពលស្ស បត្តេ អម្ពបក្កំ បតិជ្ជាបេសិ។ សត្តា តត្ថេវ និសីទិត្វា
តំ បរិភុញ្ញិ។ កោកិលោ បសន្ធិចិត្តោ បុនប្ប្នំ ទសពលស្ស គុណោ អារវន្តិត្វា
ទសពលំ វន្តិត្វា អត្ថនោ កុលាវកំ គន្ធា សត្តាហំ បីតិសុខេនេវ វីតិនាមេសិ។
ឥមិនា កម្មេន សរោ មធ្យរោ អហោសិ។

កស្សបសម្មាសម្ពុទ្ធកាលេ បន ចេតិយេ អារទ្ធ “កីបមាណំ ករោម?
សត្តយោជនប្បមាណំ។ អតិមហន្តំ ឯតំ, ធម្មោជនប្បមាណំ ករោម។ ឥទម្បិ
អតិមហន្តំ, បញ្ចយោជនំ ករោម, ចតុយោជនំ, តិយោជនំ, ទ្វិយោជន”ន្តិ។ អយំ

តទៅដេញកវង្សក៏ ហុក្វា, “ឯវ៉ៃ, ភោ, អនាគតេ សុខបដិជត្តិតំ កាតុំ វដ្តតិ” តិ
វត្វា វដ្តំ អាធាយ បរិក្ខិបន្តោ ការុតមត្តកេ ឋត្វា, “ឯកេកំ មុខំ ការុតំ ហោតុ,
ចេតិយំ យោជនាវដ្តំ យោជនុព្ពេធំ ភវិស្សតិ” តិ អាហា។ តេ តស្ស វចនេ អដ្ឋសុ។
ចេតិយំ សត្តនិវសសត្តមាសាធិកេហិ សត្តហិ សំវច្ឆរេហិ និដ្ឋិតំ។ ឥតិ
អប្បមាណាស្ស ពុទ្ធស្ស បមាណំ អកាសីតិ។ តេន កម្មេន ឌីកោដិមកោ
ជាតោ។

ហត្ថយោ បសទាមិកាតិ ហត្ថិនោ ច បសទមិកា ច។ នត្ថិ កាយស្មី
តុល្យតាតិ កាយស្មី បមាណំ នាម នត្ថិ, អការណំ កាយបមាណាន្តិ អត្តោ។
ធន្នំ។

៧. វិសាខសុត្តន្តវណ្ណនា

២៤០. សត្តមេ ចោរិយា វាចាយាតិ បុរោសីនំ នករមនុស្សនំ
វាចាសទិសាយ អបរិហិនក្ខរឋនាយ មធុរវាចាយ។ វិស្សជ្ជាយាតិ អសន្និទ្ធាយ
អបលិពុទ្ធាយ, មិត្តសេម្ពេហិ អនុបហតាយាតិ អត្តោ។ អនេលគលាយាតិ
យថា ធន្នមនុស្សា មុខេន ខេឡំ កឡន្តេន វាចំ ភាសន្តិ, ន ឯវរូចាយ, អថ ខោ
និឡោសាយ វិសទវាចាយ។ បរិយាបន្នាយាតិ ចតុសច្ចបរិយាបន្នាយ ចត្តារិ
សទ្ធានិ អមុញ្ចិត្វា បវត្តាយ។ អនិស្សិតាយាតិ វដ្តនិស្សិតំ កត្វា អកថិតាយ។
ធម្មោ ហិ ឥសីនំ ធរោតិ នវិវិធលោកុត្តរធម្មោ ឥសីនំ ធរោ នាមាតិ។ សត្តមំ។

៨. នន្ទសុត្តន្តវណ្ណនា

២៤២. អដ្ឋមេ អាគោដិបច្ឆាកោដិតានិ ឯកស្មី បស្សេ ចាលីនា វា
មុត្តរេន វា អាគោជនេន អាគោដិតានិ, បរិវត្តេត្វា អាគោជនេន
បច្ឆាកោដិតានិ។ អញ្ញេត្វាតិ អញ្ញនេន បូរេត្វា។ អច្ឆំ បត្តន្តិ វិប្បសន្ធុវណ្ណំ

មត្តិកាបត្តិ។ កស្មា បន ថេរោ ឯវមកាសីតិ? សត្តុ អដ្ឋាសយជាននត្ថំ។ ឯវំ
កិរស្ស អហោសិ “សចេ សត្តា ‘សោភតិ វត មេ អយំ កនិជ្ជភាតិកោ’តិ វត្តតិ,
យាវជីវំ ឥមិនា វាការេន ចរិស្សមិ។ សចេ ឯត្ថ ទោសំ ទស្សតិ, ឥមំ អាការំ
បហាយ សង្ការោឡំ គហេត្វា ចីវំ កត្វា ជារេន្តោ បរិយន្តសេនាសនេ
វសេន្តោ ចរិស្សមិ”តិ។ អស្សសីតិ ភវិស្សសិ។

អញ្ញាតុញ្ញោនាតិ អភិលក្ខិតេសុ ឥស្សរជនគេហេសុ កដុកកណ្ណាសម្ភារំ
សុគន្ធុ ភោជនំ បរិយេសន្តស្ស ឧញ្ញោ ញ្ញាតុញ្ញោ នាម។ យរបដិចាជិយា បន
ទ្វារេ បិតេនលទ្ធិ មិស្សកភោជនំ អញ្ញាតុញ្ញោ នាម។ អយមិធម អធិប្បតោ។
កាមេសុ អនបេក្ខិនន្តិ វត្តកាមកិលេសកាមេសុ និរេក្ខំ។ អារម្ម័កោ
ចាតិអាទិ សត្ថំ សមាទានវសេនេវ វុត្តំ។ កាមេសុ ច អនបេក្ខាតិ ឥទំ សុត្តំ
ទេវលោកេ អច្ឆរាយោ ទស្សេត្វា អាគតេន អបរភាគេ កថិតំ។ ឥមស្ស
កថិតទិវសតោ បដ្ឋាយ ថេរោ យដេន្តោ វាយមន្តោ កតិចាហេនេវ អរហត្ត
បតិដ្ឋាយ សទេវកេ លោកេ អគ្គនក្ខិណោយ្យោ ជាតោ។ អដ្ឋមំ។

៨. តិស្សសុត្តវណ្ណា

២៤៣. នវមេ ទុម្ពនោតិ ឧប្បន្នទោមនស្សោ។ កស្មា បនាយំ ឯវំ ទុក្ខិ
ទុម្ពនោ ជាតោតិ? ខត្តិយបព្ពជិតោ ហេស, តេន នំ បព្ពាជេត្វា ទុបដ្ឋសាជកំ
និវាសាបេត្វា វចីវំ ចារុបេត្វា អក្ខិនិ អញ្ញេត្វា មនោសិលាតេលេន សីសំ
មក្ខេសុំ។ សោភិត្តុសុ វត្តិដ្ឋានទិវាដ្ឋានំ គតេសុ “ភិក្ខុនា នាម វិវិត្តាកាសេ
និសីទិតព្ព”ន្តិ អជានន្តោ ភោជនសាលំ គន្ធា មហាបីបំ អារុហិត្វា និសីទិ។
ទិសាវចរា អាគន្ធកា បំសុក្ខលិកា ភិក្ខុ អាគន្ធា, “ឥមិនាវ នីហារេន
រដោកិណ្ណេហិ គត្តេហិ ន សក្កា ទសពលំ បស្សិតុំ។ ភណ្ឌាកំ តាវ
វេបេស្សមា”តិ ភោជនសាលំ អគមំសុ។ សោតេសុ មហាថេរេសុ អាគច្ឆន្តេសុ

និច្ចលោ និស័ទិយេវ។ អញ្ជើញ ភិក្ខុ “ចាធរុត្តំ ករោម, តាលវណ្ណាន ពិជាមា” តិ
អាបុច្ឆន្តិ។ អយំ បន និសិទ្ធកោវ “កតិវស្សត្ថា” តិ? បុច្ឆិទ្វា, “មយំ អវស្សិកា។
តុម្ពេ បន កតិវស្សត្ថា” តិ? វុត្ថេ, “មយំ អជ្ជ បព្ពជិតា” តិ អាហា។ អថ នំ ភិក្ខុ,
“អាវុសោ, អធុនា និទ្ទច្ចឡាសិ, អជ្ជាបិ តេ សីសមូលេ ឧកាគន្ធា វាយតិយេវ,
ត្វំ នាម ឯត្ថកេសុ វុឡ្យតវេសុ វត្ថំ អាបុច្ឆន្តេសុ និស្សន្ទោ និច្ចលោ និសិទ្ធា,
អបចិត្តិមត្តម្បិ តេ នត្ថិ, កស្ស សាសនេ បព្ពជិតាសី” តិ? បរិវារេទ្វា តំ
វាចាសត្តិហិ បហវន្តា “កី ត្វំ ឥណដ្ឋោ វា ភយដ្ឋោ វា ជីវិតុំ អសក្កោន្តោ
បព្ពជិតា” តិ? អាហំសុ។ សោ ឯកម្បិ ថេវ ឡិលោកេសិ, តេន “កី មំ ឡិលោកេសិ
មហាល្លកា” តិ? វុត្ថេ អញ្ញំ ឡិលោកេសិ, តេនបិ តថេវ វុត្ថេ អថស្ស “ឥមេ មំ
បរិវារេទ្វា វាចាសត្តិហិ វិជ្ឈន្តិ” តិ ខត្តិយមាណោ ឧប្បជ្ជិ។ អក្ខិសុ មណីវណ្ណានិ
អស្សនិ សញ្ញវីសុ។ តតោ នេ អាហា - “កស្ស សន្តិកំ អាគតត្ថា” តិ។ តេ “កី បន
ត្វំ ‘មយំ សន្តិកំ អាគតា’ តិ? អម្ពេ មញ្ញាសិ គិហិព្យញ្ញនភជ្ជកា” តិ វុត្វា,
“សនេវកេ លោកេ អគ្គបុគ្គលស្ស សត្តុ សន្តិកំ អាគតម្ហា” តិ អាហំសុ។ សោ
“មយំ ភាតុ សន្តិកេ អាគតា តុម្ពេ, យទិ ឯវំ ឥនានិ វោ អាគតមគ្គេនេវ គមនំ
ករិស្សាមី” តិ កុដ្ឋិទ្វា និក្ខន្តោ អន្តរាមគ្គេ ចិន្តេសិ - “មយិ ឥមិនាវ នីហារេន
គតេ សត្តា ឯតេ ន នីហារាបេស្សតី” តិ ទុក្ខិ ទុម្ពនោ អស្សនិ បវត្តយមាណោ
អគមាសិ។ ឥមិនា ការណេន ឯស ឯវំ ជាតោតិ។

វាចាសន្តិតោធកេនាតិ វចនបតោធនេ។ សញ្ញម្ហិមកំសូតិ សញ្ញម្ហិវតំ
និរន្តរំ ដុដំ អកំសុ, ឧបរិ វិជ្ជីសូតិ វុត្ថំ ហោតិ។ វត្ថាតិ បរេ យទិច្ឆកំ វទតិយេវ។
នោ ច វចនក្ខមោតិ បរេសំ វចនំ ខមិតុំ ន សក្កោតិ។ ឥនានិ តាវ ត្វំ ឥមិនា
កោបេន ឥមិនា វុត្ថុវាចាសន្តិតោធកេនវិទ្ធោ។ អតីតេ បន វជ្ជតោ ច
បព្ពជិតោតិ។ ឯវំ វុត្ថេ, “កតវស្មី កាលេ ភគវា” តិ? ភិក្ខុ ភគវន្តំ យាចីសុ។

សត្តា អាហា - អតីតេ ពារាណសិយំ ពារាណសិរាជានុំ ការេសិ។
អថេកោ ជាតិមា, ឯកោ មាតង្គោតិ ទ្វេ ឥសយោ ពារាណសី អគម៌សុ។ តេសុ
ជាតិមា បុរេតំ គន្ធា កុម្មការសាលាយំ និសីទិ។ មាតង្គោ តាបសោ បច្ឆា គន្ធា
តត្ថ ឡិកាសំ យាចិ កុម្មការេ “អត្ថត្ថ បឋមតំ បរិជ្ជោ បព្ពជិតោ, តំ បុច្ឆា” តិ
អាហា។ សោ អត្ថនោ បរិក្ខារំ គហេត្វា សាលាយ ធ្វារមូលេ ឋត្វា, “អម្ពាភម្មិ
អាចរិយ ឯករត្តិវាសាយ ឡិកាសំ ទេថា” តិ អាហា។ “បរិស, ភោ” តិ។ បរិសិត្វា
និសិទ្ធំ, “ភោ, កី គោត្តាសី” តិ? បុច្ឆិ។ “ចណ្ណាលគោត្តាម្ពី” តិ។ “ន សក្កា តយា
សទ្ធិ ឯកជ្ជានេ និសីទិតុំ, ឯកមន្តំ គន្ធា” តិ។ សោ ច តត្ថេវ តិណាសន្តារកំ
បត្តិវត្វា និបទ្ទិ, ជាតិមា ធ្វារំ និស្សាយ និបទ្ទិ។ ឥតរោ បស្សវត្ថាយ និក្ខមន្តោ តំ
ឧរស្មី អក្កមិ។ “កោ ឯសោ” តិ ច វុត្ថេ? “អហំ អាចរិយា” តិ អាហា។ “វេ ចណ្ណាល,
កី អញ្ញតោ មគ្គំ ន បស្សសិ? អថ មេ អាគន្ធា អក្កមសី” តិ។ “អាចរិយ, អទិស្វា
មេ អក្កន្តោសិ, ឧម មយ្ហ” តិ។ សោ មហាបុរិសេ ពហិ និក្ខន្តេ ចិន្តេសិ - “អយំ
បច្ឆាគច្ឆន្តោបិ ឥតោវ អាគមិស្សតី” តិ បរិវត្ថេត្វា និបទ្ទិ។ មហាបុរិសោបិ
“អាចរិយោ ឥតោ សីសំ កត្វា និបន្នោ, ចាទសមីបេន គមិស្សមី” តិ បរិសន្តោ
បុន ឧរស្មីយេវ អក្កមិ។ “កោ ឯសោ” តិ ច វុត្ថេ? “អហំ អាចរិយា” តិ អាហា។
“បឋមំ តាវ តេ អជានន្តេន កតំ, ឥទានិ មំ យដេន្តោវ អកាសិ, ស្វរិយេ តេ
ឧគ្គច្ឆន្តេ សត្តជា មុទ្ធា ជលតូ” តិ សបិ។ មហាបុរិសោ កិញ្ចិ អវត្វា
បុរេអរុណោយេវ ស្វរិយំ គណ្ហិ, នាស្ស ឧគ្គន្តំ អទាសិ។ មនុស្សា ច
ហត្ថិអស្សនយោ ច បពុជ្ឈីសុ។

មនុស្សា រាជកុលំ គន្ធា, “ទេវ, សកលនគរេ អប្បពុទ្ធា នាម នត្ថិ, ន ច
អរុណុត្តំ បញ្ញាយតិ, កិន្ទ ខោ ឯត” តិ? តេន ហិ នគរំ បរិវិម៌សថាតិ។ តេ
បរិវិម៌សន្តា កុម្មការសាលាយំ ទ្វេ តាបសេ ទិស្វា, “ឥមេសំ ឯតំ កម្មំ
ភរិស្សតី” តិ គន្ធា រញ្ជោ អាហេចេសុំ។ រញ្ជោ ច “បុច្ឆេន ទេ” តិ វុត្ថោ អាគន្ធា

ជាតិមន្ត បុច្ឆិសុ - “តុម្កេហិ អន្ធការំ កត” ឆ្លើយ “ន មយា កតំ, ឯស បន
កូដជជិលោ ឆរោ អនន្តមាយោ, តំ បុច្ឆថា” តិ។ តេ អាគន្ធា មហាបុរិសំ បុច្ឆិសុ -
“តុម្កេហិ, ភន្តេ, អន្ធការំ កត” ឆ្លើយ “អាម អយំ អាចរិយោ មំ អភិសបិ, តស្មា
មយា កត” ឆ្លើយ តេ គន្ធា រញ្ជ្រា អាហោចេសុំ។ រាជាបិ អាគន្ធា មហាបុរិសំ
“តុម្កេហិ កតំ, ភន្តេ” តិ? បុច្ឆិ។ “អាម, មហារាជា” តិ។ “កស្មា ភន្តេ” តិ? “ឥមិនា
អភិសបិតោម្ហិ, សចេ មំ ឯសោ ខមាបេស្សតិ, ស្វិរិយំ វិស្សន្នេស្សមិ” តិ។ រាជា
“ខមាបេថ, ភន្តេ, ឯត” ឆ្លើយ អាហា។ ឥតរោ “មាទិសោ ជាតិមា កី ឯវ្យុបំ ចណ្ណាលំ
ខមាបេស្សតិ? ន ខមាបេមិ” តិ។

អថ នំ មនុស្ស “ន កី តុំ អត្ថនោ រុចិយា ខមាបេស្សសី” តិ? វត្វា ហាត្ថេសុ ច
ចានេសុ ច គហេត្វា ចាទមូលេ និបជ្ជាបេត្វា “ខមាបេហី” តិ អាហំសុ។ សោ
និស្សន្នោ និបជ្ជិ។ បុនបិ នំ “ខមាបេហី” តិ អាហំសុ។ តតោ “ខម មយ្ហំ,
អាចរិយា” តិ អាហា។ មហាបុរិសោ “អហំ តាវ តុយ្ហំ ខមិត្វា ស្វិរិយំ
វិស្សន្នេស្សមិ, ស្វិរិយេ បន ឧគ្គតេ តវ សីសំ សត្តជា ជលិស្សតិ” តិ វត្វា,
“ឥមស្ស សីសប្បមាណំ មត្តិកាបិណ្ឌំ មត្តកេ វេបេត្វា ឯតំ នទិយា
គលប្បមាណោ ឧទកេ វេបេថា” តិ អាហា។ មនុស្ស តថា អកំសុ។ ឯត្តាវតា
សរដ្ឋកំ រាជពលំ សន្និបតិ។ មហាបុរិសោ ស្វិរិយំ មុញ្ចិ។ ស្វិរិយរស្មី អាគន្ធា
មត្តិកាបិណ្ឌំ បហរិ។ សោ សត្តជា ភិក្ខុ។ តាវនេវ សោ និមុច្ឆិត្វា ឯកេន តិត្តេន
ឧត្តរិត្វា បលាយិ។ សត្តា ឥមំ វត្ថុំ អាហរិត្វា, “ឥនានិ តាវ តុំ ភិក្ខុនំ សន្តិកេ
បរិភាសំ លភសិ, បុព្វេបិ ឥមំ កោដំ និស្សយ រដ្ឋតោ បញ្ញាជិតោ” តិ អនុសន្និ
យដេត្វា អថ នំ ឱវទន្តោ ន ខោ តេ តំ តិស្ស បតិវុបន្តិអាទិមាហា។ នវមំ។

១០. ជេវនាមកសុត្តវណ្ណនា

២២៤. ឧសមេ វណ្ណាវាទីតិ អាទិសំសវាទី។ យំ អតីតំ តំ បហីនន្តិ អតីតេ
ខន្ធបញ្ចកេ ធន្តរាគប្បហានេន តំ បហីនំ នាម ហោតិ។ អនាគតន្តិ
អនាគតម្បិ ខន្ធបញ្ចកំ តត្ថ ធន្តរាគបដិទិស្សគ្គេន បដិទិស្សដ្ឋំ នាម ហោតិ។
សព្វាភិក្ខុន្តិ សព្វា ខន្ធយតនធាតុយោ ច តយោ ភវេ ច អភិកវិត្វា បីតំ។
សព្វាវិទុន្តិ តំ វុត្ថប្បការំ សព្វំ វិទិតំ ចាកដំ កត្វា បីតំ។ សព្វេសុ ធម្មេសូតិ
តេស្វេវ ធម្មេសុ តណ្ហាទិដ្ឋិលេបេហិ អនុបលីត្តំ។ សព្វញ្ញហន្តិ តទេវ សព្វំ តត្ថ
ធន្តរាគប្បហានេន ជហិត្វា បីតំ។ តណ្ហាក្ខយេ វិមុត្តន្តិ តណ្ហាក្ខយសម្ពាតេ
និព្វានេ តទារម្មណាយ វិមុត្តិយា វិមុត្តំ។ ឧសមំ។

១១. មហាកប្បិនសុត្តវណ្ណានា

២២៥. ឯកាឧសមេ មហាកប្បិននោតិ ឯវំនាមកោ អភិញ្ញាពលប្បត្តោ
អសីតិមហាសាវកានំ អព្ពន្ធរោ មហាថេរោ។ សោ កិវ គិហិកាលេ
កុក្កជវតីនគរេ តិយោជនសតិកំ វជ្ជំ អកាសិ។ បច្ឆិមភវិកត្តា បន តថាវុបំ
សាសនំ សោតុំ ឱហិតសោតោវិចរតិ។ អថេកទិវសំ អមច្ចសហស្សបរិវុតោ
ឧយ្យានកីឡិកំ អគមាសិ។ តទា ច មជ្ឈិមទេសតោ ជង្គ្យវាលិជា តំ នគរំ
គន្ធា, ភណ្ឌំ បដិសាមេត្វា, “រាជានំ បស្សិស្សរាមា”តិ បណ្ណាការហត្ថា
រាជកុលទ្វារំ គន្ធា, “រាជា ឧយ្យានំ គតោ”តិ សុត្វា, ឧយ្យានំ គន្ធា, ទ្វារេ បីតា,
បដិហារស្ស អាហេយសុ។ អថ វញ្ញោ និវេទិតេ រាជា បក្កោសាបេត្វា
និយ្យាតិបណ្ណាការេ វន្តិត្វា បីតេ, “តាតា, កុតោ អាគតត្ថា”តិ? បុច្ឆិ។
“សាវត្ថិតោ ទេវា”តិ។ “កច្ឆិ វោ វជ្ជំ សុភិក្ខុំ, ធម្មិកោ រាជា”តិ? “អាម, ទេវា”តិ។
“អត្ថិ បន តុម្ហាកំ ទេសេ កិញ្ចិ សាសន”ន្តិ? “អត្ថិ, ទេវ, ន បន សក្កា
ឧច្ឆិដ្ឋមុខេហិ កថេតុ”ន្តិ។ រាជា សុវណ្ណាភិជ្ជាវេន ឧទកំ ទាបេសិ។ តេ មុខំ
វិក្ខាលេត្វា ឧសពលាភិមុខា អញ្ជាលី បក្កល្ហិត្វា, “ទេវ, អម្ហាកំ ទេសេ ពុទ្ធវតនំ

នាម ឧប្បន្ន"ន្តិ អាហំសុ។ រញ្ជ្រា "ពុទ្ធា"តិ វេទនេ សុតមត្តេ សកលសរីរំ
ជរមាណា បីតិ ឧប្បន្និ។ តតោ "ពុទ្ធាតិ, តាតា, វេទថា"តិ? អាហា។ "ពុទ្ធាតិ ទេវ
វេទាមា"តិ។ ឯវំ តិក្ខុត្ថំ វេទាបេត្វា, "ពុទ្ធាតិ បទំ អបរិមាណំ, នាស្ស សក្កា
បរិមាណំ កាតុ"ន្តិ តស្មីយេវ បសន្នោ សតសហស្សំ ទត្វា បុន "អញ្ញំ កី
សាសន"ន្តិ? បុច្ឆិ។ "ទេវ ធម្មរតនំ នាម ឧប្បន្ន"ន្តិ។ តម្បិ សុត្វា តថេវ តិក្ខុត្ថំ
បដិញ្ញំ គហេត្វា អបរម្បិ សតសហស្សំ ទត្វា បុន "អញ្ញំ កី សាសន"ន្តិ? បុច្ឆិ។
"សង្ឃរតនំ ទេវ ឧប្បន្ន"ន្តិ។ តម្បិ សុត្វា តថេវ តិក្ខុត្ថំ បដិញ្ញំ គហេត្វា អបរម្បិ
សតសហស្សំ ទត្វា ទិន្នការំ បណ្ណោ លិខិត្វា, "តាតា, ទេវិយា សន្តិកំ គច្ឆថា"តិ
បេសេសិ។ តេសុ គតេសុ អមច្ចេ បុច្ឆិ, "តាតា, ពុទ្ធា លោកេ ឧប្បន្នោ, តុម្កេ កី
ករិស្សថា"តិ? "ទេវ តុម្កេ កី កត្តកាមា"តិ? "អហំ បព្ពជិស្សមី"តិ។ "មយម្បិ
បព្ពជិស្សមា"តិ។ តេ សព្វេបិ យវំ វា កុដុម្ពំ វា អនបលោកេត្វា យេ អស្សេ
អារុយ្ហ គតា, តេហេវ និក្ខមីសុ។

វាលិជា អនោជាទេវិយា សន្តិកំ គត្វា បណ្ណំ ទស្សេសុំ។ សា វាចេត្វា "រញ្ជ្រា
តុម្កា កំ ពហូ កហាបណា ទិន្នា, កី តុម្កេហិ កតំ, តាតា"តិ? បុច្ឆិ។
"បិយសាសនំ ទេវី អានិទ"ន្តិ។ "អម្ពេបិ សក្កា, តាតា, សុណាបេតុ"ន្តិ។ "សក្កា
ទេវី, ឧច្ឆិជ្ជមុខេហិ បន វត្ថុំ ន សក្កា"តិ។ សា សុវណ្ណាភិជ្ជាវេន ឧទកំ ទាបេសិ។
តេ មុខំវិក្ខាលេត្វា រញ្ជ្រា អាហេតិទនយេនេវ អាហេចេសុំ។ សាបិ សុត្វា
ឧប្បន្នចាមោជ្ជា តេនេវ នយេន ឯកេកស្មី បទេ តិក្ខុត្ថំ បដិញ្ញំ គហេត្វា
បដិញ្ញាគណនាយ តីលិ តីលិ កត្វា នវសតសហស្សនិ អនាសិ។ វាលិជា
សព្វានិបិ ទ្វាទសសតសហស្សនិ លភីសុ។ អថ នេ "វាជា កហំ, តាតា"តិ, បុច្ឆិ។
"បព្ពជិស្សមីតិ និក្ខន្តោ ទេវី"តិ។ "តេន ហិ, តាតា, តុម្កេ គច្ឆថា"តិ តេ
ឧយ្យោដេត្វា រញ្ជ្រា សទ្ធិ គតានំ អមច្ឆានំ មាតុកាមេ បក្កោសាបេត្វា, "តុម្កេ
អត្តនោ សាមិកានំ គតដ្ឋានំ ជានាថ អម្មា"តិ បុច្ឆិ។ "ជានាម អយ្យេ, រញ្ជ្រា សទ្ធិ

ឧប្បន្នក៏ឡើងកំ គតា"តិ។ អាម គតា, តត្ថ បន គន្ធា, "ពុទ្ធា ឧប្បន្នោ, ធម្មោ ឧប្បន្នោ, សង្ឃោ ឧប្បន្នោ"តិ សុត្វា, "និសពលស្ស សន្តិកេ បព្ពជិស្សមា"តិ គតា។ "តុម្ពេ កី ករិស្សថា"តិ? "តុម្ពេ បន អយ្យេ កី កត្តកាមា"តិ? "អហំ បព្ពជិស្សមិ, ន តេហិ វន្តវមនំ ជីវិត្តេ វបេយ្យ"ន្តិ។ "យទិ វេ, មយម្មិ បព្ពជិស្សមា"តិ សញ្ញា វេ យោជាបេត្វា និក្ខមីសុ។

រាជាបិ អមច្ចសហស្សេន សទ្ធិ គង្គាយ តិវំ ចាបុណី។ តស្មីញ្ច សមយេ គង្គា បូរា ហោតិ។ អថ នំ ទិស្វា, "អយំ គង្គា បូរា ចណ្ឌមច្ឆាកិណ្ណា, អម្ពេហិ សទ្ធិ អាគតា ធាសា វា មនុស្សា វា នត្ថិ, យេ នោ នាវំ វា ឧឡ្ហម្បំ វា កត្វា ទទេយ្យំ, ឯតស្ស បន សត្តុ គុណា នាម ហោជ្ជា អវិចិតោ ឧបរិ យាវ ភវត្តា បត្តជា, សថេ ឯស សត្តា សម្មាសម្ពុទ្ធា, ឥមេសំ អស្សនំ ខុបិជ្ជានិ មា តេមេន្ធ"តិ ឧទកបិដ្ឋេន អស្សេ បក្ខន្ធាបេសុ។ ឯកអស្សស្សបិ ខុបិជ្ជមត្តំ ន តេមិ, រាជមគ្គេន គច្ឆន្តាវិយ បរតិវំ បត្វា បុរតោ អញ្ញំ មហានទី ចាបុណីសុ។ តត្ថ អញ្ញា សច្ចកិរិយា នត្ថិ, តាយ វេ សច្ចកិរិយាយ តម្មិ អឡ្ហយោជនវិត្តាវំ នទី អតិក្កមីសុ។ អថ តតិយំ ចន្ទភាគំ នាម មហានទី បត្វា តម្មិ តាយ វេ សច្ចកិរិយាយ អតិក្កមីសុ។

សត្តាបិ តំទិវសំ បច្ចសសមយេ មហាករុណាសមាបត្តិតោ វុដ្ឋាយ លោកំ ឱលោកេន្តោ "អន្ធិ មហាកប្បិនោ តិយោជនសតិកំ វន្ធិ បហាយ អមច្ចសហស្សបរិវារោ មម សន្តិកេ បព្ពជិតុំ អាគច្ឆតិ"តិ ទិស្វា, "មយា តេសំ បច្ចគ្គមនំ កាតុំ យុត្ត"ន្តិ ចាតោវ សវីរបជិជគ្គនំ កត្វា, ភិក្ខុសង្ឃបរិវារោ សាវត្ថិយំ បិណ្ឌាយ ចរិត្វា, បច្ឆាភត្តំ បិណ្ឌាចាតបដិក្កន្តោ សយមេវ បត្តចីវរំ គហេត្វា, អាគាសេ ឧប្បតិក្វា ចន្ទភាគាយ នទិយា តិវេ តេសំ ឧត្តរណាតិក្ខស្ស អភិមុខេ ហនេ មហានិក្រោធរុក្ខោ អត្ថិ, តត្ថ បល្លង្កេន និសីទិត្វា បរិមុខំ សតិ

ឧបជ្ជបេត្វា ធឮត្តណ្ណាពុទ្ធវស្មិយោ វិស្សន្ន្នេសិ។ តេ តេន តិរត្តន ឧត្តរន្តា ច
ធឮត្តណ្ណាពុទ្ធវស្មិយោ ឥតោ ចិតោ ច វិជារន្តិយោ ឡិលោកេន្តា ទសពលស្ស
បុណ្ណាចន្ទសស្សិរិកំ មុខំ ទិស្វា, “យំ សត្តារំ ឧទ្ទិស្ស មយំ បព្ពជិតា, អធ្វា សោ
ឯសោ” តិ ទស្សនេនេវ និដ្ឋំ គន្ធា ទិដ្ឋជ្ជានតោ បដ្ឋាយ ឡិនតា វន្តមាណា អាគម្ម
សត្តារំ វន្តិសុ។ រាជា គោប្បកេសុ គហេត្វា សត្តារំ វន្តិត្វា ឯកមន្តំ និសីទិ សទ្ធិ
អមច្ចសហស្សន។ សត្តា តេសំ ធម្មំ កថេសិ។ ទេសនាបរិយោសានេ សព្វេ
អរហត្តេ បតិដ្ឋាយ សត្តារំ បព្ពជ្ជំ យាបីសុ។ សត្តា “បុព្វេ ឥមេ ជីវរទានស្ស
ទិន្នត្តា អត្តនោ ជីវរាទិ គហេត្វាវ អាគតា” តិ សុវណ្ណាវណ្ណំ ហត្ថំ បសារេត្វា,
“ឯថ ភិក្ខុវោ ស្វាភ្នាតោ ធម្មោ, ចរថ ព្រហ្មចរិយំ សម្មា ទុក្ខស្ស
អន្តកិរិយាយា” តិ អាហា។ សាវ តេសំ អាយស្មន្តានំ បព្ពជ្ជា ច ឧបសម្មទា ច
អហោសិ, វស្សសដ្ឋិកត្តេរាវិយ សត្តារំ បរិវារយីសុ។

អនោជាបិ ធើវី វថសហស្សបរិវារា គដ្ឋាតិរំ បត្វា រញ្ជោ អត្ថាយ អាគតំ
នារំ វា ឧឡ្ហម្បំ វា អទិស្វា អត្តនោ ព្យត្តតាយ ចិន្តេសិ - “រាជា សច្ចកិរិយំ កត្វា
គតោ ភវិស្សតិ, សោ បន សត្តា ន កេវលំ តេសំយេវ អត្ថាយ និព្ពត្តោ, សចេ
សោ សត្តា សម្មាសម្ពុទ្ធោ, អម្ពាភំ វថា មា ឧទកេ និមុដ្ឋិស្វ” តិ ឧទកបិដ្ឋេ វថេ
បក្ខន្ធាបេសិ។ វថានំ នេមិវដ្ឋិមត្តម្បិ ន តេមិ។ ទុតិយតតិយនទីបិ តេនេវ
សច្ចការេន ឧត្តរមាណាយេវ និក្រោធរុក្ខមូលេ សត្តារំ អទ្ទស។ សត្តា “ឥមាសំ
អត្តនោ សាមិកេ បស្សន្តីនំ ធន្តរាកោ ឧប្បជ្ជិត្វា មគ្គជលានំ អន្តរាយំ ករេយ្យ,
សោ ឯវំ កាតុំ ន សក្ខិស្សតិ” តិ យថា អញ្ញមញ្ញេ ន បស្សន្តិ, តថា អកាសិ។ តា
សព្វាបិ តិត្តតោ ឧត្តរិត្វា ទសពលំ វន្តិត្វា និសីទីសុ។ សត្តា តាសំ ធម្មំ កថេសិ,
ទេសនាបរិយោសានេ សព្វាបិ សោតាបត្តិជលេ បតិដ្ឋាយ អញ្ញមញ្ញេ បស្សីសុ។
សត្តា “ឧប្បលវណ្ណា អាគច្ឆត្វ” តិ ចិន្តេសិ។ ថេវី អាគន្ធា សព្វា បញ្ចាដេត្វា
អាទាយ ភិក្ខុនីនំ ឧបស្សយំ គតា។ សត្តា ភិក្ខុសហស្សំ គហេត្វា អាកាសេន

ជេតវនំ អគមាសិ។ ឥមំ សន្ទាយេតំ វុត្ថំ - “មហាកប្បិនោតិ ឯវំ នាមកោ
អភិញ្ញាពលប្បត្តោ អសីតិមហាសាវកានំ អព្ពន្ធរោ មហាថេរោ” តិ។

ជនេតស្មិន្ទិ ជនិតេ បជាយាតិ អត្ថោ។ យេ គោត្តបដិសារិនោតិ យេ “មយំ
វាសេដ្ឋា គោតមា” តិ គោត្តំ បដិសរន្តិ បដិជានន្តិ, តេសំ ខត្តិយោ សេដ្ឋាតិ
អត្ថោ។ វិជ្ជាចរណសម្បន្នោតិ អដ្ឋហិ វិជ្ជាហិ ចេវ បន្ទុរសធម្មកេនេន ចរណេន
ច សមន្នាគតោ។ តបតីតិ វិរោចតិ។ ឈាយី តបតិ ព្រាហ្មណោតិ
ខីណាសវព្រាហ្មណោ ធុរិយេន ឈានេន ឈាយមាណោ តបតិ វិរោចតិ។ តស្មី
បន ខណោ កាលុទាយិត្ថរោ ធុរិយេន ឈានេន ឈាយមាណោ អវិទូរេ និសិន្នោ
ហោតិ។ ពុទ្ធា តបតីតិ សព្ពញ្ញពុទ្ធាវិរោចតិ។ សព្ពមដ្ឋលគាថា កិរេសា។
ភាតិករាជា កិរ ឯកំ បូជំ ការេត្វា អាចរិយកំ អាហា - “តីហិ រតនេហិ អមុត្តំ
ឯកំ ជយមដ្ឋលំ វទថា” តិ។ សោ តេបិជកំ ពុទ្ធវចនំ សម្មសិទ្ធា ឥមំ គាថំ វទន្តោ
“ធិវា តបតិ អាទិទ្វា” តិ វត្វា អត្ថដ្ឋមេន្តស្ស សូរិយស្ស អញ្ញាលី បគ្គណ្ហិ។
“រត្តិមាភាតិ ចន្ទិមា” តិ, ឧដ្ឋហន្តស្ស ចន្ទស្ស អញ្ញាលី បគ្គណ្ហិ។ “សន្នេទ្វា
ខត្តិយោ តបតី” តិ រញ្ជោ អញ្ញាលី បគ្គណ្ហិ។ “ឈាយី តបតិ ព្រាហ្មណោ” តិ
ភិក្ខុសង្ឃស្ស អញ្ញាលី បគ្គណ្ហិ។ “ពុទ្ធា តបតិ តេជសា” តិ វត្វា បន
មហាចេតិយស្ស អញ្ញាលី បគ្គណ្ហិ។ អថ នំ រាជា “មា ហត្ថំ ឱតារេហី” តិ
ឧត្តិត្ថស្មីយេវ ហត្ថេ សហស្សំ វេបេសិ។ ឯកាទសមំ។

១២. សហាយកសុត្តវណ្ណោ

២៤២. ធានសមេ ចិរវត្ថុសមេតិកាតិ ធិយវត្ថុំ សំសន្និទ្ធា សមេត្វា
បិតលទ្ធិនោ។ តេ កិរ បញ្ចជាតិសតានិ ឯកតោវ វិចរីសុ។ សមេតិ នេសំ
សន្និទ្ធាតិ ឥនានិ ឥមេសំ អយំ សាសនធម្មោ សំសន្និទ្ធាតិ សមេតិ។ ធម្ម
ពុទ្ធប្បវេទិតេតិ ពុទ្ធន បវេទិតេ ធម្ម ឯតេសំ សាសនធម្មោ សោភតីតិ អត្ថោ។

សុវិនិច្ឆ័យ កប្បិទេនាតិ អត្តនោ ឧបជ្ឈាយេន អរិយប្បវេទិតេ ធម្មេ សុដ្ឋវិនិច្ឆ័យា។
សេសំ សព្វត្ថ ឧត្តានមេវាតិ។ ទ្វាទសមំ។

ភិក្ខុសំយុត្តវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

ឥតិ សាវត្ថប្បកាសិនិយា សំយុត្តនិកាយ-អដ្ឋកថាយ

និទានវគ្គវណ្ណានា និដ្ឋិតា។

